Giue

VITT. EMANUELE

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
25 H
46

13-26.a.43

~~1 H B 23~~

4. B. 11.

11. [illegible]

LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS Ordinis Prædicatorum:

Et eiusdem Tractatus de Strigibus.

Cum annotationibus FRANCISCI PEGNAE Sacræ Theologiæ & iuris vtriusque Doctoris.

ADDITI SVNT IN HAC IMPRESSIONE duo Tractatus IOANNIS GERSONI, *vnus de Protestatione circa materiam fidei, alter de Signis pertinaciæ hæreticæ prauitatis.*

VENETIIS,

Apud Marcum Antonium Zalterium. M D XCVI.

SEQVENTIA CARMINA erant in ueteri impreſſione.

IO. ANT. DE COMITE.

Impia qui ſacro quærendi munere preſtas.
Crimina ſerpentis turpiter hæreſeos
Præuia ſi fuerit tibi clara lucerna tenebris,
Tunc poteris ſanctam cernere iuſtitiam.
Hæc etenim radiis totum ſplendeſcet in orbem,
Et tua luminibus lumina clara fores.

F. A.

Qui contra hæreticos quęrendi munere ſancto
Fungeris, a recto cedere non poteris.
Nec tenebris vnquam tantillum offendere cæcis,
Quolibet impleta tu gradiare uia
Iſta lucerna tuis fuerit ſi præuia plantis,
Quæ tibi præfulgens lumina clara dabit.

F. A.

Abdiderim latebris quamuis me tempore multo,
Attamen ipſa mea luce lucerna vocor.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI S.

GRatus mihi ſemper Reipublicæ literatorum, & vtilis fuiſſe videtur multorum eruditorum labor, qui vt facilius aliorũ ſtudia iuuarent, ordine alphabetico ea collegerunt in vnum, ac digeſſerunt, vt commodius inuenirentur, quæ ſæpe difficilius, ac cum multo temporis diſpendio poterant inueniri: teſtes huius rei ſunt locupletiſſimi, viri graues, qui & ſuperioribus & noſtris etiam ſæculis Lexica, ſiue Dictionaria iuris præſertim canonici & ciuilis compoſuerunt; quorum laboribus, quantum proficiant litterati, in primis uero illi, qui varijs ſunt negotiorum quaſi fluctibus obruti, experientia quotidiana aperte demonſtrat. Idem ille labor in una interdum re uel materia ſuſceptus gratiſſimus, & utiliſſimus eſſe ſolet: nam ut alias res & diſputationes nunc omittam, in cauſa hæreſis ſatis conſtat multum fidei iudicibus, conſultoribus, & cæteris ſacri tribunalis miniſtris, hoc ſcribendi genus profuiſſe; in quo Auctor Repertorij Inquiſitorum merito laudandus eſt, & Ioannes quoque Rojas, in ſingularibus fidei, & Simancas, de Catholicis inſtitutionibus, qui ordine item alphabetico cuncta nititur complecti ad ſacrum officium ſpectancia. Bernardus etiam hic Comenſis idem argumentum

tractans, eodem ſeruato ordine procedit: Cuius Lucernam cum à multis deſiderari ſcirem,& frequentibus etiam multorum uocibus interpellaret,ut eam correctam, & (ſi fieri poſſet) auctam in lucem darem, non ſum paſſus iuſta hæc petentium uota irrita fieri. itaq; his duobus menſibus proxime lapſis,quæ maioribus & grauioribus ſtudijs tempora ſubtrahere, & quaſi ſubfurari poteram, libenter ad hanc rem pręſtandam conferebam. Conſulto itaque ueteri manuſcripto exemplari, quòd in officio Sanctæ & generalis Romanæ Inquiſitionis repertũ fuerat, & auctoribus præterea,quorum teſtimonio Bernardus utitur, Lucernam hanc multis mendis oppletam, emendauimus, & breuibus quiquſdam notis auctam edendam tradidimus. Illæ uero notę maiori ex parte indicant loca Directorij Inquiſitorum Nicolai Eymerici,in quibus copioſius uel Eymericus, uel nos in Commentarijs diſputationes eas tractamus, quas breuiter hic mouet Bernardus. Lucernam præterea comitatur eiuſdem tractatus de ſtrigibus ſiue lamijs,& duo alij Ioannis Gerſoni, quorum alter eſt de proteſtatione in materia fidei,alter uero de ſignis pertinaciæ hæreticæ prauitatis, quos etiam & emendauimus,& paucis quibuſdam annotatis fortaſſis illuſtriores reddidimus. Hæc te ſcire uoluimus Lector beneuole. Tu leues hos labores boni conſule. Vale. Romæ ex bibliotheca noſtra, Kal. Auguſt. ann. 1584.

INDEX VERBORVM, DE QVORVM MATERIA TRACTATVR HOC LIBRO.

Fugi-

Sorti-

LVCERNA INQVISITORVM HAERETICAE PRAVITATIS

R. P. F. BERNARDI COMENSIS ORDINIS PRAEDICATORVM.

CVM NOTIS FRANCISCI PEGÑAE Sacræ Theologiæ, & iuris vtriusque Doctoris.

ABIVRATIO.

1 ABiurationis forma, & qualiter debeant abiurare hæretici redeuntes ad unitatem Ecclesiæ, colligitur 1. quæst. 7. quoties cordis, & ca. saluberrimum. & de conse. dist. 5. ego Berengarius.

2 Abiurare tenetur quicunque hęreticus, uel suspectus, aut infamatus de hæresi; sed & fautor aut defensor hæreticorum, si vult redire, & euadere pœnam mortis, cap. ad abolendam. de hæreticis. ibi, prę senti nihilominus, & cap. ut officium, extra. eod. tit. lib. 6. facit cap. accusatus. eisdem tit. & lib. in principio.

3 Tales possunt compelli ad abiurandum, ut dicit Panor. in glos. sponte, dict. cap. ad abolendam. Facit glo. in uerbo, cautelam. 11. quęst. 3. cap. cum aliquis.

4 Abiurationem hanc potest recipere Inquisitor sine diecœsano, quod bene notabis arg. opti. in dict. cap. ut officium. §. si quis uero. & glos. ibi in uerbo, consueuit. Probatur etiam, quia ordinarius id potest, dict. c.

A ad abo-

ad abolendam.ubi supra cum ergo Inquisitor sit delegatus cap.per hoc, & cap.ne aliqui.eodem.tit.li.6. & delegatus potest quicquid potest Ordinarius in causa sibi delegata,quia gerit uices delegantis.cap.sane quia. de offic. delegati. sequitur quod Inquisitor potest eam recipere per se. Confirmatur:quia hoc non est de illis prohibitis,quę non potest Inquisitor sine diœcesano,neque econuerso, per Clemen.1. extra. eo.tit. quia quod de vno hic prohibetur,de alio permittitur.25.dist.qualis. de præsumpt.cap.nonne,& glo.ibi in uerbo,tacendo.Facit.25.quęst.3.c.ex eo. ff.de iudi.cum prætor.23.quæst.2.latorem.

ANNOTATIONES.

1 Abiurationis forma &c.] *de formula abiurationis copiose Eymericus in Directorio Inquisit.par.3.in 4.5.& 6.modo processum fidei terminandi.Turrecremata in Summa de Ecclesia,lib.4.par.2.cap.22.Ioannes Roias in singularibus fidei,singul.1. Conradus Brunus lib.3.de hæreticis,cap. 6. Repertorium Inquisit.verbo,abiuratio.Simancas de Catho. instit.tit.1.instructio Hispalen. anno 1500.post cap.4. & alii. De forma abiurandi schisma uide Turrecrematam in Sum.de Eccles.lib.4.par.1.cap.15.& Conradum Brunum lib.3.de haret.cap.6.*

4 Abiurationem hāc potest recipere Inquisitor sine Diœcesano.] *Eandem sententiam profitetur Camillus Campegius apud Zanchinum cap.8.vers. diffinitiuam.Sed tutior est contraria opinio,ut dixi apud Eymericum in Directorio Inquisit.part.3.super quæst.48.*

ABSOLVERE.

1 ABsoluere potest Inquisitor suos cruce signatos a censuris multis, & eorum vota commutare,ut patet in priuilegio,quod incipit; Malitia temporis.De hoc habetur etiam infra.indulgentia.§.2.3.4.

2 Absoluere potest Inquisitor per se hæreticos uel suspectos de hæresi, qui abiurata hæresi,redire volunt ad unitatē Ecclesiæ,& eis pœnitētiā imponere,prout similibus iniungi consueuit,dict.c.ut officiū,& glo.in ver. bo.contra eos.Clem.1.eo.tit.Idem dom.Card. Zabar.super dict.Clem. 1.vers. duro. quęsito quinto.ubi ad hoc plures opiniones contrarias adducit,& tandem concludit,standum esse cum prædicta glos. quia uitāda est iuris correctio.de elect.cap.cum expediat.li.6.C.de testa. Sancimus.

Aliqui tamen, & forte melius, intelligunt, quod Inquisitor per ista iura potest absoluere,idest, liberare ex toto aliquem infamatum de hæresi, qui tamen innocens reperiatur, sed quod non possit pœnitentiare redeuntem hæreticum ad fidem,sine diœcesano; quia, secundum istos, sententia,qua imponitur pœnitentia pro hæresi,dicitur contra eos.uide

ad hoc

adhoc dict. Card. Zabarellam in dict. quæsito quinto, in fin.

ANNOTATIONES.

1 Malitia huius temporis.] *Hæc Extrauagans est Innocentii IIII. habetur inter literas Apostolicas pro officio Sanctæ Inquisitionis in fine Directorii Inquisit. Pius V. omnia priuilegia Crucesignatorum cõfirmauit anno Domini 1570. rescripto quodam incipien. Sacrosanctæ Romanæ. cũ quadam modificatione. habetur item inter literas Apostolicas pro officio S. Inquisitionis in fine Directorii.*

2 Absoluere potest Inquisitor per se hæreticos.] *quamuis hæc sententia fortassis sit verior de stricta iuris ratione at cõtraria tutior est, ut late dixi apud Eymericum in Directorio Inquisit. par. 3. q. 48.*

ADVOCATVS, ET ADVOCARE.

1 ADuocatis prohibetur ne præstent auxilium, consilium, vel fauorem hæreticis vel eorum fautoribus & defensoribus, c. si aduersus, extra eod. immo in officio contra hæreticos vel de hæresi suspectos potest procedi sine aduocatorum strepitu, c. fi. extra. eo. lib. 6. in princip. Aduocati enim non admittuntur in causis vbi proceditur simpliciter & de plano. Gemi. super d. c. fi. eisdem tit. & lib.

2 Aduocare potest Inquisitor quoslibet peritos, & eis iniungere potest in uirtute obedientiæ, ut ei in ferendis sententijs assistant, & consilium opportunum præbeant. c. vt commissi. eisdem. tit. & lib. Relinquitur arbitrio vel discretioni Inquisitoris cõuocare quos uoluerit & quando uoluerit. Gemi. super d. c. ut commissi, §. Aduocandi.

Nõ intelligitur de quolibet literato, puta medico, sed de Theologis, Canonistis, & Legistis. Gemi. ibid. in uers. Quæro quis dicatur hic peritus.

3 Debet autem Iurisperitus sic uocatus esse in consilijs cautus, in patrocinando fidelis, in iudicando iustus.

Nec debent tales sic uocati exigere salarium, cũ negotium fidei quisque defendere teneatur, 11. q. 3. nolite, el 2. Gemi. ibidem, in uers. quæro an gratis.

4 Nota tamen, quia iudex non tenetur sequi consilium, quamuis lex dicat quod faciat de consilio. Panor. in c. cum in ueteri. de elect. in glos. in tractatu.

ANNOTATIONES.

4 Nota tamen quòd iudex non tenetur sequi consilium.] *Recte dicit, quia consultorum suffragia non sunt decisiua, sed consultiua, vt late docet Ioannes Roias tract. de hæret. par. 1. num. 409. & multis seq. Sed obseruanda sunt in hac causa, quæ docui apud Eymericum in Directorio Inquisit. par. 2. super q. 78.*

APPELLATIO, ET APPELLARE.

1 APpellationis beneficiũ expresse est interdictum hereticis & eorum fautoribus & defensoribus. c.ut Inquisitionis,eod.tit.lib.6.Confirmatur in constitutione Federici, quæ incipit: Commissi uobis. Ad idem Clem.sæpe.de uerb.signi.cum in negotio hæreticæ prauitatis possit procedi simpliciter,& de plano,& absque iudicii strepitu & figura,c.fi.eod.tit.lib.6.præterea in crimine læsæ maiestatis non appellatur, vt probatur per Angelum in tractatu maleficiorum clausula,præsente Caio & appellante,col.3.post illud.Et nota per d. l. non tantum,cum ergo crimen hæresis æquiparetur crimini læsæ maiestatis,ut dicit dominus Card.Zabar. in Clem. ex graui.de usuris. quæsito 21.& Ioan.de Imo.in d.Clem. ex graui,super gl.fin.& Ang.in prædicto tractatu,clausula,che hai tradito la patria,col.3.in fi.immo fit grauius,c.uergentis.de hæreticis, sequitur quòd nec in crimine hæresis debeat appellari.

2 Quidam tamen dicunt, ut Gemin.in dict. cap. ut Inquisitionis, quòd hæreticis, & eorum fautoribus tantummodo est interdicta appellatio a sententia diffinitiua,uel post sententiam diffinitiuam, non autem ab interlocutoria seu a grauamine facto in processu.Dominus autẽ Card.Zabar.in Clem. sæpe.de uerbor. signif.in col.2.ibi. Non oppo. seu in nono contrario.ibi,Ad sciendum,dicit,quòd iudex fortius in summarijs,quam in aliis causis reiiciet appellationes causa differendi iudicium, seu frustandi, aut protelandi litem, uel causa subterfugii factas, etiam non reprobatas a iure.

3 Quid autem operetur remotio appellationis, dominus Ioannes Bertachinus in suo Repertorio,in uerbo,clausula;appellatione remota,dicit quod operatur hoc,quia iudex a quo,non tenetur appellationi deferre.

4 Remotio appellationis tres operatur effectus,ut dicit Panor.in c.pastoralis.de appel.in gl.1.in 1.quæst.& not.cap.ut debitus,eo.tit. Et cõfirmat Hostien.in Summa, tit.de appel. §. quomodo decre. ut debitus. uer. præuaricatores legis,ibi,quarto,& ibi,quinto.

Primus effectus est,quod vbi proceditur appellatione remota, iudex a quo appellatur, non tenetur appellationi deferre, vnde talis appellatio non suspendit iurisdictionem eius.

Secundus effectus est,quia iudex non deferens huic appellationi,quãtumcumque probabili,non punietur, ex quo a iure non indulgetur expresse,quia hoc fecit auctoritate iuris,ergo non peccauit.a 3.q.4.qui peccat.& l.Gracchus.C.de adult.

Tertius effectus est respectu attẽtatorũ post appellationem, quia nõ reuocabuntur per viam nullitatis,licet per superiorem possunt reuocari

potius

potius per viam querelæ, quam per viam nullitatis. Videas effectus per Panor. positos in dict. cap. pastoralis. ibi. supra, & alios plures positos per eundem Panor. in dict. cap. vt debitus.

5 Nota tamen secundum eundem Panor. in dict. cap. pastoralis. vbi supra, ibi: Ad secundam quæstionem, quòd omnis appellatio expresse a iure approbata, videtur permissa, licet iura non loquantur, quando appellatio est remota: exemplum, vt in cap. significante &c. Rodulphus. de rescript. cum similibus, quia grauamen videtur notorium, & per consequens nihil debet operari remotio appellationis, & pro hoc vide notabilem glos. in cap. ex conquæstione. de resti. spoli. quæ dicit quod remotio appellationis non impedit appellationem, quando quis manifeste grauatur.

6 Et quia interdum contingit quod in officio inquisitionis aliqui cauillose appellant, vt processum inquisitionis impediant, seu retardent, vel ipsum Inquisitorem confundant, ideo malitiæ talium volens obuiare, & vt inquisitor sciat quid in similibus agere debeat, vt a talibus cauillationibus se defendat, aliqua notabilia circa materiam appellationis hic subnectere curaui, prout diuersis in locis reperi & collegi.

Primum notabile est, quòd si quis appellat a suspecto iudice, ille iudex non debet propterea dimittere quin procedat, quia primo est proponenda recusatio, & si iudex eam non admittit, si sit iusta, tunc est appellandum: Hęc in glos. in verb. debuisset, cap. nouit. de appel. Confirmat Panor. ibidem in prin. ibi, Nota vltimo.

Secundum notabile est, quod appellans cogitur recedere ab appellatione legitima, quando iudex reuocat grauamen. cap. cum cessante. de appel. cap. si a iudice. eod. tit. lib. 6. in fi. vide ad hoc Gemi. in cap. vt supra. eod. tit. ibi, Sed quæro an iudex. Ad hoc facit glos. fi. in cap. ex parte tua. eo. tit. confirmat Panor. in dict. cap. cũ cessante. in prin. vbi dicit, quod in reuocatione interlocutorię, & causę reassumptione, non exigitur partium consensus.

Tertium notabile est, quod iudex uolens reuocare grauamen, & corrigere errorem suum sine ipsius prejudicio, & suæ iurisdictionis, debet dicere: ego non credo te grauasse, & si in aliquo te grauaui, illud reuoco. Hęc in gl. d. c. cum cessante. ibi, Aduertat qualiter corrigat errorem suum. Sed Panor. ibidem in d. c. fi. dicit, quod si iudex, in ueritate ipsum grauauerat, non debet mentiri, dicendo, non credo te grauasse, sed poterit uti aliis duplicibus uerbis ad saluandum decorem suum, iuxta notata in c. qualiter & quando, el 1. de accusa.

Quartum notabile est, quia ad hoc quod appellatio ante sententiam diffinitiuam sit ualida, decem requirũtur, quæ enumerat Archidiaconus in cap. Non ita, 2. quęst. 6. quorum si unum defuerit; appellatio non ualebit.

lebit. Primum est causa grauaminis illati vel comminati: Secundum quod sit legitima, Tertium, quod sit vera, Quartum, quod sit expressa, Quintum, quod non fuit admissa sua petitio: Sextum, quod ideo quia non admittebatur, extitit appellatum, Septimum, quod fiat in scriptis, Octauum, quod petantur Apostoli, Nonum, quod si appellatus hoc petierit, veniat instructus appellans, Decimum, quod fiat infra decem dies. Hæc omnia Archid. vbi supra, quæ omnia probat ibidem.

Quintum notabile est, quod iudex a quo appellatur, potest præfigere terminum conuenientem ipsi appellanti ad prosequendam appellationem, considerata tamen locorum distantia, negotii & personarum qualitate, glo. in verbo, præfixerit, c. personas, eod. tit. c. cum sit Romana, eod. tit. c. peruenit, eod. tit. & glo. ibi. in verbo, compellas, in c. consuluit. ibi, illos autem, & gl. ibidem, in uerbo, coge. in c. sæpe contingit. eod. tit. ibi, quia tamen. & gl. ibi, in verbo, obtineat. in c. ad hæc. el 2. eod. tit. confirmat Panor. in d. c. personas, in princ. & in d. c. cum sit Romana, in princ. & in c. ad aures. eod. tit. confirmat etiam Gemi. in c. cum appellationib. eod. tit. lib. 6. in §. si vero. in 1. col.

Sextum notabile est, quod etiam iudex qui non detulit appellationi, potest statuere talem terminum ipsi appellanti, etiam sub excommunicationis pœna. hæc Guil. in Specul. tit. de appell. §. sequitur videre in forma. Confirmat Gemi. in dict. cap. cum appellationibus, post prædicta, ibi, Sed quid econuerso. Et in cap. 1. eisdem tit. & lib. 6. in quibus. ibi, sed nunquid.

Septimum notabile est, ꝙ iudex a quo appellatur, præfigendo terminum ad prosequendum appellationem, non dicitur deferre appellationi. gl. est singularis in verbo, remittenda, d. c. cum appellationibus. Confirmat Panor. in c. cum causa, de sent. & re iud. in prin. in secundo notabili, & in c. oblatæ. de appel. in prin. in secundo notabili.

Octauum notabile est, quod elapso termino præfixo a iudice a quo, ipsi appellanti, etiam si iudex detulerat appellationi, si appellans non fuerit prosecutus ipsam appellationem, ex tunc iudex ipse a quo fuerat appellatum, procedet in causa. Hæc in gl. in uerbo, ex tunc. d. c. personas, & in d. c. peruenit, & in d. gl. compellas, & in d. c. consuluit, & in d. gl. in verbo, coge. & in c. reprehensibilis, eod. tit. ibi, si uero. & ibi in gl. in uerbo, tunc episcopus. in c. ad aures, eod. tit. & in c. cum speciali, eod. tit. in gl. in uerbo, terminum, & in c. cum causa. de sent. & re iud. in glo. prima, & ibi. Panor. diffusè. Immo ipse terminus sic præfixus a iudice, erit loco peremptorij, & ac si peremptoriè uocatus non veniret. dict. cap. sæpe contingit, & dict. glo. obtineat. & gl. fi. dict. c. personas, & in d. gl. prima, d. c. cum causa.

Nonū notabile est, quòd notanda est vna bona limitatio circa prædi-

cta,

cta,quia iudex a quo appellatum est, potest quidem præfigere terminũ ad prosequendam appellationem, hoc est arripiendum iter, & ad se præsentandum superiori,ad quem est appellatum,ut dicit glo.in uerbo. expectato.cap.ex insinuatione.de appel. & glo.in uerbo, Recisius. cap. cum sit Romana.eo.tit. circa medium ipsius glo. non tamen potest prę figere terminum, & arctare appellantem ad finiendum uel ad redeundum cum litteris impetratis, quia hoc esset imponere legem superiori, idest,domino Papę,dict.cap.ex insinuatione,& glo.ibidem, in uerbo,re uersa.Confirmat Panor.ibidem.

Decimum notabile est ad obuiandum fraudibus, cum plerumque appellatur causa differendi negotium,notandum est,quod interdum a iudice a quo appellatur,præfigitur terminus appellanti,non solum ad se prę sentandum iudici ad quem appellatum est, sed etiam ad faciendam fidẽ ipsi iudici a quo, de præsentatione seu de prosecutione appellationis. Et licet uideatur dubium, an iudex possit talem terminum statuere, dicunt tamen domini de Rota, decisione 149. quod si iudici non sit fides de præsentatione seu prosecutione,ubi terminus fuit datus ad prosequẽdũ, poterit iudex à quo, irreprehensibiliter sententiam executioni mãdare. Et dato, quod Fredericus de Senis in consil. 127. uideatur dubitare, an iudex potuerit talem terminum præfigere, concludit tamen, quod tali termino præfixo,ex quo non fuerit contradictum, operabitur effectum præmissum.Idem etiam concludit Panor.ibidem immediate. Hæc omnia ex Panor.super cap.personas, eo.tit.in glo.2.uide ibi omnia diffuse, & bene pondera.uide ad hoc.dom.Card.Zabar.in Clem.1.de appel.quę sito 23.& etiam quæsito ultimo.

Vndecimum notabile est, quod assignando terminum appellanti ad recipiendam responsionem,uel ad recipiendos apostolos, non dicitur iudex deferre appellationi,gl.est in uerbo,exhiberi.c.primo,de appel.lib. 6.& gl.in uerbo,remittenda. c.cũ appellationibus.eisdem tit.& lib. Nec ẽt tradendo apostolos refutatorios cẽsetur deferre appellationi. Ad hoc est glo.optima in.d.uerbo,exhiberi.& glo.in uerbo,admittat. dict.c.cũ appellationibus.

Duodecimum notabile est,quod in gl.fi.Cle. 2.de appel.notantur 4. casus contra appellantem, & tres contra iudicem, & duos alios addit contra eundem,& de pœna ipsius appellantis,& pœna ipsius iudicis denegantis.

Tertiumdecimũ notabile est,qđ appellationi friuolæ iudex nõ debet deferre, qa nec ius defert,dict. c.cum appellationibus. & glo. ibidem in uerbo,deferendũ.Et uidetur sufficere si iudex respondeat appellãti dicẽ do:huic appellationi non defero qa friuola est,absque eo qđ assignet causam,quare sit friuola.Facit in simili cap.ex parte,de appel.ubi sufficit dicere,

cere,appello,quia locus non est tutus,licet nõ assignetur causa,quare nõ sit tutus.Gemi.in dict.cap.cum appellationibus:in princip.

Quartumdecimum notabile est, quod appellatio dicitur friuola quatuor modis;primo quia nulla causa fuit ibi expressa:secundo, quia non fuit legitima, dato quod esset uera:tertio,quia fuit manifeste falsa, licet fuisset legitima:quarto,quia iam erat pronũciatum illam esse falsam, & non fuit appellatum.hæc in glo.fin.Clem.unica.de do.& contu.in prin. Additur quintus modus, uidelicet si non est facta in scriptio.dominus Card.Zabar. in d.Clem. unica, quæsito quarto.ibi,& quo ad primum. Quæ requirantur ad hoc quod sit ualida appellatio, require supra in quarto notabili,ubi plura enumerantur per Archid.

Quintumdecimum notabile est,quod iudex non deferat appellationi nisi euidenter pateat ipsi iudici ipsam appellationem tenere,unde si non credit ipsam tenere,non deferat ei.glo.est singularis & longa, in cap. ad Romanam.1.q.6.circa medium.glo.ibi,scias quod nisi iudici. Immo bene facit iudex non deferendo appellationi, quando putat ex falsa causa appellatum.Hoc in glo.3.in Clem.vnica.de do.& contu.

Sextumdecimum notabile est,quod si iudex dubitat de causa appellationis,an sit probabilis vel non,potest summatim inquirere de ea,uel seorsum, extra formã iudicii inquirendo, ut dicit glos. illa ad Romanam, Quæ autem dicatur causa probabilis. iudex sententiabit in hoc secũdũ quod sibi uidebitur,habita tamen collatione sapientum,si non est certus arg.ff.de arbi.qualem.& iudex extimabit ex opinione animi sui ea quę proponuntur.arg.4.q.3.cap.si testes.§.Item sæpe etiã fine.Si autem non potest certificari an causa sit probabilis uel non,in tali dubio deferat appellationi.de sen.excom.cap.sacro,hæc in glo. in uerbo, ex rationabili, dict.cap.ut debitus.Confirmat Panor.ibi.

Decimumseptimum notabile est,quod causa illa dicitur esse probabilis,quæ si foret probata,deberet legitima reputari,dict.ca.ut debitus. §. cum autem. Neque sufficit hoc, sed requiritur quod sit probabilis, & quod iudici iusta uideatur,ut dicit glo.ad Romanam.in fin.

Decimumoctauũ notabile est,quod ille qui exponit causam probabilem,debet se offerre eam probaturum,si autem simpliciter causam allegat,uidetur id quasi malitiose fecisse,ideo tenetur eam probare fuisse ueram.glo.3.in cap.interposita.de appel.cap.ex parte A.de testi, in glo.in uerbo,testes idoneos.de except.cap.olim.& ibi glo.2.

Decimumnonum notabile est, quod licet ille qui proponit exceptionem,offerat se eam incontinenti probaturum, non sufficit sola ista oblatio ad iustificandum appellationem, sed est necesse quod se offerat probaturum,& nominet testes per quos intendit probare, & eos habeat paratos.Ita Ioan.And.hic,& in addi.ad Specul.§. qualiter. uersi. sunt quibus,&

bus.& §.penul.vers.illud.Mouetur,quia aliter esset parata fraus ipsis excipientibus,qua uterentur nolentes reiici suas exceptiones,& friuolè uexare actorem:ne ergo ista fraus militet, debemus intelligere textum hic de oblatione reali & non de uerbali, sicut in simili dicimus,in l.prima. C.de dila.& 2.quæst.3.§.spatium,de eo qui asserit se habere testes ultra marinos.Hęc dominus Card. Alexan.in cap.interposita.de appel.uersi. Nota ex textu.decimosexto fallit.vide ad hoc Panor.in dict.cap.interposita.in prin.ibi,ultimò scias quod in dubium.

Vigesimum notabile est,quod appellatio interposita ab interlocutoria expressa una causa cum protestatione de aliis exprimendis, non pôt postea per alias exprimendas iustificari,quia talis protestatio non ualet nec tenet. Dominus Card. Alex.in cap.constitutis.el.2.de appel. in quinto notabili.& in glos.in uerbo,quod aliam. Facit ad hoc Panor.super dicta glossa.

Vigesimumprimum notabile est,quod apostoli petendi ab appellante secundum Clem. 2.de appella. & cap.1. eod. titu. lib. 6. sunt breuis forma iudicem ad quem appellatur instruens,motū animi iudicis à quo, & totius appellationis circunstantias breuiter comprehendens,dominus Card. Zabar.in dict.Clem. 2.in prin. quæsito 1. Facit. cap. 1. de appel. lib.6.& glos.in uerb. apostoli.dict.Clem.2. & glos.in uerbo.petat. dict. cap.1.& 2.quęst. 6. cap. ab eo.cap. post appellationem. Et eorum sunt quinque species,scilicet conuentionales,testimoniales dilatorij,refutatorij,& reuerentiales.Specu.in 4.parte.eo.tit.§.sequitur.

Vigesimumsecundum notabile est,quod prędicti apostoli debent peti ab appellante sępius & instanter,congruis loco & tempore.dict.cap.1.& cap.ab eo.de appel.lib.6.& dict.Clem.2.eo.tit.Et si appellans non petit eos infra triginta dies, uel si non comparet coram iudice in termino sibi statuto ad recipiēdum eos,nec petat eos sibi dari,uidetur renunciasse appellationi.dict.cap.ab eo.& dict.Clem.2. & in gl.1.dict.cap.ab eo.& in glos.1.dict. Clem. 2. & Gemi. super dict. cap. ab eo.in prin. Nec sufficit quod appellans compareat coram iudice in termino sibi assignato ad recipiendum apostolos, uel ad audiendum intentionem suam, sed oportet quod etiam petat.glo.in uerbo,Nec petat.dict.Clem. 2.ad hoc dominus Card.Zabar.in dic. Clem. 2.§.uerum. quæsito tertio.

Vigesimumtertium notabile est, quod si iudex assignauit appellanti terminum ad audiendum uoluntatem uel responsionem suam,& appellans non comparuerit ad recipiendum eam, dicitur renunciasse appellationi pręcipue si in appellatione petiti sunt apostoli,quia tūc dando terminum ad audiendum responsionē,intelligitur dare ad recipiendos apostolos.hęc dominus Card.Zabar.in dic.Clem.2.§.uerum. quęsito tertio. Et tunc oportet etiam quod petat instanter & sępius , & congruis tem-

pore & loco.dict.Clem.2.§.similiter,hæc dominus Card. Zabar. eadem Clem.2.§.verum.quæsito 7.

Quid si iudex in termino assignato non dat apostolos, sed dat alium terminum,nunquid appellans teneatur comparere, & non comparendo an dicatur renunciasse appellationi?respondet ad hoc glo ĩ verbo.videtur,dic.Clem.2.& præcipue ĩ ver.& licet,quòd licet hoc esset tutius,tamen non existimat eũ qui bis comparuit, negligentem vel rennuciãtem dici posse.Confirmat dominus Card.Zabar.ibidem. Si autẽ iudex respõderit se daturum apostolos,sed nullum terminum statuit ad dãdum eos, vel si nihil respõderit,dicit glos.in verbo,aut si.dict.Clem.2.§.quòd si iudex,quod quãdo iudex dicit se daturum,nullo termino statuto, tunc appellans non tenetur comparere,fortius si nihil responderit,quia tunc habetur pro negante.Confirmat dominus Card.Zabar.super dict. glos.

Vigesimumquartũ notabile est, ꝙ si iudex à quo appellatur, requisitus fuerit congruis loco & tẽpore,tenetur tradere apostolos quos dare voluerit.dict.cap.primo.& cap.ab eo.§.illud autẽ.& glo.in verbo exhiberi.dict.cap.primo.& cap.vt super.de appel.lib.6.alioquin si postea in causa procedat, eius processus erit inualidus & irritus. dict.cap. vt super.§. si vero.iuncta glos. fin. & dict.cap. ab eo.§. illud autem. & glos. in verbo.exhiberi.dict.cap.primo.& glos.prima.dict.cap. vt super.

Vigesimumquintum notabile est,quòd locus congruus secundum. dominum Card.Zabar.dicitur, si iudex copiam sui faciat in publico, & in quo sedere cõsueuit,ut dicit ipse dominus Card.Zabar.in dict. Clem.2. §.similiter. quæsito secundo. dicitur autem locus incongruus,cum equitat,uel cum per uiam pergit: & dicitur tempus incongruum, cum est in prandio, uel in Missa,uel de nocte.hæc in glos.in uerbo loco. dict. cap. ab eo.& dominus Card.in dict.quæsito 2.dict.§. similiter. ubi etiam dicit quod appellans debet expectare tanto tempore,ut cum commoditate potuerit iudex formare apostolos.

Vigesimumsextum notabile est,quòd apostoli debent dari aperti.glo. est in uerbo,oblatos.in fi.dict.Clem. 2. & dominus Card. Zabar. dict.§. similiter. quæsito.6. Et debent dari expensis appellantis & non iudicis, & maxime delegati,ut in dict.glo.in uerbo, oblatos.circa fin. & dominus Card.ibidem,quæsito quinto.

Vigesimumseptimum notabile est,quia dictum est supra in uigesimo tertio notabili,quod si appellans non comparuerit in termino assignato ei ad audiendum voluntatem seu responsionem iudicis,tunc dicitur renuntiasse appellationi,præcipue si in illa sint petiti apostoli:posset ergo iudex uti ista cautela ad retundẽdam malitiam seu cauillationẽ aliquorum processum iudicis impedire uolentium, potius quam rei ueritatem quærentum; Quando interponitur appellatio ab aliqua interlocutoria, & petun-

& petuntur Apostoli, poterit iudex dare tale responsum: non admitto talem appellationem, quia friuola est, & non debet admitti. supra in tertiodecimo notabili. Quo autem ad apostolos statuo uobis talem terminum ad recipiendum apostolos, quos dare uoluero, uel ad audiendum responsionem meam super dictis apostolis. Si appellans comparueruerit, dentur refutatorii, quia nec sic defertur appellationi, supra undecimo notabili, & poterit iudex procedere in causa. Si autem non comparuerit, uidetur renunciasse appellationi. supra uigesimotertio notabili. Similiter uidetur renunciasse appellationi, si apostolos quos iudex se daturum offert, recipere recusat. dict. Clem. 2. §. similiter.

Vigesimumoctauum notabile est, quia est bene notādum, quòd si appellans, cui dantur apostoli refutatorii, ab hac reiectione non appellat, eius appellatio censetur friuola, & habebitur tanquam temere appellās. hæc dominus Card. Alexan. in c. ut debitus. eo. tit. col. 25. uers. sciendum, quòd triplex est species apostolorum. ibi. sit tamen cautus appellans.

Vigesimumnonum notabile est, quòd appellatio dicitur frustratoria dupliciter, scilicet ratione formæ, quia non fuit facta in scriptis, iuxta tenorem cap. cordi. eo. tit. lib. 6. Et tunc si non dantur apostoli, nihilominus si iudex procedit in causa, eius processus erit ualidus, uel dicitur frustratoria ratione materiæ, puta quia facta est in scriptis, sed peccat in materia, quia continet iniustitiam uel falsitatem causæ: Et tunc si non dantur apostoli, cum petuntur congruis loco & tempore, si iudex procedit in causa, eius processus erit inualidus. cap. ut super. eod. tit. lib. 6. Et domini de Rota, decisione 540. in antiquis decisionibus. Confirmat Gemi. in dict. cap. ut super. super glos. fin. Et huic appellationi frustratoriæ nūquam est deferendum. ut patet per glos. prædictam. fina. dict. cap. ut super. Nam de frustratoria ratione formæ patet, quia est contra tenorem prædicti cap. cordi. de frustratoria ratione materiæ patet, quia appellatio debet continere causam probabilem & ueram, supra notabili quarto, & notabili quartodecimo.

Debet tamen iudex appellanti frustratoriæ, ratione materiæ, & petenti apostolos dare refutatorios, & si non dat eos, non potest procedere in causa, & si procedit, processus erit inualidus, ut patet per ea quæ superius in hoc nobili sunt dicta, secundum dominos de Rota, & Gemin. ubi supra.

Trigesimum notabile est, quòd licet appellatio debeat fieri in scriptis, non tamen necesse est quòd legatur coram iudice a quo appellatur, sed sufficit quòd ei porrigatur scripta. hæc habentur in cap. appellatio. eo. tit. lib. 6. iuncta glos. fi. Necesse est tamen quòd appellans tradat copiā ipsius appellationis ipsi iudici à quo appellatur, ut dicit Gemi. super dict. glos. fina.

ANNOTATIONES.

1 Appellationis beneficium expresse est interdictum &c.] *De appellatione quæ fit in crimine hæresis, copiose disserit Eymericus in Directorio Inquisit. par. 3. num. 121. tit. de appellatione, quæ fit ab inquisitore, quo loco abunde explicuimus quidquid in hac causa occurrere potest, adde Zanchinum tract. de hæret. c. 29. Conradum Brunum lib. 4. de hæret. cap. vlt. Simancam de Catho. instit. tit. 6. Archidiaconum, Ioannem And. Geminianum, Franchum, & communiter Doctores in cap. vt inquisitionis de hæret. lib. 6. quæ apud Eymericum dixi uidenda censeo, ut quid in hac causa obseruari oporteat, facilius intelligatur.*

APOSTATA ET APOSTASIA.

1 Apostata perfidiæ, secundum Hostien. punitur vt hęreticus, quia vere hæreticus est, ex quo recessit à fide, & in eo habent locū iura posita de hæreticis. hęc Panor. in c. 1. de aposta. in gl. 1. Idem tenent Summa Pisana, & Summa Angelica, & Summa Rosella, in vocabulo. Apostasia.

2 Apostasia perfidiæ dicitur, qua quis peruertitur & recedit à fide, sicut Iulianus apostata. de hac apostasia habetur, 2. q. 7. non potest, hæc Hostien. in Summa sua. eo. tit. §. quot species apostasiæ.

3 Omnis apostata est hæreticus, quia proprie apostata est, qui ex toto dimittit legem Christi, vnde omnis pęna, quæ debetur hæretico, debetur & isti, hæc Petrus de Palude in 4. Sent. dist. 13. quæst. 3.

ANNOTATIONES.

1 Apostata perfidiæ secundū Hostien. punitur vt hæreticus.] *vera est hæc sententia & usu sacri tribunalis recepta: quare si resipiscat apostata & conuertatur, dummodo non sit relapsus, ad pœnitentiam admittitur, & Ecclesiæ incorporatur, vt scripsi apud Eymericum in Directorio inquisitorum, par. 2. super quæst. 49. atque ita tenendum est, quidquid dicat Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili. 44. incipien. Volo mandes memoriæ.*

ARBITER.

1 Arbitros iuris electos in causa suspicionis, secundum c. cum speciali. de appel. in prin. potest cogere iudex delegatus ad suscipiendum arbitrium, non obstante ꝙ sit recusatus, aliàs iudicium non procederet. hæc in gl. in verbo, ad quos. c. suspicionis. de offi. deleg. circa mediū. Et ad hoc etiam tenentur ex districto præcepto Papæ, ut in d. c. cum speciali.

2 Quibus iudex recusatus debet præfigere terminum cōpetentē, infra quem

quem causam suspicionis determinent, vt in c. legitima. de appel. lib. 6. & gl. ibi. in verbo, per iudicem. & in gl. in verbo, terminum. d. c. cum speciali, & in gl. in verbo, terminum. cap. suspicionis. de offic. deleg. Alioquin elapso dicto termino, si negotium per ipsos arbitros non fuerit determinatum, poterit iudex recusatus procedere in causa principali, d. c. legitima, in fin. iuncta glossa ibidem, in verbo. Alioquin.

ANNOTATIONES.

A Arbitros iuris electos &c.] *In causis fidei nunc cum inquisitores recusantur, non eliguntur arbitri, sed causa instructa remittitur ad supremum inquisitionis Senatum, qui de ea re cognoscit, ut copiose dixi apud Eymericum in Directorio parte 3. tit. de recusatione Inquisitoris. nu. 120. ad hoc ergo & similibus locis cauere debent inquisitores, ne quid in sancto tribunali committant incautum.*

BONA HÆRETICORVM.

1 BOna hæreticorum ipso iure sunt confiscata, c. cum secundum leges, eod. tit. lib. 6. & in glo. 1. ibidem, & c. vergentis. eod. tit. & glo. notabilis. in Summa. 23. quæst. 7. Et Panor. in c. absolutos. eod. tit. in secundo notabili, in fi. Et licet reconcilientur, non per hoc recuperant ea. Panor. ibidem in gl. 1. Et sunt confiscata a die commissi criminis. C. eod. tit. l. 4. Et possunt declarari esse confiscata etiam post mortem ipsorum hæreticorum, vt in c. accusatus. eod. tit. lib. 6. in eo vero. ubi dicit glo. hoc esse intelligendum vsque ad quadraginta annos. Facit glo. prima, & glos. fin. c. 2. de præscrip. lib. 6.

Nota tamen si filij vel nepotes fuerunt catholici, & bona fide possederint bona patrum eorum qui fuerunt hæretici, per quadraginta annos, talia bona poterunt apprehendi per inquisitorem. de hoc est tex. in d. c. 2. de præscript. §. Si post. vbi dicit Gemi. post. Ioan. And. quòd si detegatur illos quorum fuerunt bona, fuisse hæreticos ante quadraginta annos, & tamen nondum est deuentum ad pronunciationem iudicis, & interim compleantur quadraginta anni, non habet locum iste tex. in d. §. si post. quia textus ille loquitur quando detectio fit post quadraginta annos cõpletos. hæc Gemi. ubi supra. ibi. quæro quid si.

2 Bona clericorum hæreticorum, quæ sunt ecclesiarum suarum, vel etiã quę quis monachus acquisiuit post professionem, etiam intuitu personæ, cum impediente professione sibi non possit acquirere, & sic adepta post professionem, sunt ecclesiæ, 18. quæst. 1. cap. uno. de præben. cap. cum olim. el 2. Talia bona non possunt applicari fisco officij, nec ecclesiæ, sed tantum bona propria ipsorum clericorum hæreticorum uel monachorũ

acquisita

acquisita ante professionem possunt applicari fisco ipsius officij. hæc in Clem.2. eod.tit.in princip. ibi,nec scienter attentent. iuncta glos.in verbo.ecclesiarum.ibi vide. Confirmat Gemi.in cap. accusatus. eod.tit. lib. 6.§.sacerdotes.in prin.ibi,quæro an bona ecclesiarum. Confirmat Card. Zab.in dict.Clem.2.§.inquisitoribus.quæsito 3.& 4.

3 Post mortem hæretici potest declarari eum fuisse hæreticum ad finē confiscandi bona. Et ita crimen hæresis non extinguitur morte, quo ad captionem bonorum ipsius. Gemi. in dict. cap. accusatus. §. in eo uero. Facit optime glos.in verbo, mortuos. cap. A nobis.el 2. de sent. excom. Confirmat Panor.in cap.vergentis.eo.tit.in secundo notabili. Facit glo. singularis,24.quæst.2.in Summa.

4 Bona hæreticorum, cum sint confiscata ipso iure à die cōmissi criminis, vt patet supra,non poterunt vendi nec alienari per ipsos hæreticos, imo fiscus vel inquisitores uendicant sibi dicta bona sic vendita vel alienata de manibus possessoris, nullo dato pretio,per quascunq; manus trāsierint, nisi pretium vel aliquid loco pretij esset in bonis ipsius hæretici, qui alienauit.arg.ff.sol.matr.l. si cum dotem. §. fin.& l.seq.ff. de leg.1. l.Imperator.& l. si quando. Ratio primi dicti est, quia vendicans rem, non tenetur restituere pretium, C. de fur. l.inciuilem. Non enim habuit venditor ius vendendi.ff.de mino. l.in causa.§. fi.ff. de contrahen. emp. l.si quis sub hoc pacto. Et hoc quia effectus damnationis retrotrahitur, vt in glos.ad idem C. ad l.Iul.maiest.l.quisquis.§.emancipationes.C.de Aposta. l. apostatarum, primo responso.ff.de accus.l.ex iudiciorum.

Et si hęc sunt in crimine lęsę maiestatis, vt in glos.ipso iure,el. 2. cap. cum secundum leges, eo. tit.lib. 6. fortius in crimine hæresis. cap. vergentis. eod. tit.ad idem 17. quæst. 4. sicut qui. hæc Gemi. in dict. cap. cum secundum leges.in prima col.Ad hoc uide Angel. in tractatu maleficiorum,in clausula, & eius bona publicamus. col. 12. ibi, & aduertas. & in addi.sequenti.

5 Ordinarius seu Diœcesanus nil penitus debet habere de parte prouentuum de hæreticorum bonis officio inquisitionis deputata, etiam si ipse in officio inquisitionis procedat,sed debet illud proprijs explere stipendijs,& de redditibus suis,cū sit Ordinarius.Hæc in Extrauaganti Benedicti Vndecimi,quæ incipit: Ex eo quòd. Facit optime glos.in uerbo, prouidebit,Clem.prima de hæreticis. Et inquisitores non tenentur reddere rationem ipsis Diœcesanis de bonis habitis ex officio inquisitionis, ut patet in d.Extrauaganti Benedicti Vndecimi.

6 Bona hæreticorum,secundū quandam constitutionem Innocentij 4. quæ incipit: Ad exturpanda.debent diuidi in tres partes: una pars deueniat in commune ciuitatis uel loci, secunda in expeditionem officij detur officialibus, qui tunc negotia officij peregerint, & tertia ponatur in ali-

quo

quo loco tuto expendenda in fauorem fidei & ad hęreticos extirpãdos.

Sed nota quòd communitas ciuitatis vel loci, secundum prædictam constitutionem, tunc tenebatur soluere & dare certam pecuniam quolibet die ipsis officialibus, quando exeunt ciuitatem uel locum pro hoc officio exequendo.

Et quia nunc communiter communitates non seruant hoc, ideo non amplius dari solet aliqua pars ipsis communitatibus.

Et quia nunc communiter cruce signati in subsidium officij inquisitionis solent facere omnes expensas necessarias pro executione dicti officij ad arbitrium inquisitorum, & ipsi ponunt officiales pro ipso officio necessarios, prout inquisitores volunt, & ipsis officialibus soluunt, idèo nũc introducta est consuetudo, quòd confiscationes, quæ fiunt de bonis hæreticorum per inquisitores, applicantur officio inquisitionis administrandæ per ipsos inquisitores, uel per ipsos crucesignatos, ad arbitrium ipsorum inquisitorum, pro expeditione dicti officii inquisitionis, uel pro causis pertinentibus ad ipsum.

7 Quando confiscantur bona hæreticorum, nõ intelliguntur tantummodo esse confiscata illa quæ sunt in illo territorio, vbi fit condemnatio, sed etiam ea quæ sunt in alio territorio, & fiet executio per officiales illius loci ubi sunt bona: ut puta, quidam Bononiensis origine, habens ibi multa bona, constituit domicilium Florentiæ, & ibi per inquisitorem Florentinum damnatur de hæresi: Cuius autem erunt illa bona quæ sunt Bononiæ? refert circa hoc diuersas opiniones Gemi. in d. c. cum secundum leges, §. confiscationis. & tandem in fine concludit, quòd de portione prouenięte inquisitori, quòd inquisitor Bononien. occupabit bona quę sunt Bononiæ, quia Bononiæ est bursa Romanæ Ecclesiæ, sicut & Florentiæ. Secus autem de portione officialibus proueniente. hæc Gemi. vbi supra. ibi uide diffuse.

Idem habetur in quadam declaratione Nicolai quarti facta anno D. 1291. die quinta Octob. Indictione prima in Vrbe Veteri. Vide ad hoc Ang. in lib. maleficiorum. clausula, & eius bona publicamus. col. 2. ibi. Quæro bona expresse. cum additione sequenti, ubi de hoc multas opiniones habes. Facit. cap. relatum. el. 2. de test. in fine.

Bona autẽ mobilia Rei, sita in alio territorio, debẽtur fisco loci in quo facta fuit publicatio bonorum contra reum, ut per Bal. & alios ibi allegatos per Alexan. in apostillis, in l. mercatores. C. de comer. & merca. Ia. ius per Alexan. consi. 111. in 4. lib. & cons. 31. in primo lib. not. in l. 1. circa fi. C. de summa Trini. Confirmat Bertachinus uerbo, bona unius fratris. uersi. 11. in fi.

8 Sed D. Felinus in cap. irrefragabili. de offi. ordin. §. cæterum. dicit se uidisse in libraria Papæ, in quodam libro de inquisitoribus hęreticę prauitatis,

uitatis,multas Extrauagantes,in quibus derogatur.cap.cum secundum leges,de hæreticis.lib.6.taxando quod bona hæretici condemnati applicentur sedi Apostolicæ,& ordinario,& inquisitori.hæc dominus Felinus ubi supra.Forte hoc intelligitur in terris Ecclesiæ,& non Imperij.

ANNOTATIONES.

1 Bona hæreticorum ipso iure sunt confiscata] *De confiscatione bonorum hæreticorum late scribunt fere omnes, qui tractatus de hæreticis & eorum pænis scripserunt.videto præ aliis Zanchinum tract.de hæret. cap. 25. & seq. Simancam de Catho.instit. tit.9.de bonis hæreticorum. & quæ late scripsimus super Directorio inquisitorum parte.3.quæst.109.& aliquot sequentibus.*

CAPERE ET CAPTVRA.

1 CApere,arrestare,ac tutę custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis,prout eis uisum fuerit,Inquisitores possunt hæreticos seu de hæresi suspectos sine Diœcesanis,ut in Clem.1.eo.tit. in prin.possunt etiam eos tradere duro carceri siue arcto, tamen magis ad custodiam quam ad pœnam,quia forte alibi non possent tute custodiri.Concordat Pan.& limitat illum tex.in Clem.1.uers.duro tamen, per argumētum a contrario sensu,& allegat de pœnis.cap.quamuis,lib.6.82.dist.presbyter.26. quæst. 1. uideas. hæc Ioan. de Imola. in dicta Clem.1.& dic.uers.duro.super glos.in uerbo.tormentis.

2 Captus pro aliquo graui crimine,pro quo uenit pœna corporalis uel corporis afflictiua imponenda,debet carcerari,& non fideiussionibus relaxari.hæc Angel.in lib.malefi.clausula, Fama publica præcedente.col.2.ibi. decimo quæro. Est etiam incarcerādus quando adsunt indicia sufficientia ad torturam,hæc Angel.in dic. lib. clausula. Qui iudex dictum Caium detineri iussit,in principio.

3 Quando timetur de fuga alicuius, contra quem habentur bonæ informationes,potest iudex incipere a citatione reali,& facere eum capi absque eo quod faciat prius eum citari. hæc dominus Felinus post Salicetum.in cap.cum non ab homine.de iudi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap.1.de iudi.col.17.

ANNOTATIONES.

2 Captus pro aliquo crimine &c.& non fideiussoribus relaxari.] *In sacro tribunali, an & quod habeat locum relaxatio sub fideiußoribus, latissime explicaui Apud Eymericum in Directorio inquisitorum parte 3. super q. 90. res est late patens,quæ non potest breuiter declarari, locum indicasse sit satis. adde Aegidium Bossium titu. de carceratio fideiussoribus committendo.*

CAR-

CARCERES.

1 CArceres proprios, qui ſint ad cuſtodiam & non ad pœnam, poſſunt habere per ſe Inquiſitores, qđ probatur, tũ quia per Cle. 1. de hæret. §. Et quia ſæpe. Epiſcopus poteſt habere Carceres proprios, ergo a fortiori Inquiſitor, cuius iuriſdictio eſt maior, cum ſit delegatus: tũ quia officiales & rectores locorum tenentur facere conduci tales ſuſpectos & peſtiferas perſonas in carcerem Epiſcoporum, aut ipſorum Inquiſitorũ, ut patet, cap. ut Inquiſitionis. eo. tit. lib. 6. Non ergo diceret, in carcerem ipſorum Inquiſitorum, niſi poſſent proprios habere, tum quia Inquiſitor poteſt facere officiũ ſuum per ſe, ſine Epiſcopo in qualibet parte prouinciæ ſibi commiſſæ, ut patet cap. ut officium. eo. tit. lib. 6. quod nõ poſſet, ſi deberent eſſe carceres communes. poteſt ergo Inquiſitor habere carceres proprios ad cuſtodiam, & non ad pœnam. Confirmat dominus Car. Zab. in dict. Clement. 1. §. ſane. Confirmat Ioan. de Imola. in dict. Cle. 1. ſuper glo. in uerbo. ſubdelegare. uerſ. Sed aduerte. Idem tenet Petrus de Ancha. in dict. Clem. prima.

2 Carceres, qui ſecundum dict. Clem. 1. debent eſſe communes, & quorum cuſtodes debent eſſe duo, unus quem uolet Epiſcopus, & alter quẽ uolet Inquiſitor, intelligũtur eſſe carceres qui ſunt ad pęnam, quãdo, ſcilicet hæretici condemnantur ad carceres ſiue perpetuos, ſiue ad tempus. Qui aliquando dicuntur muri. ut patet dict. Clem. 1. §. Sane. & in glo. in uerbo. muri. & cap. ut commiſſi. eo. tit. lib. 6. Confirmat D. Card. Zab. in dict. Clem. 1. & dict. §. Sane. ſexto notabili. Idem tenet Ioan. de Imola. in dict. Clem. 1. ſuper dict. gloſ. ſubdelegare. dict. uerſ. Sed aduerte.

ANNOTATIONES.

1 Carceres proprios, &c.] *De hac carcerum materia copioſe egimus cum Eymerico in Directorio Inquiſitorum parte. 3. quæſt. 58. & 59. quo loco explicuimus quid quid ad cognitionem utriuſque carceris ſpectat: quæ breui oratione referri hoc loco non poſſunt. quare locum indicaſſe ſit ſatis.*

Quædam bonæ cautelæ pro iudice ut proceſſus ſit ualidior.

1 CAutus ſis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari a reo procedendi uſque ad ſententiam incluſiue, & hanc licentiam facias poni in actis: & iudices ſolent hoc practicare, ut faciant ſibi licentiam dari procedendi ſine citatione, & in abſentia partis, & teſtes recipiendi ſine præſentia partis.

De hac licentia loquitur Baldus,in l.diem proferri.§.si quis litiga. ff. de arbitris.habes etiam de hac licentia per Baldum in l. si quando.C. de testi.& in l.si accusatoribus.C.de accus.uide ista diffuse per Angel.in lib. malefi. clausula, Qui iudex fecit sibi dari licentiam posse procedere, in prin.& in additione sequenti, Et tunc non est necesse quod reus speciali ter & nominatim citetur,ut dicit ipse Angel.in eo.lib.clausula, Qui iudex commisit præconi.in principio. 1

2 Cautela alia bona dato termino defensionis, si reus vult renunciare, facias scribi in actis,quod renunciat termino & non defensioni,quia non potest defensioni renũciare,et causam assignet,quare renũciat,puta,sciẽs se non habere aliquam defensionem, imo se carere omni iusta defensione,sponte & ex certa scientia renunciauit dicto termino defensionis. De hoc uide diffuse per Angel.in dicto lib. malefi. claus. Qui iudex statuit terminum ad eorum defensionem.ibi;an autem reus.

3 Cautela alia bona.Qñ reus est confessus crimine suũ,& cũ ratificauit, & nõ obstãte tali cõfessione petit terminũ ad se defendẽdũ,quem iudex denegat,quia maleficium est notorium propter talem confessionem, iudex statim potest procedere ad condemnationem & executionem præmissa tamen quadam interlocutione, per quam interloquatur dilationẽ non esse dãdam,tanquam petitam per calumniam:& ideo utile est in talibus interloqui.Baldus in l.a procedente. C. de dila. & allegat Inno. in cap.ad petitionem.de accusa.hæc Angel.in dicto lib.clausula dicta.Qui iudex statuit terminum.in 3.additione sequenti.ibi.Item adde quod dubito ualde. 2

4 Cautela alia bona.Tene menti tu iudex, quod nunquam recipias responsionem inquisiti dicentis, nego me esse culpabilem , uel nego me esse punibilẽ,quia reus debet respõdere super facto,utrum fecerit uel nõ fecerit id,de quo quęritur,quia vtrum id sit culpabile uel non,spectat ad iudicẽ,per text.in l.1.§.in accusatione.in fi.ff.ad Turpil. Angel.in dicto lib.clausula,Comparuerunt inquisiti,& negauerũt totum.col.6.ibi. quęro an post publicationem processus. 2

5 Cautela alia optima.Tu iudex non recipias aliquam responsionem in maleficijs,nisi iuret reus de respondendo ueritatem. Angel. in dicto lib. malefi.prædicta clausula, Comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt. in principio.

Et nota quod non facias eum iurare de respondendo ad interrogata, sed de dicendo meram,& plenam ueritatem de his de quibus fuerit interrogatus,de quo iuramento habetur in cap.cum dilecti. de accusa. & per Panor.ibidem.Facit ad hoc quod habetur supra in uerbo,confessio.§.6. ibi uide. 2

6 Cautela alia.Ad excludendas exceptiones dilatorias,nota vnam practicam.

eticam. Si enim pars interrogata, an uelit ibi experiri, respondet quòd sic, non potest amplius recusare iudicem, ut est tex. in c. 1. de iudi. quod intellige nisi ex noua causa, in c. insinuante. de offic. deleg. uel si antiquitus orta erat, tamen occulta, ut dicit glo. in uerbo, exceptio. c. si quis Episcoporum. 3. quæst. 6. & quòd notat Cal. in c. 2. de ordi. cogni. Fac. t. cap. inter monasterium. de sent. & re iudi. & cap. pastoralis. de except. hæc Panor. in d. c. 1. de iud. col. 2. in fin. Et intellige, experiri, idest se defendere, vt in gl. in uerbo, experiri. d. c. 1. de iud. & iterum glos. in uerbo, experiri. in c. qui generaliter. de procura. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Cautus sis tu iudex, quod facias tibi licentiam dari à reo, &c.] *quid in alijs iudiciis ac tribunalibus fiat, aut fieri debeat circa hunc articulum non curo, certum est tamen, quod in tribunali Sanctę inquisitionis nec iure, nec usu receptum est ut hac licentia procedendi contra reos, petatur ab ipsis reis, habent iudices fidei potestatem & facultatem à sede Apostolica procedendi generaliter contra quoslibet reos in fidem delinquentes paucis quibusdam exceptis, quare non est necessarium, imo quidem nec utile, hac uti cautela.*

CITATIO ET CITARE.

1 Citatus ut compareat personaliter, tenetur per se comparere, & non sufficit comparere per procuratorem, præcipue in causa criminali. 5. quæst. 3. in criminalibus. Et Panor. in cap. exposuit super glos. 2. de dila. Ad hoc est text. in cap. primo, de iud. lib. 6. & glos. ibi: in uerbo. criminalis.

2 Citatus aliquis suspectus de hæresi, aut de pertinentibus ad officium inquisitionis hæreticæ prauitatis, ab ordinario & inquisitore simul, debet primo obedire inquisitori, cuius iurisdictio est maior, nobilior, & fortior, ergo illi prius est parendum. 8. distinct. quæ contra. 11. quæst. 3. qui resistit.

Nec est dicendum quòd Ordinarius habeat iurisdictionem æqualem cum Inquisitore, quia hoc negatur, cum habeat ordinariam, nisi admixta fuerit delegata, vt dicitur in c. per hoc. eod. tit. lib. 6. in princip. ibi: si habent. Inquisitor autem cum sit delegatus Papę. d. cap. per hoc censetur ille, cuius locum tenet. 2. q. 6. si Episcopus. 93. dist. c. fi. de offi. deleg. c. sane, el 2. hæc Gemi. d. c. per hoc. Confirmat Fel. in c. excommunicatus, el 1. de hæreticis, in quarta col. ibi: Nota ex fine Episcopum esse Ordinarium in crimine hęresis.

3 Et quod plus est, putat Archid. quòd citatus prius coram Ordinario,

si postea citetur per inquisitorem, deserto iudicio ordinarii uenire debet coram Inquisitore. ff. de re iud. contra pupillum. & per prædicta capitula, quæ contra. & qui resistit. Et sic secundum eum non esset curandũ si ordinarius præueniret in cõueniendo, & hoc dicit verum Ioannes And. Lapus autem dicit, quòd sibi videtur, quòd quando Diœcesanus procedit auctoritate ordinaria, tunc sit verum quod dicit Archid. Si autem procedit auctoritate delegata, vtpote contra exemptos, tunc sit in optione citati coram quo primo compareat. hęc omnia Geminianus, in d.c. per hoc. in 1.col. ibi vide.

4 Citatio est necessaria ad sententiam audiendam, vt aperte dicit tex. in Clem. sæpe. de uerb. signifi. Confir. Io. de Lignano in repetitione quã ponit Io. de Imola. in fi. Clem. Ad hoc facit gl. in uerbo, respondeat. c. cum contumacia. de hæret. lib. 6.

5 Citatio facta ad domum, ex quo verisimile est quòd veniat ad notitiã citandi, tenet, vt dicit Angel. in lib. maleficiorum, clausula, iudex commisit quòd Caius. col. 5. cum addi. sequenti.

6 Citatio continens in se notoriam iniustitiam non arctat citatum, secundum Inno. in c. 2. de dila. hæc Panor. in cap. ex parte tua. de appel. in fi. ibi vide.

7 Citatio per edictum tenet vbicumque nescitur quis sit citandus; pro hoc facit. cap. fina. qui matri. accu. pos. & in cap. significauit. & in cap. Albericus. de testi. Confirmat. in cap. gratum. de offic. deleg. secundo notabili.

8 Vbi quis citatur vt compareat certa die, nec hora determinatur, debet citatus comparere tali hora, qua iudex congrue possit incipere & finire actum incumbentem. hæc Panor. in cap. consuluit. de offic. deleg. nec alibi. ita bonus text. Et ibi habes multa de citatione. Ad idem est dominus Fel. in dicto c. consuluit. 2. col. Et intelligitur de hora consueta, quando de ea potest apparere, & quando hora est de consuetudine, tunc expressio diei habetur pro expressione horę, vt dicit idem Fel. in c. ad petitionẽ. de accusa. in fine.

9 Si quis commisit aliquod crimen hæresis in vna Diœcesi, & postea se transfert ad aliam Diœcesim, potest citari per Inquisitorem illius primæ diœcesis in qua commisit crimen. cap. vt cõmissi. eod. tit. lib. 6. in prin. & ibi. glos. in uerbo, procedendi. Facit quod dicit Angel. in libro maleficiorum, clausula, Commisit iudex quòd Caius prædictus. columna quarta, in fine.

10 Vbi quis citatur ad sententiam, non ualet citatio, si dicatur ad audiendam uoluntatem seu intentionem iudicis. ad hoc est gl. in Clem. sæpe. in uerbo, ad id, de uerb. signifi.

Sed quando ponuntur ista uerba in citatione, nisi ueneris, procedetur ad sen-

ad ſententiam. illa uerba habent vim peremptorii. Ita dicit Specula. tit. de citatione. §. viſo, uerſic. quid ſi lata. & uerſi. quæro an clauſula. Idem dicit Innocen. in c. ad petitionem. de accuſa. hæc dominus Felinus, in cap. conſuluit. de offic. deleg. in gl. in uerbo, terminum peremptorium, in fi. Et ibi ad hoc facit Panor. Et idem Fel. in d. c. ad petitionem. de accuſa. col. 7. ibi, ſecundo quærit, quibus caſibus.

11 Aduertas tamen, ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum qui eſt in carceribus: ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia iſto caſu diceretur abſens: & ita obſeruat totus mundus. hæc Ang. in lib. male. clauſula, Qui iudex commiſit præconi, in fin. primæ additionis. De citatione vide aliqua infra in verbo. Monitio.

12 Vtrum autem credendum ſit nuncio citanti: dicendum quod ſic, quantum ad ea quæ pertinent ad officium ſuum. uide ad hoc gloſ. in uerbo. in iudicio, cap. venerabilibus. de ſen. excom. §. ſecus autem. lib. 6. Vide etiam Gemi. ſuper dict. gloſ. & Panor. in c. conſuluit. de offic. deleg. & in c. cum parati. de appel. ubi glo. in verbo, ſuus nuncius, dicit nuncio publico & iurato creditur quo ad citationes, aliter non creditur.

ANNOTATIONES.

2 Citatus aliquis, &c. debent primo obedire Inquiſitori.] *De hoc articulo uide Lodouicum Carrerium tract. de hæret. nu. 71. uer. citantibus tamen ambobus. Ioannem Roiam in ſingularibus fidei, ſingul. 44. incipien. conuenire quis non debet. adde omnino Eymericum in Directorio Inquiſitorum parte 3. quæſt. 5.*

4 Citatio eſt neceſſaria ad ſententiam.] *de materia citationis quantum ad praxim in primis pertinet, late Iulius Clarus in pract. crimi. quæſt. 21. iam nullus Criminaliſta hanc tractationem omiſit.*

9 Si quis commiſit aliquod crimen hæreſis in vna Diœceſi, &c.] *Inquiſitores contra abſentes, qui in ſua prouincia deliquerunt procedere poſſunt. Sed quod fabricari poſſit proceſſus contra abſentes in ſacro tribunali copioſe diximus apud Eymericum in Directorio Inquiſit. par. 2. ſuper q. 42.*

1 Clerici priuantur beneficiis eccleſiaſticis, quæ ſunt adepti ad preces hæreticorum, & eorum fautorum & ſi illa receperunt ſcienter, nequaquã poſſunt ad alia beneficia in poſterum admitti, ut habetur in c. quicumque. de hæreticis. §. Ad hæc. lib. 6. Et Gemi. ibidem in princ.

2 Clerici nõ exhibeant hæreticis & eorum fautoribus eccleſiaſtica ſacramenta, nec eos præſumant tradere eccleſiaſticæ ſepulturæ cap. excõmunicamus. el primo, §. ſane, extra eod. tit. primo ſunt excommunicati ipſo

facto

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

facto qui sciẽter hæreticos & eorum fautores sepeliunt, nec possunt absolui nisi proprijs manibus ea extumulent publice,& proiiciant corpora eorũ,& locus ille perpetuo careat sepultura, ut patet d.c.quicumq;. Sed si plures sepelierunt,& vnus extumulet,alii poterunt absolui, ut dicit Gemi.super d.c.quicumque.col.3.vbi.quid si plures sepeliunt.

3 Clerici qui inuenti fuerint impedire negotiũ inquisitionis,instruendo citatos hæreticos de celanda veritate, uel de dicẽda falsitate,seu eos indebite liberando,possunt compesci,& pęna debita castigari,tam per captionem personarum,quam aliàs prout culpa exegerit delinquentis,c.Accusatus.eod.tit.lib.6.§. Sacerdotes, vbi dicit Geminianus,quod qui impedit ne veritas inueniatur in causa fidei,dicitur fautor hęreticorum, quod bene nota,& tene menti.

4 Clerici,qui in hęresi uel cõsimilibus inuenti fuerint deliquisse,grauius puniendi sunt quam sæculares,arg.optimum d.c.accusatus.§.fin. Ad idẽ d.c.excommunicamus. ver. si uero clericus.& possunt incarcerari ad custodiam absque eo quòd liqueat plene de delicto,& similiter possunt torqueri.Gemin.in c.si clericus.de sent.excom.lib.6.ibi, quæro an indistincte. circa medium. & quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor.Gemi.ibidem,in d.cap.si clericus.ibi,quæro quando dicatur delictum enorme,ut non recipiatur fideiussor.Confirmat dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu,c.incipiente. Mandauit Rex Potestati.col.3.uer.an clerici possint torqueri.

Quæ autem sint indicia sufficientia, uel non sufficientia ad torquendum clericum,committitur iudicis arbitrio.l.3.§.fi.de testib.Cyn.in l.fi. de quæstio. Ioan. And. in c. cum in contemplatione. de reg.iur.& Bart. in d.l. fin.de quæstio. hæc dominus Paris in d.cap.Mandauit Rex Potestati.eadem col.post prædicta.

ANNOTATIONES.

4 Et quando sunt suspecti de hæresi, non est admittendus pro eis fideiussor.] *De hac difficultate in terminis posuit quæstionem Eymericus in Directorio Inquisitorum,parte 2.quæst.90.ubi dixi copiose.adde Antonium Gomezium tomo 3.uariar.resol.cap.9.*

ibi. Quæ autem sint indicia,&c.] *In causa hæresis ex quibus indiciis & causis ad torturam posit procedi tam contra clericos, quàm contra laicos, abunde ostendimus cum Eymerico in Directorio Inquisit.parte 3.quæst.61.adde omnino Iulium Clarum in practi.crimi. quæst.20.21.& seq. & Antonium Gomezium tomo 3.uariar.resolut.c.23.*

COM-

COMMISSIO ET COMMITTERE.

1 Committere possunt Inquisitores & subdelegare uices suas, & tales uocantur commissarii.in cle.2.eod.tit.gloss.autem ibidem in uerbo,ipsorum commissariis.uocat eos uicarios.idem dicit domin.Cardin. Zaba.in clem.1.eod.tit.§.& quia.Confirmat Io.de Imo. in dicta Clem. 1.in uersi.uerum.in glo.& tunc.

Et de iis uicariis inquisitoribus nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum,sicut dicitur de Inquisitoribus; Nam cũ hæc sit quædam restrictio, tantummodo ad Inquisitores restricta, & cum sit quasi quædam pœna,non debet extendi ad ipsorum Inquisitorum uicarios. patet,quia odia restringi,&c.de regul.iur.lib.6.dominus Card.Zabar.in clem.vnica:de usuris;quæst.23.dicit,quod constitutio pœnalis nõ debet extendi ad personas non expressas.Cũ ergo neq; in textu, neq; in glo. fiat mentio de uicariis Inquisitorum, quod debeãt attigisse quadragesimum annum,sed tãtummodo dicitur de Inquisitoribus institutis per prelatos ordinis, vel de Inquisitorib. institutis ab Episcopis,uel a Capitulis sede uacante,ut patet.in gl.in uerbo,committi.dicta Clem. 2.sequitur quod ista constitutio non debet extẽdi ad uicarios:& preterea nõ subest eadẽ ratio de Inquisitoribus & de eorum uicariis, quia Inquisitores sunt supra uicarios suos,& eis communiter non committunt omnimodam auctoritatem suam,sed communiter semper aliquid sibi reseruant, præcipue in his quæ sunt magis ardua, non ergo requiritur tanta sufficientia, & ex consequenti tanta ætas in uicario,quanta in Inquisitore.

2 An autem Inquisitores possint committere uicariis suis, quod possint prædicare crucem,excommunicare,uel absoluere,dispensare cum irregularibus,uel iniungere pœnitentias, sicut possunt ipsi uigore priuilegiorũ Apostolicorum ipsis Inquisitoribus cõcessorum:& uidetur quod nõ, per cap.fi.de offi.deleg. in fine ibi,cæterum. Dicendum,quod cap. illud loquitur de quibusdam,quibus talia supradicta specialiter expedienda cõmittuntur, & tales sunt meri executores ad certos articulos expediẽdos deputati,& nullam habent iurisdictionem,ut dicit ibi text.in fi.ideoque uices suas alteri cõmittere non possunt:& ad hoc est gloss.notabilis ibidem in uerbo,commissum. Inquisitores autem nõ sunt meri executores deputati ad certos articulos expediẽdos, sed sunt deputati ad uniuersitatem personarum in causa hæresis, & habent iurisdictionem delegatam à Papa,quia sunt delegati a Papa,ut cap.per hoc.& c.de aliquib.de heret. lib.6.& Gemin.in dicto cap.ne aliqui.ibi:quæro an inqsitor. & in dicto cap. per hoc.in primo notabili,& ibi,quæro an inquisitor generaliter datus.Cõfirmat Card.Zaba.in Cle.1.§.& quia.de hær.ibi,secũdo quæro an

Inqui-

Inquisitor. Possunt ergo Inquisitores subdelegare,& committere prædicta. Facit quod dicit Panormit. in dicto §. cæterum, in princ. ubi dicit, quod ubi committitur iurisdictio per Papam, potest fieri subdelegatio, uidetur tamen sentire ipse Panorm. ibidem in notabili sequenti, quod dispensare cum irregularibus non possit committi, quia ad hoc uidetur electa industria personæ. Facit ad hoc quod dicit glo. fin. dicto §. cæterum.

ANNOTATIONES.

1 Et tales uocantur Cõmissarii] *de Commissariis seu uicariis Inquisitorum plene Eymericus in Directorio inquisit. parte 3. in principio, nu. 47. & seq. ubi docet practicam & modum instituendi hos commissarios. ex illis totus hic locus illustrabitur.*

Ibid. Et de his Vicariis Inquisitorũ nil habetur, quod oporteat eos attigisse quadragesimum annum] *hodie hæc controuersia de ætate horum commissariorum sublata est per rescriptum Clementis 7. incip. Cum sicut. §. decernimus: per quod triginta annorum ætas in eis sufficere declaratur; dixi apud Eymericum in Directorio inquisit. parte 3. super quæst. 16. His uicariis Inquisitores multa committere possunt, non autem ut dispensent cum irregularibus sicut nec Inquisitores dispensant, ut dixi in Direct.*

CONFESSIO ET CONFESSVS.

1 Confessus crimen super libello inepto potest condemnari. Bal. in l. 2. ad fi. C. de re iudicata. ut etiam per Inn. in cap. qualiter. el 2. de accusa. ubi idem Inno. dicit, quod confessio non curat ineptitudinem iudicii, quod tene menti. Confirmat Panor. in cap. at si clerici. de iudi. in glos. 1.

2 Immo confessio purgat omne uitiũ processus, ut est casus in cap. pen. de accusa. lib. 6. & notatur in cap. Pisanis. de resti. spol. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerũt totum. col. 8. Et ratio est quia crimen est factum notorium per confessionem. de cohabi. cle. cap. primo. Gemi. in dicto cap. 1. de accusa. circa prin. Et Angel. ubi supra immediate, ead. col. Confirmat idem Angel. in eo. lib. clausula quidictus iudex addidit uel detraxit. col. 4. ibi. Secundo limitabat.

3 Et talis sic confessus non potest reuocare illam suam confessionẽ, præcipue si deliberate confessus est,& nõ ex calore iracundiæ, ut notatur per Inno. in cap per inquisitionem. de elect. Confirmat Gemi. in dicto cap. 1. ibi; quære an iste possit reuocare. Ad hoc est glos. 2. in cap. ex literis. de diuortiis. Vbi dicit Panor. quod confessio facta calore iracundiæ nõ præiudicat, nisi detur perseuerãtia, aliàs ualet cõfessio facta in criminali, nec

exigi-

exigitur alia perseuerantia, ut in l. si confessus. ff. de custo. & exhibi. reo. & in cap. 2. de confessis. Et hoc dicit ipse Panor. esse notandum, & nõ tradendum obliuioni.

Limita etiã si confeſsio prius eſt facta & poſt fit proceſſus, etiam ſi ſit ineptus, poteſt ſequi condemnatio, ſecus ſi nullitas fuit ante confeſſionẽ. hæc Angel. in d. lib. clauſula, Comparuerunt dicti inquiſiti & negauerũt totum. colum. 8. in fine additionis ſequentis. Facit ad hoc gloſ. 2. in dicto cap. primo. de accuſa.

5 Confeſsio non poteſt reuocari in criminalibus, ubi confeſsio fuiſſet perſeuerata, niſi errore allegato & probato: hoc eſt ſingulare uerbũ Spec cul. in tit. de confeſsis. §. fi. uerſ. Sed nunquid in criminalibus. & ipſum ſequitur ibi Io. And. hæc Angel. in eo. lib. clauſula, Comparuerunt dicti in quiſiti in termino defenſionis. in prima additione, & nota bene illam additionem.

6 Confeſsio facta præcedente illo iuramento, quod plenam & merã ueritatem dicet, non recipit excuſationes ex poſt facto, ſed illa quæ fit ſub forma iuramenti, quod reſpondebit ad interrogata, recipit excuſationes quæ tamen non perimant confeſſionem, ſed exponãt. Panormit. in c. cũ dilecti. de accuſat. quarto notabili. Qui ibi immediate ſubinfert, & dicit ſingulariter eſſe notãdum, quod ubi confeſſio etiam iurata, poteſt retorqueri & ad bonum, & ad malum, ex quo tamen prima frõte ſonat in malum, debet fieri interpretatio in malam partem, & contra confitentẽ, niſi confeſſionem excuſans probet illas excuſationes. Facit ad hoc quod dicit ipſe Panor. in cap. cum ueniſſent. de inſtit. Et etiam immediate ſubdit ipſe Panorm. quod ex confeſſione alicuius capitur illud quod contra eũ eſt, non autem id quod pro eo eligi poteſt, & hoc quando inſurgit mala præſumptio contra illud quod facit pro eo.

7 Confeſſio rei eſt tantæ potentiæ, quod facta etiam coram iudice incõpetenti, tenetur illam confirmare coram ſuo iudice competenti. Ita dicit Innocen. in cap. at ſi clerici. de iudi. & hoc pręcipue ſi ex tali confeſſione orta ſit ſuſpicio uel infamia. Ang. in lib. de malefi. clauſula, comparuerunt inquiſiti, & negauerunt totum, col. 11. ibi, Et rene menti. uide ad hoc Innocen. in cap. per Inquiſitionem. de elect. & Ant. de But. in dicto cap. at ſi clerici.

8 Sed nota ꝙ iſtis, qui de ſe confitẽtur, creditur nõ quantũ ad conuincẽdũ, ſed quãtũ ad pſumptionẽ, unde ſi adſint alię pſumptiones, ualẽt, alias nõ ſufficerẽt, ut dicit gl. 2. in c. 1. de conf. Sed intellige hoc uidelicet, quia iſtis de ſe cõfeſsis nõ creditur ſuper crimine aliorum, ut dicit gl. pdicta in prin. ubi etiam dicitur, ꝙ in crimine læſæ maieſtatis, alicui cõfitẽti de ſe, creditur etiam contra ſocios, quod etiam probatur per tex. ibidem. & in gl. prima. cap. nemini. 15. quæſt. 3. iuncto text. ibidem. ergo a fortiori de-

bet uni confitenti de se credi contra socios in crimine hæresis, quod est grauius capit. vergentis. de hæreti. Et præterea hoc est speciale in fauorē fidei, quod socii criminis admittuntur contra socios, ut est text. in cap. in, fidei. de hæret. lib. 6. Confirmat Gemi. ibidem. Ad hoc glos. fin. cap. quoniam aliqua de testib.

9 Quando aliquis cōfitetur crimen suum coram suo iudice, potest ei imponi quantumcunque grauior pœna, etiā si sit confessus sine directo processu, ut dicit Inno in c. qualiter & quando. de accu. 1. col. 3. nam confessio in criminali inducit probationem etiam quo ad pœnæ impositionem licet ordo iudiciarius non fuerit obseruatus, & sic patet quod confessio non læditur ex inutili instantia iudicii, uel ex omissione ordinis iudiciarij, ut dicit Gemi. in cap. accusatus. de hæret. lib. 6. in prin. de hoc supra, eo. uerb. §. 2. & §. 4.

10 Cōfessionē factā sine tortura nō oportet reiterari, quę autem est facta in tormentis uel metu tormentorū, ut puta si erat ligatus in tortura, uel ante torturam ductus, uel ante torturam spoliatus, necesse est, quod talis confessio sic facta, ratificetur ad banchum, & debet tortus per vnam diē naturalem quiescere post torturam, antequam ducatur ad ratificandum, vel hoc erit arbitrio boni iudicis, ut faciat eum ratificare eo tēpore, quo, uerisimiliter cessauerit metus tormentorum. hęc Ang. in lib. malefic. clausula, Fama publica. col. 42. ibi, postquam aliquis est.

11 Si quis sine tormentis confitetur, etiam non præcedētibus indiciis, habetur pro cōfesso. per not. in cap. 1. de accus. lib. 6. & hoc sequitur Pet. de Anchar. in clem. 1. de homi. sed Bal. in l. 1. de confessis. simpliciter tenet, quod cōfessio extorta nō præcedentibus indicijs, si in ea perseuerat reus confessus, ualet, ut allegat gl. illius l. & gl. in l. 1. §. illius. de quæst. Et cum Bal. tenet Pa. de Leaza. in cap. grauis. de deposito. ad fi. & Bar. in tract. de quæstionibus tenet idem quod in l. quouis. ff. eo. & est glo. in l. 1. ad fi. C. eod. tit. ubi Bal. dicit, quod tortura indebite facta a principio non uitiat reliquum processum ualidum ex post factū. & dixit Bal. in l. fi. C. de accus. quod indicia sequentia non confirmant torturam pręcedentem, nec confessionem per eam extortam, quia est ordo peruersus. Hæc dominus Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in c. inci. an stetur dicto torti. colum. 10. uersi. datur regula, quod ex cōfessione de ualiditate confessionis, & præcipue quæ est perseuerata. uide quod dicit ipse dominus Paris in eodem tractatu, in cap. incipiente, An ex sola confessione facta in iudicio, &c.

12 Confessus in iure non auditur appellans, si tamen ita sit confessus, q̄ standum sit confessioni, non tormentorum formidine territus. Ad hoc est glos. singularis in uerbo, uel de quo. cap. Romana. de appel. lib. 6. Cōfirmat Gemi. super dicta glo. ubi dicit, quod in confessum nullæ sunt partes iudi-

tes iudicis nisi in condemnando, facit ad hoc optime gl. 2. in cap. 1. de accus. lib. 6. facit etiam c. per tuas, de proba.

ANNOTATIONES.

1 Confessus crimen, &c.] *Inter omnes species probationis confessio obtinet primum locum; neque enim vlla clarior, aut efficacior probatio inuenitur, cæterum multa sunt in confitentibus, & modo confitendi consideranda antequam ex confessione condemnatio subsequatur; ex quibus multa refert Auctor hoc loco, non tamen omnia necessaria complectitur. Adde ergo in hac causa Simancam de Catho. instit. tit. 13. de confessis. Antonium Gomezium tomo 3. de delictis cap. 12. & Iulium Clarum in pract. crim. quæstio. 21. & quæst. 55.*

CONSENTIRE.

1 Consentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus, arg. in c. 1. de offi. deleg. & ibi glo. optima in verbo, pari pœna, vbi declaratur multiplex consensus, videlicet, negligentiæ, consilij, cooperationis, & defensionis; & dicit gl. quòd illi qui consentiunt defendendo, magis puniuntur, vbi Panor. post Hostien. dicit, quòd hoc procedit in crimine hæresis, & in maioribus criminibus.

ANNOTATIONES.

1 Consentiens hæretico pari pœna punitur sicut hæreticus.] *Huc spectat textus in c. consentire, & in c. error. 83. dist. de quo articulo egi plene in cap. qui alios, de hæret. relato in Directorio Inquisit. parte 2.*

CONTVMAX.

1 Contumax dicitur ille qui non paret mandato iudicis, vel se absentat a iudicio, & habetur contumax pro confesso, si perdurat in contumacia per tempus. Gemi. in c. cum contumacia, de hæret. lib. 6. & Bart. in l. penult. ff. de quæstio. & Angel. in lib. malefi. clausula, Qui iudex, videns quòd inquisiti comparuerunt, col. 7. facit ad hoc cap. 2. de confessis, lib. 6.

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti, de hoc in cap. vt commissi, de hæret. lib. 6. hæc Gemi. in dicto cap. cum contumacia. facit tamen fuga suspicionem, quia per hoc apparet de sua iustitia diffidere. 11. q. 1. Christianus, in fin. 3. quæst. 9. decernimus, de præsump. cap. nullus, secundum

Archid. Ioan. And. Geminia. in dicto cap. cum contumacia.

3 Contumaciter absens habetur pro præsente in præiudicium suum.c.2. de arb.lib.6.& glo.ibidem in uerbo,præsente.Confirmat Panor. in cap. veritatis,de dolo & contu.col.2.ibi,Nota ibi præsentes.Facit ad hoc c.ab sens,3.q.9.& c.in nomine Domini.de testi.

4 Lapsus anni in excommunicatione operatur non solum quòd contumax proconuicto habeatur,sed etiam quòd potest ferri sententia diffinitiua contra eum.hoc Panor.in d.c.veritatis,col.6.ibi,ex prædictis.

5 In contumacia præsumitur pertinacia ipsius contumacis sine dubio,si perseuerauerit per annum,nisi forte aliud apparuerit, puta,si inquisiuit de iudice, vel instabat pro absolutione,vel offerebat satisfactionẽ & his similia,aliàs non præsumitur pertinacia,nisi de illa constet,vt in Clem.1. §. porro,de Summa Trin.& Clem.de vsuris,ex graui. §.sane. Ioan.And. hæc Gemin.in d.c.cum contumacia.

ANNOTATIONES.

1 Contumax dicitur ille, &c.] *de contumace, & contumacia in causa fidei copiose agunt Doctores in capit. cum contumacia, de haret. lib. 6. adde Zanchinum tract. de haret. cap. 9. & Simancam de Cathol. institu. tit. 14. de contumacibus.*

2 Fuga sola non inducit confessionem delicti,&c.]*hac sententia uerissima est in crimine hæresis,ut recte docet Ioannes Rojas tract. de haret. par.2. assertione 15.nihil enim commune habet hæresis cum fuga, vel carceris affractione, quare detrusus in carcerem ad custodiam ob hæresim si inde fugiat, neque pro cõfesso neque pro conuicto habendus.*

Similiter non est habendus pro relapso ob solam fugam qui fugit ex carcere in quem coniectus est ad agendam pœnitentiam sicut copiose docui apud Eymericum in Directorio Inquisit.par.3.super quast. 9.

CONVINCI ET CONVINCERE.

1 Conuincitur aliquis in crimine quatuor modis, aut iure, scilicet,instrumentis,vel testibus, aut facti euidentia.c.tua.de cohab.cler.& 2.q.1.quæ Lotarius.aut iuris interpretatione, vt sæpius citatum esse reũ, vt 3.q.9. c.decernimus,aut violenta præsumptione seu suspicione,32. q. 1.c. dixit,hæc in gl.1.super c.nos in quenquam,2.q.1. facit ad hoc glo.3. in c.ad abolendam,de hære.

2 Conuincitur etiam aliquis hoc modo:Si suspectus de hæresi citatur vt veniat responsurus de fide coram Inquisitore, si fuerit excommunicatus pro eo quòd parere subterfugit,aut cõtumaciter se absentat,& si per annum

num excommunicationem illam animo sustinuerit pertinaci, ex tunc velut hæreticus potest condemnari, d.c.cum contumacia, vbi uide gl.in uerbo, respondeat. Facit gl.in c.rursus,11.q.3.

3 Item si quis quia præbuit impedimentum officio Inquisitionis, aut se opponere eidem præsumpserit, cum sit ipso facto excommunicatus, eam excommunicationem per annum animo sustinuerit pertinaci, extunc velut hæreticus potest condemnari, c.vt Inquisitionis, eo.tit.lib.6. Confirmat Gemi.in d.c.vt Inquisitionis.§.si quis uero, eod.tit. lib.6.

ANNOTATIONES.

1 Conuincitur aliquis in crimine, &c.] *quantum ad causam hæresis attinet, quot modis aliquis hæreticus conuincatur, siue deprehendatur dilucide ostendit Eymericus in Directorio Inquisit.paste 3.quæstio.89. & copiose Arnaldus Albertinus tract.de agnoscendis assert. quæstio. 29. nume.8.& multis sequent.*

CHRISTIANI IVDAIZANTES.

1 CHristiani qui ad ritum Iudęorum transierunt, & qui prius erant Iudæi, postea facti Christiani redeunt ad ritum Iudæorum, dicuntur hæretici, & contra eos tanquam hęreticos, similiter contra eorum fautores est procedendum, si tamen de hoc fuerint confessi, uel per Christianos, vel Iudæos conuicti.d.c.contra Christianos, & Gemi.ibidem, de hoc habes infra in uerb.Iudæi.§.1.ubi nota, quòd ritus dicuntur mores & obseruantiæ, 28.q.1.secundum Archid.hæc Gem.ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Christiani qui ad ritum Iudæorum transierunt.] *De materia huius §. præter Doctores in cap. contra Christianos. de hæret. libro 6. uide Zanchinum tract. de hæret. cap.36.& ibidem late Campegium. Repertorium Inquisi. uerbo, Reiudaizantes, & Eymericum in Directorio Inquisitor.parte 2.quæstio.44. ubi dixi.*

CRVCESIGNATI.

1 CRucesignati in subsidium fidei tenentur deferre signum crucis patenter: nam milites armatæ militiæ recipiunt stigmata, ex quibus milites cognoscãtur, l.stigmata, C.de fabricensibus, & qui signũ mutat, trãfugę pęna punitur, l.1. ff.de re militari, imo qui assumptum crucis signum

gnum abiecerunt, compelli debet ad reassumptionẽ eius. arg. cap. Quod super his, de voto, in prin. Et Papa ad innuendum quod cruce signati semper debent deferre signum crucis, vtitur hoc verbo, charactere crucis, ut in c. excommunicamus, el primo, de hæret. §. Catholici vero, idem dicit etiam in priuilegio, Malitiæ huius tẽporis. Et ratio esse potest, quia secundum B. Thomam in quarto, Sent. dist. 4. q. 1. art. 3. quæstiuncula 4. character est res quædam indelebilis.

2 Crucesignati possunt de licentia Inquisitoris interesse diuinis, & ecclesiastica recipere sacramenta tempore generalis interdicti, vbi ex indulto diuina tunc celebrari contigerit. Et si clerici sunt cruce signati, potest Inquisitor cum eis dispensare super irregularitate, quam incurrissent celebrando diuina ligati sententijs canonis, hæc ex prædicto priuilegio. Malitia huius temporis. 1

3 Cruce signati seu scholares sancti Petri martyris sunt excõicati quando Inquisitori indigenti pecunia pro officio Inquisitionis, & petenti, dare recusant. probatur, qui fautores hæreticorum sunt excommunicati, per dictum c. vt Inquisitionis. §. prohibemus. Tales autem sunt fautores, secundum Archid. in c. quicumq; eod. tit. lib. 6. vbi dicit in uerbo, fautores, priuatæ personæ, quæ iuramento vel voto se astrinxerunt, ex omissione dicuntur fautores, puta si non manifestant, vel non faciunt id quod promiserunt ex voto, hæc ille. 1

ANNOTATIONES.

1 Crucesignati in subsidium fidei, &c.] *De crucesignatis, qui ad Inquisitorum familiam spectant, & de eorum priuilegijs vide præ alijs Camillum Campegium apud Zanchinum tract. de hæret. c. 9. & c. 37.*

Iam quantum attinet ad Extrauagantem incipien. Malitia huius temporis, cuius meminit Auctor hoc loco, eam nunc habemus impressam inter literas Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis in fine Directorii Inquisitorum Nicolai Eymerici. 1

CVSTOS CARCERVM.

1 Custos carcerum Inquisitoris iurabit coram Episcopo, & custos carcerum Episcopi, qui sunt pro crimine hæresis, iurabit coram Inquisitore, quòd fideliter custodient carceratos, & omnia alia seruabunt, quæ ponuntur in textu Clem. 1. de hæret. §. porro. Idem dicit dominus Card. Zabar. in d. Clem. 1. §. verum quia. 1

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Custos carcerum Inquisitoris, &c.] *De iuramento custodis carcerum & aliorum ministrorum sancti officii uide Simancam de Catho. instit. tit. 41. de ministris & eorum officiis.*

DÆMONES INVOCARE.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, Gemi. in cap. accusatus, in §. sane. eod. tit. lib. 6. ponit duas opiniones, & credit utramq; posse saluari, quia aut quis inuocat dæmones putas ipsos posse facere id ad quod inuocat ex eorũ potestate actiua, & tunc opinio Lapi procedit, quia aliter inuocans dæmones est hæreticus, cum attribuat eis id quod est Dei, per quem omnia facta sunt. Ioan. primo. Ad hoc 29. quæst. 3. Episcopi, ubi expresse appellat hereticos quęrentes auxilia a diabolo, derelicto Deo: aut inuocat dæmones non tamen credens eos posse oparari ex sua potestate actiua totaliter, sicut ad id quod est suę naturę, sicut esset quod tentaret mulierem ad concupiscentiam cum aliquo, & tunc procedit alia opinio, quia istud, licet sit malum facere, non tamen uidetur hæreticus, quia Saluator uocat eum tentatorem. Matth. 4. hęc Gemi. ubi supra. ibi; quærit hic Lapus. Abbas. Confirmat Panor. in cap. in tabulis. de sortileg. super glos. fina.

2 Vt autem melius prædicta intelligas, nota secundum Oldradum, attendendam esse intentionem inuocantis: quia aut inuocat ut sciat futura, & hoc sapit hæresim manifestam, quia id attribuitur diabolo quod conuenit Deo, iuxta quod dicit Isaias. 41. cap. Annunciate nobis quæ ventura sunt, & sciemus quia dii estis. aut inuocat ad tentandum pudicitiam mulierum, & tunc si facit per modum imperii, ut præcipiat diabolo, non sapit hæresim manifestam; quia est sibi proprium tentare: si autẽ facit ipsum adorando, & ut ipsum adoret, tunc sapit hæresim manifestã, & hoc non propter personam; sed propter uitium in adoratione diaboli. Hoc Oldradus in suo consil. 208. quem allegat Gemi. dicto cap. accusatus. §. sacerdotes, in fine.

ANNOTATIONES.

1 Dæmones inuocare an sit hæreticum, &c.] *Hæc tractatio de inuocantibus dæmones late patet, nec breuibus potest comprehendi, & auctor hic ualde quoque studuit breuitati, quare ab aliis plenior est cognitio petenda, & uidendi inprimi Zanchinus, tract. de haret. cap. 22. Eymericus in Directorio Inquisit. parte. 2.*

parte.2.quæst.43. Alfonsus Castrus lib.1.cap.13.de iusta hæret.punitione, & alii quos retuli apud Eymericum præcitato loco.

Quantum autem attinet ad consilium Oldradi,*quod hic citat auctor, id incipit* Regularis habet traditio.*et est numero* 210. *in eandem sententiam scribit* 1
Gemin'anus consil.54.incipien. Quidam sacerdos. *Sed uide omnino Spineum tract.de lamiis in ultima apologia,ex quo intelliges an hæc auctoris doctrina sit uera,nec ne.*

DEFENSIO.

1 Defensio iusta & æqua reseruatur cuilibet contra quē proceditur de crimine hæresis.cap.cum inter priorem. de except. secus dicūt qui dā de dilatoriis,quia non permittitur ei de iuris apicibus disputare. Ad hoc.ff.mād.l.si fideiussor.§.quædam.hæc Hostiē.in Summa.tit. de hære. §.quæ pœna imponatur.uers.sin autem.in fine.

2 Defensio legitima est de iure naturali, & sic nemini est auferenda. l. quoties. C.de preci.Impe.offer.& in Clem.pastoralis.de sen. & re iudi. in §.cæterum defectus.hæc Ioan.de Imola,in Clem.sæpe. de uerbo. sign. super gl.in uerbo.defensiones. Vbi nota quod idem Ioan.de Imola in dicta Clem.sæpe.super glo.in uerbo dilationes.dicit,quod intentus & mēs literæ est,quod solum possit iudex repellere exceptiones frustratorias,& oppositas malitiose ad differendum iudicium,ut dicit glo.ibidem.& habetur in cap.finem litibus.de dol. & contu. exceptiones quæ magis frustrant & differunt iudicium seu processum, quam respiciant ueritatem, 2
quia illæ non sunt de iure naturali,imo magis repugnant.hæc ille.

ANNOTATIONES.

1 Defensio iusta est æqua,&c.] *Auctor hic breuiter & concise agit de defensionibus,sed quæ defensiones in causa hæresis allegari possint, aut reos tueantur non docet,uidendi ergo Eymericus in Directorio inquisit.par. 3.nu.117.& seq.tit.de defensionib.reorum,& Simancas de Catho.inst.tit.17.eo.tit.*

DEFENSOR HÆRETICORVM.

1 Defensor hæreticorum secundum Archid.est duplex; Nam quandoque quis defendit errorem,quandoque personam;primus est damnabilior, & dicitur hæresiarcha.24.quæst.3.qui aliorum. & sic loquitur 1
cap.qui consentit.11.quæst.3.Secundus qui personam uiribus uel potētia defendit,ne ad manus iudicis examinandus ueniat,uel puniendus. Et de simili defensione loquitur 21. quæst.5.per totum.& 27.quæst.1. ca.si custos,

custos.uel ne fiat executio. ex literis.de offi. deleg.Facit.c.felicis.de pœnis.lib.6.post princ.ibi postea receptauerit uel defenderit. hæc Gemi.in ca.quicunque. de hæret.lib.6. in 2.col. ibi:quæro quis dicatur defensor. Confirmat hoc glos.in uerbo defensauerit. Clemen. 1. de pœnis.ibi circa quartum.

2 Si autem aliquis defendit aliquem iuste in iudicio, & putans eum inculpabilem, iura pro eo allegando, & ostendendo eum innocentem, nō ligatur aliqua pœna, per hoc, quia in talibus iusta defensio reseruatur, dicto cap.cum inter priorem.de except.& dicta.Clem.pastoralis. de sen. & re iudi.hæc dominus Card.Zabar.in dicta Clem. 1. de pœnis.col.6.ibi. decimoquarto quæro, de defendente. Confirmat glos.prędicta in uerbo, defensauerit.in fine.Secus autem ut dicit idem dominus Card.ibidem, si contra iustitiam & conscientiam defendit. de hęret. si aduersus. Tales enim defensores appellantur, 15.quęst. 1.de pręsentium.de reb.eccle. nō alie.cap.si quis.& quod notatur de iureiur.cap.breui.uide ad omnia ista malleum maleficarum, in tertia parte, quęst.10. & quęst. 11.

3 Quia etiam receptator dicitur defensor: sciendum quod receptator dicitur ille qui scienter recipit hęreticos.arg.cap.felicis.de pęnis.in prin. lib.6.Sed leges illum innuūt receptatorem, qui receptat & celat, ut celatus manus iudicis euadat, ut patet ff.de recep.l.1.& 2. ff.de offic.pręsi.in l.cōgruit.C.de his qui latr.occul.l.fi. & de his receptatorib. notat Hostien.in Summa.eo.tit.§.quæ pęna.Io.And.hæc Gemi.in dicto cap.quicunq;,de hæret.col.2.ibi.Sed qui dicantur receptatores.

4 Defensores, & fautores, ac receptatores hæreticorum, ipso facto sunt excommunicati, & postquam aliquis talium fuerit notatus, si infra annum satisfacere contempserit, ex tunc fit infamis, nec debet admitti ad publica officia, prout est textus in cap. excommunicamus. el primo. §. credentes.de hæreticis. iuncta gl.15.

ANNOTATIONES.

1 Defensor hæreticorum secundum Archid.&c.] *De hęreticorum defensoribus, receptatoribus, fautoribus, & similibus copiose agit Archidiaconus in cap. quicumque, de hæret.lib.6.& Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisit. parte 2.quęst. 50.& aliquot sequentibus.quibus adde Zanchinum tract.de hęret. cap.4.& seq. alios multos, quos retuli apud Directorium pręcitatis locis, ex quib.intelliges ea, quę de illis tractat hic auctor.*

DIVINATIO.

1 Diuinatio tunc sapit hæresim manifeste, secundum glos.in uerbo, saperent.dicto cap.accusatus.§. sane.quando circa aras idolorū nefa

 rie pre-

rie preces emittuntur, sacrificia offeruntur, dæmones consuluntur, eorum responsa suscipiuntur. 26. quæst. 2. hi, qui, & quæst. 4. igitur uel associant sibi hæreticos propter sortes exercendas, uel faciunt prædicta cũ corpore uel sanguine Christi, uel in sortib. ut possint habere respõsa, puerum rebaptizant, uel his similia. hæc in prædicta glo. Confirmat Panor. dicto cap. in tabulis super glo. 1. uide ad hoc glo. optimam in hac materia 25. quæst. 2. in Summa.

2 Diuinatio ad inueniendum furta, uel ad sciendum aliqua secreta, qui fit cum candela benedicta, & aqua benedicta, & puero respiciẽte in phialam, & dicente hæc uerba: *Angelo bianco, Angelo santo, per la tua santità, e la mia virginità, &c.* sapit hæresim manifeste, ut probat egregie dominus Andreas Barbacia in quodam consilio suo, quod fecit ad requisitionem Patris Inquisitoris Bononiensis.

ANNOTATIONES.

1 Diuinatio sapit hæresim manifeste, &c.] *præter Doctores in dicto cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. vide quæ scripsimus in Directorio Inquisitorum parte 2. super quæst. 42. vnde intelliges quando diuinationes sapiant hæresim manifeste.*

2 Diuinatio ad inueniendum furta, &c. quæ fit cum candela benedicta, &c.] *consilium Barbatiæ quod hic sequitur auctor incipit.* Casus est talis. *habetur inter eius consil. uolu. 1. estque consilium nu. 55. & hæc auctoris sententia vera uidetur; quia cum res sacra miscetur in sortilegio, iam fit qualificatum, & ideo uidetur sapere hæresim manifeste, ut dixi in Directorio parte 2. quæst. 42.*

DVBIVS IN FIDE.

1 DVbius in fide habetur pro hæretico, dummodo dubietas sit cum perseuerantia, & animi complacẽtia, aliter autem propter dubietatem occurrentem, in qua quis non persistit, non dicitur hæreticus, quia primi motus non sunt in potestate hominis. 6. dist. sed pensandum. & etiam nisi per simplicitatem aliquis erraret in fide. Ita uoluit Inno. in rubrica de summa trini. in fi. Si etiam crederet aliquid contra fidem, putãs ecclesiam ita tenere, & paratus corrigi, non esset hæreticus. hæc Felinus, in cap. 1. de hęret. Concordat Panor. in dicto cap. primo.

ANNOTATIONES.

1 Dubius in fide, &c.] *Dubius in fide quando uere sit & dicatur hæreticus, &*

cus, & quando non, copiosè explicui in commentario, cap. dubius in fide. extra de haret. ex illo intelligetur hic locus planissimè.

ERRANS IN FIDE.

1 Errans in aliquo articulo fidei, uel in aliquo sacramento Ecclesiæ, per simplicitatem, secundum dominum Card. Zaba. non debet puniri: quia simplicitas excusat, c. super literis, de rescript. cum ibi notatis. C. de iurisd. omn. iud. l. in criminali, 24. q. 3. dixit Apostolus, & quod notatur 27. dist. non licuit. Facit tex. in Clem. 1. de Summa Trin. in uerbo, pertinaciter, non enim pertinaciter credit, qui per simplicitatem errat.

Contrarium tenet Spec. in tit. de hæreticis, pro quo est, 24. q. 1. schisma. ubi dicitur, quod non excusat ignorantia. Ad hoc, C. de hæreticis, l. 2. de in ius voc. l. uenia. 27. dist. c. fi. Matthæus tenet primam partem, per c. dixit Apostolus, quod optime probat hoc. 1

Dic quòd hæreticus potest dupliciter, largè & strictè, quod notat glo. 24. q. 3. in Sententia, in fi. Largè dicitur quilibet errans in articulis fidei, strictè qui errat pertinaciter, ut probat dictum c. dixit Apostolus, & dicta Clem. 1. de Summa Trin. & fide Catholica. Hæc dictus dominus Card. in d. Clem. uers. porro. ibi, quarto quæro.

ANNOTATIONES.

1 Errans in aliquo articulo fidei, & c. simplicitatem.]. *Simplicitas siue ignorantia in rebus fidei, quando excuset errantes, & quando non excuset, in foro præsertim exteriori, multis propositis regulis explicui apud Eymericum In Directorio Inquisitorum, par. 1. super q. 7. adde Alfonsum Castrum lib. 1. c. 9. de iusta hæret. punitione.*

EXAMINATIO TESTIVM, ETC.

1 Examinationi testium seu deponentium in crimine hæresis, & ipsum crimen concernentibus, debent esse præsentes duę religiosę & discretę personę, in quarum presentia, per publicam personam, aut p duos idoneos uiros, eorundem testium depositiones fideliter conscribantur, ut dicitur in cap. ut officium. eod. tit. lib. 6. §. uerum ubi Gemi. quęrens de quibus personis religiosis loquatur tex. iste, dicit quòd quandoque seculares clerici dicuntur religiosi. 4. dist. denique, quandoque laici. 42. d. non liceat. de constitu. ecclesia. Sed hic forsan Auctor non intellexit stricte illis qui habitum religionis susceperunt, pro quib. pręsumitur. de no. ope. nuncia. c. 2. uer. super eo. vbi de hoc Ioan. And. hęc Gemi. ubi supra.

ANNOTATIONES.

1 Examinationi testium, &c. debeat esse praesentes duae religiosae & discretae personae.] *Hodie maiori ex parte processus in sancto tribunali fiunt absque praesentia siue interuentu harum personarum, & eos sic factos tolerat supremus Senatus Sanctae Romanae & generalis Inquisitionis. Vtilissimum tamen esset vt in fine totius examinis omnia repeterentur coram his duobus personis: easque omnino adhibendas censerem cum res agitur cum cauillosis quibusdam astutis ac perfidis reis, qui facile aut negare cuncta, aut inuertere solent.*

EXCEPTIO.

1 EXceptio quando iudex dubitat an sit admittenda vel ne, debet eam admittere cum protestatione si & inquantum de iure sit admittẽda, & non aliter, nec alio modo. Et nota bene, quòd iudex ex causa potest recusare exceptiones cum protestatione; & procedere ad vlteriora. Ad hoc est tex. notabilis in c. ad dissoluendum. de desponsa. impube. & hoc praecipue quando iudex ex probabili causa moueretur, puta quia vehementer praesumeret contra reum q̃ exciperet causa subterfugiendi iudicium, vel quia est probabile dubium, vtrum exceptio sit admittẽda, & indago exigit lõgum tractatum: consulit autem Hostien. quod iudex faciat scribi causam in actis, ut sic appareat eum probabiliter motum. Haec Panor. in c. cum coniugat. de offi. deleg. super gl. in verbo, nihilominus, quam gl. bene nota, & diligenter considera, quia facit multũ ad propositum. Ad idẽ facit quod dicit dominus Fel. super d. gl. allegat Hostien. in cap. nullus. de praesumpt. & dato quòd reus offerret se probaturum incontinenti, posset esse tanta praesumptio malitiae, quòd non purgaretur per probationem incontinenti: ita intelligit gl. in uerbo, sententiae, in c. suscitata, de in integrum restit. quam gl. bene nota, & singulariter pondera, quia facit multum ad propositum: quae dicit, quòd licet, quis incontinenti uelit probare exceptionem suam, si tamen est praesumptio contra ipsum, quòd malitiosè excipiat, primo mandabitur sententia executioni, deinde si quid uelit proponere, audietur in modum accusationis. Facit ad hoc quod dictum est supra in uerbo appellatio. decimo nono, notabili.

2 Contra improbe petentes dilationes est adhibitum remedium secundum Hostien. cum enim iudex debeat dilationis amputare materiam, C. de tempo. appel. l. 2. potest quandocunq; sibi videbitur, ab excipiẽte & dilationem petente, uel aliud proponente, si habet eum suspectũ, exigere

gere iuramentum, quòd hoc non proponat malitiose, de quo hodie est dicendũ, vt in c.2.de iura.cal.lib.6. Ego dico, quòd si vehementer iudex præsumit contra proponentem, poterit eum nõ admittere, nec curet de appellatione, iuxta notata per Innoc.in cap.post electionem. de concess. præben.& per Ioan.And.in c.super eo.de appell.vbi uide.hæc Panor.in c.nullus, de præsump.in fine.

3 Et aduerte quòd iudex ex hoc solo quòd exceptionem probabilẽ nõ admisit, non grauat partem, nam potuit moueri putãdo forte illam esse falsam, ideo, vt præsumatur grauamen, debet expectare donec probetur veritas ipsius: & ex hoc infertur quòd in facultate iudicis est exceptiones dilatorias vel peremptorias admittere vel repellere, nec ex sola reiectione infertur grauamen appellationis iustificatiuum, hęc Panor.in c.interposita, de appel.in principio.

ANNOTATIONES.

Exceptio quando iudex dubitat an sit admittenda, &c.] *In crimine hæresis quales exceptiones opponi possint, & audiri à iudicibus fidei admitti debeant, docet Zanchinus tract.de hæret.c.13.nu.3.uers. Duæ sunt tamen exceptiones: adde eodem loco Camillum Campegium.*

EXCOMMVNICATVS ET EXCOMMVNICATIO.

1 Excommunicati vel interdicti ab Inquisitore non possunt absolui ab Ordinario neque ab alio sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo: probatur hoc per text.optimum in c.pastoralis. de offic. ordi.vbi dicit text. quòd cum delegatus sit maior ordinario, excommunicatus a tali delegato nõ potest per alium absolui sine mandato summi Pontificis, præterquam in mortis articulo. Cum ergo Inquisitor sit delegatus, vt c.per hoc.de hęreticis, lib.6.sequitur quòd excommunicatus vel interdictus ab eo non potest absolui ab Ordinario, neque ab alio. Confirmat glos.in verbo, præterquam in mortis articulo, dicti c.pastoralis.Facit ad hoc Fel.in c.excommunicamus, el 1. de hæreticis.col.3.ibi, excõmunicatione notatis, hoc etiam habetur specialiter in priuilegio Alex. Quarti, quod incipit: Ad capiendum vulpeculas. dat. Laterani 7.Cal.Februarij, Pont.sui anno tertio.

2 Excommunicatio si profertur propter contumaciam non est necesse, quòd ille citetur ad audiendam sententiam, hæc Gemi. in c.cum contumacia.de hæret.lib.6.

3 Excommunicatus iterum potest excommunicari: hoc dicit glo.fi.in c. ita quorundam, de Iudæis.vide bene totam illam glos.Confir. Panor. super

per d. glos. Nec ualet absolui ab una excommunicatione, nisi etiam ab alia, ut dicit Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Excommunicati uel interdicti ab Inquisitore non possunt absolui ab Ordinario.] *Huius dicti bonam rationem assignat hoc loco Auctor. Adde Ioannem Roiam in singularibus fidei, singulari 57. incipien. excommunicatus ab homine.*

Iam Inquisitores quamuis sint Papa inferiores, absoluere possunt hæreticos ad fidem redeuntes a sententia excommunicationis, quam Romanus Pontifex contra illos promulgat in die Cœnæ Domini. Archid. Ioan. And. & Geminianus, in cap. vt officium. de hæret. libro 6. & Ioannes Roias præcitato loco.

EXECVTIO CONTRA DAMNATOS.

1 Executio contra damnatos de hæresi est facienda per Potestates & officiales seu Rectores temporales & sæculares, quam facere debent prompte, imo sibi relictos debent per se, vel per nuncios recipere indilate, animaduersione debita puniendos, alioquin si cōtrafecerint, vel si processum vel sententiam Inquisitorum directe vel indirecte impedire præsumpserint, ipso facto sunt excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint, vt hæretici condemnentur. c. vt Inquisitionis. eo. tit. lib. 6.

Ad hoc facit c. ad abolendam, & c. excommunicamus. eod. tit. & glos. in verbo, indilate, dicti c. vt Inquisitionis. dicit, quòd talis sentētia debet statim dilatione postposita executioni mādari, vt patet 2. q. 1. c. sicut. idē dicit Gemi. in dicto c. vt Inquisitionis. in principio.

2 Executio sententiæ non est differenda, licet appelletur, quando sumus in casu quo ius appellationem reijciat. Gemi. in dicto c. vt Inquisitionis. in principio.

3 Mandatur hoc etiam per leges Federici Imperatoris, approbatas per Bonifacium Papā Octauum, in dict. c. vt Inquisitionis. Et sunt registratę in capitularibus ciuitatis Comi, & acceptatæ per vniuersum consilium illius ciuitatis, anno Domini 1255. die 10. Septemb. Et prima in lege quæ incipit: Commissi nobis, mandatur quòd relicti brachio sęculari debita animaduersione puniantur.

4 Pœna animaduersionis, est pęna quæ auellit animam à corpore, vt dicit Gemi. in dicto c. vt Inquisitionis, ibi: Quæ sit pœna. Facit ad hoc glos. in verbo, puniendi, c. excommunicamus. el 2. eod. tit. Ad idem Federicus

in

in præallegata lege seu constitutione, Commissi nobis.

5 Sed Panor, in cap. ad abolendam. eo. tit. super glo. in verbo, audientia, allegans Hostien. post Ioan. And. dicit quòd hæretici debent puniri pœna ignis, & quod debent cremari. Et dicit quod in hoc conuenit lex diuina, canonica, ciuilis, & consuetudinaria, ut communiter puniantur pœna ignis. Confirmat Federicus in lege seu constitutione quę incipit; *Inconsutilem tunicam*. vbi dicit; *Præsentis nostræ legis edicto damnatos mortem pati Paterenos, aliosque hæreticos quocunq; nomine censeantur, decernimus, ut uiui in conspectu hominum comburantur, flammarum commissi iudicio.*

6 Sed quęritur nunquid iudex sęcularis potest petere ab Inquisitore, ut ostendatur ei processus, ut uideat si iuste uel iniuste est processum cōtra damnatos. Bart. in l. diuus. ff. de custo. & exhibi. reo. dicit quod nō tenetur ad faciendum executionem nisi processus exhibeantur sibi: & idē tenet in l. magistratibus. ff. de iurif. omn. iudi. allegādo dictā l. diuus. Sed Panor. in cap. 1. de offi. ordi. tenet contra Bart. & dicit contra ipsum esse text. expressum in dict. cap. ut inquisitoris. §. prohibemus. ubi dicitur quod de crimine heresis, cum sit mere ecclesiasticum, quoquomodo iudex sęcularis non cognoscat. Ad hoc etiam Bald. & Paul. de Castro in eadē l. magistratib. & ibi Alexander, & Iason, contra Bart. & Panor. in c. ea quę, de sta. mona. in fi. Et Barbatia in cap. 1. de offic. ord. Bal. in authen. clericus. C. de Episcopis. & cler. Ad hoc est Felinus in cap. ad abolendam in fi. cōfirmat Gemi. in dicto cap. ut Inquisitionis, in prin. dicens notādū esse quod iudex sęcularis exequitur sententiam latā per iudicē ecclesiasticū absq; eo quod cognoscat de uiribus sententiæ. de quo de offi. ordi. cap. 1. Non tenetur ergo Inquisitor exhibere processum iudici sęculari ad hoc ut sententiam exequatur.

7 Imo Inquisitor potest compellere iudicem sęcularem ad exequendū sententiam per ipsum inquisitorem latam, ut patet per ea quæ notantur in glo. in uerbo, præiudican. dicto cap. 1. de offi. ordi. & in glos. in uerbo, contra eum, cap. 2. de maledicis. Ad hoc est etiam priuilegium Inno. iiij. quod incipit; Cum sicut accepimus, ubi dicitur, quòd Inquisitores possunt compellere per censuram ecclesiasticam potestates ad obseruandū quæ ipsi inquisitores duxerint facienda, & ad procedendum contra hęreticos damnatos, etiamsi testium nomina non exprimantur. Ad hoc facit glo. fi. in cap. auctoritatem. 15. quæst. 6. & gl. in cap. sicut sine iudicio. 2. q. 1. Facit ad hoc dictum Archid. super dictam glo. dicti c. sicut sine iudicio. Cōfirmat Panor. in cap. pastoralis. §. quia uero. de offi. deleg. ubi dicit, quod ordinarius ad mandatum delegati exequitur sententiam, etiam si eam sciat iniustā: & quod delegatus potest mandare ordinario loci, ut exequatur sententiam suam; & quod is cui mandatur nuda executio sententiæ, non potest assumere cognitionem super uiribus sentētiæ; hæc Panor.

nor.ubi supra.& quod ad hoc possit compelli ordinarius a delegato Papæ, affirmat glo.2.in cap.significasti.de offic.deleg.

8 Dominus Felinus in cap.ad abolendam.in fi.de hæret. dicit, quod si inquisitor puniret hæreticum per eum condemnatum pœna mortis, nō credit eum irregularem, quia etiam iure officii non prohibetur hoc alij posse mandare, si per se hoc non potest: per tex.in cap.3.ne cler.uel mona.lib.6.Nota tamen quod postea dicit ipse Feli.in cap.uergentis. eod. tit.ubi ad dictum cap.3.ne cle.uel mona.ipse respondet.

ANNOTATIONES.

1 Executio contra damnatos de hæresi est facienda,&c.] *Omnia fere quæ in his §§.traduntur ab auctore explicata sunt a nobis copiosius in Directorio Inquisitor.parte.3.super quæst.36.quod autem ait auctor in hoc primo §. de facienda executione damnatorum sine mora per dominos seu potestates temporales, illud temporis interuallum recipit, quod præcitato loco docuimus.*

5 Sed Panormitanus in cap.ad abolendam,&c.dicit, quod hæretici debent puniri pœna ignis.] *De hoc articulo uide Petrum Godofredum in l.4.C. de hæret.& Couarruuiam.lib.2.uaria.resolutio.cap.10.& Alfonsum Castrū lib.2.de iusta hæret.punitione,cap.12.& seq.*

FAMA.

1 Fama est communis locutio ex uerisimilibus coniecturis surgens. Et notanter dicitur, ex uerisimilibus, quia aliter proprie non est fama, saltem quo ad iuris effectū, sed sunt uariæ uoces populi, de quo per Bar. in l.de minore.§.tormenta.ff.de quęstio.& gl.& doctores in c.inquisitionis.& c.cum oporteat.de accus. Rumor in minus se habet quam fama.uide bonam glossam iuncto textu,in cap.super eo.de eo qui cogno.cōsan.vxo.suæ,hæc Panor.in cap.ueltra.de coha.cle.& mul.super glo.in uero, notorium.col.1.in fine.

2 Fama in criminalibus hæc operatur, quia quandoque præstat materiam indicendi purgationem.2.quæst.5.presbyter si a plebe.& gl.fi.ibidem.in fi.de accu.accedens, quandoq; dat materiam inquirēdi. de accu. qualiter & quando.el 2. quandoque coadiuuat probationes iam factas, seu alia adminicula, ut in cap.præterea.de testib.& in gl.ibidem in fine, hęc Panor.in cap.ueniens.el 1.de testi.in fi.

3 Ex fama & vno teste omni exceptione maiori, potest quis condemnari.Angel.in lib.malefic. clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt

uerunt totum.col.4.

3 Fama in criminalibus multum ponderatur argum.2.q.5. presbyter si a plebe,ff.de testi.l.3.§.eiusdem.& 4.q.3.§.item in criminali. uers. item sæpe.& 34.q.6.si duo.C.ne de sta.defun.si mater.extra de eo qui cognouit consan.uxo.suæ.c.super eo.

5 Item fama sufficit ad probationem,si aliæ præsumptiones coadiuuāt, ita quod cum fama faciunt probationem,ut in glo.fama loci c.illud quoque.de præsumpt.& ita quæ non prosunt singula.coadunata iuuant.gl. in uerbo,dicta.c.tertio loco,de præsumpt.& gl.fi.in cap.cum causam.de proba.& cap.præterea.de testib.

6 Fama,si est vehemens, contra malefactorem sufficit ad torturam. Angel.in lib.malefic.clausula,fama publica præcedente.col.12.ibi,Ego autem si assessor essem.Concordat dominus Paris de Puteo.lib. de syndicatu.cap.incipiente:Quidam latro famosus.in princ.ubi dicit, quod famositas operatur,quod quis torqueatur.ff. de quæstio.l.de minore.§.fin.

ANNOTATIONES.

1 Fama est communis locutio, &c.] *De materia famę quantum ad hunc locum spectat,uide Antonium Gomezium tomo 3.uariar. resolut.cap.13. & Iulium Clarum in pract.crimi.quæst.6. & quęst.21.adde Bartolum & alios, in l. de minore.§.tormenta.ff.de quęst.*

FAVTOR HÆRETICORVM.

1 FAutor hæreticorum potest quis dici dupliciter, vno modo quando aliquis est in publica potestate,ut capitaneus,Ballinus potestas, & similes:& si talis omittit facere officium suum circa hęreticos, prout habetur in cap.ut inquisitionis.& cap.ut officium,eo.tit.lib.6.tunc pōt dici fautor hæreticorum. Alio modo potest dici aliquis fauere uerbo excusando hæreticos,nō ex lubrico linguæ, nec per iocū, sed in cōuenticulis, vel cum inter laicos dicit illos non esse tales quales dicuntur.Ioan.And. hæc Gemi.in cap.quicunque.eod.lib.6.

2 Possunt etiam dici fautores aduocati & procuratores, qui defendēdo excusant hæreticorum excessus habita consideratione personarum,locorum, & temporum. Et quod falsi excusatores fauere dicantur, patet. 11.quæst.3.cap.non solum. el. 2. ibi:item timendo. & episcopi qui Lotario adhęserunt,sunt ut eius fautores damnati.2.quæst.1.cap. fina. ubi bonus text.ad hoc propositum.Et canon dicit,quod fucatis excusationibus eius crimina tegere uidebantur. 11.quæst.3.ita corporis tui. hæc Gemi.ubi supra.

3 Dicitur etiam facto fauore qui procurat alimoniam hæreticis, uel eis subministrat aliqua per quæ liberantur, uel alia similia: nec tunc indiget probatione. 24. quæst. 4. est iniusta. ff. de furtis. si pignore. cap. accusatus. eo. tit. lib. 6. §. sacerdotes. & cap. ut Inquisitioni. §. prohibemus. eo. tit. & eo. lib. Idem de illo qui precibus hæreticum liberat. 24. quæst. 1. c. 1. uers. illud vero. quod bene nota. hæc Gemi. ubi supra.

4 Etiam dicitur fautor hæreticorum qui impedit ne ueritas inueniatur in causa fidei, hæc Gemi. in dicto cap. accusatus. § . sacerdotes. quod nota, & tene menti. Qui etiam impedit ne testes examinentur uel ne dicant ueritatem, dicitur præstare impedimentum in causa. textus est bonus in cap. cum causam. de testi. & ibi glo. notabilis in uerbo, compellas.

ANNOTATIONES.

1 Fautor hæreticorum potest quis dici &c.] *De fautoribus hæreticorum & cæteris huiusmodi copiose Archidiaconus & alii in cap. quicunq; de hæret. lib. 6. Eymericus in Directorio inquisitorũ parte 2. quæst. 52. Zanchinus tract. de hæret. cap. 5. & Turrecremata in summa de Ecclesia lib. 4. parte 2. cap. 21.*

FIDEIVSSOR.

1 Fideiussor non potest interuenire in causa criminali; & ratio est: quia non potest quis ex contractu ad capitalem pœnam se obligare, quia nemo est dominus membrorum suorum, ut in l. liber homo. prima. ff. ad leg. Aquiliam. & 12. quæst. 5. in cap. si non licet. & glo. in cap. cum homo. eisdem causa & quæstione, & Panor. in rubrica, de fideiussoribus. in tantum quod non ualet fideiussio de præsentando aliquem sub pœna corporali, ut no. Bart. in l. 3. ff. de custo. reo. & Cynus in l. ad commentariẽsem. C. eo. dicas tamen nisi consuetudo esset in contrarium, quia tunc ualet consuetudo, ut dicit dicta glo. in dicto cap. cum homo. hæc Angel. in lib. malefic. clausula, pro quibus Antonius fideiussit. in prin. & etiam habetur in additione sequenti: & de hoc habes supra in uerbo, capere. §. secundo.

2 Sed pone; Aliquis traditus est fideiussoribus, qui postea fugam capit, quæritur nũquid fideiussores debeãt decapitari, præsupposito quod reus conuictus ueniret decapitandus; dic quod non, per nota per Cynum, in dicta l. ad commentariensem. & Bart. in l. si quis reum. ff. de custo. reo. quia nemo est dominus membrorum suorum, ut dictum est supra. Cõfirmat Panor. in dicta rubrica de fideiuss. ubi distinguit, utrũ fideiussores fuerunt in dolo ꝙ aufugeret, & tunc pœna erit arbitraria. Si autem

sint

ſint extra dolum, punientur pęna pecuniaria, ad quam obligauerunt ſe, & ſi non fuit expreſſa quantitas, iudex arbitrabitur. hęc Panor. in d. rubrica. Confirmat dominus And. Barbacia in dicta rubrica.

3 Aduerte tamen hic vnum ſecundum Ludo. de Roma. in conſilio ſuo 14. quòd ſi quis fideiuſſit de præſentando aliquem toties quoties placuerit curiæ, pręſentando eum bis, eſt liberatus. hęc ex dicto lib. malefic. Angel. in prędicta clauſula, pro quibus Antonius fideiuſſit. in additio. 3.

4 An autem captus pro graui crimine, ex quo eſt pœna in euentum corporis afflictiua, poſſit relaxari fideiuſſoribus: dicendum quòd non, ſed debet incarcerari, vide de hoc ſupra, in uerbo, capere. §. 2. Confirmat Archid. in cap. memoriam. 19. diſt. uide ad hoc Bart. in l. nemo dubitat, ff. de reg. iuris, & in l. reſcripto, §. debitores, ff. de mun. & hono. & in verſ. ſed quid ſi vult dare fideiuſſores, ff. de cuſto. reo. & in l. item liberatur. §. qui paratus, ff. qui. mo. pig. uel Hypoth. ſol. & Bald. in l. 2. C. de exhiben. reis.

ANNOTATIONES.

1 Fideiuſſor non poteſt interuenire, &c.] *De materia, quam hoc loco tractat Auctor præter illa, quæ in hac cauſa ſcripſi apud Eymericum in Directorio Inquiſitorum, par. 3. ſuper q. 90. uide Antonium Gomezium tomo 3. uaria. reſolut. c. 9. Iulium Clarum in pract. crim. q. 46. & Aegidium Boſsium tit. de carcerato fideiuſſoribus committendo.*

FILII HÆRETICORVM.

1 Filij hæreticorum priuati ſunt hæreditate parentum, etiam ſi ipſi filii ſint Catholici, patet hoc in gl. in uerbo, ipſo iure, el 2. cum ſecundum, eo. tit. lib. 6. & glo. in uerbo, exhæreditatio, c. uergentis, eo. tit. & in gl. 23. q. 7. in Summa, in fi. nam pro delicto patris, filij puniuntur, 6. q. 1. c. ſi quis cum militibus, niſi forte reuerſi fuerint ad unitatem fidei & ad gremium Eccleſiæ, quia tunc poſſunt eis reſtitui bona ex quadam miſericordia, ut dicit text. in dicto cap. uergentis, & glo. ibi, in uerbo, miſereri, & dicta glo. 23. quæſt. 7. in Summa Gemi. autem in cap. accuſatus, eo. ti.. lib. 6. §. ſi uero, uer. ſed per præmiſſa ibi: dominus meus diſtinguit, quia aut hæreticus moritur ante condemnationem, & tūc filij Catholici retinent bona: aut pater moritur poſt cōdemnationem criminis, & ſi attendamus miſericordiam, tunc filij ex quo ſunt legitimi Catholici, non perdunt bona, cum ipſi non deliquerint: aut attendimus rigorem, & tūc filij etiam Catholici perdunt bona. Ad hoc facit quod dicit Archid. ſuper dicta glo. Summæ, 23. quæſt. 7. & hoc procedit ēt in terris Eccleſiæ,

ac etiam in terris Imperij, vt dicit Gemi. ibidem. Confirmat Archid. vbi supra, i fi. Sed & Panor. in dicto cap. vergētis. dicit, quòd hæreticus etiā sponte rediens ad pœnitentiam, nō recuperat bona, nisi ex quadam misericordia. Et Fel. in dicto c. vergentis. in secundo notabili, in prin. dicit, quòd conuictus de hæresi non recuperat bona sua propter gratiam ei factam, nisi expresse dicatur quòd ei restituantur bona. Facit ad hoc quod dicit idem Felin. in cap. ex insinuatione. de simo. super glos. in verbo, indulgentia.

ANNOTATIONES.

1 Filij hæreticorum priuati sunt hęreditate parentum, &c.] *propter crimen hęresis parentum in grauissimas pęnas & calamitates incidunt filij, inter illas vna est, quia priuantur successione in bonis parentum, hanc solam, prosequitur hoc loco auctor, de qua & alijs vide Zanchinum tract. de heret. cap. 28. & Nicolaum Eymericum in Directorio Inquisit. parte 3. quęst. 114. & aliquot sequentibus, & Repertorium inquisitorum uerbo, filii.*

FVGA, ET FVGITIVVS.

1 FVga cum alio indicio, scilicet publica voce & fama cōtra fugientem, facit ꝙ fugiens possit torqueri, hæc Angelus in lib. malefi. clausula, Fama publica præcedente, col. 14. ibi: & ideo Guido.

2 Fugitiuus remittēdus est ad requisitionem Inquisitoris sub quo deliquit. C. vbi de cri. agi. opor. l. 1. & Authent. ibi signata, qua in prouincia. Ioan. And. hæc Gem. in cap. vt commissi. §. & contra illos. de hæret. lib. 6. Ad hoc est glo. nota. in cap. ibi enim. 3. quęst. 6. quæ dicit quòd si grauius est crimen, remittitur puniendus vbi deliquit.

3 Posset etiam Inquisitor illius prouinciæ vbi deliquit illum punire, secundum glos. in verbo, procedendi. dicti cap. vt commissi. vbi datur talis casus: pone quis deliquit in Diœcesi Rauennæ, & postea se transtulit Mediolanum, tunc & inquisitor Rauennas, & inquisitor Mediolanen. poterit procedere contra eum. Concordat Gemi. in dicto §. & contra illos. & ratio est secundum eum, quia cùm istud delictum non sit momentaneum, sed successiuum & continuum, ideo quocunque vadit, dicitur ibi delinquere, ergo punitur in loco ubi est, ratione delicti ibi commissi.

4 Si tamen deliquit publice in uno loco, puta prædicando populo contra articulos fidei, postea transtulit se ad aliud territorium, & ibi notum est publice suum crimen, tunc est remittendus ad locum ubi plus deliquit, & ubi notiora sunt eius delicta. per l. si cui. ff. de accusa. §. fi. Ioan. And. hęc Gemi. ubi supra, in fine.

Fugiens

5 Fugiens de carcere ubi positus erat ad pœnitentiem,& non habens excusationem legitimam, vel potest ut hęreticus condemnari, quia fingitur ficte coüersus, & simulate cōfessus,& etiam erroris pristini reciduus, ad hoc de pœnit.dist.2.c.1.nam exitus acta probat. 22. quæst. 2. quod autem,& facit 34.q.1.cap.1.ad fi.Ioan. And. hæc Gemi. in dicto cap. ut commissi.§.necnon.Confirmat Felinus in c. penult. de hæreticis, allegat Ioan.And. in d.cap.ut commissi. §. penult. dicens quòd traditus perpetuo carceri pro pœna hæresis,si fugeret ex carceribus, ex hoc solo diceretur conuictus, tanquam relapsus in hęresim, & ita omnis audientia sibi denegatur,iuxta c.ad abolendam. eod.tit. Facit ad hoc quod dicit Ang. in lib.malefi.clausula,Fama publica præcedente,col.13.ibi:Tertio quid si quis positus fuit in carcere.

ANNOTATIONES.

1 Fuga cum alio indicio, &c.] *Fuga an & quando sit sufficiens indicium ad torturam,tradit Iulius Clarus in pract.crimi.quæst.31.adde Antonium Gomezium tomo 3.uariar.resolut.c.13.nu.10.*

2 Fugitiuus remittendus est, &c.] *Remissio an & quando locum habeat in crimine hæresis,copiosè explicui in Directorio Inquisitorum,par.3.nu.132.super tit.de forma citandi absentem, non tamen fugitiuum cum est delatus uel suspectus de hæretica prauitate, adde Guidonem Papæ decis. 202. incipiente: in remissione malefactoris.*

5 Fugens de carcere vbi positus fuit ad pœnitentiā, &c.] *uide omnino quæ adnotaui supra,in uerbo,contumax, neque in re tam graui, in qua hominis uita uersatur,facile recipienda est hæc auctoris sententia.*

HÆRESIS ET HÆRETICVS.

1 HAeresis crimen ęquiparatur crimini lęsę maiestatis, imo crimen hęresis est grauius, dicto c.uergentis,de hęreticis,hęc dominus Card. Zaba.in Clem.unica,de usuris,§.sane.quęsito 22.Confirmat Io.de Imola dicta Clem.in glo.fin. idem dicit Angel.in lib.malefi. clausula,che hai tradito la patria,col.3.in fi. ibi: quęrit Cynus,Salicetus. Item col.4.ibi: & bene scias. item in colum. 5. post princ. ibi: quęro an sacerdos. idem glos.& Salicetus,in l.2.C. ad l. Iul. maiest.idem in lege Federici Imperatoris,quę incipit:Inconsutilem,& est registrata in Capitularibus Ciuitatis Comi.

2 Hęreticus dicitur qui priuilegium Romanę Ecclesię vult auferre. 22. dist.c.omnes.

3 Similiter dicitur hęreticus qui nouas opiniones & falsas inuenit, aut

sequitur,

ſequitur,vel dogmatizat,24. quæſtio. 3. cap. inter hæreſim, & cap. hęreticus.

4 Dicitur etiam hęreticus qui intelligit ſcripturam ſacram aliter quàm Spiritus ſanctus efflagitat,c.hæreſis,ea.q.

5 Eſt etiam hæreticus qui de ſacramentis Eccleſiæ uel de confeſſione aliter ſentit,quàm tenet & obſeruat Romana Eccleſia, c. ad abolendam,de hæreticis,in principio.

6 Dicitur etiam hæreticus qui dicit uel tenet ſimplicem fornicationem aut alium actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccatum mortale,ut patet in Clem. fina. de hæreticis,verſic.7. & gloſ. ibi,in uerbo, non eſt.

7 Eſt etiam hæreticus qui dicit vel tenet pertinaciter vſuram non eſſe peccatum mortale,vt patet in Clem.vnica,de vſuris,in fine.

8 A ſimili dicitur hæreticus qui non ſolum tenet vſuram & actum carnalem extra matrimonium non eſſe peccata,ſed etiam qui tenet alia prohibita ab Eccleſia,vel per ſcripturam ſacram, non eſſe peccata: quia de ſimilibus ſimile debet eſſe iudicium.c.inter cęteras,de reſcript.in fi. iuncta gloſ.

9 Eſt etiam hæreſis damnata dicere legem cum Euangelio, & circunciſionem cum baptiſmo eſſe ſeruandam, l.1. C. de apoſta. ad hoc, de bapt. cap.maiores,in prin. Ioan. And.Gemi.in cap.contra Chriſtianos. eo. tit.lib.6.

10 Non recipiens communionem ſingulo anno eſt hęreticus, Fel. in rubrica de hæreticis.

11 Dicitur etiam hæreticus ille qui ſcindit ſe ab vnitate Eccleſiæ,7.quęſt. 1.cap.denique.

12 Apoſtata a fide eſt hęreticus, ut habes ſupra in uerbo, apoſtate, per totum.

13 Hæreticus eſt etiam qui circa aras idolorum nefarias preces emittit, ſacrificia offert, dęmones conſulit, eorum reſponſa ſuſcipit, uel aſſociat ſibi hæreticos propter ſortes exercendas,uel facit prædicta cum corpore vel ſanguine Chriſti, uel in ſortibus,ut poſſit habere reſponſa, puerum rebaptizat,& his ſimilia,hęc dicit glo.in uerbo,ſaperent,§.ſane. ca. accuſatus.eo.tit.lib.6.

14 Eſt etiam hæreticus qui dicit, defendit, ſeu tenet pertinaciter, quòd anima rationalis ſeu intellectiua non ſit forma corporis humani per ſe,& eſſentialiter,ut patet in Clem.vnica,de Summa Trin.§.porro.

15 Sunt inſuper octo errores damnati tanquam hęreticales quorundam, qui eos ſub quadã ſanctitatis, & perfectionis ſimulatione adinuenerunt, quos enumerat Clem.3.de heret.& eos damnat.

16 Qui dicit & tenet quòd Chriſtus & Apoſtoli nihil habuerunt in communi

muni etiam quantum ad ius & dominium,est hæreticus, ut patet per extrauagantem Ioannis xxij.quæ incipit:cum inter nonnullos.

17 Opinio, quæ tenet quòd paruulis baptizatis nõ infundantur uirtutes & gratia informans quoad habitum, etsi non pro illo tempore quoad vsum,est reprobata ab Ecclesia,imo damnata,ut patet in Clem.vnica.de summa trini. in fi. hanc opinionem etiam beatus Thomas reprobat in tertia parte.quæst.69.art.6.

18 Item asserere pertinaciter,quod Christo eiusque Apostolis,in his quę ipsos habuisse sacra scriptura testatur, nequaquam ius ei vtendi competierit,nec ipsa uendendi seu donãdi ius ipsi habuerint,seu ex illis alia acquirendi, cum talis assertio usum & gesta eorum concludat in præmissis non iusta,est erroneum & hæreticum.patet hoc per dictam Extrauagantem Ioannis xxij.quæ incipit cum inter nonnullos.

19 Sunt autem plures aliæ hæreses seu sectæ hęreticorum,quas enumerat Isidorus in octauo lib. etymolog.cap.4.& ponuntur 24.quæst.3.ca. quidam autem hæretici.

20 Reperiuntur etiam multę alię hæreses, quę colliguntur ex dictis B. Thomę in diuersis locis, quę etiam dinumerantur in tabula reuerendi patris magistri Petri de Bergomo,in uerbo,hęresis.ibi eas uide:Quotiescunque enim aliquid dicitur uel tenetur pertinaciter quod sit contra determinationem Ecclesię, quantum ad ea quæ pertinent ad fidem, illud semper est hæreticum;probatur 24.quæsti.cap. hæc est fides. & gl. fin. cap.cum Christus.de hæreticis, in fin.& glo.in uerbo,docuit.cap. vnico. de summa tri. lib.6.nam ad Ecclesiã pertinet determinare dubia, si quæ interdum oriuntur circa fidem,ut patet in cap.quoties. 24. quæst. 1. de bapt.c.maiores.in prin.de summa tri.cap.2.in fin.Clem.unica eo. tit.§. Nos igitur.arg.22.dist.omnes.Concordat B. Thomas in 2.2.quæst. 11. art.2.ad tertium argumentum.nam Ecclesia in his quæ pertinet ad fidẽ, non potest errare,ut habetur & notatur 24. quæst.1.cap.a recta ergo fide. & cap. Memor sum:& hoc quia dominus pro ea rogauit ne deficeret fides eius.Lucæ 22.cap.dixit dominus.Ego rogaui pro te,ut non deficiat fides tua.& ponitur 21.dist.§.1.in uers.Ego pro te.

21 Notandum tamen est,quia ad hoc quod aliquis proprie dicatur hæreticus,quatuor requiruntur,primum est error in intellectu,ita quod male sentiat de ueritate, unde si aliquis conculcet corpus Christi, credens tamen ibi esse uerum corpus Christi,& quod hoc sit malum, sed hoc facit ut placeat diabolo,iste non dicetur hæreticus, quia nõ habet errorem in intellectu,nec male sentit de sacramento altaris.

Secundum est,quod talis error sit circa ea quæ pertinent ad fidem.uel contra determinationem Ecclesiæ, in his quæ pertinent ad fidem & bonos mores,& necessaria sunt ad consecutionem uitæ æternæ.

Ter-

Tertium est,quod talis errans sit professus catholicam veritatē, & habeat baptismum;vnde Iudæus uel paganus nō potest dici hæreticus,licet habeat opinionem contra fidem catholicam.

Quartum est , quod talis errans teneat talem errorem cum pertinaci malitia & obstinata voluntate;vnde si quis habeat aliquem errorem circa ea quæ sunt fidei , esset tamen paratus corrigi & emendari, quando ostenderetur sibi esse falsum illud quod ipse putat esse uerum, talis non diceretur hæreticus,ut habetur 24.qu5st.4. cap.dixit Apostolus. Colliguntur ista ex dictis beati Thomæ,in 4.Sent.dist.13.quæst.2 .art.primo. & in 2.2.quæst.11. art.2. Et diffusius a beato Antonino in secunda parte,Summæ, tit.12.cap.5. §.1.& in quarta parte eiusdem,tit. 12.cap.4.§. penult.

22 Dicens hominem malum non posse pœnitere in senectute,est hæreticus.similiter qui dicit , peccata dimitti a solo Deo sine ministerio clauiū Ecclesiæ.hæc Feli.in cap.penul.de hæreticis. & allegat Oldradum in con si.271.quod incipit;Quæstio talis est.

23 Dicere aut credere Christum non fuisse conceptum in loco naturali beatæ Virginis,in quo alii concipiuntur homines, neq; natum ex illo loco communi naturali ex quo alii homines nascuntur , est hæresis damnata,ut patet per determinationem factam auctoritate sedis Apostolicæ anno 1511.ad instantiam patris Inquisitoris Mantuani.

ANNOTATIONES.

2 Hæreticus dicitur,ille,qui priuilegium Romanę Ecclesię, &c.] *Multis modis aliquis dicitur hæreticus & proprie,& improprie,de quibus egimus cum Eymerico in Directorio Inquisitorum parte 2.quæst.31.& 32.de eodem argumento differunt Turrecremata in Summa, de Ecclesia,lib.4. parte 2. cap. 12. Conradus Brunus lib.1.de hæret.cap.2. Gondissaluus tract.de hæret. quæst. 1. & Carrerius tract.de hæret. num.6.& multis seq.*

10 Non recipiens communionem singulo anno est hæreticus,&c.] *De hoc articulo quid sentiendum uideatur,copiose scripsi apud Ambrosium de Vignate tract.de hæret.quæst. 2. num. 32. ubi adduxi uerum intellectum textus in authent.de priuileg.dot.hæret.mulier.non præstan. per quem Felinus ita sensit in rubrica extra hæret.cuius sententiæ simpliciter & absolute & distincte acceptæ,nullo pacto standum est.*

13 Hæreticus est,qui circa aras idolorum,&c.] *Qui circa aras idolorum nefarias preces emittit,aut alia facit quæ docet glossa in cap.accusatus.§.sane.verbo.saperent.hæret.lib.6.hæreticus præsumitur,cum hæc facta damnatam intentionem agentis præseferant.*

IEIV-

IEIVNIVM.

1 IEiunia non possunt Inquisitores indicere hæreticis, seu suspectis de hę resi ad eruendam ueritatem sine diœcesano, nec alias similes pœnas; neque diœcesanus sine Inquisitore, sicut de tortura, per glo. in uerbo, tormentis. Clem. 1. eod. tit. idem tenet. Ioan. de Imola in dicta glos. & ratio est, quia appellatione quæstionis intelliguntur tormenta corporis, dolores, & mala mansio. ff. de iniur. l. item apud Labeonem. §. quæstionis. & §. quæstionem.

ANNOTATIONES.

1 Ieiunia non possunt Inquisitores indicere, &c.] *Hæc disputatio ad illa capita refertur, quæ non potest facere solus Inquisitor sine episcopo, nec uice uer sa, de quibus agitur per textum, gloßam, & Doctores in Clemen. 1. §. propter quod, de hæret. adde Repertorium Inquisitorum uerbo, inquisitores. §. in quibus poßit. & Simancam in Enchyridio uiolatæ religionis; tit. 8. de his quæ facere ne queunt Inquisitores.*

IMAGINES FACERE.

1 IMagines facere ad procurandum amorem mulierum non sapit hæresim manifestam, quia hoc est magis superstitiosum quam hæreticum, licet secundum Augustinum in 10. lib. de ciuitate Dei, ad dæmones hoc pertineat, ludificatores animarum sibi subditarum. hæc Oldradus in con silio suo 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreticis, lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Imagines facere ad procurandum amorem, &c.] *Sortilegia simplicia, ut alibi diximus, nō sapiunt hæresim manifestā, secus est si cum rebus sacris fiant. imagines ergo simpliciter constituere ad prouocandum ad libidinem, superstitiosum quiddam est, sed si illa admisceantur, quę glossa commemorat in cap. accusatus. §. sane, verbo, saperent. de hæret. lib. 6. aut illis similia, hæresim saperent manifeste.*

Iam consilium Oldradi quod hic citat auctor, est num. 210. & incipit; Regularis habet traditio. & contra id consilium scribit Spineus apologia 4. contra Pon zinibium tract. de lamiis.

IMPEDIENTES OFFICIVM INQVISITIONIS.

1 IMpedientes officium inquisitionis,seu processus,aut sentētias Inquisitorum directe uel indirecte,si sunt domini temporales,Potestates,Rectores ciuitatum uel locorum,eorumq; officiales,ipso facto sunt excommunicati. Alii autem quicunque qui in prædictis scienter dederint auxilium,consilium,uel fauorem,similiter ipso facto sunt excommunicati,& si hanc excommunicationem per annum animo sustinuerint pertinaci, velut heretici condemnentur. Ad hoc tex. est expressus,in cap.ut Inquisitionis.§.prohibemus.& §.si quis uero.de hæreticis.lib.6.& ad hoc facit glo.fi.ibidem.& Gemi.confirmat ibidem.

2 Sed nota quod cum solis minis & terroribus dicitur quis impedire officium & iurisdictionem.arg.optimum in cap.1.de offic.deleg.in prin. Qui aliis modis impediant officium inquisitionis, uide supra in uerbo. fautor.§.2.3.& 4.

3 Omnes impedientes quomodocunq; officium Inquisitionis, possunt ipsi Inquisitores punire,& ecclesiastica censura coercere.arg.est optimū, Clem.1.de hæreticis.§.uerū quia,ibi:seu quod ipsos in executione officij Inquisitionis impediat.Ad hoc est etiam cap.1.de offic. deleg. in fine, cum glos. fina.Facit ad idem glos.in uerbo,persona.cap. Sane quia. eo. tit.& cap.statutum.el.1.de hæreticis,lib.6.ubi dicit Gemi.quod ubi prohibetur impedimentum fieri, intelligitur de directo & indirecto impedimento.Facit ad hoc cap.quanto.de priuileg.& arg.ad hoc in cap.Romana.de pœnis.lib.6.

4 Vlterius nota,quòd ut dicit Panor.in dict. cap.1.de offi. deleg. iudex delegatus potest iurisdictionem suam exercere etiam contra quoscunq; suā iurisdictionem turbantes. Et super glo.fina.ibidem dicit, quod glos. illa vult,ut qualitercunque impediatur iurisdictio delegati,possit ipse delegatus eam exercere contra turbatores. & dato quod nō sit expressum in rescripto,potest tamen iudex delegatus exercere censuram ecclesiasticam cōtra impedientes, & potest etiam eos mulctare,quia omnia uidentur commissa sine quibus iurisdictio exerceri non potest, quod nota, & idem notatur in cap.de causis.de offi.deleg.& cap.præterea.cap.prudentiam.in fi.& cap.suspicionis.eo.tit.

5 Et si delictum turbatoris est notorium, indubie potest delegatus procedere contra eum,ut in §.proxime superiori:aut non est notoriū, sed sunt aliquę coniecturę,& tunc potest compellere ad præstandum cautionem de nō impediendo.arg.in cap.literas.in fi.de resti.spoli. quod bene nota.hæc ex Panor.in dicto cap.1.de offi. deleg.in fi.Qui Panor.dicit ēt in cap. significasti.eo.tit.ibi:ultimo nota,quod resistētes iudici delegatō

possunt

possunt puniri ab eo, cuiuscunque conditionis & dignitatis sint, & ratio est, quia repræsentant personam Papæ cui totus orbis subest, vide ad hęc omnia eundem Panor. in prædictis locis diffusè.

ANNOTATIONES.

1 Impedientes officium Inquisitionis, &c.] *De impedientibus sanctum Inquisitionis officium, copiosè Eymericus in Directorio Inquisitorum, par. 2. q. 54. Zanchinus tract. de hæret. c. 31. & Repertorium Inquisitorum, verbo, impediens officium Inquisitionis, & Turrecremata in Summa de Ecclesia, lib. 4. parte 1. c. 21. & Simancas de Catho. instit. tit. 15.*

IMPLORARE AVXILIVM A DÆMONE.

1 Implorare auxilium a dęmone in his quæ sunt supra facultatem humanam, sicut in uaticinatione de futuro, & in alijs operibus magicis, in quibus complementum operis ex virtute dæmonum expectatur, est apostasia a fide, per pactum initum cum dæmone, uel verbotenus si inuocatio intersit, vel facto aliquo, etiã si sacrificia desint. hæc beatus Thomas in 2. Sent. dist. 6. q. 3. art. 2.

ANNOTATIONES.

1 Implorare auxilium à Dęmone, &c.] *de inuocantibus Dæmones cæteris copiosius mihi agere uidetur Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisit. par. 2. q. 43. Aegidius Romanus lib. 2. Sen. dist. 7. q. 3. art. 3. Antoninus in Summa, part. 2. tit. 12. cap. 5. §. 1. Repertorium Inquisit. uerbo, Dæmon. Zanchinus tract. de hæret. c. 22. & alii.*

IMPOENITENS.

1 Impœnitens dicitur ille hæreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat: nam ille dicitur impœnitens qui peccatum cõfiteri recusat. de pœn. dist. 1. §. Alii è cõtrario, & c. sequenti, uidelicet, nõ potest quisquam, & in multis alijs Capitulis eiusdem dist. sed iste peccatum suum de quo constat per suam confessionem sponte factam in iudicio cui statur. de pręsumpt. cap. literas. de uerb. signif. super quibusdam. nunc cõfiteri recusat, imo indistinctè negat, ergo debet dici impœnitẽs. Itẽ ex tali negatione, præsupposita prima confessione spontanea, clare patet ipsum ficte cõuersum: cum enim neget, non potest dici conuersus, 32. quæst. 7. cap. quemadmodum, & facit de purga. Cano. cap. inter.

hæc habentur ex consilio secundo, Ioan. Calder. tit. de hæreticis.

2 Confirmatur; quia non videtur ille fuisse uere conuersus, de pœnit. dist. 3. cap. pœnitentia, cum cap. sequenti, & præsumitur quòd materia primi erroris fuerit per eum recondita, & callide palliata, de pœnit. dist. 2. c. 1. ubi dicitur: Si quis semel notatus fuerit inuidiæ, &c. sciat se primam causam, ex qua inuidia nascitur, in interioribus medullis habere reconditam. Facit ad hoc quod notat Archid. super verbo, in carcerem, c. vt commissi. de hæreticis, lib. 6. in simili loquens. 1

3 Impœnitens etiam dicitur qui pœnitentiam iniunctam ab Inquisitore non adimplet, quia ex hoc præsumitur de impœnitentia & ficta conuersione, ut apertè probatur per d. c. literas, & de purga. Cano. inter. & de consecra. dist. 2. ego Berengarius, de hæreticis, c. accusatus, lib. 6. hæc ex eodem consil. 2. Ioannis Calderini.

4 Quomodo appareat ex iniunctione pęnitentiæ an aliquis sit uere pęnitens & uere conuersus, declarat Panor. in d. cap. literas, de præsump. in 2. quæstione, dicens post Hostien. & Ioan. And. paratus est pœnitentiam benignè suscipere, quā postea deuotè & efficaciter implet, præsumptio est de uera conuersione, alioquin si pœnitentiam non vult recipere, uel si recipit, tamen illam renuit adimplere, pręsumptio est de contrario, uidelicet quòd non sit uere pœnitens, & hoc satis placet, & elicitur ex litera ipsa, & facit de pœnit. dist. 2. c. 1. 1

5 Si hæretici non implent pœnitentiam iniunctam post adiuratam hæresim, dicit Matthæus quòd debēt haberi pro relapsis, allegat tex. Clem. 3. & de hæreticis. in fi. ibi: & satisfactionem habuerint. allegat etiam c. ad abolendam. §. penult. hæc Ioan. de Imola in d. Clem. 3. super gl. in uerbo, propagentur, & in Clem. ex graui, de usuris, super gl. fi. Confirmat dominus Card. Zabar. in d. Clem. ex graui, quæsito 22. 1

6 Præsumitur quis impœnitens & non plene conuersus, qui postquam conuersus est ad fidem, incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad condemnationem. hæc ex Panor. in dicto cap. literas, de præsumpt. 1

ANNOTATIONES.

1 Impœnitens dicitur ille hęreticus, qui primo confessus est peccatum suum, & postea negat.] *In hac sententia Auctor sequitur opinionem Ioannis Calderini consi. 2. tit. de hæret. quæ facilè & instinctè in re tam graui recipi non debet. vide Simancam de Catho. instit. tit. 13. de confessis, & Zanchinum tract. de hæret. c. 23. sed Zanchinus loquitur in ea facti specie, quando quis reuocauit confessionem post indictam pœnitentiam, & multum refert intelligere quo tempore quis confessionem à se factam reuocet, cæterum articulus hic valde*

anceps

anceps est, & copiosiori indiget declaratione, quam alibi fecimus.

3 Impœnitens etiam dicitur ille qui pœnitentiam iniunctam ab Inquisitore non adimplet.] *Quæ in hoc §. & sequentibus commemorat Auctor, matura quoque indigent consideratione, & multiplici distinctione, id quod nos diligenter (nisi fallimur) præstitimus apud Directorium Inquisit. par. 3. super quæstio. 97. ea omnino uideto, ut hæc absque periculo & errore & intelligas & sequaris.*

INDICIVM.

1 Indicium dicitur ab indicando, unde in stricta & propria significatione summitur pro aliquo notabili signo maleficij, uel alterius rei, ad habendam veritatem: & ideo bene dicitur ab indicando, l. solent, ff. de præscrip. non plene indicet, sed dat signum & uiam ad habendam ueritatem plenam. Panor. in c. tertio loco, de proba. in gl. fin.

2 Indicium in lata significatione potest sumi pro plena probatione, & tunc etiam dicitur ab indicando, quia indicat aliquid factum vel non factum esse, vnde iudex qui non potest adduci ad veram scientiam alicuius facti, adducitur ad credulitatem ex probationibus, & sic respectu iudicis, possunt probationes dici indicia, hæc Panor. in dicto cap. tertio loco.

3 Possunt etiam indicia capi pro præsumptionibus violentis, quæ sufficiunt ad ferendam sententiam diffinitiuam, de præsumpt. cap. afferte, & l. indicia, C. de rei uend. l. sciant cuncti, C. de probationibus, & ista æquiualent testibus: & de hoc est bonus text. in dicta l. indicia, hęc Panor. vbi supra, & etiā in c. uestra, de cohab. cle. & mul. Facit ad hæc omnia quod dicit Ang. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente, col. 3. ibi: quæro quid sit indicium.

4 Vel indicium secundum Bal. in l. non hoc. C. unde cogna. est coniectura ex probabilibus & non necessarijs orta, à quibus potest abesse ueritas, sed non verisimilitudo veri, quæ quandoque mentem iudicantis in tantum perstringunt, ut cogant conscientiam iudicis iudicare secundum ipsa, per l. neque Natales, C. de proba. nam iudicis conscientiæ relinquuntur, & ideo vbi oportet iudicare per indicia, uel per animi motum præferre unam probationem alteri, lex conscientiam iudicis onerat. ff. de testi. l. 3. §. tu magis, & l. ob carmen, §. fi. hæc dominus Paris de Puteo in suo tractatu de syndicatu, in cap. incipiente: Aduertendum quia ubi lex.

5 Et ideo quando facile & frequenter contingit veritatem abesse a tali coniectura, seu a tali indicio, tunc est leue indicium, arg. glos. in dicta l.

non

non hoc.C.vnde cogna.& notatur in l.ad ref. C. de proba. Si autem facile & frequenter contingit adesse, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, vt notatur per Cynum in l. metum. de dolo. siue agatur de probando uero hominis actu, siue de probando animo, ff.de sica.l. 1. §. sed si claua. Cap. significasti, de homici.Ita Bald.in dicta l. non hoc. Colliguntur omnia ista ex dictis domini Paridis de Puteo, vbi supra, in dicto capit.incipiente: Aduertendum quia ubi lex.in principio.

6 Et ideo quæ dicantur indicia indubitata, vide Ang.in dicto lib.clausula,Comparuerunt dicti inquisiti,& negauerunt totum, colum. 1.in fi. ibi: Et quod dixi.

7 Quæ autem indicia sufficiant ad torturam, non potest dari certa doctrina, sed remittitur arbitrio iudicantis & boni iudicis, qui secundum qualitatem personæ,& delicti,& demonstrationum seu suspicionum, iudicabit indicium esse sufficiens & idoneum vel non. Ita dicit Bart.in l.fi. ff.de quæst. & ideo quilibet bonus iudex debet solicite instare ad indaganda indicia: vtrum autem vnum tantũ indicium sufficiat,vel plura requirantur,dic quòd hoc residet in pectore iudicis. Vide omnia ista diffuse in lib:Angeli de malefi.cla.fama publica præcedente, col.3. ibi: quid sit indicium,& col.5. ibi:quæro an vnum indicium,& col.6.ibi:sed adde in hac materia primo domin. Gan. in quibus locis ponuntur multa exẽpla indiciorum.

8 Indicium ad torturam est fama cum fuga,secundum Bal. in l.voluntatis,vltima col. C.de fideic. Item fuga,secundum Dinum in l. diuus,versi. diuus,per l.3.§.de his,ad Sil.hæc Bertachinus in suo repertorio, in uerbo,indicium,46.

9 Indicia duo leuia constituunt vnum sufficiens ad torturam. Bart. in l. fi.ff.de quæst.& Anto.de Canaria,in tractatu tormentorum,hæc Bertachinus in d.repertorio,in verbo,indicium,penult.nam quæ singula non prosunt,simul coadunata iuuant,gl.in uerbo,fama loci,cap.illud. de præsump.& glo.in verbo,d.c.tertio loco, eo.tit.

10 Indicia etiam minora quàm sit probatio semiplena,sufficiunt ad torturam,Bertachinus in d.repertorio,in uerbo,indicium,19.

11 Indicium sumptum ex experientijs & coniecturis, quæ communiter a talibus malefactoribus procedere seu accidere solent, est ualidum:nã, ut dicit Panor.in c.Olius.de elect.in fi. & in cap.1. de Cler.non resid. in prin. Argumentum a communiter accidentibus tenet, & quod colligitur ex coniecturis & uerisimilibus præsumptionibus,dicitur manifestum,ut dicit idem Panor.in d.c.1.de cle.non resid. in prin. Facit ad hoc quod dictum est supra,eod.uerl o.§.5.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Indicium dicitur,&c.] *De materiam iudiciorum, qualia exigantur & sufficiāt ad torturam præter Doctores hic ab auctore citatos, uide Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 20. 21. & 22. & Antonium Gomezium tomo 2. uariar. resolut. cap. 13. de tortura. adde omnino Eymericum in Directorio Inquisitorum parte 3. quæst. 61. ubi diximus copiose.*

INDVLGENTIA CRVCESIGNATORVM.

1 Indulgentia Crucesignatorum est, quia primo habent plenariam remissionem omnium peccatorum: hanc habent ab Alexādro quarto, in priuilegio quod incipit: Præ cunctis. item a Gregorio nono, in priuilegio quod incipit: Ille humani generis. A Clemente quarto, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. habetur etiam extra de hæreticis. cap. excommunicamus. §. catholici uero. & Panor. ibidem: & hoc dummodo uotum emissum in subsidium officij Inquisitionis vsque ad mortem efficaciter prosequantur. Sic enim dicunt prædicta priuilegia.

2 Secundo omnis talis Crucesignatus pōt absolui ab Inquisitore ab omni sententia excommunicationis, suspensionis, & interdicti canonis, & ab illis præsertim, quas pro incendijs ecclesiarum, uel iniectione manum uiolenta in personas ecclesiasticas incurrisset, & ab omnibus alijs sententijs generaliter ab Apostolica sede promulgatis.

3 Tertio potest Inquisitor dispensare cum clericis Crucesignatis super irregularitatibus quas celebrando diuina ligati sententijs canonis contraxissent.

4 Quarto omnia uota Crucesignatorum per Inquisitorem possunt cōmutari, uotis terræ sanctæ & perpetuis dumtaxat exceptis.

5 Quinto possunt Inquisitores concedere Crucesignatis, quod tempore generalis interdicti ualeāt interesse diuinis officijs, & ecclesiastica recipere sacramenta in locis in quibus ex indulto Apostolico huiusmodi diuina celebrantur. Hæc omnia patent per priuilegium Innocentij quarti, quod incipit: Malitia huius temporis.

ANNOTATIONES.

1 Indulgentia Crucesignatorum,&c.] *De Crucesignatis pauca quędam dixit auctor supra, uerbo, Crucesignati. de quibus uide Camillum Campegium apud Zanchinum cap. 9. & cap. 37.*

Quantum uero attinet ad Extrauagantes pontificias, quarum meminit auctor

auctor hoc loco, illæ nunc impressæ habentur inter literas Apostolicas pro officio inquisitionis in fine Directorii Inquisitorum.

INDVLGENTIA EORVM QVI FAVENT. sanctæ Inquisitioni.

1 INdulgentia eorum qui fauent officio Inquisitionis.
Gregorius nonus, in priuilegio quod incipit. Ille humani generis. dat. Viterbii. 13. Cal. Iulij, ponti. sui anno 11. cōcedit tres annos indulgentię omnibus Christi fidelibus, qui ex animo auxilium & consilium præstiterint uel fauorem: & si aliqui ex his in prosecutione dicti officii decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus fuerint contriti & confessi, remissionem.

2 Alexander quartus idem per omnia concedit, sed & in particulari illud met concedit socijs & notariis Inquisitorum, in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

3 Innocentius quartus idem per omnia, quasi de uerbo ad uerbum, concedit in priuilegio quod incipit: Vt nihil vobis desit.

4 Clemens quartus idem concedit sociis fratribus ordinis nostri, ac notariis, & aliis officialibus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus.

5 Vrbanus quartus idem per omnia concedit de verbo ad uerbum in priuilegio quod incipit: Præ cunctis.

Ex quibus omnibus patet, quod socii & notarii Inquisitorū, & omnes aliis dantes auxilium, consilium, & fauorem, officio Inquisitionis, consequuntur indulgentiam quindecim annorum pro singulis uicibus, & singulis actibus, & si in prosecutione talis auxilii uel fauoris dicti officii decesserint, plenam omnium peccatorum, de quibus confessi fuerint & contriti, consequuntur remissionem.

Indulgentiam quam possint dare Inquisitores auctoritate diuersorum summorum pontificum. Fuerunt plures summi Pontifices, quorum quilibet concessit Inquisitoribus Lombardiæ auctoritatem concedendi quadraginta dies Indulgentiæ omnibus uere pœnitentibus & confessis, qui ad prædicationem eorum pro officio Inquisitionis faciendam accesserint, qui pontifices sunt isti, uidelicet.

Innocentius quartus, scribens Inquisitoribus in priuilegio quod incipit; Tunc potissime. dat. Brixiæ quinto Cal. Octobris, pontificatus sui anno nono.

Idem in alio priuilegio quod incipit; Malitia huius temporis. scribens Inquisitoribus, dat. Anagniæ. 13. Cal. Iunii. pontificatus sui anno 11.

Alexan-

Alexander quartus, ſcribens Inquiſitoribus, in priuilegio, quod incipit: Cupientes. dat. Anagniæ, 7. idus Octobris, pontificatus ſui anno ſexto.

Gregorius nonus, ſcribens Prouinciali & Inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit. Ille humani generis. dat. Viterbii. 13. Cal. Iunii, pont. ſui anno 11.

Clemens quartus, ſcribens Inquiſitoribus, in priuilegio quod incipit: Licet ex omnibus. dat. Peruſij, 18. Calend. Decebr. pont. ſui anno primo.

Vrbanus quartus, ſcribens Inquiſitoribus Lombardiæ, in priuilegio quod incipit; Licet omnibus. dat. Viterbii. 13. Cal. Aprilis, pont. ſui anno primo.

Nicolaus quartus, in priuilegio quod incipit; Licet ex omnibus mūdi. dat. Reate, 12. Cal. Septembris. pont. ſui annó ſecundo.

ANNOTATIONES.

1 Indulgentia eorum qui fauent officio Inquiſitionis, &c.] *De indulgentiis & priuilegiis eorum qui fauent officio ſanctiſſimæ Inquiſitionis, pleniſsime differit Nicolaus Eymericus in Directorio Inquiſitorum parte 3. quæſt. 127. & aliquot ſequentibus.*

Reſcripta uero ſiue Extrauagantes, quarum auctor meminit hoc loco, omnes fere ſunt impreſſæ una cum Directorio Inquiſitorum.

5 Ex quibus omnibus patet, ꝙ ſocii, &c. conſequuntur indulgentiā 15. annorum.] *De hoc articulo quid ſentiam, dixi in Directorio Inquiſitorum parte 3. ſuper quæſtio. 127. auctor hic per poſteriores pōtifices accumulari cenſuit indulgentias, ego ſolum confirmari credebam, quamquam ſubſit cauſa ut accumulentur.*

INFAMIA.

1 INfamia uel ſcandalum, ſi etiam a maledicis oriatur, & ſi nō a pluribus ſed ab uno tantum uenerit, facit quod poſſit procedi ad Inquiſitionē contra infamatum. arg. 2. quæſt. 5. mandaſti. & arg. ad hoc, quia ſoli Epiſcopo ſi eſſet ſuſpectus, poteſt indici purgatio. 2. quæſt. 5. cap. omnibus. in fi. Ergo ab uno poteſt procedere infamatio, etiam ſi ſemel tantum ſuſpectus eſt. hęc Inno. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accuſa. circa medium.

2 Infamia, undecunque proceſſerit, facit quod ſit indicenda purgatio, propter euitandum ſcandalum. Ad hoc eſt bona glo. in dicto cap. qualiter & quando, in uerbo, A maleuolis. & gloſ. in cap. cum dilectis. de pur

ga. cano. in verbo, apud bonos & graues. Confirmat Panor. in cap. at si clerici. de iudi. super primam glos. vide ad hoc Angel. in lib. malefi. clausula, Non quidem a maleuolis. Et limita secundum ibi notata in additione sequenti.

Super probatione infamiæ sufficiunt duo vel tres testes bonæ famę, quia vbi numerus testium adiicitur, duo sufficiunt. ff. de testi. l. vbi hæc. Albertus de Gandino tractatu maleficiorum, in rubrica, quomodo cognoscatur de maleficiis per inquisitionem, §. si autem ille negauerit. circa medium.

4 Et nota quòd sufficit si testes dicant illum de tali crimine infamatum: & si fuerint interrogati, debent dicere apud quos sit illa infamia. vel dic. quòd sufficit si dicunt quòd de illo maleficio est rumor vel infamia in tali contracta contra istum non nominando aliquas singulares personas. hæc Albertus de Gan. vbi supra.

5 Non est etiam necesse quòd testes audierint hanc infamiam ab eisdē prouidis & discretis, sed sufficit si a diuersis, & etiam sufficit si non audierunt eodem tempore, & eodem loco, sed diuersis, & hoc illa ratione: quia cum infamiam tantum probare habeant, sufficit si testes de hac & super hac fuerint concordes, vt arg. ff. de peti. hęr. l. si quis libertas. §. quoties. ff. de arbi. l. si arbiter. & C. de iuris & fac. ignoran. l. cum falsam. hęc idem Alber. vbi supra.

6 Nec est necesse quòd testes concordent super causis scientię: vnde si testes dixerunt se scire de illa infamia, quia audierunt, non debent probare quòd sic audierunt, nec habet vnus testis cum alio concordare, scilicet de loco, tempore, & causis scientię, quia de illis nulla est quęstio, sed solum est quęstio de fama & infamia: vnde quanquam videantur singulares in suis dictis, tamen stabitur assertioni eorum. hæc idem Alber. vbi supra, post prædicta.

7 Nisi prius constet de infamia, non debet inquiri contra aliquem de veritate criminis, vt dicit Panor. in cap. cum oporteat. de accusa. & in cap. qualiter & quando, el 2. eo. tit. Ad hoc est textus expressus in dicto cap. cum oporteat. ibi: discretioni vestræ mandamus. Ad hoc est etiam glos. 4. ibidem: Facit etiam quod dicitur in cap. inquisitionis. eo. tit. ibi: ad hoc respondemus. §. tertiæ dubitationis articulus excipitur vt infra, in verbo inquisitores. §. 7.

8 Sed aduertendum secundum eundem Panor. post Hostien. quòd quædam est inquisitio generalissima, vt quādo prælatus inquirit super statu totius prouincię, de qua in cap. sicut olim, eo. tit. & in c. Romana. de cen. sib. lib. 6. & in hac non est opus infamiam pręcedere.

Quædam est inquisitio generalis, vt quando inquiritur super statu ciuitatis vel castri, vel alicuius loci, & tunc etiam non exigitur quòd infamia

famia præcedat. Ad hoc de offic. ordi. cap. 1. l. congruit. ff. de offic. præsid.

Quædam est inquisitio specialis, ut illa quæ fit contra certam personam, & non fit ad pęnam imponendam, sed ex debito officii, & etiam nō exigitur vt infamia præcedat. Ad hoc c. postquam, c. cum dilecti, & cap. nihil. de elect. hæc Panor. in d. cap. qualiter & quando, super gl. 1. ibi: cū per famam & frequentem clamorem.

9 Infamia probata per testes, nunquid potest inquisitus probare esse bonæ famæ, & sic repellere Inquisitionem super veritate criminis, & tollere probationem malæ famæ? Ioan. And. dicit quòd nō debet admitti probatio super bona fama, quia uideretur frustratoria: nam si centum dicerent quem esse malæ famæ, & mille quòd esset bonæ famę, probatio super bona fama non releuat, quin saltē remaneat infamatus apud alios, & respectu illorum facienda est inquisitio. Tancre. tenet contrarium, & ꝙ sit standum dicto plurimorum. Hostien. dicit quòd probatio admittatur, sed an pręiudicet contrarię probationi, debet attendi quid habeat communis uox exterior, & debet attendi qualitas testium & personarum, & secundum hoc iudex arbitrabitur, quę probatio ualeat. Panor. post Bart. in l. de minore. §. tormenta, ff. de quęstio. dicit, quod aut testes utriusq; partis deponunt super fama eiusdem loci, & eiusdem temporis, & tunc standum est testibus magis idoneis: aut testes hincinde sunt ęquales, & tunc standum est numero, uel datur paritas numeri, & tunc stabitur probationi magis uerisimili, & maximè uerisimilitudo debet attendi in infamia, quia secundum Bart. non sufficit testes dicere infamiam esse apud populum, sed debet reddi causa surgens ex aliqua simili pręsumptione. 1 Colliguntur omnia ista ex Panor. in dicto cap. cum oporteat in ultima col. uide ibi omnia di usè. Facit quod notatur in cap. in nostra. de testi. & gl. fin. in c. 1. de pręscript. lib. 6. in fine.

ANNOTATIONES.

1 Infamia uel scandalum, &c.] *De infamia seu diffamatione, seu fama contra aliquem, quid sit, & qualiter probetur, uide Iulium Clarum in pract. crim. q. 6. & quæ diximus in Directorio Inquisitorum, par. 3. nu. 80. tit. de modo continuandi processum per Inquisitionem.*

INIVRIANS INQVISITOREM.

1 INiurians Inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen commissum in Inquisitorem uidetur tangere Ecclesiam, 2. quęst. 7. Si quis ab Episcopo, ad quòd, de uerbor. signifi. ex parte insuper, quia iniuria illa-

ta maxime dum est in actu exercendi officium, non uidetur sibi facta prę textu suę priuatę personæ, sed prætextu & in contemptum seu impedimentum officii sui. Facit de fo.compet.c.2.de sent. excom. cum desideres, §.fin. de maledicis, c.1.iuncta glo. ibi uide. Facit etiam de pœnis, c.1.lib.6. Et talis iniurians grauius punietur quàm si alteri priuatæ personæ iniuriam intulisset, ut ff.de iniuriis, l.iudici, ff.de pœnis, l.aut facta.§.personam, cum similibus, & pœna debet esse arbitraria, consideratis personis & qualitate facti, vt dicta l.aut facta, quæ habetur, de pœnit.dist.2.cap.fina.

ANNOTATIONES.

1 Iniurians Inquisitorem potest puniri per ipsum, quia crimen, &c.] *De hoc articulo uide omnino Zanchinum tract. de hæret.cap.32. Repertorium Inquisitorum, & Vmbertum Locatum in opere Iudiciali, uerbo, iniuria, quibus locis concludunt, Inquisitores posse punire eum, qui illis infert iniuriam, & pęnam esse arbitrariam.*

Cæterum si constet, Inquisitori illatam iniuriam, quia Inquisitor est, & ratione officii, qui talem iniuriam intulit grauiter coercendus est, de quo uide Extrauagantem Pii Papę V. incipien. Si de protegendis, *quæ habetur in fine Directorii Inquisitorum.*

INQVISITIO.

1 Inquisitio non debet formari contra reum, nisi prius iudex interroget eum super quo intendit inquirere contra eum, aliàs non ualeret, ut in c.qualiter & quādo, in uersi.debet igitur, de accus.& hoc maxime si reus est pręsens, & in fortia officialis, tunc semper iudex interroget reum cū tortura & sine, in camera pluries, ut uideat bene super quo possit formare inquisitionem, & ita post eius interrogationem formet inquisitionē: & quia non est hic actio, non est necesse quòd super inquisitionem lis contestetur, sed fieri tamen debet per iudicem interrogatio, & per reum responsio. hęc ex libro malefic. Angel. in clausula, hęc est quędam inquisitio, col.8.col.9.& col.10.

2 Nota tamen quòd est necesse quòd inquisitio formata contra aliquē habeat debitam formam, aliter non tenet, d.c.qualiter & quando, & c.inquisitionis, de accus. hęc Angel. ubi supra, col.7. in fi.

Dicit tamē idem Angel. ubi supra, quòd in crimine hęresis procedit inquisitio sine loco & tempore, hęc Ang. ubi supra, col.10.

3 De substantia inquisitionis est, quòd fama publica a fide dignis procedat, cap. ad petitionem, cap. qualiter & quando, & cap. cum oporteat,

de accusa.& de hoc habes supra, in verbo, infamia, §.7.
Fallit tamen quando reus est præsens,& non opponit, vt in c.2.de accusa.lib.9.quia tunc tenet inquisitio sine diffamatione.

Item fallit quando iudex ex mero officio suo inquirit,& non ad postulationem alicuius, vt in c.1.de offic. ordi.

Item fallit quando iudex inquirit ex necessitate sui officij, uel vertitur in periculum animarum, vt notatur in c. ad nostram, el 1. de iureiuran. & tunc in tali crimine potest inquisitio formari non præcedente aliqua diffamatione, vt dicit Angel.in lib.malefi. clausula prima, col. 9. ibi: quarto principaliter quæro.
Fallit etiam in crimine hæresis, in quo proceditur nulla præcedente diffamatione. Casus est quem dominus Card.dicit esse singularem, & se alibi non legisse, in c.excommunicamus, el 1. §. Adiicimus, de hæreticis,& ipsum sequitur Io.de Anania, hæc Angel.in d.lib.malefi.clausula, hæc est quędam inquisitio.col.10.

4 Nota tamen quòd iudex qui inquirit ex mero officio, sicut facit Inquisitor, nō tenetur facere fidem reo de tali diffamatione pręcedente. Ang. vbi supra, col. 11. & 12. Et confirmat Alber.de Gandi.in tractatu de malefi.in rubrica. Quomodo cognoscatur de maleficiis per inquisitionem, §.caueant tamen Inquisitores.

5 Si in Inquisitione generali aliquis reperitur culpabilis, potest procedi contra eum ad impositionem pœnę ex illis probationibus in generali inquisitione receptis, nec est opus, vt de nouo illæ probationes specialiter recipiantur, sed satis est illum nominatim citare vt ueniat ad opponendū si quid opponere vult: & hoc intelligo quando inquisitio erat formata contra certum genus personarum: nam tunc in effectu inquisitio uidetur formata contra quemlibet, & ideo repertus culpabilis ex priori tela iudicii puniendus: pro hoc uidetur similis textus secundum vnam lecturam, in c.per Inquisitionem, de elect. Facit quod notatur in c.2.de confess.hæc Panor.in c.ad petitionem, de accusa.in prin. Facit quod no. Innoc.in c.bonæ, el 1.de elect.

ANNOTATIONES.

1 Inquisitio non debet formari contra reum,&c.] *De Inquisitione,& de ordine procedendi in crimine hæresis per viam Inquisitionis uide Eymericum in Directorio Inquisitorum, par. 3. num. 69. tit. de tertio modo procedendi in causa fidei per uiam Inquisitionis, adde quæ ibidem diximus, & Simancam de Catho.instit.tit.44.de ordine procedendi, nu. 6. & seq. & Repertorium Inquisitorum, uerbo, Inquisitio.& alij ex quibus intelliges quid sit inquisitio, & quotuplex,& qualis ac quantus eius in sacro Inquisitionis tribunali.*

INQVISITOR HÆRETICÆ PRAVITATIS.

1 IN quisitor hęreticę prauitatis, licet instituatur a pręlatis ordinis, puta a Prouinciali uel Generali, eius tamen iurisdictio dependet immediate a Papa, quia dicti pręlati instituunt cũ auctoritate Apostolica, ut in gl. in uerbo cõmitti, & in uerbo, amouere. Clem. 2. de hęret. & ideo dicitur institutus a sancta sede Apostolica, quia omnia nostra facimus, quibus nostram auctoritatem impertimur. C. de uet. iur. enu. l. 1. §. sed neq;, & ideo secundum Panor. in c. sane quia. de offi. deleg. in princ. delegati loquuntur in plurali, & scribunt in literis: *Et nostris, imo uerius Apostolicis parere mandatis*, quia repręsentant personam Papę.
Et debet Inquisitor attigisse quadragesimum annum, aliter non potest ei committi officium inquisitionis, ut in Clem. 2. in prin. Et si cõmittitur non tenet, & ille qui committit puniendus est, ut in gl. d. Clem. 2.

2 Inquisitor potest committere vices suas, & eas reuocare cum voluerit non obstante quod Panor. in cap. Venerabili. de offic. deleg. not. nono, dicat, quod delegatus committens vices suas alteri, nõ potest amplius reuocare commissionem, de quo in cap. quamuis, eo. tit. lib. 6. si subdelegatus cępit vti iurisdictione, vt in glo. penult. dicti cap. venerabili, & ratio est: quia dictũ Panor. & dictũ c. quamuis, vt innuitur, intelligit de delegato ad specialem causam, & non ad vniuersitatẽ, vt est inquisitor, qui licet sit datus delegatus specialiter in causa hæresis, est tamen datus generaliter in prouincia sibi commissa, & ad vniuersitatem personarum, vt dicit Gemi. ĩ cap. ne aliqui. & c. per hoc, de hæret. lib. 6. unde habent quasi ordinariam iurisdictionem, vt dicit Archid. in dicto cap. ne aliqui. & ideo inquisitores hæreticæ prauitatis vices suas cõmittere possunt, & eas quãdocũque voluerint reuocare, vt dictum est: nam & Ordinarius potest reuocare: & hoc etiam innuitur in glos. in verbo, Si non possunt ambo. cap super quæstionum. de offi. deleg.

3 Inquisitor non potest se intromittere de diuinationibus aut sortilegijs nisi sapiant hæresim manifeste, vt ĩ cap. accusatus. §. sane. de hæret. lib. 6. Quomodo autem ista sapiant hæresim manifeste, uide supra in uerbo, diuinatio, §. 1. & §. 2. neque etiam potest se intromittere de quæstionibus vsurarum, neque contra eos quibus restitutionem vsurarum pro crimine hæresis iniunxerunt, ac illos qui se & sua in iudicio Ecclesię obligarunt, ut in d. c. accusatus, §. de quęstionibus.

4 Inquisitores non possunt inquirere contra Episcopos de crimine hęresis, si tamen inuenerint eos circa hoc crimen commisisse, uel eos suspectos aut diffamatos sciuerint, tenebuntur id sedi Apostolicę nuntiare, ut in c. inquisitores, eo. tit. lib. 6.

Inqui-

5 Inquiſitores ordinis Fratrum Prædicatorum non poſſunt procedere de hoc crimine, neque inquirere contra Fratres Minores, neque inquiſitores Fratrum Minorum contra Fratres Prædicatores, ex bulla aurea Xiſti Papæ quarti, quæ incipit: Sacri Prædicatorum & Minorum Fratrum.

6 Inquiſitores non poſſunt procedere contra aliquem officialem uel nūtium Romanæ curię, in Extrauagāti Io. xxij. quæ incipit; Cū frater. hoc dicit Archiepiſcopus Floren. in 3. parte ſuæ Summæ, tit. 17. ca. 2. §. 7. quibus debeant. uerſ. Item Inquiſitores non poſſunt.

7 Inquiſitores generales poſſunt procedere ad inquirēdum de ueritate criminum etiam non receptis teſtibus ſuper infamia, ſatis eſt enim quod conſtet de infamia propter frequentem clamorem, ſecus in delegato ad vnam cauſam tantum. Panor. in cap. cum dilecti. de accuſa. in ſecundo notabili, & in cap. qualiter & quando. el. 2. eo. tit. ſuper glo. 1. ibi; in ea glo. ibi; quod iudex ſit criminoſus. in ſecunda differentia.

8 Inquiſitores poſſunt inquirere de articulis fidei, & de ſacramentis Eccleſiæ contra omnes quos habent ſuſpectos de fide propter aliquam ſiniſtram uitam, quam faciunt, uel propter excommunicationem, quam diu ſuſtinuerunt. & ſi contumaces fuerint, procedent iuxta cap. cum contumacia. de hæret. lib. 6. ſi autem comparuerint, & culpabiles reperti fuerint, procedent ut dicitur in Clem. 3. eo. tit. in fi. hæc dominus Card. Zabar. in dicta Cle. 3. uer. Cum autem. §. porro. Facit ad hoc quod dicitur infra, in uerbo, ſuſpicio. §. primo.

9 Inquiſitores ſeu Epiſcopi & ſubſtituti ab eis, cauere debent ne malitioſe aut fraudulenter alicui imponant crimen hæreſis, neque alii, quòd eos in executione officij Inquiſitionis impediat, falſo imponere, & ſi aliquē vexauerint, imponendo ei hæreſim falſo, uel quod impediat officiū ſuū, aut cauſa odij, gratiæ, uel amoris, uel lucri aut commodi temporalis obtentu, contra iuſtitiam & conſcientiam ſuam omiſerint contra quempiam procedere ubi fuerit procedendum ſuper huiuſmodi prauitate, Epiſcopus ſuſpenſionis ab officio per triennium, alij uero excommunicationis ſententias eo ipſo incurrant, a qua non poſſint abſolui niſi per Romanum pontificem, præter quam in mortis articulo, & tunc ſatisfactione præmiſſa poterunt beneficium abſolutionis obtinere. hæc in Clem. 1. eo. tit. §. uerum quia. Facit ad hoc id quod dicitur infra in uerbo. præcipitur. §. 2.

10 Inquiſitores & eorum ſubſtituti ſunt ipſo facto excōmunicati ſi prętextu officii Inquiſitionis quibusuis modis illicitis ab aliquibus pecuniā extorqueant, aut bona eccleſiarum ſcienter attentent ob clericorum defectum, occaſione officii prędicti, fiſco etiam Eccleſiæ applicare, ut dicitur in dicta Clem. 2. ubi dicit dominus Card. Zabar. quod hic nomi-

ne

ne pecuniæ intelligitur de quocunque commodo æstimabili, ne illicitis modis extorqueatur.

11 Possunt Inquisitores ordinis Fratrum Prædicatorum in prouinciis in quibus habent officium Inquisitionis, cõpescere Fratres Minores ne prædicent quando ipsi pro facto fidei prædicare velint,& econuerso Inquisitores Fratrum Minorum in prouinciis in quibus habent dictum officiũ possunt compescere Fratres ordinis Prædicatorum,licet sibi inuicem deferant,quod est commendabile.

Caueant tamen sibi a pœna Clem.1.eod.tit.in fi.videlicet, ne malitiose impedimentum imponant.hęc Io.And.in nouella.super cap.ut officiũ lib.6.Et Gemi. ibidem. & ita etiam possunt compescere alios religiosos prædicatores.Facit ad hoc id quod dicit dominus Card.Zabar. in Clem. dudum.de sepul.uers.ab olim.quæsito 12.in fi.

Nec ualet si quis dicat,quod ille text.cap.ut officium.loquitur de quæstuariis & non de aliis religiosis prædicantibus, quia quamuis ibi adducatur exemplum de quæstuariis,tamen ratio ipsius textus est,quia impediunt,& quia non pertinet ad eos factum fidei vel Inquisitionis: ubi ergo sequatur hoc, quod impediatur factum fidei uel Inquisitionis, potest Inquisitor inhibere ne prædicent,quia est eadem ratio,& ubi est eadem ratio,ibi est eadem dispositio iuris,secundum glo.cap.1.de tempo.ordi. lib.6.tum quia officium fidei est fauorabile,& qui impediunt sunt excõmunicati,per cap.ut Inquisitionis.§.prohibemus.de hæret.lib.6.

12 Item possunt conuocare clerum & populum ciuitatum & castrorum aliorumque locorum prout negotio fidei uidetur expedire,ut dicitur in cap.ut commissi.eo.tit.lib.6.ubi Gemi.dicit,quod solent fieri hæ conuocationes ad audiendas sententias & pœnas quas Inquisitores infligunt, & ad uidendos aliquos cruciari,& expedit fidei talia publice fieri,ad instructionem ac etiam ad terrorem.Io.And.hæc Geminianus.

13 Possunt etiam Inquisitores sine dięcesano capere.arrestare,ac tutę custodiæ mancipare, ponendo etiam in compedibus & manicis ferreis, prout uisum fuerit,ut in Clem.1.e.tit.in prin.possunt etiam tradere hæreticos seu de hæresi suspectos duro carceri seu arcto, tamen ad custodiã & non ad pœnam.de hoc habes supra in uerbo,capere.§.1. & nota quod arrestare est quãdo alicui interdicitur ne exeat certum locũ sine manus iniectione.Capere autem dicitur,cum manibus tenetur. de hoc habetur in cap.ut famæ.de sent.excom.Confirmat Io.de Imol.in Clem.1. de hæreticis.Concordat Dominus Card.Zabar.in dicta Clem.1. vers. propter quod ibi:quarto oppono.arg.de sent.excom.Nuper.de offic. ordi. cum episcopus.lib.6.

14 Item possunt Inquisitores habere officiales armatos & concedere licentiam deferendi arma, Caueant tamen ne abutantur quomodolibet concef-

conceſſione portationis armorum,& non habeant officiales niſi neceſſarios,ut in Clem.2.eo.tit.in fi.& in gloſ.penult.& fi.ibidem.& in gl.2.& penult.in c.ſtatutum ciuitatis.eo.tit.lib.6.Et nota quod Dominus Card. Zabar. in dicta Clem. 2. in fi. dicit,quod ſi dominus temporalis impediat familiam Iuquiſitoris in portatione armorum,poterit puniri ut turbator Inquiſitionis,per id quod not.Inno.in cap.1.de offi. deleg.quod bene nota,& tenementi.

15 Inquiſitores hęreticę prauitatis habent iurisdictionem delegatā a Papa,cap.per hoc,& cap.ne aliqui eod.tit.lib.6. Confirmat Panor. in cap. cum. I.& A.de ſen.& re iudi.imo iuriſdictio eorum eſt maior, nobilior, & fortior iuriſdictione ordinarij in negotio Inquiſitionis,ut dicit Gem. in dicto cap.per hoc,poſt Ioan. And.& ratio eſt, quia cum ſit delegatus. dicto cap.per hæc,cēſetur ille cuius locum tenet.2.quæſt.6.ſi Epiſcopus. de offi.deleg.ſane.el 2.de hoc ſupra in uerbo.citatus.§.2.& in hoc eod. uerbo. §.primo.

16 Inquiſitores non ſunt dati ad uniuerſitatē cauſarum . ut ſic poſſint dici ordinarij,ſed ſunt dati ad unam ſpecialem cauſam tantum,ſcilicet hæreſis, licet ſint dati ad uniuerſitatem perſonarum. Facit quod not. Ioan. And. ſuper uerbo.priuilegiorum,cap.ſicut.eo.tit.ſecundum Lapum.hæc Gemi.dicto cap.ne aliqui.

17 Inquiſitores poſſunt excommunicare,ſuſpendere, & interdicere.arg. cum contumacia,eo.tit.lib.6.Et ratio eſt,quia,ut dictū eſt ſupra, habēt iuriſdictionem delegatam a Papa,dicto cap.ſane.tum quia poſſunt compeſcere per cenſuram eccleſiaſticam.cap.ut officium.de hæreti.lib.6.Facit quod notatur in cap.quærenti.de uerb.ſignifi.Ad idem eſt,cap. 1.de offi.deleg.nam uideretur iuriſdictio illa nullius eſſe momēti, ſi coërtionem aliquam non haberent,ut in cap.paſtoralis.eo.tit.in principio,imo uideretur iſta iuriſdictio inquiſitorum eſſe deluſoria.arg.eo.tit.cap.ex literis.in medio. Poſſunt etiam Inquiſitores imponere aliam pœnam arbitrariam,ut dicitur cap.de cauſis.de offi.deleg.in fine.

Et ideo poſſunt mandare cuilibet presbytero curato ſiue nō curato, ut publicet literas monitorias a ſe factas, & denūciet coram populo excommunicatos ab ipſis,alioquin poſſunt ipſum presbyterum punire nō ſolū pœna cenſuræ,ſed etiam alia pœna,quod etiam probatur:quia quilibet delegatus Papæ poteſt compellere quoſcunque clericos ad exequēdum ea quæ ſpectant ad cauſam ſibi commiſſam,ſecundum Panor.in dicto cap.paſtoralis.col.1.in glo.in uerbo,cōpellere renitentē.& in §. quia uero.nam delegatus pōt compellere quos potuiſſet compellere ipſe delegans,nam gerit uices delegantis & reſpectu delegati Papæ nullus clericus poteſt dici alterius fori, quia omnes ſubſunt Papæ, ut in cap. cuncta per mundum.9.quæſtio.3. idem in priuilegio Vrbani Quarti,quod

incipit:*Licet ex omnibus mundi partibus*.

18 Inquisitores possunt exercere suam iurisdictionem contra fautores licet non sint hæretici,ut est textus in cap.accusatus.eo.tit.lib.6.§.Si uero iuncta glo.in uerbo,ad salutem.& glo.in uerbo,temporalibus.

Et possunt etiam Inquisitores compellere hæredes fautorum hæreticorum,qui tamen fautores non erant hæretici,ad implendam penitentiam iniūctam defunctis in bonis temporalibus,secus si mortui sunt antequā pœnitentia fuerit iniuncta.hęc Gemi.in dicto §. si vero.dicto cap.accusatus.in principio.

19 Inquisitores possunt priuare quibuscunque officijs publicis, honoribus,ac dignitatibus omnes hæreticos, & defensores ipsorum, ac eorum filios & nepotes,sine consilio diœcesanorum uel uicariorum suorum.textus est expressus in cap.ut commissi.eo.tit.§.priuandi.iuncta glos.in uerbo. honoribus. Non tamen eos priuare possunt dignitatibus seu beneficijs ecclesiasticis,nisi de consilio diœcesanorum uel eorum uicariorum, vt dicitur ibi in textu.quod not.glos.in dicto uerbo.honorib.& ibi rationem reddit. Et sufficit quòd faciant hoc Inquisitores de consilio diœcesanorum,sine eorum consensu,ut dicit Gemi.ibidem. Nota tamen,quòd Gemi.in fine dictę glos.in uerbo honoribus.remittit ad notata in Clem.1.eo.tit.

20 Inquisitores possunt per se,aut separatim,uel singulariter, ubique,in prouincia in qua officium Inquisitionis est sibi commissum, procedere prout negotii utilitas suadebit,contra hæreticos,credentes,receptatores & fautores,seu defensores,nec non contra infamatos de hæresi,uel suspectos,ut dicitur in cap.ut officium.eo.tit.lib.6.in prin.

In tribus tamen prohibitis per Clem.1.eo.tit.non possunt sine diœcesano,quando ipsius possunt habere copiam infra octo dies postquā fuerit requisitus,ut in dicta Clem.1.

Nec etiam possunt priuare uel denunciare priuatos clericos hæreticos beneficiis & dignitatibus ecclesiasticis, nisi forte cōstaret legitime quod diœcesani eisdem scienter huiusmodi beneficia contulissent, tunc non essent requirendi diœcesani,ut est text.in cap.ut commissi.eo.tit. lib.6.§. penult.Sed nota secūdo Gemi.in dicto ca.ut commissi. & in dicto §. penul.dicere, qđ si clericus paratus est corrigi,& corde non ficto redire ad Ecclesiæ vnitatem,non debet deponi,ut notatur 21.dist.nunc autem.in glos. sed verius. Sed intellige hoc secundum Ioan. de Imola, uerum esse quando clericus ante sententiam redijt, quia si rediret post sententiam, tunc non recuperaret beneficia,nisi mediante dispensatione,ut de elect. cap.Quia diligentia.cum ibi notatis.hæc Gemi.ubi supra.ibi; Sed quæro an requiratur solum consilium.

21 Inquisitores possunt aduocare quoslibet peritos,prout expediens fuerit,

rit,ut eis assistant, & in sententia ferenda præbeant consilium opportunum:& quòd eis super his humiliter pareant possunt iniungere in uirtute obedientię, d.c.ut commissi.

Quibus peritis possunt Inquisitores indicere ut secretum teneant processum,quem eis explicabunt integraliter,& seriosè manifestabunt,super quo deliberandum est,& de ipsorum consilio ad sententiam uel condemnationem procedatur.

Et si dicti periti arcana consilii seu processus sibi patefacta sub secreto,pręter eorum licentiam aliis patefecerint,excommunicationis sententiam ex secreti violatione ipso facto incurrant,si eis uidebitur expedire, promulgare ualebunt, ut dicitur in cap. fin. eo.tit.lib.6. §. iubemus,& §. sequenti.

Et isti Iurisperiti qui sunt uocādi,intelligūtur Docti,& Literati, Theologi, Canonistę, & Legistę,& non medici. Cum enim agatur de crimine mere ecclesiastico,ut c.ut inquisitionis,§.prohibemus, eod.tit.lib.6. debent cognosci & decidi per Canones:ad hoc facit 11.quęst.1.c.si quis cum clerico.in fi.cum suffragio tamen & famulatu legum 11. q.3.summopere in c.dignum,& c.hortamur,hæc Gem.in dicto cap.ut commissi, §. aduocandi.

Quid autem debeant facere isti periti, & an Inquisitor teneatur stare consilio eorum, & illud sequi, habes supra in uerbo, aduocare, §. 4. & §.5.

22 Inquisitores possunt sibi facere assignari a quibuscumque libros seu quaternos, & alia scripta in quibus continentur inquisitiones factæ, ac processus per quoscumque auctoritate Apostolica uel legatorum eius habiti contra hæreticos,ut est textus in d.c.ut commissi, ubi glo. in uerbo,quibuslibet:dicit siue sint ipsi scribentes, uel alii ad quos quocumq; modo deuenerint dicta scripta, ubi dicit Gemi.quòd iudex potest compellere habentes processus factos per prædecessores, ut sibi præsentent & assignent.

23 Inquisitores possunt procedere contra eos, qui commiserunt crimē hæresis in prouincia, in qua est sibi commissum inquisitionis officium, licet ad alias partes se transtulerint, ut patet in d.cap.ut commissi. Facit ad hoc glo.singularis,ibidem,in uerbo,procedendi,quæ dicit,quòd in casu conuerso,in eo scilicet,qui alibi crimen hæresis commisit,& modo est in prouincia huius inquisitionis, hic Inquisitor possit cognoscere, quia vbi quis inuenitur,conuenitur.C.ubi de cri.agi.opor.l.1. Et sic secundū hoc erit reperire quòd interdum duo Inquisitores cognoscāt de eodem. Pone,peccauit quis in Rauennati, & transiuit ad Mediolan. Diœcesim: secundum hoc, Rauennas Inquisitor, & etiam Mediolanen. poterit cognoscere,nec est mirum,quia etiam id habetur,c.per hoc.eo.tit.lib.6.

24 Sed quæritur vtrum Inquisitor teneatur de necessitate remittere eum qui est in prouincia sua, sed crimen hęresis commisit in alia, ad illum Inquisitorem, in cuius prouincia deliquit, dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de re iud. uers. denique, ibi: nono quæro, concludit, si remissio petitur, dēt fieri de necessitate, licet uideatur quòd hæreticus debeat puniri vbi reperitur, quia hæreticus ubique delinquit eodem modo, in cœlo, terra, & mari. C. de hære. Arriani, facit 24. q. 2. nec quisquam. Facit ad hoc gl. in uerbo, de more, dicta Clem. 2. de re iud. quæ dicit in omni graui delicto debere fieri remissionem ad iudicem delicti, per §. Si uero quis comprehensorum, in Authen. vt nulli iudi. col. 9. Quæ gl. etiam refert quosdam dicere, quòd iudex delicti potest cogere ad hoc iudicem ubi degit. Concordat gl. in c. 1. de rapto. quæ dicit, Si graue fuerit crimen, fiet remissio ubi deliquit, ff. de re mili. desertorem, in prin. Et gl. 1. in c. fin. de for. compet. Et gl. 1. in cap. postulasti, eo. tit. & 3. q. 6. Ibi enim causa, & gl. prima ibid. Panor. super dicto cap. fin. de for. compet. colum. 10. & 11. confirmat dicens, quòd si delictum est atrox, & remissio petitur, remissionem esse faciendam de necessitate, & dicit ita uoluisse Cynum in Authen. qua in prouincia. Et Bar. in l. si cui, ff. de accusa. debet tamen iudex qui petit remissionem fieri, facere fidem & informationem iudici vbi degit, de delicto commisso, aliter sine causa infamaretur, si sic ligatus remitteretur, ut innuit idem Panor. ubi supra, & dicit idem sentire Bart. in l. 1. C. ubi de cri. agi. opor.

25 Et quia delictum dat iurisdictionem ei qui aliâs eam non habet, ut dicit gl. 1. in c. fin. de fo. compet. de rapt. c. 1. & 3. q. 6. cap. Ibi enim causa, quæritur quam iurisdictionem habet iudex loci, in quo commissum est delictum, supra delinquentem. Panor. respondendo ad hoc, adducit plures opiniones diuersorum Doctorum, quas diffusè prosequitur, & breuiter concludendo materiam, dicit, quòd si delinquens reperitur in loco delicti, tunc quo ad omnes effectus, & respectu personæ, & respectu bonorum, est de iurisdictione iudicis delicti: aut non reperitur in loco delicti, & tunc si fuerit citatione præuentus, potest excommunicari, & omnis processus supra personam fieri, in quantum patitur status & qualitas causæ: & potest etiam extra territoriū citari verbaliter, quia iam est contumax & præuentus, ut in c. Proposuisti, de for. compet. aut non fuit præuentus, & tunc potest citari uerbaliter quo ad effectum distinguendi bona, ut in §. contrahentes, c. Romana, eo. tit. lib. 6.

29 Itē potest requiri iudex ubi degit, ut eum citet uel remittat, & ille debet hoc facere, ut probatur in Clem. pastoralis, de re iud. & in Auth. vt nulli iudi. §. si uero quis comprehensorum. Et si citatus per iudicem ubi degit non vult comparere, potest excommunicari per iudicem delicti, & alius processus fieri contra personam, in quātum patitur status causę,

quia

quia iam constitutus est in contumacia per citationem iudicis ubi degit, & videtur contumax in loco ad quem citationis effectus dirigitur, hæc Panor. in dicto cap. fi. de for. compet. col. 6. in prin. ibi: Quid ergo dicendum in tanta varietate Doctorum?

Nota tamen, vt dicit Bar. in l. 2. ff. de requi. re. quod quando sunt plures iudices habentes separatas iurisdictiones dependentes tamen ab vno principe, vt diuersi præsides diuersarum prouinciarum constituti ab vno rege, tunc vnus eorũ poterit verbo citare in territorio alterius, ita loquitur l. omnes. §. si vero apparitor. C. de epis. & cler. quasi hoc videatur permissum a principe qui eos constituit. Quod etiam potest inteligi de inquisitoribus institutis a Papa in diuersis prouincijs, quod bene nota.

27 Inquisitoribus districtius iniungitur, quòd si quis pertinaciter affirmare præsumpserit, quòd exercere vsuras non sit peccatum, aut de hoc diffamatus fuerit, vel suspectus, contra eum tanquam contra diffamatũ vel suspectum de hæresi procedere non omittant, vt dicitur in Clem. ex graui, de vsuris. §. sane. Nam ut dicitur in gl. penul. ibidem: hæreticus est qui puersum habet dogma, uel falsas aut nouas opiniones gignit, uel sequitur. 24. quæst. 3. inter schisma & hæresim, & cap. hæreticus. Istud autem est contra doctrinam Ecclesiæ, ut patet cap. 3. & cap. cũ tu. de usuris. in glos. autem fi. ibidem, in verbo, omitant. dicitur per modum, de quo in Clem. 1. de hæreticis. Et Dominus Card. Zabar. in dicto §. sane. in prin. exponit, pertinaciter, idest, obstinata pertinacia. aliàs non incurreret pœnam.

28 Licet iudex ecclesiasticus debeat per seipsum proferre sentẽtiã suam diffinitiuam, & eam legendo sedere, aliter est nulla, ut ĩ cap. fi. de sent. & re iudi. lib. 6. Fallit tamen hæc regula in Inquisitore hæreticæ prauitatis, ut est casus, in c. ut commissi, de hæret. lib. 6. hæc Gem. in d. c. fi. de re iud. col. 1. ibi: quæro an Episcopus possit legere. nam Inquisitores hæreticæ prauitatis possunt recitare sententias per alios, sicut Episcopi, de quo in dicto cap. fi. hæc Gemi. in dicto cap. ut commissi, in principio.

29 Inquisitor etsi non possit se intromittere de diuinationibus & sortilegiis nisi sapiant hæresim manifeste, ut dicitur in §. sane, cap. accusatus, eo. tit. lib. 6. & in glo. ibi, in uerbo, manifeste, tamen si reuocaretur in dubium, an manifeste saperent hæresim, de hoc cognoscere posset, idest, si manifeste appareret quòd sapiant hæresim, & super isto quòd sit uel nõ sit manifestum, iudicialiter poterit pronunciare se iudicem. Si uero non appareat quòd non sit manifestum, non se intromittat, ut dicit glos. hęc Gemi. in dicto cap. accusatus, & dicto. §. sane, & allegat Panor. qui in c. in tabulis, de Sortileg. idem dicit circa finem.

ANNOTATIONES.

1 Inquiſitor hæreticæ prauitatis licet inſtituatur,&c.] *De Apoſtolicis Inquiſitoribus conſtitutis contra hæreticam prauitatem multa vbique tradunt qui aduerſus hæreticos ſcripſerunt, ex quibus nonnulla in hunc locum congeſsit auctor, videri item poſſunt Eymericus in Directorio Inquiſitorum, par. 3. in multis quæſtionibus. Sanctus Antoninus in Summa, par. 3. tit. 18. c. 2. Zanchinus tract. de hæret. in multis locis, ubi agit de poteſtate, & iuriſdictione Inquiſitorum. Repertorium Inquiſitorum, uerbo, Inquiſitores. Simancas de Catho. inſtit. tit. 34. de Inquiſitoribus Apoſtolicis, & alii, ex quibus pateſiant ea, quæ hic Auctor tractat interdum nimis breuiter.*

20 Nec etiam poſſunt priuare, vel denunciare priuatos Clericos hæreticos beneficijs & dignitatibus eccleſiaſticis.] *Quidquid ſit de iure antiquo, an uidelicet Clerici hæretici ipſo iure priuentur beneficiis eccleſiaſticis a die cõmiſsi criminis, necne, hodie aperta res eſt, & clara ex reſcripto Pii Papæ V. incipiente:* Cum ex Apoſtolatus, *per quod intelligimus beneficia Clericorum hæreticorum a die commiſsi criminis uacare, & diſpoſitioni ſedis Apoſtolicæ reſeruari, de quo articulo ſcripſi copioſè in Directorio Inquiſitorum, part. 3. ſuper quæſt. 113.*

INVOCARE DÆMONES.

1 INuocare dæmones an ſit hæreticum, & quomodo eſt hæreticum, uide ſupra, dęmones inuocare, §. 1. & 2. & in verbo, diuinatio, §. 1. & 2.

ANNOTATIONES.

2 Inuocare Dęmones, &c.] *Videto annotata paulo antea in locis hic ab Auctore citatis; & Repertorium Inquiſitorum, uerbo, Dęmon. & Eymericum in Directorio Inquiſit. parte 2. quæſtio. 43. & Zanchinum tract. de hæret. c. 22. & alios.*

IVDÆI.

1 IVdæi inducentes Chriſtianos ad ritum eorum, poſſunt puniri ab Inquiſitore vnà cum Epiſcopo, iuxta Clem. 1. eo. tit, nam iſti tales Iudęi dicuntur largè fautores, imo & factores hæreticorum, qui ſic trahunt baptizatum ad Iudaiſmum, hæc Gem. in cap. contra Chriſtianos. de hæret. lib. 6. ibi: Sed dubium eſt nunquid Iudæi inducentes Chriſtianos. Et de hoc habetur in officio Inquiſitionis littera Clemẽtis Quarti, data Viterbij, Pont.

bij,Pont.sui anno tertio. & etiam habetur littera Gregorij decimi, data Lugduni anno secundo Pont. sui. Et utraque incipit: Turbato corde.& ambæ mandantur Inquisitoribus hæreticæ prauitatis,& in utraq; sic dicitur:*Iudæos autem,qui Christianos utriusque sexus ad eorum ritum execrabilem hactenus introduxerunt,aut inueneritis de cetero introducentes,pœna debita puniatis.Contradictores, &c.inuocato, &c.*Ex quibus infertur, quod cũ decretalis si.eod.tit.lib.6.reseruat mandata prædecessorum Pontificum, non obstantibus constitutionibus,possunt Inquisitores tales punire.has litteras allegat Gemin. ubi supra. & dicit. quod ubi talis littera non esset,videretur quòd Iudęi talia facientes non caderent in officium Inquisitoris.Ad hæc omnia facit quod dicit dominus Archiepis.Florent. in tertia parte Summæ.tit.18.cap.2.§.circa Inquisitionem hæreticorum.uer. item Inquisitores possunt procedere contra Christianos.

2 Iudęi qui fuerunt baptizati,etiam dum essent infantes,aut metu mortis,postea redeunt ad iudaismum,possunt puniri per Inquisitores, dummodo non fuerint præcise & absolute coacti,ut dicitur in dicto cap. contra Christianos.& in gl. prima,& secunda,& tertia, ibidem,quę dicit,ꝙ ille dicitur coacte baptizatus,qui renitens,inuitus & reclamãs fertur ad fontes. Facit ad hoc quod dicit Gemin. in dicto cap.contra Christianos. vbi subinfertur,quòd tales Iudæi recidiuantes ad iudaismum,solẽt se exbaptizare,& de nouo lauare,quod uocant purificationem, & cum pumice caput radere, & per iudicem sæcularem uidetur eis imponenda pœna capitalis cum dispendio fortunarum,ut dicit l.penult.C.de aposta.tamẽ Inquisitores si uolũt eos punire,possunt,per prædictas litteras supra allegatas,una cum episcopo,ut est hodie,per Clem.1. eo.tit.

3 Iudæi si dogmatizãt inter Christianos quod exercere vsuram non est peccatum,etiam exercendo eam cum Christianis,uel dogmatizant aliquid contra humanitatem Christi,possunt per Ecclesiam compesci & puniri.Paul.alleg.post Inno.& Hostien.de uoto.quod super his.in uerb.defensione.nec mirum,quia etiam in certis casibus alijs,scilicet quando aliter offendũt fidem,Ecclesia coercet & punit eos,de quibus legitur & notatur de Iudæis c.Iudæi.el 2.hęc Io.de Imol.super Clem.ex graui.de usuris.uers.ulterius quęro.Confirmat dominus Cardin.Zabarel.super dicta clem.ex graui.§.sane.quæsito.19.Ad hoc est Feli. in c.postulasti.de Iudęis.ibi;extra glos.idem dicit Oldradus in consilio 35.

4 Si Iudæus impedit alium Iudæum uolentem baptizari,ne baptizetur, potest Inquisitor contra eum procedere,quia si concessum est Inquisitoribus,quòd procedant contra Iudæos inducentes Christianos ad Iudaismum,ut dictum est supra eod. uerbo §.1.&in casu proposito Iudæus uolens baptizari,baptizatus est baptismo flaminis, & moriẽs euolat ad patriam.de consec. dist.4.baptismi uicem.de presbyt.nõ bapt.c.2.& sic impediens

pediens baptizari,retraxit Iudæum factum Christianum ad Iudaismum quantum in se fuit, hæc dominus Card.Zaba.in Clem.2. de hæret. uers. Inquisitoribus,in fine.

ANNOTATIONES.

15 Iudæi inducētes Christianos ad ritum eorum, possunt puniri ab inquisitore vna cum Episcopo &c.] *Iudæos contra fidem Catholicam delinquentes, per Inquisitores, & Episcopos posse puniri, communis est Doctorū sententia, de quo articulo latissime agit Eymericus in Directorio Inqui.par.2.quęst.46. Zanchinus tract. de hære.cap.36. Repertorium Inquisitor.uerbo, Iudæus. copiosè Innocentius, Ioannes And. & alii, in capitu. quod super his. extra de uoto & uoti redemp. Ancharanus consil.15. incipien. spiritualis iudex. Calderinus consil. 2.tit.de Iudæis, & alii.*

Extrauagans cuius meminit auctor hic, incipit; Turbato corde. eam refert Eymericus in Directorio Inquisit. parte 2.quæst.44. & Cāpegius apud Zanchinum cap.36.

Tametsi uero antea multum dubitaretur, an Iudæi & alii infideles iudicum fidei iurisdictioni subiicerentur, at hodie ea lis omnino cessat. nam Santissimus Dominus noster Gregorius xiii. rescripto quodam incipiente. Antiqua Iudęorum perfidia. *luculenetr constituit in quot & quibus casibus Inquisitorum potestati subiiciantur.*

Id rescriptum habetur inter litteras Apostolicas pro officio sanctæ Inquisitionis in fine Directorii Inquisitorum.

IVDEX ET IVDICARE.

1 IVdex existens extra prouinciam suam non potest excōmunicare nec absoluere, quæ requirunt causæ cognitionem, sed potest cōmittere causas in prouincia, quod bene nota. Ad hoc est text.in ca.nouit.de offic.delega.& est ibi glos.ad hoc singularis. Confirmat Panor.ibidem.

2 Iudex debet iudicare secundum allegata & probata, & non secundum conscientiam, ut in cap.1.de offic.ord.in glos.3. circa medium, & glo.in uerbo, tenentur, c.pastoralis.de offi.deleg. Idem dicit B.Thomas, in 2.2. quæstio.67.art.2.

3 Iudex dicitur illud posse quod honeste potest.22.quæst.2. faciat homo.& ff.de condi.insti.filius.& l.nepos.de uerb.signifi. Et illud dicimur posse quod de iure possumus. in Clem.sæpe.de uerb.signi.in uerbo, poterit. iuncta glo.de præben.cap.significatum.de uot. redēpt. magnæ.de elect.cum non liceat.lib.6. hæc dominus Card.Zab.in dicta Clem. sæpe. nono notabili.

Iudex

4 Iudex seu Inquisitor generalis, si nō seruauit ordinē Inquisitionis, prudenter & caute se corrigere debet: nā etsi in aliquo errauit, nō debet spōte fateri errorē suū, ne vilescat eius auctoritas, nec tñ dēt defendere errorē suū, seu in eo perseuerare, sed debet cautius & prudētius q̄ pōt se corrigere. hæc in c. qualiter & quando. de accus. el primo. Et Panor. ibidem. Et hoc est quia male principato aliquo negotio, non potest inde aliquid ordinabiliter sequi, ut est ibi text. Sed magnæ sapientiæ est hominē corrigere quod male locutus est. 22. quæst. 3. magnæ. Quod nota cōtra illos qui uolentes pertinaciter defendere unum errorem, incidunt in infinita inconuenientia. hæc Panor. vbi supra.

5 Iudex debet tamen labore ne uilescat eius auctoritas, immo auctoritatem dignitatis debet suo ingenio augere. l. obseruandum. in fi. ff. de offi. præsid. Facit ad hoc text. in cap. qualiter & quando. el primo. de accus. Ad idem est Panor. ibidem, in quarto notabili.

6 De eo autem quod dicit glo. 1. in dicto cap. qualiter & quando. qualiter intelligatur, uidelicet, quod generalis Inquisitor, seu generalis delegatus, potest corrigere sententiam suam etiam diffinitiuā, si errauit in iudicando, uide bene totam glossam illam, & uide quod dicit Panorm. super dicta glo. ubi ponit pulchram distinctionem, dicens, quod aut quis errauit in iudicio, aut extra iudicium: & si in iudicio, aut quis errauit in processu, aut in sententia. Et quia materia est prolixa, ideo eam dimitto. uide eam ibi, & bene considera, quia deseruit ad multa.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari ne procedat in causa dependente ex causa, quæ oritur coram ipso iudice ecclesiastico. cap. tuam. de ordi. cogni. Et Panor. ibidem in prin. Et Corsetus in suo repertorio, in verbo, inhibitoria 2.

Et hoc facit bene ad propositum, quod Inquisitor potest inhibere iudici sæculari, ne procedat cōtra aliquam personam uigore processuum ipsius Inquisitoris, uel occasione alicuius confessionis factæ coram ipso Inquisitore, quod bene nota & tene menti.

ANNOTATIONES.

7 Iudex ecclesiasticus potest inhibere iudici sæculari, &c.] *Inquisitor hæreticæ prauitatis ratione sui officii latissimam habet potestatem, & in causa fidei potest contra quoslibet (paucis quibusdam exceptis) procedere, etiam si delinquentes laici sint, quia ratione criminis ecclesiastici ei subiiciuntur. capitulo licet. glossa in uerbo, vacante imperio. extra de foro compet. & Oldradus consilio octuagesimosexto incipien. Quæritur. & propterea recte poterit in causis ad iudicium suum pertinentibus inhibere iudici sæculari, ne procedat. ad-*

dat.adde Ioannem Roiam singul. 108.incipien.Iudex ecclesiasticus.

IVRISDICTIO.

1 IVrisdictio delegata dignior est ordinaria propter reuerentiam delegãtis,ut dicit Panormit.in cap.super quęstionum.de offi.deleg.in §.si uero.vers.ultimo not.Et ideo ut dicit Gemi.post Io.And.in cap.per hoc.de hæret.lib.6.iurisdictio seu auctoritas Inquisitoris est maior,nobilior, & fortior,quã auctoritas seu iurisdictio Ordinarij. & ex hoc infert ipse Panor.quod si contingeret appellari ab Episcopo & Inquisitore simul procedentibus,non est appellandum ad metropolitanũ Episcopi,sed potius ad ipsum Papam.hæc Panor.ubi supra.

ANNOTATIONES.

1 Iurisdictio delegata,&c. & ideo iurisdictio seu auctoritas Inquisitoris est maior.] *quamquam hæreticæ prauitatis Inquisitores in causa sibi commissa maiorem auctoritatem habeant,quam ordinarii seu Episcopi locorum,non tamẽ decet episcopos,contemnere,immo multum illis deferendum est, & quoad honoris prærogatiuam,& quoad alia quæ inconsultis illis transigere non uidetur honestum.*

LITIS CONTESTATIO.

1 LItis contestatio & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis, nã in causis summarijs,in quibus proceditur de plano & sine figura iudicij.ut in negotio Inquisitionis hæreticæ prauitatis,per cap.fin.eod.tit. lib.6.non exiguntur prædicta,ut dicitur in Clem.sæpe.de uerbo.signifi. in prin.Sequitur ergo, quod in prædicta causa hæresis non requirantur libelli oblatio,& litis contestatio.

Est autem litis contestatio, negotij principalis hinc inde apud iudicẽ facta narratio,& subsecuta responsio,siue negando,seu confitẽdo,ut habetur de lit.contest.c.vnico.iuncta glo:ibi;est autem.

ANNOTATIONES.

1 Litis contestatio, & libelli oblatio non exiguntur in causa hæresis.] *Idem scribunt Loduicus Carrerius tract.de hæret.Simancas,& alii quos refert & sequitur Ioan.Roias in singularibus fidei,singul.125.incip.litis contestatio. Litis autem contestatio in aliis quoque criminibus enormibus non exigitur,vt*

tur, ut ait Archidiaconus in cap. 1. de homicid. lib. 6. quem refert Hippolytus Marsilius in pract. crim. §. diligenter, num. 158. id quod obseruatione dignum esse censeo.

LOCVS IVDICII.

1 Locus iudicij exercendi debet esse securus omnibus qui sunt uenturi ad iudicium, aliter licite potest appellari, vt in cap. ex parte, el 1. de appellatio. Ad idem est Panormit. ibidem. Facit ad hoc cap. statuimus. de offic. delega. lib. 6. & glos. in uerbo, Secure, ca. statutum, de rescript. eod. lib. 6. 1

2 Imo, vt dicit Panor. in dicto cap. ex parte, in fi. vnum præ cæteris est tenendum menti, quòd ubicunque notorium est, locum non esse tutum, nedum potest incontinenti appellari, sed etiam potest pars citata appellationem omittere, & de citatione nihil curare: quia ex quo citatio est notorie iniusta, non arctat citatum, ut eleganter probatur in Clem. pastoralis, de re iudi. §. Pisana, iuncta glo.

3 Locus debet esse securus non solum partibus, sed etiam iudici uel Inquisitori, ut dicto c. statuimus, & debet etiam esse idoneus, quia non in taberna vel in loco inhonesto debet id expediri, hæc in glos. in uerb. securum, dicti c. statuimus.

ANNOTATIONES.

1 Locus iudicii exercendi debet esse securus, &c.] *Hoc secundum naturam est; & nisi loci securitas esset, facile de iniquitate indicij præsumeretur & partes grauari censerentur.*

2 Immo ut dicit Panor. &c. Sed etiam potest pars citata appellationem omittere, &c.] *recte tamen facit sic citatus si de istis protestetur, videlicet ideo se non parere citationi, quia locus non est securus, & faciat de hoc constare, ne sibi præiudicetur.* 1

MALA FIDES.

1 Mala fides alicuius deprehenditur per verba, quãdo scilicet aliquis quomodolibet profert aliqua uerba contra fidem Catholicam, 43. dist. sit rector 93. dist. legimus, cum similibus, 5. q. 4. in loco; hæc ex consi. 2. Ioan. Calder. tit. de hæreticis.

ANNOTATIONES.

1 Mala fides alicuius deprehenditur per uerba.] *Quot modis mala fides alicuius, aut hæresis deprehendatur per uerba, docet Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæstio. 29. numero 8. & multis sequentibus, & quest. 3.*

MALE SENTIRE DE SACRAMENTIS.

1 MAle sentire de sacramentis, & de articulis fidei, dicitur ille, qui aliter sentit de eis, quàm Romana Ecclesia prædicat, & obseruat, 24. q. 1. hæc est fides, vbi est glo. notabilis in princip. de Summa Trinita. damnamus, de hæret. cap. ad abolendam, hæc ex dicto consilio secundo, Ioan. Calderini.

ANNOTATIONES.

1 Male sentire de sacramentis, & articulis fidei, dicitur ille, &c.] *Ex quibus autem factis aliquis de sacramentis Ecclesiæ & articulis fidei male sentire præsumatur, docet Zanchinus tract. de hæret. cap. 7. & cap. 35. & nos diximus copiosè in Directorio Inquisitorum, par. 3. num. 109. t. t. de signis & indiciis, quibus diuersarum sectarum hæretici cognosci possint.*

MATRIMONIVM CONTRAHENS.

1 MAtrimonium contrahens cum vna per verba de præsenti, & postea illa viuente contrahit propria auctoritate cum alia, facit contra sacramentum matrimonii, & ideo Inquisitor hæreticæ prauitatis potest inquirere contra talem qualiter sentiat de sacramento matrimonii. Et dicit Lapus, quòd sic fuit consultum, & credit quòd bene, secundum eum. Et pro ista decisione facit textus in §. eum vero, cap. accusatus, de hæret. lib. 6. ubi hæreticus dicitur, qui committit in uno ex sacramentis Ecclesiæ, sed iste facit contra sacramentum matrimonii, quod habet de sui substantia vt retineat vitam indiuiduam cum qua contraxit, ut in c. fi. de cõdit. appo. contrahendo ergo cum duabus viuentibus, committit in illud sacramentum. Hæc Gemi. in d. c. accusatus, §. sane. Confirmat hoc Fel. in d. c. ad abolendam, in principio.

2 Quidam professus in quadam religione, exiuit ordinem, & duxit uxorem; Si cõtraxit cum illa palam, præsumitur errare in fide, & sic Inquisitor

ſitor hereticæ prauitatis poterit procedere contra eum, & inquirere de fide & ſacramentis. Si autem contraxit clandeſtinè, non præſumitur errare in fide, & ſic Inquiſitor non poterit procedere contra eum. hęc Panormit. in c. de homine, de celeb. Miſſ. & hoc bene nota. Confirmat Felinus in dicto c. ad abolendam, in principio, allegat Bal. & dicit poſſe procedi contra talem profeſſum ducentem uxorem, dummodo pertinaciter teneat ſe non erraſſe.

3 Nota quòd Panormit. in glo. 1. ſuper d. c. ad abolendam. dicit, quòd in ſpectantibus ad fidem, debemus ſequi & tenere quod ſeruat Romana Eccleſia, in aliis autem non tenemur ſequi conſuetudinem Eccleſiæ niſi mandet eſſe ſeruandum. Ad idem eſt quod dicit idem Panor. in c. paſtoralis. de offi. ord. in col. 4. in princ.

ANNOTATIONES.

1 Matrimonium cōtrahens cum una per uerba de præſenti, &c. & ideo Inquiſitor hæreticæ prauitatis poteſt inquirere cōtra eum.] *Hoc iure vtimur in ſacro Inquiſitionis prætorio, vt qui binas, uel plures nuptias uxorum, maritorum ſimul uiuentium contrahit, per Inquiſitores hæreticæ prauitatis puniatur; de quo articulo copioſè ſcribit Arnaldus Albertinus tract. de agnoſcen. aſſert. quæſt. 73. Repertorium Inquiſitorum, uerbo, contrahens. Simancas de Cathol. inſtit. tit. 40. de matrimonio, & Canoniſtæ in cap. accuſatus, §. ſane. de hæret. lib. 6.*

2 Quidam profeſſus, &c. ſi contraxit cum illa palam, præſumitur errare in fide, &c.] *Hanc diſtinctionem & ſententiam de contrahente clam, aut palam acceperunt fere omnes Doctores à Iacobo Butrigario in l. nemo, C. de Summa Trinit. uerius tamen eſt, ut ſiue clam, ſiue palam monachus contrahat matrimonium, præſumatur errare in fide, & Inquiſitori hæreticæ prauitatis in utroque caſu ſupponatur; quod ipſum locum habet in clericis conſtitutis in ſacris ordinibus matrimonium contrahentibus, ut recte docuit Simancas de Cathol. inſtit. tit. 40. nu. 8. & ſeq.*

MINOR XXV. ANNIS.

1 Minor xxv. annis nō habet perſonam ſtandi in iudicio, ut l. clarum. C. de auct. tutor. & ibi not. in tantū, quòd dicit ibi Cynus, & alii, quòd etiam ſi ſponte confitetur, talis confeſſio non obeſſet minori ſponte cōfitenti delictū, quod tene menti, ne erres, & ne proceſſus tui poſtea poſſint irritari, vide ad hoc Bart. in l. fi. §. pupillus, ff. de uerb. obli. ubi tenet, quòd minor non poteſt reſpondere ſine curatore, & ideo quādo habes talem minorem in fortia tua pro aliquo delicto, des ei curatorem, ante quam

tequam recipias eius responsionem. Et Salicetus dicit in l. 1. de confessis. quod iudex criminum recipiat cautelam, ut ad videndum iurare minorē faciat adesse curatorem. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, Comparuerūt Inquisiti, & confitentur totum. col. 4. ibi: Necnon sis cautus. ubi uide etiā additionem sequentem.

2 Si minor confitetur in tormentis sine auctoritate curatoris, talis confessio ualet. ff. ad Sillan. l. excusantur. §. fi. & ff. de re milit. l. nō omnis. §. a Barbaris. tamen secundum Bald. in l. 1. C. de confes. in repetitione dicit, ꝙ ante torturam debet habere curatorem, qui pro ipso alleget, antequā iudex pronuntiet ipsum esse torquendum, sed non debet curator interuenire in actu torturæ & confessionis: & si non habet curatorem, iudex debet supplere conuocando consanguineos. Idem dicit Bal. in tit. de pace iuramen. firman. in §. item sacram. hæc dominus Paris. in lib. de syndi. c. incipiente: Officialis posuit ad cordam, versi. an confessio adulti.

ANNOTATIONES.

1 Minor xxv. annis non habet personam standi in iudicio, &c.] *De curatore minoribus xxv. dando in sacro Inquisitionis tribunali apud Inquisitores Hispaniæ Madriliana quadam instructione anno Domini 1561. c. 24. ita sancitum est:* Si reus fuerit minor vigintiquinque annis, priusquam accusationi respondeat, sibi dabitur curator, cuius auctoritate ratificabit confessiones factas, & formabitur totus processus. Sed curator non sit ex officialibus sancti officij, & potest esse aduocatus eius, uel quælibet alia persona grauis, fidelis & bonæ conscientiæ, *hæc ibi.*

Si quid vero cum minoribus gestum sit absque horum curatorum auctoritate, id ipso iure irritum est, & nullum. l. clarum. C. de auctorit. præstan. Corneus consi. 198. lib. 4. Matthæus de Afflictis decisione 207. incipien. Minor adultus, eleganter & copiosè Antonius Gomezius tomo 3. uariar. resolut. c. 1. nu. 64. & Simancas de Catho. instit. tit. 29. num. 60. Ex his accipient lumen declarationis ea, quæ hoc loco docet Auctor.

MODVS PROCEDENDI CONTRA MORTVOS.

1 Modum formandi Inquisitionem contra defunctos ponit Angel. in lib. malefi. clausula, che hai tradito la patria, col. 5. §. & bene aduertas, quòd tales, ibi: & fiet isto modo.

ANNOTATIONES.

1 Modum formandi Inquisitionem contra defunctos.] *Quomodo procedatur*

cedatur in causa hæresis contra mortuos, contra quos procedi possit, quanto tempore duret hæc actio procedendi contra eos, & cætera huc spectantia copiose ostendimus in Directorio Inquisit. parte 3. super quæst. 43. adde Simancam de Cathol. instit. tit. 18. de defunctis. & Repertorium Inquisit. verbo, defunctus.

MONITIO IVDICIS.

1 MOnitio, seu requisitio iudicis facta præsentia partis habet uim peremptorij. Confirmat Angel. in lib. malefic. clausula. Qui iudex commisit præconi in principio. quod intellige dummodo fiat apud acta, hoc est, iudice sedente pro tribunali. ita declarat Salicetus in l. 2. C. quomodo & quando iud. pro quo adduci potest glo. in l. cum precum. C. de libera. ca. vbi dicitur, quod actus non dicitur factus coram iudice, nisi eo sedēte pro tribunali. Et Feli. dixit in cap. fi. de confes. Ampliā ut etiā habeat locum in monitione delegati. Amplia iterum idem si nuncius citat in præsentia iudicis, quia illa habetur pro perēptorio, hoc voluit Bal. in dicta l. 2. hoc tenet Anto. in cap. 1. de libel. oblat.

Subdunt moderni, quòd monitus a iudice non comparens est uerus contumax, & ideo non potest appellare, & allegant ca. super eo. el 2. de appella. ubi dicunt, quod assignatio termini facta per iudicem est peremtoria. hæc idem Feli. in c. consuluit. de offi. deleg. in glo. in uerb. terminū peremptorium. in fine. Facit ad hoc Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Monitio seu requisitio iudicis facta in præsentia partis habet uim peremptorij.] *Ratio cur monitio iudicis habeat uim peremptorii facta reo præsenti, traditur per Antonium Butrium in cap. 1. de libel. oblat. num. 16. versi. nota bene hoc dictum. adde textum in cap. petitionem. cū ibi notatis, extra de accusat.*

MORTVI HÆRETICI.

1 MOrtui hæretici possunt excommunicari, 24. quæst. 2. c. fi. de sen. ex communi. à nobis. el 2. ubi est glo. notabilis ad hoc in uerbo, Mortuos.

Et possunt hæretici accusari post mortē, ut in cap. filii. eo. tit. lib. 6. & glo. notabilis in cap. Si quis Episcopus. eod. tit. in uerbo, post mortem. in fine. Et glos. 24. quæst. 2. in summa hoc limitat, dicens quod leges non permittunt aliquem accusari post mortem nisi propter bona tantum. Facit ad hoc textus in cap. accusatus. de hęret. lib. 6. §. in eo uero. Ad idē est

glos.

glo.in uerbo hęretici.cap.2.de præscript.lib.6.Et hoc usque ad quadraginta annos, ut dicit gl.in uerbo, post mortē, dicto §.in eo uero. Facit ad hoc dicta glo.in verbo, mortuos, dicti cap. a nobis.el 2.de sent.excom.

2 Mortui excommunicati possunt absolui post mortē, in cap. prædicto. a nobis.ubi glo.singularis in uerbo. Relaxatur. quam bene nota, ubi Panor.hoc confirmat rationem adducens.

ANNOTATIONES.

1 Mortui hęretici possunt excommunicari.] *Hæreticos post mortem posse excommunicari profitentur gl.& communiter Canonistæ in c. si quis episcopus, extra de hæret.ubi hoc speciale esse aiunt in tanti criminis detestationem.*

Sed reuera hæretici cum primum incidunt in hæresim, excommunicati sunt ipso iure, cap. excommunicamus.1.& 2.extra de hæret. quare si moriantur iam excommunicati discedunt, nec amplius excommunicari possunt.

Cæterum si quis Doctores ita loquentes tueri uelit, dicat eos hoc uoluisse, post mortem posse hæreticos excommunicari, idest excommunicatos declarari.

Ibid. Et possunt hæretici accusari post mortem.] *Hoc est speciale in detestationem hęresis, ut morte non extinguatur eius accusatio. sicut in aliis delictis communiter solet contingere, ut recte docet Ioannes Roias singul.134. incipien. Morte delinquentium. sed quanto tempore duret hæc actio contra hæreticos defunctos, & cętera ad eam rem spectantia copiose explicuimus in Directorio Inquisito. parte 3. super quæst.43.*

NOBILIS.

1 NObilis magis punitur pœna spirituali uel pecuniaria quam ignobilis, diues quam pauper, in dignitate cōstitutus quam priuatus. 41. dist.homo Christianus, 11.quæst.3.præcipue.& si contrariū inueniatur, speciale est, ut si deferatur dignitati.de offic.deleg.cap.Sane.Sed ex quo perseuerat in malitia, grauius puniatur quam alius, d.cap.pręcipue. Si autem agitur de pœna corporali, tunc magis punitur ignobilis quam nobilis, pauper quam diues: & si contrarium inueniatur, speciale est, hæc dominus Card.Zabar.super Clem.1.de hæret.§. verum quia. 13. notabili. Facit optime ad hoc glo.singularis in cap.cū quidam.de iureiur.in fine.

2 Sed nota ad hoc, quod cum proceditur ad correctionem peccati, non est facienda distinctio inter magnum & paruum, de iudi.ca.nouit.& Panor.ibidē, col.2.in modo tamen corrigendi & puniendi, & in generibus pœnarum, bene fit differentia, ut notat Panor.ibidem, & notatur in cap. qui con-

qui contra pacem. 24. quæst. 1. ubi bonus textus cum glo. Facit c. fane. 2. de offi. deleg. & cap. 2. eo. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Nobilis magis punitur pœna spirituali uel pecuniaria, quam ignobilis.] *Quæ hoc loco tradit auctor, communiter annotari solent per doctores, in l. nemo. C. de sum. trinit. & fide catho.*

Iam nobiles in fide errantes magis esse puniendos quam ignobiles recte docuit Tiraquellus tract. de pœnis temperan. aut remittendis, causa 31. nu. 25. de quo scripsi copiosius in cap. grauem. de pœnis, relato in Directorio Inquisitorum, parte 2. quia nobiliorum delicta grauiora sunt. & hanc sententiam non obscure probant versus illi.

Omne animi uitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto maior qui peccat, habetur.

NOMINA ACCVSATORVM, VEL TESTIVM.

1 NOmina accusantium prauitatem hæreticam, uel testificantium, seu deponentium super eam, nullatenus publicentur, propter scandalū vel periculum quod ex tali publicatione sequi posset, & adhibeatur dictis testiū nihilominus plena fides, ut habetur in priuilegio Inn. iiij. q incipit: Cum negotium fidei. cuius Bulla plumbea est Comi. idem habetur in cap. fi. de hæreticis. lib. 6. §. iubemus. ubi Gemi. dicit, nota quod in causa hæresis adhibetur plena fides testibus, licet nō sint publicata ipsorūnomina partibus. Confirmat Panor. in c. præterea. de spons. el 2. in fi.

2 Quod autem immineat periculum, si testium nomina publicentur, relinquitur conscientiæ Inquisitorum uel Episcoporum, ut in dicto cap. fi. §. cęterū. vbi Gemi. notat casum in quo actus relinquitur conscientię iudicentis. Facit ad hoc glo. in Clem. 1. de iure patro. in uerbo, Oneramus. & glos. in uerbo, Relinquatur. cap. statutum. de rescript. lib. 6. & quod dicit Gemi. ibidem. nec ex hoc potest quis appellare, ut in dicta Clem. 1. de iureiuran. & dicta glo. uerbo, Relinquatur.

3 Quale periculum timeatur, notatur iu glo. in uerbo, periculum. dicti cap. fi. ubi dicitur de periculo, quando timetur mors, vel detrūcatio ipsorum, uel filiorum, uel parentum suorum, uel deuastatio substantiæ ipsorum uel similia.

Et nota quod quis timetur quod noceat, uel propter potentiam pecuniæ, uel propter potentiam eius familiæ, vel propter malignitatē eius & consortum, & hæc ultima sunt interdum magis periculosa in uili persona quam in nobili, quia uilis persona habebit cōplices, qui nihil habent per

dere nisi personam:non sic autem nobilis & diues.Non ergo intelligitur de quolibet periculo,sed tantum de eo quod est graue iudicio Inquisitoris,ut dictum est supra.

4 Et nota, quod nomina deponentium, seu accusantium uel testium ideo non publicantur in hoc crimine,cũ in aliis publicentur[1], quia maior pęna est illius qui damnatur isto crimine,quam illius,qui damnatur aliis criminibus,ideo est hoc speciale,quasi magis propter hoc periculum immineat testibus,secundum Io.Monachum,uel secũdum eum,quia in aliis criminibus regulariter non compelluntur, sed hic compelluntur ratione fidei uel fauore,de quo remittit,de testib.cogen.dilectorum.Ioan.And. hęc Gemin.in dicto cap.fi.de hæret.§.iubemus.

ANNOTATIONES.

1 Nomina accusantium prauitatem hæreticã &c. nullatenus publicetur.] *Hoc singulare de non publicandis, seu manifestandis reo accusato in sancto tribunali, testium, uel delatorum nominibus, annotant communiter omnes fere Doctores, qui de pœnis hæreticorum tractant, inter quos præcipue sunt Repertorium Inquisit. uerbo nomina. Directorium Inquisit. parte 3. nu. 119. tit. de modis sex tradendi copiam processus delato de hæresi, suppressis delatorum nominibus. & eadem 3. parte, quæst. 65. ubi dixi copiose. Simancas de Cathol. instit. tit. 64. de testibus. nu. 27. Ioannes Roias singul. 140. incipien.* Nomina & dicta *& alii, quos breuitatis studio consulto omitto.*

Quod autem de nõ publicandis testium seu accusantium nominibus dicitur, idem locum habet in cognominibus, ac etiam in quibusdam aliis circunstantiis ex quibus posset reus deuenire in cognitionem testium uel accusatorum. quales uero sint hæ circunstantiæ dixi copiosè in Directorio Inquisit. 3. parte, super dicta quæst. 75.

NOTARII.

1 NOtarii officii Inquisitionis hæreticæ prauitatis iurare debent coram Episcopo,& Inquisitore,uel substitutis ab eis,quod fideliter exercebunt officium suum.Clem.1.de hæreticis.§.porro.uersi. Notarii quoque.nec sufficit iuramentum quod præstiterunt in eorum creatione,secundum glo.ibidem in uerbo,iurabunt. Idem dicit dominus Card.Zab. in dicto uersi.notarii. ead.Clem.

2 Notarii dicti officii possunt recipere salariũ ab Inquisitis, nisi certum salarium sit deputatum propter hoc officiũ Inquisitionis,sicut est deputatum pro prouidendo custodibus.dicta Cle.1.§.sane,in glos. in uerbo, etiam.

etiam. hæc dominus Card. Zabarel. in dicto §. fane, versi. notarij.

ANNOTATIONES.

1 Notarii officii Inquisitionis, iurare debent, &c. nec sufficit iuramentū quod præstiterunt in eorum creatione, &c.] *Hoc ipsum singulare de iuramento notariorum Sanctæ Inquisitionis, uidelicet, quod non sufficiat primum illud iuramentum, quod præstiterunt de uere & fideliter exercendo officio suo cum notarii crearentur, sed quod cum assumuntur in notarios Sancti Officii iterum iurare debeant de fideliter exercendo notariatus officio, & de secreto custodiendo in sacrosancto tribunali, hoc inquam singulare annotant præter glossam hic ab Auctore citatam. Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 36. incipien.* Nota quod quamuis. *Camillus Campegius apud Zanchinum c. 9. uers. adde insuper. & Ioannes Roias in singularibus fidei, singu. 141. incipien.* Notarius quando creatur.

NOTORIVM.

1 NOtorium triplex, scilicet, iuris, facti, & præsumptionis. Et quomodo ista intelligantur, declarat diffuse Panor. in cap. vestra. de cohabit. cleri. penul. col. habetur etiam idem ī glos. in verbo, notorium. dicti cap. vestra. & ibi ponitur differentia inter famam, manifestum, & notoriū: & quid sit fama, quid manifestum, & quid notorium. Facit etiam glos. 2. quæst. 1. in Summa.

2 In notorijs nō seruatur ordo iudiciorum. de iureiuran. cap. ad nostrā. Confirmat Panor. ibidem in Summa, in prin. & vide ad hoc Angel. ī lib. malific. clausula, Etiam per modum notorij. item in clausula 1. col. 3. ibi: prima affirmatiua est, quod inquisitio.

ANNOTATIONES.

1 Notorium est triplex, &c.] *De notorio & eius multiplici differentia vide copiose Salicetum, in l. ea quidem. C. de accusat. adde Iulium Clarum in practi. crim. quæst. 9.*

Et in causa hæresis, qui dicantur hæretici notorii, seu manifesti, habetur in cap. super quibusdam, extra de verborum signific. tradit Eymericus in Directorio Inquisi. parte 2. quæst. 33. & explicat copiose Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæst. 29.

NOX.

1 NOx non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri in ea, neque alis quis actus iudicialis potest expediri in ea iudice pro tribunali sedente. Panorm. in c. consuluit, de offi. deleg. super gl. in verbo, tenebras, facit ad hoc text. in §. sedebunt, in Authen. de iud. de hoc infra in verbo, sententia, §. 2. 3. & 4.

ANNOTATIONES.

1 Nox non est apta ad hoc, quòd sententia possit ferri.] *De hoc latius disserit Auctor infra in verbo, sententia, vt ipsemet indicat hoc loco, in causa fidei si sententia de nocte pronunciaretur, valeret, nec fauore fidei ei posset opponi, ut alibi dixi copiosius.*

OFFENDENS.

1 OFfendens fidem potest puniri sicut & fautor, vt dicit Ioan. de Imola, in Clem. 2. de hæret. super glo. in verbo, illicitis.

2 Offendens aliquem de familia Inquisitoris, qui iuerat ad capiendum hæreticum, si offendit eum non quidem animo impediendi officium, uel iuuandi hæreticum, sed propter inimicitias quas habet cum eo, vel ob aliam causam, nō potest dici quòd impediat officium pro hoc, quod no. Archid. in c. 2. eod. tit. poterit tamen contra eum procedi tanquam contra turbatorem officij, per ea quæ notat Imo. de offi. deleg. c. 1. in glo. magna, circa principium.

ANNOTATIONES.

2 Offendens aliquem, &c. si offendit eum non quidem animo impediē di officium, &c.] *Notabilis est hæc distinctio, & qualiter sciri poterit, an offenderit animo impediendi officium necne, causæ & circunstantiæ præcedentes demonstrabunt.*

Ad eum vero, qui offendit, spectabit dicere in iudicio, se non animo impediendi officium offendisse.

OFFICIALES.

1 OFficiales Inquisitoris, videlicet, notarii, nuncii, custodes carcerum, apparitores, & alii necessarii ad exequendum officium Inquisitionis,

nis, debent iurare coram Episcopo & Inquisitore, vel substitutis ab eis, quòd fideliter suum officium exercebunt, vt in Clem. 1. de hæret. §. sane, ver. notarii quoque, iuncta gl. ibidem in uerbo, personis.

ANNOTATIONES.

1 Officiales Inquisitoris, &c. debent iurare, &c.] *De iuramento officialium siue ministrorum Sanctæ Inquisitionis, vide Repertorium Inquisitorum, uerb. iuramentum. Et Simancam de Cathol. instit. tit. 41. de ministris.*

ORDO IVRIS.

5 Ordo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur, nihil agitur 2. q. 6. §. diffinitiua, & hic habes, quòd cassato principali, cassatur, accessorium, extra de no. oper. nunc. c. cum ex iniuncto, de accusat. c. ad petitionem. Ad idem de procu. c. auditis, hæc in gl. in uerbo, iuris ordine, c. cum dilectis filiis, de purga. cano.

2 Sunt autem de substantia iudiciorum, secundum Panor. in c. cum I. & A. de sen. & re iud. col. 2. in fi. & col. 3. in prin. & glo. 2. q. 1. in Summa, ibi, hoc tamen scias, citatio, terminis, post citationem testium receptio, & quod sententia feratur in scriptis loco & tempore congruis, seruatis debitis solennitatibus: publicatio autem attestationum non est de substantia, ut dicit Inno. & allegant Panor. vbi supra.

3 Si is de cuius crimine in iudicio constat, petit restitutionem propter iudiciorum ordinem non seruatum, non est audiendus, sed eum tanquam notorium criminosum debet superior de nouo priuare, & est casus valde notabilis, ut dicit Panor. in c. ad petitionem, de accusa. in principio.

ANNOTATIONES.

1 Ordo iuris, qui est de substantia iudiciorum, si non seruetur nihil agitur.] *Ordo iudiciarius in omnibus fere causis plene seruandus est, aliter processus redditur nullus, l. prolatam. C. de sent. & interlocut. om. iud. speciale tamen est in causis hæreticæ prauitatis, ut celerius expediantur, & ut delicta tam atrocia cito puniantur, ut plenarius ordo iudiciarius non seruetur, itaque in eis procceditur simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudic. j, cap. vlt. de hære. lib. 6. & tradit plene Ioannes Roias, in singularibus fidei. singul. 145. incipien.* Ordo iudiciarius.

Recte tamen admonet hic Auctor, quod nihil agitur cum id omittitur quod est de substantia iudiciorum, quod & in crimine hæresis uerum est: nam ex omissione actuum substantialium, processus etiam in causis fidei vitiaretur. vide Repertorium Inquisitorum, verbo, ordo iudiciarius.

PER-

PERTINAX.

1 PErtinax dicitur ille, qui est durus & obstinatus valde vel impudenter tenens, vt in glo. in verbo, pertinaciter, Clemen. vnica, de Summa Trinitate.

Quomodo autem pertinacia præsumatur in contumacia, uide supra in verbo, contumax, §. 5. & dominus Card. Zabar. in Clem. ex graui, de vsuris, §. sane, dicit pertinaciter, idest obstinata pertinacia, vel pertinaciter, idest, cum persistentia incorrigibili, & dicitur pertinax secundum Isidorum qui impudenter tenet propositum suum, quasi omnino tenax, ut dicit S. Thom. 2. 2. q. 138. art. 2. in corpore.

ANNOTATIONES.

1 Pertinax dicitur ille, qui est durus, &c.] *De hæreticis pertinacibus seu impœnitentibus Zanchinus tract. de hæret. cap. 16. Turrecremata in Summa de Ecclesia, lib. 4. par. 2. c. 16. Albertinus tract. de agnoscen. asser. q. 3. Simancas de Cathol. instit. tit. 48. de pertinacibus, & alii.*

Et qualiter cum pertinacibus sit agendum, antequam curiæ sæculari tradantur, seu relinquantur, luculenter explicat Eymericus in Directorio Inquisitorũ, par. 3. in 9. 10. & 11. modo processum fidei terminandi.

PEONA PECVNIARIA.

1 POenam pecuniariam non possunt imponere Inquisitores super crimine hæresis, secundum Matthæum, & est ratio, secundum eũ, quia aut inquisiti conuincuntur de hæresi, & tunc omnia eorum bona sunt confiscata, eod. tit. c. cum secundum leges, aut nõ conuincuntur, & tunc nulla pœna est imponenda, vnde nõ est tale crimen ex quo possit imponi pœna pecuniaria, sed personalis & bonorum confiscatio, extra eod. cap. excommunicamus, & cap. Ad abolendam, & quasi per totum: & similiter non est tale crimen in quo cum vero hæretico nolente redire, & relapso, possit dispensari, vt in cap. accusatus, eo. tit. lib. 6. & dicto c. excommunicamus, & ideo non potest fieri commutatio in pœnã pecuniariam. vt in c. licet, de poe. hæc dicit Matthæus esse uera in hæreticis, secus dicit in defensoribus & fautoribus hæreticorũ, nõ tamen hęreticis, quia possunt talibus imponere pęnitentias ut pauperibus dent aliquid de bonis suis, uel ad aliud opus pietatis, hæc dominus Card. Zabar. in Clem. 2. de hæret. uers. Inquisitoribus, quæsito secundo. Concordat Ioan. de

Imola

Imola dicta Clem.2.super glos.in uerbo,illicitis.

1 Sed nota quia quod dictum est de pœna pecuniaria non imponenda pro crimine hæresis, dicit Matthæus procedere regulariter, fallit tamen hæc regula aliquando,quia interdum aliqui proferunt uerba hęreticalia quæ nullam habent excusationem, & proferunt ludendo,uel iracunde, uel ex fatua simplicitate, & tunc talibus taliter delinquentibus possunt Inquisitores imponere pecuniarias pœnas: nam has pœnas imponit Ecclesia.23.dist.quanquam.de Iudæis.cap.ad liberandam.de rapto.cap.in archiepiscopatu.cum similibus.

Ad hoc quia Inquisitores tales sunt iudices,quod possunt hęreticis cõuersis pœnas mitigare & commutare,extra eo.ut cõmissi.lib.6.§.& illorum,hoc etiam confirmatur,quia si fautores possunt sic puniri,cap.accusatus.eod.tit.lib.6.§.si uero.ergo & offendentes fidem.Fatetur tamen ꝙ hanc pœnam non inbursabunt,sed dabitur pauperibus,uel applicabitur officio.Facit quod notatur per Ioan. And. de offi.ord. cap.irrefragabili, §.fi.& cap.dilectus.nec obstat prædictis iste textus.quia hic ponitur uerbum,extorqueant,quod sonat in uitium, & sic non impedit auferri per uiam licitæ condemnationis.hæc dominus Card.Zaba.in dicta Clem.2. ubi supra.Concordat Ioan.de Imola,dict. Clem.2.ubi supra.

3 Pœnitentiam iniunctam post abiuratam hęresim si non implent hæretici,dicit Matthæus ꝙ debent haberi pro relapsis, & allegat text. Cle. 3.eod.tit.in fi.ibi:& satisfactionem habuerint.allegat etiam cap.ad abolendã.§.penul.potest etiam eis imponi pœna pecuniaria,si bona seruata sunt,quod fieri potest. c.uergentis. eo.tit.& potest erogari in pauperes uel alios pios usus ad utilitatem officii.hæc Ioan.de Imola.in dict.Clem. 3.super glos.in uerbo,propagentur.Ibi uide diffuse.

4 Quam aliam pęnam ultra prædictas possunt imponere Inquisitores, habes supra in uerbo Inquisitores.§.17. ubi habes,quod possunt excommunicare,suspendere,& interdicere,ac aliam pœnam arbitrariam imponere.uide ibi diffuse.

5 Et diuersæ pęnæ sunt statutæ, minor debet imponi, de pęnit. dist.1. pęnæ.50.dist.si quis uolũtate.& cap.si qua fœmina.uel locus erit gratificationi,de iure patro.cap.cum autem aduocatus.iuncta gl.2.uel illa quę magis timetur.hæc in glo.in uerbo,Certa.cap.de causis. de offic. deleg. vbi ad hoc uide Panormita. qui distinguit, quod aut diuersæ & plures pęnæ sunt editæ a lege pro eodẽ delicto,quia singulæ non uidentur sufficere pro tali delicto,& tunc omnes sunt imponendæ,ut in cap.fęlicis.de pœnis.lib.6.aut diuersæ pęnę sunt institutæ in diuersis legibus & statutis,& tunc habet locum dictum glo.prædictę, ut minor imponatur, uel quæ magis timetur, uel erit locus gratificationi.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Pœnam pecuniariam non possunt imponere inquisitores,&c.] *An & quando Inquisitores possint imponere penas pecuniarias,docet Eymericus in Directorio Inquisitorũ,quæst.103.Zanchinus tract.de hæret.cap.19.& alii quos præcitato loco retuli apud Eymericum,ex quibus intelligetur totus hic locus.*

*Certe Inquisitores potestatem habent imponendæ pœnæ pecuniariæ per extravagantem quandam Alexandri iiij.incipien.*Super extirpatione.*quæ habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio Inquisitionis, in fine Directorii Inquisitorum.*

3 Pœnitentiam iniunctam post abiuratam hæresim si non implent hęretici,dicit Matthæus quod debent haberi pro relapsis.] *Non est uera hæc sententia simpliciter accepta,sed multa capita distinguere oportet,ut ueritas intelligatur,sicut docuimus in Directorio Inquisitorum parte 3. quæst. 97. quæ omnino videas.*

5 Et si diuersæ pœnæ sunt statutæ,minor debet imponi.] *De hoc articulo uide omnino Antonium Gomezium,tomo 3.uariarum resolut.cap.1. nu. 38. ver.item quæro. Et Iulium Clarum in pract.crim. quæst.99.uer.ultimo quæro.*

PRACTICA PROCEDENDI.

1 PRactica est optima procedendi in negotio Inquisitionis, secundum dominum Card.Zab.dicentem,quod qui vult tute prosequi, sic procedat;Si aliquis est diffamatus uel suspectus de hæresi, debet eum citare, & examinare,& si confitetur,bene quidem;si autem non confitetur,dēt eum in tuto carcere custodire,& potest etiam in compedibus ponere, ut in Clem.1. eod.tit.& inquirere: Inquisitione autem perfecta, aut plene probatum est,aut semiplene,aut nullo modo:Si plene probatum est,omnia bona hæretici sunt cōfiscata.eod.tit. vergentis. &c. excommunicamus.& cap.cum secundum leges.eo.tit.lib.6.

Et si uoluerit redire, debet abiurare hæresim, quo facto,restituentur ei bona,dicto cap.uergentis,in principio,& ponetur in perpetuo carcere ad pœnitentiam : sed hodie possunt inquisitores hanc pœnam mitigare sicut eis uidebitur,eod.tit.ut commissi.§.& illorum,lib.6. & si post abiurationem recidiuauerit,vel si a principio ad fidē redire noluerit,uel pęnitentiam iniunctam non adimpleuerit , tanquam relapsus tradetur curiæ sæculari,eod.tit.ad abolendam.& cap.excommunicamus de uerbo significationis.Nouimus.

Si au-

Si autem semiplene probata est hæresis, puta per unũ testem, uel per grauem infamiam, & ipse negat, debet subijci tormentis. dicta Clem. 1. §. duro. nam istud crimen grauius est crimine læsæ maiestatis, dicto cap. uergentis. in quo subijcitur reus tormentis. C. ad l. Iul. maie. l. 3. & l. nullus. fortius ergo in hæresi. Facit 6. q. 1. §. uerum. ubi crimen læsæ maiestatis æquiparatur simoniæ & hæresi.

Item creditur uni reuelanti insidias factas esse principi, seu conspirationem, & idem de crimine læsæ maiestatis. 79. dist. si quis Papa. & dicto §. uerum. Notat Specul. de resti. §. restat. uers. 21. aliàs uersi. hoc tamen fallit. & facit quod idem notat de præsumptio. §. fina. vers. & idem est.

Itẽ in capitalibus & atrocibus aliter ueritas haberi nõ potest nisi per tormenta. ff. de quæst. l. 1. & 5. q. 5. illi qui. de deposit. c. 1. & crimen hęresis est plus quam capitale. hęc tamen tormẽta humaniter per iudicem tẽperanda sunt, ut de his dixi in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & si per tormẽta cõfitetur, non tamen post depositionem tormentorũ persistit, non nocet. ff. de confes. l. 1. §. diuus. si autem persistat, puniẽdus est, ut proxime dictum est. & 2. q. 1. nos in quenquam.

Sed si confitetur, uel non persistit in confessione, si de hoc est grauiter diffamatus, indicetur sibi purgatio. de purgat. cano. cap. inter. in qua si defecerit, punietur, ut dictum est.

Sed si se purgauerit, & est vehemẽter diffamatus, uel suspectus, põt ei imponi tẽporalis pęna. dicto. c. inter. de p̄sum. litteras, in fi. sed si leuiter est suspectus uel diffamatus, nec p̄tinaciter in errore p̄sistit, nõ punietur tẽporali pęna, sed põt imponi pęnitẽtia. eo. tit. accusatus. §. si uero. lib. 6. Debet tñ suspectus de hæresi, siue leuiter, siue uehementer. abiurare hæresim, in quam si postea incidit p̄ relapso hr̃, si suspicio fuit vehemens. dicto cap. accusatus, in prin. si autem suspicio fuit leuis, nõ habetur pro relapso, licet sit grauiter puniendus. eod. cap. in principio. uer. si autem.

Ex his infert Matthęus contra quosdam Inquisitores, qui ab his, cõtra quos p̄batum est de hęresi, exigunt pecuniam & processum delẽt, quod facientes incidunt in pœnam. Cle. 2. de hæreticis. uersi. Inquisitoribus.

Si autem nullo modo probatum est de hæresi, quid iuris, nõ prosequitur Matthæus, nec expedit; quia reus tũc debet absolui sine difficultate. de fi. instr. c. inter. Hæc omnia dominus Card. Zabar. in Cle. ex graui. de usur. §. sane quæsito 22. hanc practicam præcise ponit etiã Ioan. de Imola super dicta Clem. ex graui. super glo. ultima.

ANNOTATIONES.

1 Practica est optima procedendi in negotio Inquisitionis, &c.] *Practicam procedendi in sacro Inquisitionis prætorio luculenter, & copiose prose-*

cutus est præ cæteris. Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum parte 3. si quid in ea Inquisitorum vsus non recepit, in commentariis nostris indicauimus, demonstrantes vbique quid aut fieri oporteat, aut non conueniat. res ergo hæc inde petenda est.

PRÆCIPITVR.

1 PRæcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis Prædicatorum, qui in sæculo notarij seu tabellionatus officiũ habuisse & exercuisse noscuntur, & etiam omnibus alijs religiosis quibuscunque, qui dictum tabellionatus officium in sæculo habuerunt & exercuerunt, ac etiam omnibus clericis sæcularibus dictum officium habẽtibus, quatenus ad conscribendas testium depositiones, & ad faciendũ omnia q̃ in officio Inquisitionis ad notarij seu tabellionis officium pertinent, teneãtur, cum per ipsos Inquisitores fuerint requisiti, ut in cap. ut officium. de heret. §. ad conscribendas. lib. 6. ubi dicit Gemi. quod isti tales religiosi necessario tenentur parere per uerbum præcipimus. ad hoc, 14. q. 1. quod præcipitur. quod. n. pręcipitur ferendũ est, & quod imperatur tolerandũ est. 22. q. 1. militare. & exponit Archidiac. ferendum corpore, tolerandum mente. Io. And. Sed aduerte quia si quis religiosus fuit notarius in sæculo, sed non exercuit officiũ, non debet exercere in religione, & hoc uult hic tex. Io. And. & idem Ioan. de Ligna. hæc Gemi. in dicto §. ad conscribendas.

2 Pręcipitur Inquisitoribus sub interminatione maledictionis æternę, & sub pœna excommunicationis, quã ipso facto incurrãt, ne obtentu odii, gratiæ, uel amoris, lucri, aut commodi temporalis contra iustitiam, & cõtra conscientiam suam, omittant contra quenquam procedere, vbi fuerit procedendum super huiusmodi prauitate, ut in Clem. 1. de hære. §. uerũ, quia. ubi notandum, ut dicit glo. ibi in uerbo, obtento, quod ubi nõ propter aliquod prædictorum, sed forte timore, uel propter uitandum scãdalum hæc omitterent, non est locus pœnæ. Facit ad hoc, quia pro uitando scandalo uel periculo, interdum sustinetur aliquod crimen, ut est glos. in verbo, uenia. dist. 4. c. denique. Confirmat Io. de Imola, dicens, quod si Inquisitor timore, uel propter uitare scandalum, omittit facere quæ in dicta Cle. 1. & dicto §. dicuntur, non incurrit pœnam de qua hic, sed demũ quando amore, uel odio, uel causa lucri, ut ibi dicitur. Facit de præsumtionne. Et nota bene, ut dicit glo. in uerbo, contra conscientiam, q̃ ut locum habeat hæc pœna, ultra prędicta requiritur copulatiue, quod faciãt contra iustitiam & contra conscientiã: simile habetur de sent. & re iudi. cũ æterni. lib. 6. hæc Ioan. de Imola, ubi supra. Cõfirmat dominus Card. Zabarel. in dicto §. uerum quia. ibi quinto nota.

Sed Gem. in c. Inquisitores. eod. tit. lib. 6. post Ioan. And. dicit, q̃ si ex qualitate

qualitate vel pluralitate personarum suspectarum de hęresi, si cōtra illas inquiratur, creditur periculum notabile, vel grandis turbatio prouētura, prius est consulendus Papa. facit de transac. cap. fin.

3 Pręcipitur Potestatibus, dominis temporalibus, & Rectoribus ciuitatū & locorum, quatenus obediant inquisitoribus circa inuestigationem, captionem ac custodiam diligentem hæreticorum, & fautorum cū fuerint requisiti, & quòd tales pestiferas personas ducant uel duci faciant in carcerem Inquisitorum, vel ad locum vbi voluerint inquisitores, infra dictorum Potestatum & Rectorum districtum sine mora, eos teneant, donec eorum negotium terminetur, ut est text. in c. vt Inquisitionis, eo. tit. lib. 6. in principio, & ad requisitionem Inquisitorum, debent iurare præcisè, attendere inuiolabiliter, & obseruare, & à suis subditis facere obseruari constitutiones contra hęreticos & eorum defensores promulgatas & approbatas, & si iurare noluerint, sint priuati suis officiis, ut textus dicit in c. officium, eisdem tit. & lib. in fine.

4 Præcipitur etiā prædictis Potestatibus & Rectoribus ciuitatum & locorum, ut sibi relictos & condemnatos de hæresi, statim recipiant indilate, animaduersione debita puniendos, non obstāte appellatione, ut in d. c. ut Inquisitionis, §. ut quæ. de hæresi.

5 Præcipitur etiam prædictis Potestatibus & Rectoribus ac dominis tēporalibus, ne se intromittant de crimine hęresis, aut quouis modo cognoscant uel iudicent, nec captos liberent sine licentia Inquisitorum, uel executionem pro huiusmodi crimine sibi ab Inquisitoribus iniunctā, prout ad eorum spectat officium, facere uel implere non detrectent, neque dicto officio Inquisitionis se opponant, aut processum seu sententiam Inquisitorum directe uel indirecte non impediant: & si contra prędicta omnia fecerint, sunt ipso facto excommunicati, quam excommunicationem si per annum sustinuerint animo pertinaci, uelut hæretici condemnētur, ut dicitur in d. c. vt inquisitionis, §. prohibemus.

ANNOTATIONES.

1 Præcipitur omnibus & singulis fratribus ordinis prædicatorum, qui in sæculo notarii, &c.] *Idem hoc singulare notant Repertorium Inquisit. uerb. notarius §. nota circa notarios. Eymericus in Directorio Inquisit. par. 3. q. 19. Ioannes Roias sing. 133. incipien. Monachi. Campegius apud Zanchinum tract. de hæret. c. 9. uers. Adde rursus, & alij.*

Iam Inquisitores & Commissarii hodie auctoritate cuiusdam Extrauagantis Pii iiij. incipien. Pastoralis officii cura. *in quibusuis fidei causis cum uiderint expedire, ex concessione Apostolica, possint unum uel plures etiam clericos sæculares, uel quorumuis ordinum regulares, in notarios eligere assumere, atque*

creare, ea Extrauagans habetur impressa inter litteras Apostolicas pro officio Sanctæ Inquisitionis in fine Directorii Inquisitorum.

2 Præcipitur Inquisitoribus,&c.ubi notandum, ut dicit gl. ibi in uerbo, obtentum,quod ubi non propter aliquod prædictorum, &c. non est locus pœnę.] *Vera est hæc sententia, & diligenter obseruanda ad tuendos Inquisitores à tam graui pœna, idem docuit Caietanus in Summa, uerbo, excommunicatio, c. 3. quem omnino uideas, ut locum hunc facilius percipias.*

PRÆDICATORES.

1 Prędicatores Fratrum Minorum, & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus fratrum prędicatorum ne prędicent eo tempore & in eadem terra, quando ipsi inquisitores pro facto fidei prędicare uelint: & de hoc habes supra diffusè in uerbo, inquisitores, §.11.

ANNOTATIONES.

1 Prędicatores Fratrum Minorum & aliorum ordinum possunt compesci ab inquisitoribus Fratrum Prędicatorum, &c.] *Generaliter hoc verum est, ut inquisitores cũ officio Inquisitionis viderint expedire, ne aliqui prædicēt, id possint sub pœna obedientiæ & excommunicationis præcipere, uide Repertorium Inquisitorum uerbo, prædicare, §. an Inquisitores, & Ioannem Roiam tracta. de hæret. part. 2. tit. de priuilegiis, Inquisit. nu. 425.*

PRÆSIDENTES.

1 Pręsidentes regimini alicuius regni, prouincię, siue loci, licet excommunicati, uel de facto tantum, & non de iure iurisdictionem habentes, ac eorum officiales, ad requisitionem inquisitorum hęreticę prauitatis, non ualentium sine morę dispendio uel negotii periculo recursum habere ad superiores, qui legitimę possint in locis ipsis iustitiam exequi, possunt & debent contra hęreticos, credentes, fautores, receptatores, ac defensores eorum, iustitiam & officium suum exercere: nec requirentes tales excommunicatos propter hoc sententiam excommunicationis incurrunt, ut in c. pręsidentes, eo. tit. lib. 6.

ANNOTATIONES.

1 Pręsidentes regimini alicuius regni, &c. licet excommunicati sint, &c.] *Obseruant idem hoc singulare Ioannes Roias in singularibus fidei, singul. 59. incipien. Excommunicatus est, & Campegius apud Zanchinum tract. de hæret.*

ret.capit. 31.uerfic.ceſſat praeterea tertium impedimentum.

Quamuis ergo participantes cum excommunicatis maioris excommunicationis uinculo innodatis, maiorem excommunicationem incurrant, c.nuper.extra de sent. excommunicat. at fauore fidei iudices haereticae prauitatis communicantes cum excommunicatis, de quibus agit Auctor hic, non incurrunt minorem excommunicationem, ut in c.praesidentes, de haereticis, lib.6.

PRÆSVMPTIO.

1 PRæſumptio ſeu indicium quandoque ſumitur ex præſenti circa præteritum, quãdoque ex præſenti circa futurum, quandoque ex præterito circa præſens, & quandoque ex præterito circa futurum. hæc in glo.2. cap.ſcribam.de præſumpt. vbi Panor.dicit, ꝙ quis præſumitur bonus vel malus ſecundum vitam de præterito, vt in cap.monachus vero nouitius. 77.diſt. Ad idem eſt quod dicit Panor.in cap.quanto.eo.tit.in fine.

2 Præſumptionum differentia, ſcilicet inter leuem, vehemẽtẽ, & violẽtã, colligitur ex gloſ.in verbo, vehementem. cap.cum contumacia.de hæreticis. lib.6. nam propter ſuſpicionem leuem citatur quis vt veniat reſponſurus: ſi contumax eſt, iam dicitur vehementer ſuſpectus, & excõmunicatur, & ſi in ea perſiſtit per annũ, iam iſta quæ erat vehemẽs præſumptio, tranſit in violentam, vnde ex tunc vt hæreticus condemnetur. Facit ad hoc gloſ. in verbo, vehementem.cap.litteras.de præſumpt. & quod dicit Panor.in cap.quanto.eod.tit.

3 Vna præſumptio præponderat alteri, & elidit eam circa idem factum, vt in gloſ.1.cap. accedens.de crimi.fal. Ad idem eſt gloſ. in verbo verum cap.litteras.de præſumpt.& Panor.ĩ dicta gloſ.1.de crimi.fal.dicit, ꝙ iudex habebit arbitrari ex circunſtantiis, quę pręſumptio ſit fortior.

4 Quando præſumptio ſufficiat ad ſententiam quando ad torturam, & quando ad purgationẽ indicendã, vel ad ſimiles effectus, non poteſt dari certa doctrina, ſed iudex ex ſuo bono & ęquo iudicio arbitrabitur hoc ex variis coniecturis. hęc Panor. in c.quanto. de pręſum. col.4. in prin.

5 Nam pręſumptio non eſt aliud quàm quędam ſuſpicio, quę cauſatur in animo iudicis vel cuiuſcunque ex variis coniecturis vel argumẽtis ſeu indiciis, & ſecundum quod coniecturę vel argumenta ſeu indicia urgent, cauſatur, firmatur, vel augmentatur illa ſuſpicio: Si enim indicia ſeu argumẽta eſſent temeraria, vt puta ꝙ fuit viſus clericus loqui cum muliere nulla alia coniectura exiſtente, erit temeraria ſuſpicio ſeu pręſumptio, de qua in cap.inquiſitioni.de ſen.excom. Si vero coniecturę aliquatenus vrgent, puta ꝙ fuit viſus ſępe ſecum in ſecreto loqui & confabulari, & vterque eſt iuuenis, tũc cauſabitur ſuſpicio ſeu pręſumptio probabilis.argu. 81. diſt.clericus ſolus. non tamen iudex eũ condemnet de adulterio pro-

pter hoc solum, sed procedat, ut habetur in c. 2. de cohabi. cler. Si autem coniecturæ essent magis urgentes, causarent suspicionem seu præsumptionem magis vehementē, & tunc iudex procedet ad magis grauia, puta ad purgationem indicendam, ut c. inter. de purga. cano. Quandoque coniecturæ sunt strictissimæ, ita ut uix ipse reus audeat diffiteri delictum, & tunc causatur tanta præsumptio, quòd adducit iudicem ad credulitatem, & fertur sententia contra eum de ipso delicto. Ad hoc c. præterea, de testi. c. afferte, de præsump. & bonus textus in l. sciant cuncti. C. de prob. canonizata, 2. q. 8. Sciant. vide ad hoc bona exempla per Ioannem And. in addit. ad Spec. tit. de proba. §. uidendum, uers. 13. hæc omnia ex Panor. in c. quanto, de præsumpt. col. 3. in fin.

6 Vltra præsumptionem hominis de qua dictum est supra in tribus paragraphis supra immediate positis, reperitur etiam alia differentia præsumptionum, quia alia iuris seu legis, alia naturæ, alia loci.

Præsumptionum iuris, alia simplex, alia non simplex, declarantur omnia ista per gl. in cap. is qui. de sponsa. & per Panor. ibidem, & in d. cap. quanto, de præsumpt.

7 Præsumitur in dubio pro hæresi saltem ad pœnitentiam salutarem imponendam, arg. de præsump. litteras, sicut, & in aliis tangentibus periculum animæ, de homici. significasti. 2. hæc dominus Card. Zabar. in Clem. 1. de hæreticis, uers. uerum.

8 Leuia signa sufficiunt ad præsumendum aliquem esse hæreticum, ut dicit Inno. in c. sicut, de simo. Nam suspicio sola sufficit ad hoc quòd procedatur ad Inquisitionem contra hæreticos, ut dicit Gem. in c. Inquisitores, eo. tit. lib. 6. imo ex leui argumēto uel indicio inducitur ad suspicionem, secundum Panor. in c. tertio loco, de prob. circa fi. & dicitur patere illud, de quo constat per præsumptiones, ut dicit Panor. in cap. ad nostram, de empt. & uendi.

ANNOTATIONES.

1 Præsumptio seu indicium quandoque sumitur, &c.] *Præsumptionum seu suspicionum cognitio magnopere necessaria est Inquisitoribus, quare præter tradita hic ab auctore, vide insuper Iacobum Simancam de Catho. instit. tit. 50. de præsumptionibus, & Nicolaum Eymericum in Directorio Inquisit. quæst. 55. & 56. quibus locis scripsimus, ea quæ huic instituto magis necessaria fore perspeximus.*

7 Præsumitur in dubio pro hæresi.] *Non facile censeo admittendam hanc propositionem, quod scilicet in dubio pro heresi præsumatur, imo uero contrarium uidetur uerius: nam si uerbi gratia reus accusetur de aliqua propositione habente duplicem sensum catholicum unum, alterum autem hæreticum, omisso*

sensu

sensu hæretico, catholicus accipiendus est fauore rei, dubia enim in meliorem partem interpretari debemus, ita Albertinus tract. de agnos. assert. quæst. 34. nu. 48. quem refert & sequitur Ioannes Roias tract. de hæret. parte 1. nu. 201. & seq. quibus libenter subscribo.

Non tamen diffiteor posse in dubiis quandoque pro hæresi præsumi, cum is, qui dubiam propositionem protulit uel alias suspectus erat, uel de prouincia suspecta & hæresi infecta, ut dixi in Directorio Inquisit. parte. 3. super quæst. 62.

8 Leuia signa sufficiunt ad præsumendũ aliquem esse hęreticum.] *Neq; hanc sententiam facile recipiendam putat Iacobus Simancas de Catho. instit. tit. 50. de præsumpt. nu. 28. vbi uere iudicio nostro, concludit, ex leuibus indiciis nullo modo licere suspicari aliquem hæreticum. ab his ergo & similibus locis diligenter est cauendum.*

PROBATIO.

1 PRobatio habet suos gradus, quia aliquando iudex incipit suspicari, hoc est leui argumento inclinare in vnam partem: aliquando incipit opinari, hoc est inclinare animum suum in vnam partem ratione forti, non tamen sic quin credat partem contradictoriam fore possibilem: aliquando credit ratione forti in tantum ꝙ in nullo dubitat de cõtrario, & ista est plena probatio & naturalis: probatur ista, ff. de quęst. l. 1. in prin. Quæ probatio plena est, quæ facit iudici plenam fidem, vt notatur. C. de eden. l. procur. ff. de condict. ob tur. cau. l. 1. Facit quod notatur. ff. de proba. l. quinquaginta. hæc Ioan. de Lignano in repetitione super Clem. sæpe. de uerb. signifi. quam ponit Ioan. de Imola in fi. Facit ad hoc quod dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba.

2 Probatio plusquam semiplena est quando probatum est per vnum testem de ueritate & aliud iudiciũ, & tunc famæ perficit: & hoc uoluit Bal. in. l. si quis ex argentarijs. §. 1. ff. de eden. hæc Angel. in lib. malefic. clau. Comparuerunt Inquisiti, & negauerunt totum, col. 4. in fine.

3 Probatur quis hæreticus ex leui causa. C. de hæreticis. l. 2. scilicet quantũ ad hoc ut suspectus de hæresi habeatur, & ut procedatur quasi cõtra suspectum, sed non ut condemnetur. hęc in glo. in uerbo, uehementem. c. litteras. de prę sum. Nam ex modica & leui prę sumptione põt procedere contra aliquem in crimine hæresis, ut dicit Gemi. in c. accusatus. eod. tit. lib. 6. in principio.

4 Probatur ẽt & deprehenditur quis esse hæreticus, qui leui saltẽ argumento a iudicio catholicæ religionis & tramite, seu a fide catholica. de te gitur deuiare, ut C. eo. l. 2. & sic iudicia fidem faciunt. arg. ff. ne uis fiat ei qui in pos. missus est. Si quis. §. ult. & de Carbo. edic. Carbonianũ. §. causę co-

ſe cognitio. Quicquid enim diſcrepat à fide Chriſtiana, fidei Chriſtianę contrarium eſt, iuxta illud, qui non eſt mecum cōtra me eſt. C. de Iudęis. cęlicolarum, in fi. 24. quæſt. 2. quoniam. in fine. & debet intelligi leue argumentum, id eſt, probabile, & q̄ de facili apparet, & ſic uocatur leue propter probationē puta, qui nō iurat ſuſpectus eſt ne Vualdenſis ſit. Si ergo nullatenus uult iurare, dicens quod peccatum eſt, uel etiam hoc non exprimens, pro cōuicto habetur, ut cap. excommunicamus itaque. de hęret. §. ſi qui vero ex eis hęc omnia. Hoſtien. in Summa ſua, tit. de hæreticis. §. qualiter deprehendatur quis in hęreſi. uerſi. Et quia. 8

ANNOTATIONES.

1 Probatio habet ſuos gradus &c.] *In crimine hæreſis, quæ & quales probationes requirantur, aut ſufficiant, explicat Simancas de Cathol. inſtit. tit. 51. de probationibus. eum uideto.*

3 Probatur quis hęreticus ex leui cauſa. C. de hęret. l. 2. &c.] *Hæc quoque ſententia, quam tradit auctor in hoc 3. & 4. §. periculoſa eſt, nam hominem quēpiam hæreticum iudicare ob leuem hæreſis ſuſpicionem, ſiue ob leuem cauſam, graue quidem & iudicio meo iniquum eſſe uidetur.*

Iam hæc ſententia eo nititur fundamento quod deſumitur ex l. 2. C. de hæret. ubi ita ſcriptum eſt. Hęreticorum autem uocabulo continentur & latis aduerſus eos ſanctionibus ſuccūbere debent, qui uel leui argumento à iudicio catholicę religionis & tramite decreti fuerint aulſi deuiare. *Hæc ibi. ex illis uerbis.* qui uel leui argumento: *prædictam ſententiam pepererunt multi noſtri iuris ciuilis & canonici intepretes.*

Cęterum ibi non agitur de leui probatione, ſed eum hæreticum dicit lex, qui uel leui argumento, hoc paulululum, uel minimum, uel in vno tantum articulo à fide catholica deuiat.

Atque hic eſt uerus legis intellectus ut colligitur ex Photio in Nono canone tit. 12. cap. 2. ubi de materia præfatæ legis 2. C. de hæret. agens ſcribit ita: Quod eſt hęreticus, & legibus, quę aduerſus hęreticos latę ſunt, ſubiicitur, qui ab orthodoxa fide uel minimum declinat. *hæc ille. Eundem intellectum probat non obſcure textus in l. inconſutilem. §. 4. ubi cum tractaretur de coercendis hæreticis per indices eccleſiaſticos ſic habet Fredericus Imperator:* Per quos ſi inuenti fuerint à fide catholica ſaltem in articulo deuiare, ac per ipſos, *& c. quare is plane hæreticus eſt habendus, qui uel in uno ſolo Eccleſiæ Catholicæ articulo de fide tenendo, errat, et hoc uult textus in dicta l. 2. C. de hæret. nemo eſt autem hęreticus iudicandus ex leui cauſa, ſiue ex leui argumento, aut indicio, id enim & iuri, & rationi, & æquitati repugnat.*

PRO-

PROCEDERE.

1 Procedere simpliciter,& de plano,& absque aduocatorum ac iudiciorũ strepitu,qualiter intelligatur,habetur in Clem. sępe,de uerb.sig. & dominus Card.Zabar.tractat omnia ista diffuse ibidem,&similiter Io. de Imola in dicta Clem.& ponit in fine quandam repetitionem Ioannis de Ligna.in dicta Clem.sępe.uide ad hoc gl.in dicta Clem.in uerbo, & figura.et glo.in uerbo,figura.c.fi.de hæret.lib.6.uide etiam et bene pōdera gl.in uerbo,defensiones.dictæ Cle. sæpe.ibi.unde nota.usq; in finem.

2 Procedere summarie est ꝓcedere remotis solennitatibus iuris,sed receptis plenis ꝓbationibus,qn̄ agitur de magno ꝑiudicio.Bar.in l.iudices.in 1.opp.C.de iud.et Bertachinus in suo repertorio,in dictione,sumarie.5. Et si cā principalis est summaria, omnes articuli eius sunt summarii. Bart.super Extrauaganti,ad reprimendum.in uerbo,summarie.

3 Procedi potest in crimine hęresis contra aliquem, quando subest infamia uel suspicio contra illum,et eodem modo procedi potest propter scandalum & tumultum populi.de purga.cano.inter.2.q.5.omnibus.secundum Ioan.de Imola.hæc Gemi.in c.ut officium.eo.tit.lib. 6. in prin.

4 Processus Inquisitoris non potest cōfundi neque impediri per processum ordinarii, imo Inquisitor potest libere procedere, ut in priuilegio Clementis Papæ iiij.& Vrbani iiij.quod incipit:Licet ex omnibus.

5 Processus non uitiatur etiam si nomina testium seu deponentium nō publicentur,& copia eorum cum dictis nō tradatur parte tacente.arg.in gl.in uerb.iudiciis.c.fi.de hęr.lib.6.facit maxime ad hoc eo.lib.de accu. c.1.& 2.Gemi.in dicto cap.fi.süper dicta gl. dicit,notandum esse istam glo. quia licet omittatur publicatio nominum parte nō contradicente, ualet processus.

6 Et nota secundum Gemi.in dicto c.2.de accus.in princ.ꝙ licet de iure certa forma debeat seruari in procedendo,si tamen non seruatur,& pars tacet,ualet processus,de quo per ipsum Gem.in d.c.1.eo.tit. super gl.fi.

6 Procedi quomodo potest contra absentes,Archid. remittit ad notata 3.q.9.in summa.& de dolo & contum.c.ueritatis. sed in casu isto putat, quod si constat de eorum perfidia,& sunt cōtra eos solennia edicta ꝓposita,pronuntiari poterit super crimine,sed si non cōstat,locus erit Decreto,contumacia.de hęre.lib.6.& hoc ꝓcedit in citatis,quia ex quo erant præuenti,poterant conueniri,nō obstante domicilii mutatione.ff.de iurisd.om.iud.cum quędam puella.de foro compet.proposuisti.Si uero nō erant citati,tamē deliquerant ibi, ratione delicti ibi conueniri possunt, & sunt remittendi in auth.ut nulli iudi.§.si uero quis comprehensorum de quo uide in clęm.pastoralis.uers.quid si primo.de rę iudi. & remittit

N Archid.

Archi.ad notata 3.q.6.c.1.extra de rap.c.1.Ad hoc est gl.prima cap.ibi enim causa.3.q.6.hæc Gemi.in c.ut commissi.de hæret.§.& contra illos lib.6.uide de hoc supra in uerbo,fugitiuus.§.1.2.& 3. & uerb. Inquisit. §.24.& 25.ibi uide diffuse.

8 Si citatus ad sñiam non comparuit ex legitima causa ignorata iudici, tenet sñia lata eo absente, quæ sentētia non retractatur nisi eo ꝓbante cām legitimam absentiæ suæ:& si impedimentū probat nō plene,adhuc non retractatur sententia,nisi forte simul probet de iniquitate sententię hæc Panormit.in cap.cum Bertoldus,de sent.& re iudi.in prin.ibi;uel clarius.& in col.4.in fine.& in colum.5.in principio.& colum.8.in fine.

9 Infirmitas dicitur legitima causa absentię,qua probata,debet reuocari quicquid factum est contra absentem.ff.de iudi.si prętor.& non quęlibet frebicula,immo nec quartana excusat, ut dicitur ff. de re iudi. quęsitū.§.1.arg.5.q.3.si ægrotans.hęc in gl.in uerbo,infirmitate. ca. querelam.de procur.& de purgatione moræ.uide bonā glos.in uerbo,expectari.cap.cupientes.de elect.lib.6.& gl.in cap.mora.de reg.iur.eod.lib. & plene per Bart.in l.si quis insulam.ff.de uerbo.oblig.

10 Cum proceditur contra aliquem absentem, datur singularissimus modus conuincendi eum de crimine,ut si est infamatus uel suspectus de illo crimine, citetur præfixo termino peremptorio ad comparēdum & ad se purgandum infra illum terminum,non autem ad comparendum tantū, & tunc si non præstiterit purgationem infra illum terminum,habebitur pro conuicto,quod tene perpetuo menti:nam limitat notata in cap.ueritatis. de dolo & contu. datur etiam alius modus conuincendi absentē de crimine,vt cōtumax super crimine excommunicetur,& si steterit per annum in excōicatione,tunc habebitur pro conuicto super illo crimine,& potest puniri ac si uere fuisset confessus,ut in cap.rursus.& in c.quicūq;. 11.q.3.hæc omnia ex Panor.in cap.cum P.de purg.cano.ante glo. Facit optime ad hoc Feli.in c.excōicamus.el 1.de hæret.in 1.col.ibi.Nota in §. qui autem.& ibi datur modus ferendi sententiam contra contumacem.

11 Si absentes dederant fideiussores,& ipsi absentes sint puniendi pœna pecuniaria,puniri poterunt ipsi fideiussores,quando principales sunt absentes.ff.de custo. reo.l.si quis.de quo remittit Archid.23.q.5. cum homo.hæc Gemin.in dicto c.ut commissi.§.contra illos.

ANNOTATIONES.

1 Procedere simpliciter & de plano,&c.] *In crimine autem cur simpliciter & de plano procedatur,docet Ioannes Roias in singularibus fidei,sing.145.incipien.Ordo iudiciarius.vers.sed speciale est.*

5 Processus non uitiatur etiamsi nomina testium non publicentur & co

pia co-

pia eorum cum dictis non tradatur parte tacente.] *Equidem in causis hæreticæ prauitatis, fauore fidei etiamsi pars siue reus non taceret, immo vero quamuis postularet, importuneque instaret, vt testium seu deponentium nomina simul cum dictis eorum sibi ederentur seu publicarentur, non essent publicanda, nec audiendus is reus, nec propterea vitiaretur processus, vt ostendimus apud Eymericum in Directorio Inquisit. part. 3. super quæst. 75.*

7 Procedi quomodo potest contra absentes, &c.] *Contra absentes quomodo procedatur, & quot modis possit formari processus contra eos, abunde explicuimus in Directorio Inquisitorum, parte 3. super quæst. 41. adde Repertorium Inquisitorum uerbo, absens, & Simancam de Cathol. institutio. tit. 2. de absentibus.*

11 Si absentes dederant fideiussores, &c. puniri poterunt ipsi fideiussores.] *De fideiussoribus in causis fidei, an, & quando dari possint, & pleraque huc spectantia copiosè tradidi apud Eymericum in Directorio Inquisit. parte 3. super q. 90. adde Antonium Gomezium tomo 3. uariar. resolut. c. 9. nu. 8. & Iulium Clarum in pract. crimi. quæst. 47. & Aegidium Bossium tit. de carcerato fideiussoribus committendo.*

PROCVRATOR.

1 PRocurator in causa criminali non debet interuenire, neque ad agendum neque ad defendendum, vt dicit gl. 1. in prin. c. veniens. de accu. Confirmat Panor. in d. c. veniens. ibi: nota singulariter. & super d. gl. 1. dicit idem Panor. si procurator instituitur ad totam causam, tunc si venit imponenda pœna capitis vel mortis, secundum omnes, non interuenit procurator, ut in l. 1. ff. de pœnis. Facit ad hoc dictum Bertachini in verbo, procurator in criminalibus, vers. 8. Confirmatur quia in causis, in quibus proceditur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, debent refrenari contentiones & iurgia procuratorum, ut in Clem. sæpe. de verbo. signi. in prin. iurgium autem dicitur quasi iuris garriũ, eo quòd hi qui causam dicunt, iure disceptant, vt in c. forus. de verb. signif. Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter & de plano, ac sine strepitu & figura iudicij, vt in c. fi. de hæret. lib. 6. in princ. sequitur ꝙ in crimine hęresis non debet interuenire procurator, nisi forte Inquisitor ex gratia speciali hoc concedat, quod bene nota, & tene menti. Et si vis concedere procuratorem, non admittas garrulum & cauillosum, qui quærat impedire tuum processum, sed admittas virum probum, iustitiæ amatorem, ac timentem Deum, & bene doctum, qui tantummodo veritatem inquirat, & qui pecunia, aut odio, vel amore non corrumpatur.

ANNOTATIONES.

1 Procurator in causa criminali non debet interuenire,&c.] *An & quando & quomodo in causis criminalibus possit interuenire procurator, docet copiosè Iulius Clarus in pract. crim. quæstio. 32. & Ioannes Antonius Rubeus Alexandrinus in tractatu de potestate procuratoris & defensoris in causis criminalibus.*

Ibi. Cum ergo in negotio hæresis procedatur simpliciter,&c. sequitur q̄d in crimine hæresis non debet interuenire procurator.] *De procuratore in causis hæresis concedendo, uel non, differunt Repertorium Inquisitor. uerbo, procurator, Simancas in Enchiridio violatæ religionis, tit. 43. de procuratoribus.& de Cathol.instit. tit. 52. dixi in Directorio Inquisit. parte 3.nu. 117. tit. de defensionibus reorum. in Madritiana institutione an. 1561. c. 35. de eis in causa ita cautum extat:* Quamuis instructio disponat dandos esse reis procuratores,tamen dari non debent; quia experientia docuit multa incommoda inde solere prouenire; & ob modicam vtilitatem, quam inde rei consequebantur, non est in usu, ut amplius dentur;quamquam aliquando ob magnam necessitatem solet concedi aduocato, ut reos defendat. *hæc ibi. Ex his intelligitur hæc auctoris doctrina.*

PVRGATIO CANONICA.

1 PVrgatio canonica indicenda est infamato, vel suspecto de aliquo crimine,quia si per modum Inquisitionis crimen non potuit plene probari,non est reus simpliciter absoluendus, sed si remanet infamia vel scãdalum, vel vehemens suspicio, potest compelli ad se purgandum:& ex hoc & ex textu hic nota singulariter tria, quorum quodlibet sufficit ad purgationem indicendam,ut est vulgata infamia:graue scandalum,quod intelligitur etiam sine infamia,ut differat a præcedenti: & vehemens suspicio. Et sufficit quòd sit vehementer suspectus apud iudicem: & ex hoc nota,quòd uehemens suspicio solius iudicis sufficit ad indicendã purgationem,quod tenet Inno.& satis placet Panor. hic, de quo uide bonum textum cum glo.2.q.5.omnibus, vide ad hoc etiam bonam gl. in uerbo, suspicione,& gl.sequentem, in c. excommunicamus. el primo,de hæret. hæc Panor.in c.inter.de purg.cano.in prin.ibi:vlterius nota.uide ad hoc eundem Panor.in c.at si clerici.de iudic.col.2.:& in c.tua.de cohab. cleri.

2 Licet numerus compurgatorum sit arbitrarius,regulariter tamen maior numerus adhibendus est in maiori,& minor in minori, qua maiores habent notitiam plurium,& facilius propter potentiam inueniunt compurgatores,minores uero non habent tot notos,nec de facili possunt inducere

ducere alios ad se purgandum; nam isti compurgatores sunt voluntarii, & non possunt compelli sicut alii testes, ut notatur in cap. cum dilectus, & cap. cum P. & cap. ex tuarum. de purga. cano.

Et ex prædictis habes modum cognoscendi an superior in indicenda purgatione excedat modum & arbitrium boni uiri: nam si numerus nimis excederetur, posset appellari, quia in commissis arbitrio appellatur, si non facit ut bonus uir, ut in c. 1. de dilat. & in c. super his. de accus. hæc ex Panor. super gl. 3. dicti c. inter.

3 Quod autem numerus compurgatorum sit arbitrarius, patet; nam aliquando fuerunt deputati duo Abbates, ut in c. cum iuuentute, eo. tit. Aliquando quatuordecim compurgatores, ut in dicto cap. inter. & in cap. 1. eod. tit. dicitur de duodecim; & in cap. ex tuarum, dicitur de septem; est ergo arbitrarius iudex numerum compurgatorum considerata qualitate personæ, criminis, & infamiæ. hæc Panor. in d. c. cum in iuuentute, ibi: ultimo colligitur.

4 Nota plura esse requisita in compurgatoribus, primum est, ut debeant iurare secundum conscientiam & opinionem eorum, quòd credant illum uerum iurasse, c. quotiens, in fine extra de testibus, & c. accepimus, in fin. eod. tit. Secundum est, quòd debeant esse tolerati ab Ecclesia. Tertium, quòd sint bonæ famæ. Quartum, quòd non fuerint de criminibus condẽnati. Requiritur & quintum, ut habeant notam conuersationem illius, quem purgare uolunt, ut dicit Panor. in c. constitutus, eod. tit. nam compurgatores debent agnoscere vitam illius, qui est purgandus, quia habẽt deponere de credulitate super uita & moribus purgandi, ideo non possunt deponere nisi habeant notam uitam & mores eius nedum de præsenti, sed etiam de præterito, & sint vicini, vt in c. cum dilectus, eod. tit. & etiam debẽt esse talis honestatis & opinionis, quòd sit uerisimile eos nolle amore uel odio, seu obtentu pecuniæ, deierare, ut in c. cum P. eod. tit. & per Panor. ibidem.

Sed nota quòd postquam quis est semel periurus, amplius non debet admitti ad iuramentum, ut in gl. fi. c. litteras. de præsump.

5 Vtrum sententia per quã indicitur purgatio sit interlocutoria uel diffinitiua, uide Panor. in c. quòd consulationem, de sent. & re iud. post uers. Nota ultimo, ubi ad hoc adducit tres opiniones, & eas concordat dicens, quia si simpliciter indicitur purgatio, tunc est interlocutoria: Si autem fertur sententia, nisi se purgauerit, tunc est diffinitiua: si etiam iudex pronunciat purgationẽ non esse indicẽdã, est diffinitiua, hæc Panor. ubi sup.

6 Qui infamatus est de aliquo crimine, & negligit se purgare, seu uenire ad se purgandũ, nõ habetur pro conuicto, sed potest excõmmunicari donec se purgauerit; & sic intelligitur c. excommunicamus, el primo, de hæreticis. §. qui autẽ. vbi uero terminus peremptorius pręfixus est ad se

purgan-

purgandum,tunc si infra illum terminum non comparet,& se purgat,habetur pro conuicto,secundum Inno.hic,pro quo est bonus textus 3.q.9. cap.decernimus, hæc Panor.in d. c.cum P. de hoc habes supra in uerbo, procedere.§.nono,in fine.

7 Deficiens in purgatione canonica debet puniri perinde ac si fuisset uere conuictus,vt de hoc, & in c.insinuatum,de sim. vbi nota singulare ad hoc gl.in uerbo,priues,& c. inter. de purga. cano. & ibi optima glos. in verbo,in arctũ.& Panor.in d.gl.priues,& gl.in uerbo arctũ.Ad idem est Panor.in c.at si clerici.de iudi.in glo.1.&in c.ad abolendam, de hæreti. ibi:nota vlterius modum:& iterum idẽ Panor.in c.litteras, de præsumpt. ibi:vltimo nota.& ibi:quæro secundo,& in cap.accedens,de accusa. in 3. notabili,& in d.c.cum P. in secundo notabili. Confirmat Felinus in glo. fin.dicti c.insinuatum.

8 Quid si non reperiantur tot purgatores quot deputauit seu determinauit Inquisitor,nunquid iste debet haberi pro conuicto? Hostien.dicit, quòd si non potest habere,quia de eo testes non cõfidunt, seu non est fides alijs de eo, quòd tunc habetur pro conuicto,& deficiente in purgatione canonica.Aut non reperit,quia pauper est seu extraneus, ita quòd non habet notos in ciuitate, & in hoc casu est sibi subueniendum arbitrio iudicis,considerata qualitate personæ,criminis,& infamiæ;& ita cõmuniter transeunt Doctores.

Sed tu dic, ꝙ ubi ex istis causis non possunt haberi compurgatores clerici,debet adhiberi laicus, etiam fœminæ si non possunt haberi uiri, & si etiam laici deficerent ex ista causa,tunc credendum est soli iuramento ipsius,vt est gl.notabilis,in c.cum P.de accu.in uer.cum tribus,& in c.in decima.18.q.2.& in c.cum in iuuentute, de purga. cano. in gl.fin.hæc Panor.in d.c.inter.de purg.canonica.in fine,ibi:extra glo.quæro,vide etiã ad hoc bonam gl.in c.clerici.81.dist.

9 Ex quo deficiens in purgatione canonica habetur pro conuicto de crimine,&ut conuictus debet puniri perinde ac si fuisset uere conuictus, ut dictum est supra eodem uerbo, §. 7.quæritur modo utrum debeat tradi curiæ seculari.Panor.dicit,quòd ex glo.finali dicti cap.inter. possunt colligi ad hoc duæ solutiones:prima est,ut deficiens in purgatione in crimine hæresis numquam tradatur curię sæculari,quia hæc est probatio præsumptiua,& non uera & directa. Secunda solutio est,quòd ideo non tradatur curiæ sæculari,quia nolẽs redire ad fidem debet recipi, & parcitur ei quo ad mortem. hanc solutionem vltimam tenet Hostien.& cõmuniter Doctores,& est in se uerissima:nã si uere conuictus uel confessus põt redire ad fidem,& non tradi curiæ sæculari, fortius idem dicendum est in conuicto interpretatiue. vnde concludũt Doctores,& maxime Hostien. ꝙ ad quamcunque pœnam agatur,deficiens in purgatione debet puniri vt con-

ut cõuictus. Et ex hoc infertur quòd si ille aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro cõuicto & pro relapso deberet tradi curiæ sæculari, ut in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. quod est bene notandum. hæc Panormita. in dicta glo. fina. dicti cap. inter. de purgatione canonica.

10 Nota & bene aduerte, quia pendente causa super criminibus coram delegato Papæ purgatio recepta super ipsis criminibus ab ordinario nõ tenet, ut in cap. cum dilectis. eod. tit. in fine. & Panor. ibidem, in prin.

11 Potest indici purgatio canonica infamato, seu suspecto de aliquo crimine, absque eo quod terminus statuatur accusare uolentibus, uel quod præmittatur Inquisitio super ueritate criminis. hæc Panor. in cap. cum dilectis. eod. tit. in principio. & hoc bene notabis.

12 Ille qui se legitime purgauit, pręstita purgatione sibi indicta, dẽt absolui, & denunciari uir boni testimonii, nec potest amplius procedi contra eum uigore præcedentium indiciorum, & sic tollitur infamia seu effectus infamiæ facti.

Si autem infamia oriatur de nouo per alia indicia superuenientia, tũc oportebit quod ista purgeť, ad hoc c. fi. de colluſ. deteg. & quod notatur in l. 1. & l. repeti. ff. de quęstio. hæc Panorm. in ca. ex tuarum. ibi: Secũdo nota. &c. inter. eo. ti. ibi: Nota effectum purgationis pręstitę. uide ad hoc textum in glo. in cap. habet hoc proprium. 2. q. 4. & gl. in cap. Mennam. in eadem q. & quod dicit Archid. super dicto cap. habet hoc proprium.

ANNOTATIONES.

1 Purgatio canonica indicenda est infamato uel suspecto de aliquo crimine, &c.] *Quæ commemorat auctor in hoc titulo de purgatione canonica, iure consistunt, cæterum quantum ad praxim attinet, videndi omnino mihi videntur Eymericus in Directorio Inquisi. parte 3. in 2. modo processum fidei terminãdi, Repertorium Inquisitorum, uerbo, purgatio. & Simancas de Cathol. Instit. tit. 56. de purgatione canonica.*

Occasione uero eorum, quæ auctor in ultimo §. dicit de effectu canonicæ purgationis, quæri poterat, num ille qui se purgauit canonice post purgationem pręstitam remaneat inhabilis ad officia: & beneficia quęcunque ecclesiastica, an uero libere promoueri possit. Sed res est late patens, nec nostræ breuitatis. Vide interim textum singularem in cap. illud. 23. dist. & Hieronymum Gabrielium cõsil. 160. incipien. Purgatio canonica. *eius tamen sententiæ indistincte subscribendum non est, sed multa considerare oportet antequam in eam eatur; quæ nos alibi explicauimus.*

RECV-

RECVSATIO INQVISITORIS.

1 Recusatio Inquisitoris in causa hæresis licet raro & fere nunquã contingat, tamen quia interdũ fieri posset ab aliquo cauillante, & potius processum Inquisitoris frustrare & impedire, quam iustitiam & rei ueritatem quærente, ideo aliqua hic breuiter de recusatione iudicis ponam prout in iure & in Doctoribus inueni.

Notandum ergo secundum Panor. in cap. cum speciali, in fi. de appel. quod si causa recusationis est frustratoria euidenter, nõ tenetur iudex eã admittere, sed debet eam spernere. arg. de offi. iudi. cap. 1. & nõ potest recusari iudex sine causa assignata & probata, ut dicit Panor. in dicto ca. cũ speciali. in principio. & necesse est quod talis cã sit legitima & non friuola, ut dicit idem Panor. in cap. inter monasterium. de re iudica. in principio, & debet fieri in scriptis. de proba. quoniam.

2 Quæ autem dicatur causa legitima & sufficiens, uide Panorm. in dicto cap. cum speciali. super gl. in uerbo, iustę suspicionis. ubi hoc declarat diffuse. vide ad hoc gl. singularem., in cap. causam quæ. de offic. deleg. & ibi Panor. in prima col. Facit ad hoc cap. causam quę inter. de iud. uide etiã duodecim legitimas causas recusandi iudicem positas per Ioan. Andr. in cap. legitima. de appel. lib. 6. in Nouella. uide etiam ad hoc glo. 1. in cap. cum super. de offic. deleg.

3 Nota quod exceptio recusationis contra iudicem est dilatoria, & ante litem contestatam proponenda: per ingressum autẽ iudicij uidetur quis iudicẽ approbare, & exceptioni recusationis renunciare, ut dicit Panor. in dicto cap. inter monasterium. in prin. ibi, Nota tertio.

Est autem litis contestatio principalis negotij hincinde facta narratio, & subsecuta responsio siue negãdo siue cõfitendo, ut dicitur supra in uerbo, litis cõtestatio. in fine. & ideo patet, quod per ingressum iudicij, scilicet respondẽdo ad interrogata, & negãdo uel affirmãdo, uidetur quis in causa hæresis Inquisitorum ut iudicẽ approbare. & exceptioni recusationis renuntiare: & hoc præcipue secundum Panor. ubi supra, si talis exceptio erat patẽs, secus si occulta, & ex hoc infert idẽ Panor. ibi, quod si quis post propositam recusationem corã iudicẽ, litigat super principali corã eo, uidetur illi exceptioni renuntiare. Ad hoc est cap. gratum. de offic. deleg. & cap. solicitudinem. de appel. Ad hoc optime facit glo. 3. dicti ca. inter monasterium. & quod dicit Panor. ibi.

4 Sed nunquid processus initus per iudicem recusatum circa appellationem teneat, Inno. uidetur tenere quòd sic, cum quo transire uidetur dominus Antoninus. Tandem Panor. recitatis pluribus opinionibus, concludit quòd non tenet, si recusator non comparuit amplius coram iudice recusato, li-

cusato, licet citatus fuerit super principali. Si autem comparuerit coram eodē recusato, & fuerit pſens in pceſſu, tūc pceſſus tenet, quia pars patiēdo iudicē procedere ad ulteriora, uidetur renunciare exceptioni renunciationis. Ad hoc pleniſſime Panormit. in dicto cap. cum ſpeciali. Ulterius nota ſecundum Panor. in c. ſuper eo. el 2. de app. in col. 2. recuſatio iudicis & appellatio æquiparantur quoad formalitatem, quia ſicut in appellatione neceſſe eſt, q cauſa legitima exprimatur & fiat in ſcriptis, ut ſupra patet in uerbo, Appellatio. quarto & quartodecimo notabili, ita & in recuſatione iudicis neceſſe eſt, q fiat in ſcriptis. de probatio. c. quoniā contra. & exprimatur cauſa legitima, ut ſupra eodem uerbo, §. 1. de materia recuſationis habes in quarto, & quinto capitulis de offi. deleg. li. 6.

ANNOTATIONES.

1 Recuſatio Inquiſitoris in cauſa hæreſis licet raro & fere nūquam contingat, &c.] *Ioannes, Roias in ſingularibus fidei, ſingul. 100. incipien. Inquiſitores non poſſunt. libenter admittit inquiſitores hæreticæ prauitatis recuſari nō poſſe tamquam ſuſpectos. Sed Eymericus & alii quos retuli in Directorio Inquiſit. parte 3. nu. 120. tit. de recuſatione Inquiſitoris, recuſare eos poſſe ingenue & uere fatentur.*

Cum ergo recuſantur id mihi omnino ſeruandum uidetur quod Madriliana inſtructio ſanciuit in prætorio Inquiſitionis Hiſpaniæ anno Domini 1561. cap. 52. in hæc uerba: Si aliquis ex Inquiſitorib. ab aliquo reo fuerit recuſatus, ſi Inquiſitor habuerit collegā, qui fuerit præſens, debet tūc a cognitione illius cauſæ abſtinere, & certiorem facere Senatum, & interim collega ſuus procedat. Quod ſi collegam non habeat, ſimiliter faciat Senatum certiorem, & interim non procedat in cauſa, donec uiſis & examinatis cauſis ſuſpicionis, Senatus decernat, quid fieri debeat. atque hoc ipſum fiet cum omnes Inquiſitores fuerint recuſati. *Hæc ibi.*

REDIRE.

1 Redire uolens ad gratiam, debet poſtquam deprehenſus fuerit in hæreſi, continuo & confeſtim ad unitatem Eccleſiæ ſponte recurrere, & errorem ſuum publice abiurare, alioquin debet relinqui iudici ſæculari debita animaduerſione puniendus, ut eſt textus in cap. ad abolendam, eodem tit.

2 Quis dicatur ſponte redire ad gratiam: dicit Archid. quod iſti, qui ueniunt infra tempus gratiæ, licet fuerint muniti: nō enim uidentur coacti, ex quo a nemini ſunt præuenti. Bene facit ff. ad Tertul. l. 1. §. mater. cū ſequen. & idem ſi poſt tempus gratiæ, re integra, quia nec perſonaliter re-

quisitus,nec probationes contra eum sunt receptæ.arg.de præben.si tibi absenti.lib.6.cum concor.

Post tēpus uero gratiæ personaliter requisitus,licet ueniat, indignus est uenia,licet errore& detegat,C.de his qui lat.occul.l.fi. Ioā.And.hęc Gemin.in c.ut commissi.eod.tit.§.necnon.lib.6. sed Hostien.in summa sua,eo.tit.§.qualiter deprehendatur quis in hęresi.uers.aduerte,dicit,q̄ si quis uocatus confitetur errorem suum timore probationis,& iudex uidet ipsum contritum,& speret de conuersione sua,potest ei parcere iniū cta pœnitentia salutari.Multo fortius hoc facere debet si uoluntarius accessit ad pœnitentiam:item multo fortius si in Inquisitione certum terminum apposuerit promittens,quod si infra illum terminum ueniret & pœniteret,misericorditer secū ageret:& sic potest intelligi l.quod post mortem patris hæretici non publicati,filius sponte ueniens & pęnitens,hęreditatem habeat,ut C.eod.Manichęos. & tunc talis rediens abiurat hæresim,& si post talem abiurationem in ipsam hæresim reinciderit, tunc sine alia audientia relinquitur iudici sæculari puniendus. 2

Idem si infamatus se iam purgauerat, & postea reincidisse in hæresim conuincatur.Sic intellige c.ad abolendam.§.illos quoque.Panorm.autē in c. de hoc,de simo.super glo.in uerbo,confessi.ibi timore probationis, dicit,quod ille dicitur sponte redire,qui non erat accersitus ad iudicium, nec præcedente aliquo stimulo spōte iuit ad iudicium,& cōfessus est crimen,quia tunc hæc confessio dicitur omnino spontanea.Et Feli.in ca.ad abolendam,dicit,quod quando aliquis fuit semel iuridice interrogatus & negauit,si postea redeat,non dicitur spōte redire.& per hoc limitatur dictum Innocentii in c.qualiter & quādo.el 2.de accus.& quod ibi dicit idem Panorm.in dicto cap.qualiter & quando.super glo.1.ibi:debet remoueri ab administratione.uersi.circa hoc moueo dubium.ubi dixit, si quis confitetur crimen quantumcunque graue, non procedente directo ordine,contra eum,poterit imponi pœna quantumcunque grauis statuta pro delicto confessio;intelligit enim quando iam uocatus erat ad iudicium licet non per accusationem,secus si spōte accessisset, quod est bene notandum.Et de hoc uide plene quod dicit idem Panor. super dicta gl. in uerbo,cōfessi.ibi:timore probationis.dicti cap.de hoc. de simo.ex his omnibus habes clare qu is dicatur sponte redire ad fidem.

3 Nota ergo secundum Panor.in dicto cap.ad abolendam.col.prima,q̄ redeunti hæretico ad finē ad hoc ut dimittatur pœna mortis,duo requiruntur,scilicet quod incontinenti, & quod spōte reuertatur ad fidem.si ergo ex interuallo non sponte,sed metu pœnę,scilicet probationū dicit se ad fidem redire,non est ei parcendum,quod bene nota.& quando dicatur spōte redire,dic ut habes supra.§.proximo,& quod notat Ioan.de Lignano in Clem.ad nostram.eo.tit. Item requiritur tertio ut errorem

suum

suum publice abiuret; vide ad hoc eundem Panor. in dicto cap. ad abolendam. vbi supra.

4 Qualiter autem intelligatur incontinenti, dic ut habes in glo. in uerb. incontinēti, c. præterea, de testib. cogen. Sed melius in c. quia propter, de elect. in gl. in verbo, mox. vbi dicitur; Mox, idest, incontinenti, nullo actu contrario intermedio, post vota quæsita, & uno contextu. Quandoque mox aliter accipitur, idest, statim, cum quodā temperamento decem dierum, ff. de consti. pecu. promissor. Quandoq; mox dicitur ad annum 20. q. 2. si in qualibet. & c. puella, & cum quodam temperamēto siue spatio. ff. de solut. quòd dicimus, ff. ad leg. Falc. l. 1. §. item si ita. Item dicitur mox quandoq;, idest cum primum potuit. ff. ad Tertul. l. 2. §. item confestim. Sed Panor. super dicta gl. in uerbo, mox, dicti c. quia propter, dicit, quòd dictiones, mox, statim, illico, & similes, quandoq; uerificatur in modico tempore, quandoque in minori. Sed qualiter debeant capi regulariter, dicit, quòd ubi ius determinat, seruanda est ipsa iuris dispositio, ut in casibus in ea glo. allegatis; sed ubi ius non determinat, tunc istæ dictiones, & similes verificantur in modico tempore, secundum quòd arbitrabitur bonus iudex, habito respectu ad ipsius circunstantias, arg. in l. 1. ff. de uerb. oblig. & uide textum iuncta glo, in c. significantibus. de appel. & ad materiam uide glo. in c. si in qualibet 20. q. 2. & in Specul. in tit. de disputat. & alleg. §. post hæc. uer. item mox. hæc ex Panor. in d. cap. quia propter. d. glo. in uerbo, mox.

5 Quamuis Panor. in c. excommunicamus, el 2. eo d. tit. super gl. in uerbo, cum Auctore damnentur. ibi; extra glo. sentiat, quòd hæretici nedum ante damnationem de hæresi, sed etiam post sententiam possunt redire ad fidem, & euadere pęnam mortis, & dicit hoc sentire Ioan. And. in quadam Apostilla, & dicit idē sentire gl. notab. in c. pen. eo. tit. & ꝙ hæc opinio est mitior, ideo tenenda. Tamen in c. ad abolendam, videtur tenere contrarium, & ideo in d. c. excommunicamus, dicit, quòd ad illum text. c. ad abolendam, colorate potest responderi, ergo non ad uerum sensum, imo dicit notādum esse quòd illud quod dicit prædicta opinio, expresso iure non probatur, immo potius posset defendi contrarium, quia istud c. excommunicamus, in damnatis nullam dat indulgentiam, & c. ad abolendam, loquitur de redeuntibus statim, & c. penul. eod. tit. loquitur de deprehensis in hæresi, & non de condemnatis, unde in c. ut officium. eo. tit. lib. 6. §. si uero aliquis, committitur Inquisitoribus, ꝙ bene & solerter uideant, ne fide & simulate redeant, & ita uidetur poni in arbitrio Inquisitorum, vt determinent an sint recipiendi ad vnitatem Ecclesiæ uel non, de quo dic ut infra in §. immediate sequente.

6 Relinquitur arbitrio Inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam, & hæc potestas uidetur ei attributa tam in recipiendo, quàm in mi-

O 2 tigando

tigando pœnas redeuntibus per quandam Extrauagantem constitutionem Inn.iiij.quæ incipit: Super extirpatione. quæ quamuis non sit in libris,tamen potest allegari & seruari,cum nō sit cęteris contraria,sed potius iuri consona,vt in c.fi.de hæret.lib.6.unde secundum hoc Inquisitor ex suo arbitrio & pro suo motu recipiet redeuntes ante sentētiam, & ita seruat generalis consuetudo officij Inquisitionis, hæc habentur ex Directorio Inquisitorum quod attribuitur Ioanni Calderino, cap.16.

ANNOTATIONES.

1 Redire volens ad gratiam, debet postquam deprehensus fuerit in hæresi,continuo,& confestim,&c.] *De hac materia agunt copiosè Repertorium Inquisitorum,verbo rediens. Zanchinus tract.de hæret. cap.16. (quem tractatum Auctor §.6.in fine, vocat Directorium, & tribuit Ioanni Calderino, qui totidem uerbis nunc impressus etiam circumfertur sub nomine Ioannis Calderini.) Simancas de Cathol.instit.tit.47.de pænitentibus & conuersis,& alii multis locis,sed ex his intelliges,qui dicantur redire sponte,continuo,statim,mox,siue incontinenti.*

6 Relinquitur arbitrio Inquisitoris recipere redire volentes ante sententiam,&c.] *Periculosa uidetur hæc sententia, ut ait Simancas de Cathol. instit. tit.47. num. 39. quare non crederem tuto posse obseruari,cum vita reorum non debeat ex mero iudicum arbitrio pendere,ergo qui redire voluerint hæretici pænitentes usque ad sententiam diffinitiuam admitti possunt, ut præcitato loco rectè Simancas scripsit,num.49.*

Num autem in Hæresiarchis redire volentibus hæc eadem locum habeant, dubium esse posset,de quo uide quæ diximus super Directorio Inquisit. parte 2. quæst. 39.

RELAPSVS.

1 Relapsus dicitur qui in vna specie hæresis vel secta commisit, aut in vno articulo seu Ecclesiæ sacramento errauit,& postmodum hæresim simpliciter vel generaliter abiurauit, si ex tunc in aliam etiam speciē hæresis,seu sectam, aut alio articulo seu sacramento committat, textus est in c.accusatus,eod.tit.§.cum uero.lib.6.ubi glo.in uerbo,simpliciter. dicit,quòd si abiurasset solum in illo capitulo, licet laberetur in alio,non diceretur relapsus, vbi ipsa glo. notat quòd indefinita æquipollet vniuersali,ad idem,de priuileg. quia circa, & hoc ideo,ut dicitur in glos. sequenti,quia omnes hæreses sunt connexæ habentes caudas colligatas ad inuicem,& de vnitate conueniunt in idipsum,ut in c. excommunicamus, eod. tit. el 1. & 2. vnde non quærimus an sit relapsus in illam hæresim,

in quam prius fuerat lapsus, sed an fuerit relapsus in hæresim. Semel ergo lapsus in hæresim, post abiurationem iterum lapsus, licet in alia secta, dicitur relapsus. Facit ad hoc c. ad abolendam, eo. tit. §. illos quoque.

2 Relapsus debet iudicari etiã ille de cuius lapsu in hæresim ante abiurationem constiterat, vel postea constat, si post illam abiurationẽ hæreticos receptet, deducat, visitet, seu associet, aut dona uel munera eis donet, vel mittat, seu fauorem eis impendat qui excusari non possit, cum illum ex approbati a se prius erroris consequentia non sit dubium id fecisse. textus est in d. c. accusatus, §. ille quoque, ubi glo. in uerbo, non possit, dicit, quòd ille posset excusari, qui propter necessitatem famis, uel quia ignorabat illos esse hęreticos, vbi nota secundum Gemi. post Ioan. And. in d. c. accusatus. super dicto §. ille quoque, quòd sola suspicio hæresis non sufficit in illo casu, ut quis dicatur relapsus, quia textus hic dicit, constiterat uel constat: & ex hoc patet, quòd est necesse in relapso debere constare de uno lapsu priori uel posteriori.

3 Relapsus iterum, uel non plene conuersus præsumitur ille, qui reuersus ad fidem incidit in manifestum peccatum, non tamen hoc sufficit ad condemnationem. Panor. in c. litteras. de præsumpt.

4 Relapsus non propriè sed quadam iuris fictione dicitur ille cõtra quẽ orta erat magna & vehemens suspicio de crimine hæresis, si in iudicio hæresim abiurauit, & postea committit in ipsa, licet ante abiurationem suam crimen hæresis non fuerit plene probatum contra ipsum, textus est in d. c. accusatus, in principio, ubi glo. in uerbo, fictione, dicit, quòd non potest dici uere relapsus de quo nõ constat an fuerit lapsus, sicut non potest dici renatus qui prius non fuerit natus. de consec. dist. 4. qui in maternis. & c. si baptizata, propter uehementem ergo suspicionem fingitur lapsus, ita quod post abiurationem rediens fingitur relapsus: sępe enim iura, talia fingunt. de hoc 50. dist. cap. ferrum. & Gemi. in dicto cap. accusatus, in prin. dicit, q̃ ius quandoque fingit id esse quod tamen uere non cõstat, ut d. c. ferrum, & de sponsalis qui.

5 Si tamen leuis & modica fuerit illa suspicio, quamquam ex hoc (scilicet quia post abiurationem reperitur lapsus) sit grauius puniendus, non tamen debet in hæresim relapsorum pœna puniri, textus est in d. c. accusatus, §. si autem, ubi nota secundum Gem. ibidem super dicto uerb. leuis & modica q̃ ista dictio, &, non stat hic copulatiuè, sed expositiuè, ut ponatur, pro idest, quod dicit esse notandum pro statutis & priuilegijs: si ergo quis abiurat ut leuiter suspectus, & postea relabitur, debet puniri grauius, ut hic, ubi glo. dicit grauius, scilicet quàm si numquam abiurasset, non tamen dẽt relapsorum pęna puniri. Si autem abiurauit ut uehementer suspectus, & postea labitur in hęresim, dẽt censeri quadam iuris fictione relapsus, ut in supra immediatè posito paragrapho dicitur.

6 Sed quæritur, qua pœna puniendus est is, qui dicitur quadam iuris fictione relapsus, qui uidelicet primo abiurauit hæresim ut uehementer suspectus, & postea in hæresim est lapsus? textus d.c. accusatus, de hoc nihil ponit expresse, ex quo tamen dicit, quòd is qui abiurauit ut leuiter suspectus, & postea labitur in hæresim, quamuis sit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapsorum in hæresim puniri, per hoc innuit, quòd is qui abiurauit vt uehementer suspectus, & postea labitur in hæresim, debeat puniri pœna relapsorũ in hæresim: nã quod de uno negatur, de alio conceditur, de præsump. nonne. in glo. ibi, in verbo, tacendo, in fine 25. dist. qualis, 15. q. 3. de crimine, & c. ex eo. ff. de iud. cum prætor. & 33. q. 2. latorem, ff. de pact. dotalibus, ob. res. §. 2. & ex hoc habetur quòd qui dicitur quasi quadam iuris fictione relapsus, & qui prius abiurauit vt vehementer suspectus, possit puniri pœna relapsorum in hæresim.

Quæ autem sit ista pœna. glo. in uerbo, pęna, dicti c. accusatus, remittit ad notata in c. ad abolendam. §. illos quoque. de hæret. & cap. super eo. eod. tit. lib. 6. ubi tales sine ulla penitus audientia relinquendi sunt iudici sæculari, & de hoc supra in uerbo, Executio contra damnatos de hęresi. §. 4. & 5.

7 Sed nota bene & aduerte secundum Panor. in c. inter. de purg. cano. super gl. fin. uer. & ex hoc dicto, quòd si aliquis aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso, deberet tradi curiæ sæculari, ut in d. c. accusatus, quod est bene notandum, de hoc etiam supra in uerbo, purgatio canonica, §. 9. in fi.

ANNOTATIONES.

1 Relapsus dicitur, qui in una specie hæresis, &c.] *De relapsis omnes, qui de pœnis hæreticorum scripserunt, edisserunt. Directorium Inquisitorum, par. 2. q. 58. Zanchinus tract. de hæret. c. 16. Repertorium Inquisit. uerbo, relapsus. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 2. de iusta hæret. punit. Simancas de Cathol. instit. tit. 57. incipien. Relapsus, & alij quos omitto consulto.*

Qualiter agendum sit cum relapsis antequam tradantur curiæ sæculari docent nonnulli ex prætitatis, sed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum, par. 3. in nono, & undecimo modo processum fidei terminandi.

Relapsi uero siue pœniteant, siue non, tradendi sunt curiæ sæculari, num autẽ parcendum sit eis si sponte se ipsos deferant, dixi apud Eymericum in Directorio Inquisi. par. 3. nu. 58. de sponte uenientibus.

SACERDOS CELEBRANS.

1 Sacerdos celebrans si non consecrat corpus, & sanguinem Christi sed fingit se consecrare, quia habet conscientiam, sciens se esse in pecato mortali, & ideo sumit hostiā non consecratam propter hoc non sapit hæresim manifestam, secundum Oldradum in consilio suo 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreti. lib. 6. in fine. Facit ad hoc optime cap. de homine. de celeb. Miss. & quod ibi notat Panor. uide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Posset tamen talis sacerdos examinari ab Inquisitore quomodo sentiat de sacramento altaris seu Eucharistię, præsertim quando est assuetus sic facere, atq. in glo. in uerbo, moribus. cap. excommunicamus itaque, de hæreticis. Facit 41. dist. quisquis.

ANNOTATIONES.

Sacerdos celebrans si non cōsecrat corpus & sanguinem Christi, &c.] *De hoc articulo agit Oldradus consil.* 210. *incipien. Regularis habet traditio, quod auctor hic dicit esse* 208. *& sanctus Thomas in hoc* §. *citatus. Felinus, Ioannes Anania, & alii, in c. ad abolendam. de hæret. Calderinus consil. 4. tit. de hæret. quos refert Ludouicus Carrerius tract. de hære. nu. 39. vers. item contrabitur hæresis per perceptionem. Geminianus præterea & alii plerisque in locis.*

Num autem sacerdos hoc crimen committens habendus sit uelut hæreticus, aut ut suspectus de hæresi, & in qualem suspicionem incurrat, non potest breuiter declarari; multa enim capita distinguere oportet, & intētio, siue propositum delinquentis diligenter explorandum est, ut inde criminis qualitate aucta, uel diminuta, pœna grauior, aut mitior imponatur.

De sacerdote quodam qui scienter sacrificauit corpus Christi, scilicet hostiam iam consecratam, in eo pœnitentiali, quod nuper edidit Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, & Romanum nocauit cap. vlt. his uerbis scriptum est: De quodam sacerdote quæstio proposita est, qui cum populo deberet cantare Missam, & fuisset oblitus portare hostiam, pro uerecundia populi scienter sacrificauit corpus Christi, hostiam scilicet iam consecratam, cum non haberet aliam. Consilium Cardinalium plurium Episcoporum in hoc consensit, quod si occultum fuit, moneretur, deterreretur que, ut omni tempore uitæ suæ in pœnitentia esset; & si posset sine scandalo, abstineret a conficiendo corpore Domini: si autem publicū, toto tempore cessaret a Missæ celebratione. pars tamen eorū dicebat, nisi se fecerit monachum, uel canonicum, & tunc meritis exigētibus permissu Abba-

su Abbatis,& consilio Apostolici,uel Episcopi,in necessitate posset accedere.*hactenus ibi.*

SACRAMENTIS ABVTI.

1 SAcramētis abuti sapit hæresim,& Inquisitor potest punire tales abutentes,quando vtuntur sacramento altaris ad faciendum incantationes,seu diuinationes,uel sortilegia,aut rebaptizādo aliquem, ut dicitur in glos.in uerbo,saperent.§.sane.cap.accusatus,eod.tit.lib.6.& habetur per Panor.in glo.fin.cap.primo,de sortilegis.

Idem etiam esset quando fierent ista cum chrismate aut aliquo aliorū sacramentorum,quia faciendo mentionē de corpore & sanguine Christi & de baptismo,consequens est quod etiam intelligatur de aliis sacramentis,quia de similibus simile est iudiciū.c.inter cęteras.de rescrip.in fine, cum glo.& ideo bene facit,quia in fine dictę glo.in uerbo,saperent.post quam fecit mentionem de corpore & sanguine Christi. & de baptismo, subiungit,uel his similia.quod est bene notandum.

ANNOTATIONES.

1 Sacramentis abuti sapit hæresim,&c.] *Quibus regulis in genere intelligatur quæ sortilegia & incantationes sapiant hæresim manifeste,abunde dixi apud Eymericum in Directorio Inquisitorum,parte 2.super quæst.42.Idem Doctores tractant in cap.accusatus.§.sane. de hæret.lib.6.uide Augustinum Triumphū Anconitanum in summa de potestate Ecclesiastica, quæst.48. art. 3. ex quo intelliges cur sortilegia hæc hæresim sapiant.adde Oldradum consil.210.incipien. Regularis habet traditio.& Geminianum consi.54.incipien.Quidam sacerdos. & Spineum tract.de lamiis contra ponzinibium apologia 4.vbi merito mihi videtur confutare quoddam Oldradi dictū in præfato consi.210.*

Quod uero addit hic auctor dum explicat glossam in dicto cap. Accusatus. §.sane.uerbo,saperent.de hæret. lib. 6.id quidem verissimum esse censeo, quod enim in hac materia de uno sacramento dicitur in alio sacramento ob eandem rationem locum sibi uendicabit.uide infra in uerbo,sortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

1 SEcta Striarum seu Strigiarum qualiter pertinet ad Inquisitores procedere cōtra eas,eo quia sunt heretice,quia apostatę,& qualiter possunt ire corporaliter ad earum ludum,& quomodo possunt deprehendi illi,qui sunt de illa secta,ponam in fine totius huius operis,ubi diffuse de

his om-

his omnibus tractabo,& etiam ponam aliqua ad declarationem capituli Episcopi.27.q.5.

ANNOTATIONES.

1 Secta Striatum siue Strigiarũ qualiter pertineat ad Inquisitores,&c.] *Super ipso auctoris tractatus de Strigibus, quem in fine huius Lucernæ ponit auctor, si occasio se obtulerit, agetur fortassis plenius; de eis interim uide Syluestrum & Spineum in libris de strigibus, Albertinum tract. de agnoscen. assert. quæst.23. Alfonsum Castrum lib.1. cap.16. de iusta hæret. punitione, & Iacobum Simancam de cathol. instit. tit. 37. de lamiis.*

SENTENTIA.

1 Sententia in crimine hæresis, secundum Archid. non est ferenda, quia iam per canones est promulgata, & lata ipso iure. cap. excommunicamus. eod. tit. & sic potius denũciatur uel declaratur, quam promulgetur 24. q.1. c.1. Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine si etiam super illo pronunciaretur, nõ uitiaretur sentẽtia, ut patet ex notatis in c. ut Inquisitionis. ubi dicitur, quod sententia requiritur per quã negotium terminetur. 22. dist. §.2. uers. cum ergo ad fidem. ff. de re iudi. l.4. §. condemnatum. &c. fin. eo. tit. lib.6. ibi: ad sententiam. hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap. ut commissi. cap. ut Inquisitionis. & cap. finali eod. tit. lib.6.

2 Sententia debet ferri in die & nõ in nocte, aliter pars potest excipere, & appellare: si tamen pars præsens non excipit nec appellat, sentẽtia sic lata, tenet, ut dicit Panor. in cap. consuluit. de offi. deleg. super glo. in uerbo, tenebras. Felinus ibidem dicit, quod sententia lata in nocte nõ ualet nec est opus appellare. & adducit ad hoc textum & glo. magnam in fine in §.2. Instit. de uerb. oblig.

Fallit tamen ut dicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuit occupatus, quia tunc ferre potest, melius tamen faceret si differret in diem sequentem. prout in textu dicti cap. consuluit. dicitur.

3 Similiter dicendũ est de interlocutoria, & de omnibus actibus expediendis iudice sedẽte pro tribunali, quia de nocte expediri non possunt textus est in §. sedebunt. in authen. de iudi. idẽ in petitione apostolorũ, & ita intellige gl. in cap. ab eo. in verbo, loco, de appel. lib.6. in fine.

4 Si per aliquod signum separatur dies a nocte; puta in aliqua pulsatione campanę, illi standum est, aliàs autem cessante hoc signo, quicquid fit ad lucem diei, siue ante ortum solis, siue post occasum, dicitur de die, dummodo persona possit discerni, ut dicit Felinus in dicto c. consuluit.

P Confir-

Confirmat dominus Card. Zabar. in c. si perfodiens de homic.

2 Sententia lata per Inquisitorem, debet statim sine dilatione per iudicem saecularem executioni mandari. uide de hoc diffuse supra, uerbo, executio. §. 1. 2. & 3.

6 Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum, licet appareāt probationes innocētiae, sed ex gratia speciali fit restitutio a principe per textum notabilē in l. Diui. ff. de poenis. ubi de hoc est textus singularis. uide ad hoc Panor. in c. de his. de accus. in prin. & etiam in cap. consanguinei. in fine. de re iudi. Facit l. 1. §. fi. ff. de constit. & Corsetus in dictione, sententia corporis afflictiua.

7 Forma sententiae, secundum Gemin. pro redeūtibus ad fidem, quibus poenitentia iniungitur. Vbi nota secundum eundem, quod iudex non debet pronunciare haereticos, quia non sunt, 24. q. 1. haec est fides. uide de hoc & quaest. ultima. dixit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronunciabit eos haereticos fuisse, quia modus iste non est datus a iure, sed dicet sic: *Quia te inuenimus per tuam confessionem, uel per probationes legitimas, haereticum uel haereticos adorasse, nunc autem saniori usus consilio uis prout asseris, ab unitatem Ecclesiae de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te, in primis abiurata omni haretica prauitate, iuxta formam Ecclesiae, ab excommunicationis uinculis quibus tenebaris astrictus absoluimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mandata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam Ecclesiam temere modis praedictis deliquisti, ad peragendam poenitentiam condignam in perpetuum carcerem te detrudi uolumus, & praecipimus ibi perpetuo remanere.*

Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum est sub conditione, si, nam causa delendae quaestionis expedit sic dici & poni, ut si quod imponitur non saruauerit, eum non absolutum fore appareat. Archid. habuit quasdam informationes officij Inquisitionis, de quibus gl. in hoc titulo plures posuit, sed quicquid dicat, Inquisitores nostri temporis bene pronunciant illum fuisse haereticum, nec apparet quid obstet secundum Ioan. And. haec omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. ut commissi. §. necnon.

8 Forma sententiae priuatoriae, secundum Gemin. qui dicit, quod Inquisitores & Episcopi in eorum sententijs utuntur uerbis prout iacent, scilicet, priuamus, & priuatos denunciamus. & ista practica est tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apostolicae. uer. nos itaque. lib. 6. vbi utitur geminatis uerbis priuatiuis, istis scilicet, denunciamus & priuamus. haec Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. ut commissi. §. priuandi.

9 Sententia debet proferri iudice sedente, aliàs est nulla. cap. fi. de re iudi. lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, ut in dicto c. fin. de re iudi. fallit tamen in Inquisitore haereticae prauitatis, ut dicit Gemi. in

mi. in ſupradicto cap. fin. de re iud. col. 1. ibi: quæro an Epiſcopus poſſit legere, & hoc quia Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſunt recitare ſententias per alios ſicut Epiſcopi, de hoc habes ſupra in verbo, Inquiſitor.§.28.

10 Ad ſententiam audiendam neceſſe eſt vt citetur is, contra quem eſt ferenda ſententia, vt aperte dicit textus in Clem. ſæpe. de verbo. ſignifi. Ad hoc facit gl. in verbo, reſpondeat. c. cum contumacia, de hæreti. lib. 6. neque valet citatio, ſi dicatur, ad audiendam voluntatem ſeu intentionẽ iudicis, ſed oportet quòd ſpecificetur ad audiendam ſententiam, vt dicit gl. in verbo, ad id, dictæ Clem. ſæpe.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus, ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia in iſto caſu diceretur abſens: & ita obſeruat totus mundus, hæc ex libro maleſic. Ang. de Aretio, clauſula, Qui iudex committit præconi, in fine primæ additionis, de hoc ſupra in verbo, citatus, §. 10. & 11.

ANNOTATIONES.

1 Sententia in crimine hæreſis, &c.] *In ſententia ferenda contra reos hæreſis qui ordo debeat obſeruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directòrio Inquiſit. parte 3. ſuper quarto modo proceſſuum fidei terminandi. adde Simancam de Cathol. inſtit. tit. 60. de ſententijs.*

2 Sententia debet ferri in die, & non in nocte, &c.] *Tametſi uera ſummo iure eſſent, quæ hoc loco Auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani, & Felini, de pronuncianda ſententia de die, & non de nocte, nihilominus tamen ſi quandoque in ſacro tribunali contingeret ob multitudinem reorum & prolixitatem proceſſuum, vt ſententiæ coademnatoriæ aliquorum non poſſent de die pronunciari, quod tunc facile poſſet euenire, cum plures ſimul rei ad actionem fidei publicam producuntur, tametſi inquam talium ſententiæ de die pronunciari non poſſent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidæ.*

Melius tamen eſſet, & ſecurius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire poſſent, omnia de die abſoluere, ut rectiſſime etiam admonet Madriliana inſtructio anni 1561. c. 77. in hæc uerba: Et ſtudeant Inquiſitores ut actio fidei tali tempore peragatur, quod executio eorum, qui tradendi ſunt curiæ ſæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia, *hæc ibi.*

5 Sententia lata per Inquiſitorem debet ſtatim, &c. per iudicem ſæcularem executioni mandari.] *Iudex ſæcularis per quos dies poſſit differre executionem ſententiæ contra ſibi traditum uel relictũ ab Inquiſitore, abſque eo quod incidat in aliquam pœnam uel cenſuram, abunde explicui apud Eymericum in*

Directorio Inquisit. par. 3. super q. 36. ubi per quinque vel sex dies differre legitimè supplicium posse ostendi.

7 Forma sententię, &c.] *Hunc articulum discussimus etiam in Directorio parte 3. super 8. modo processum fidei terminandi, ubi diximus, eos qui ab hæresi reuertuntur, pronunciandos esse in sententia hæreticos fuisse, atque hoc iure & consuetudine vtimur.*

9 Et licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, &c. fallit tamen in Inquisitore.] *Verum hoc est & certum, & consuetudine sacri Tribunalis receptum, vide Ioannem Roiam singul. 94. incipien. Inquisitores.*

SORTILEGIA.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, & pertinet ad Inquisitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis consuluntur dęmones, & expectantur eorum responsa, & fiunt eis preces & sacrificia; nam committitur hic idololatria.

Idem vbi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizando aliquem, uel similia, secus autem vbi illa vel similia non accidunt, licet inuocarētur dęmones, ut prouocent, puta animum mulieris ad impudicitiam; nam illud licet sit grauissimum peccatum in se, non tamen sapit hære. m, quia proprium dęmonis est tentare creaturam, ut habetur in Euangelio. Et accedens tentator, &c. & patet 16. q. 2. c. visis. hæc Panormit. in cap. primo, de sortileg. super gl. fin. Facit ad prędicta glo. in uerbo, saperent, cap. accusatus, eod. tit. lib. 6. & quod dicit B. Thomas in secunda secundę, quęstione nonagesima secunda, art. secundo, habes de hoc supra in uerbo, dęmones inuocare, §. 1. & 2.

2 Sortilegorum pœna est, quia vltra pęnas positas in textu cap. in tabulis, eod. tit. potest Episcopus eos dehonestare, ut puta, mitriando, ut fit in aliquibus locis, uel ponendo ad scalam cum uituperio, & eijciendo eos extra Diœcesim, vide bonum textum 26. q. 9. Episcopi, & quod notatur 32. q. 1. c. de Benedicto. hęc Panor. in d. c. in tabulis, de sortileg.

Si tamen prędicta sortilegia saperent hęresim manifestam, ut dictum est in §. immediate pręcedente, tunc posset etiam Inquisitor punire talia sortilegia facientes unà cum Episcopo, quo casu nec Episcopus posset prędictam pœnam imponere sine Inquisitore, iuxta formam Clem. 1. de hęret. uersi. duro.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, &c.] *Vide quæ annotauimus paulo antea, super ver. sacramentis abuti, ne inutiliter sæpe eadem repetamus.*

2 Sortilegorum pœna est,&c.] *De pœna sortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio Inquisitorum, super quæst.42. adde Simancam de Cathol.instit.tit.21.de diuinatione & reuelatione.*
Sortilegium autem & diuinatio in quo differant, docet Federicus de Senis cons. siue quæst. 284. incipien. Domine Reuerende, cuius dicta alibi copiosè expendimus.

STATVTVM.

1 Statutum Ciuitatis, Castri, uel Villæ, uel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium Inquisitionis hæreticæ prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, uel contingat ipsum officiũ Inquisitionis quomodolibet retardari, ipso facto est nullum; & Rectores seu consules ciuitatis uel loci, tenentur dictum statutum exhibere Diœcesano seu Inquisitori sine mora, & si tale inuentum fuerit reuocandum omnino uel moderandum, ut dicitur in c. statutum ciuitatis, de hæret. lib.6. ubi dicit Gemi. quòd Inquisitores possunt compellere omnes qui habent potestatem reuocandi uel temperandi statuta, ad reuocandum uel temperandũ ipsa. arg, in Clem. ex graui. de vsu. vers. eandem etiam. vide ad hoc glo. 1. & 2. & penul. dicti c. statutum.

ANNOTATIONES.

1 Statutum Ciuitatis, Castri, uel Villæ, &c.] *Hoc pertinet ad ea capita, quæ fauore fidei sunt constituta, vt liberius & facilius hæretica prauitas extirpetur. Repertorium Inquisit. uerbo, statutum, & Camillus Campegius apud Zanchinum cap.31.*

SVMMARIE.

1 Summarie, idest, summatim, uel breuiter: & si causa principalis est summaria, & omnes eius articuli sunt summarii. Bart. super Extrauaganti, Ad reprimendum, in uerbo, summarie.

ANNOTATIONES.

1 Summarie, idest, summatim, &c.] *In superioribus dictum est, quod in causis fidei proceditur summarie, simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij. hoc ergo quòd hic docet Auctor ad eam rem spectat. uide Ioannem Roiam sing. 145. incip. ordo iudiciarius, & Repertorium Inquisit. uerbo, ordo iudiciarius.*

SVSPI-

SVSPICIO.

1 SVſpicionem de hæreſi inducunt iſta, videlicet, celebrare conuenticula occulta, ſeu à cōmuni cōuerſatione fidelium vita & moribus diſſidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §. quòd ſi quis & in gloſ. ibidem in verbo, moribus. Idem dicit Feli. in dicto cap. excommunicamus. vbi dicit contra tales diſcedentes a communi conuerſatione fidelium circa cultū diuinum, puta ſi circa Miſſam vel alia ſacramenta Eccleſiæ eſt diu negligens, poſſet inquiri de hæreſi abſque infamia. de hoc ſupra in verbo, probatio. §. 4.

2 Suſpicio ſola ſufficit ad hoc quòd procedatur ad inquiſitionem contra hæreticos, dicto cap. excommunicamus. hæc Gemi. in cap. inquiſitores. eod. tit. lib. 6.

Et nota quòd ex leui argumento vel indicio inducitur ad ſuſpicionem vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem. nam ex modica & leui præſumptione poteſt procedi contra aliquem in crimine hæreſis, ſecundum Gemi. in cap. accuſatus. eod. tit. lib. 6. de hoc ſupra, verbo. præſumptio. §. octauo.

3 Suſpicionum alia leuis & modica, alia vehemens, & alia violenta. Colligitur hoc in dicto cap. accuſatus. & in gloſ. in verbo, vehementem cap. cum contumacia. eod. tit. lib. 6. vbi habetur quomodo iſta intelligantur. Facit ad hoc cap. litteras. de pręſumpt. & gloſ. ibi. in verbo, vehementem vide ad hoc dominum Archiepiſcopum Florent. in tertia parte, Summæ ſuæ, tit. nono. cap. 12. circa medium, ibi: & nota quòd triplex eſt ſuſpicio de hoc ſupra in. verbo, præſumptio. §. ſecundo.

4 Suſpicio probabilis inducit pręſumptionem, ff. quòd met. cau. l. ult. 2. q. 5. presbyter. violenta, condemnationem, 32. q. 1. dixit dominus. hęc habentur in gl. 1. c. oues. 6. q. 1.

4 Suſpectus eſt de hæreſi, & poteſt procedi cōntra eum, qui perſiſtit in excommunicatione per biennium, imo per annum, ſecundum Hoſtien. & alios, arg. in c. rurſus. & c. quinque. 11. q. 3. & c. omnis, de pœnit. & remiſ. præſumitur enim male ſentire de ſacramentis Eccleſiæ, & dę poteſtate Eccleſiæ, ex quo non curat de eius excōmunicatione textus eſt de hoc in c. fi. de pœnis & Panor. ibidem in tertio notabili. Confirmat Feli. in c. excommunicamus itaque, eod. tit. col. 1. ibi: Sed quęrit Petrus de Ancharano, niſi talis probaret iuſtam cauſam contumaciæ ſuę. Confirmat etiā dominus Card. Zabar. in Clem. 3. eod. tit. in fine.

6 Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commiſſa in cauſa hęreſis, tunc poſt lapſum anni habetur pro hęretico, & poteſt puniri ut hęreticus, ut in c. cum contumacia, eod. tit. lib. 6. ſi autem fuit excommu-

communicatus pro contumacia in alia causa, tunc si steterit per annum uel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæresi, ut notatur in dicto cap.cum contumacia.sed tantum insurgit suspicio contra eum de hæresi,ut est textus notabilis in dicto cap.fi.de pœnis.& poterit sibi indici purgatio,in qua si defecerit.habetur pro conuicto, ut in cap.inter.in fine.de purga.cano.& in dicto cap.excommunicamns.§.1. & Panor.in dicto cap.fin.de pœnis.supra glo.in uerbo,hęreticæ,prauitatis.Confirmat Feli.ubi supra.

ANNOTATIONES.

1 Suspicionem de hæresi inducunt ista,&c.] *De hac materia dictum est supra in uerbo, præsumptio. sed uide Alciatum tract.de præsumpt. Repertorium Inquisitor.uerbo,suspectus.& Simancam de Cathol.institu.tit.50.de præsumptionibus & suspicionibus.*

5 Suspectus est de hęresi,& potest procedi contra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium,&c.] *De excommunicatis per annum & amplius,& de ordine procedendi contra eos,copiose agit Eymericus in Directorio Inquisi.parte 1.quæst.47. ubi nos ea addidimus,quæ huic proposito uidebantur necessaria.*

Refert autem intelligere,an aliquis sit excommunicatus ob causam fidei, an vero aliquam aliam rem:huiusmodi enim excommunicati ob diuersas causas, diuerso iure censentur.

TACITVRNITAS.

1 TAciturnitatis pro confessione habetur,quando quis interrogatus noluit respōdere.ff.de interro.actio.l.de ætate.§.nihil interest.& arg. 65.dist.cap.si forte.& 60.dist.si seruus.hæc in glo.in uerbo,confessiones c.quoniam contra,de proba.Confirmat Panor.ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Taciturnitas pro confessione habetur,&c.] *De tacente, an & quando habeatur pro consentiente,copiose scribunt doctores in c.is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alii in cap.nonne. de præsump. res est late patens, quæ breui oratione concludi nō potest. & eius usus in sacro tribunali occurrit raro.si tamen occurreret ex prædictis posset difficultas superari.*

Quodsi contingeret aliquē malitiose, dolose, & fraudulenter nolle Inquisitori legitime interroganti respondere, per torturam iuxta qualitatem indiciorum is posset,& deberet ad respondendum compelli.

TE-

TESTES.

1 Testes, secundum Archid. si se subtrahant à testimonio perhibendo, sunt cogendi per censuram ecclesiasticam, ut habetur de testi. cogē. cap. 1. & sequentibus, & iuramentum vel uotum de celando non valeret. de offi. ordi. quia plerique. lib. 6. de reg. iuris. in malis. eo. lib. neque per exceptionem excusarentur aliqui a testimonio ferendo, etiam coram ordinario. ad hoc cap. excommunicamus itaque, §. addicimus. in fi. de hæreticis. A fortiori coram delegato Papæ. arg. cap. sane quia. de off. deleg. hæc Gemi. in cap. ut officium. de hæret. lib. 6. §. uerum. Confirmat Pan. in cap. dilectorum. de testi. cogen. ubi de hoc diffuse.

2 In examinatione testium iudex debet esse sollicitus, & iterum inquirere, si confuse depositum erat, & maxime super causa scientiæ iterum interrogentur, quod fieri potest secundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia testium, cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina, nec ipse diuinare tenetur. hæc Gemi. ubi supra, super dicto §. verum. Facit ad hoc de testi. cap. clamor.

3 Quia dictum est quòd iudex debet inquirere de inimicitia testiū, ideo nunc videndum est propter quas inimicitias repellendus sit quis a testimonio, vnde glo. in verb. capitales, c. per tuas. de simo. dicit, ꝙ tantum ꝓpter inimicitias capitales & non propter alias remouetur quis a testimonio. glo. autem in verbo, inimicos. cap. cum oporteat. de accus. dicit, quòd propter quales inimicitias quis repellendus sit a testimonio, relinquitur arbitrio iudicis. arg. in auth. de testib. §. si uero dicatur. collatione septima. Confirmat hoc Felin. in cap. repellantur. de accus. ibi: Nota vltimo. & iudex extimabit an sit credendum testi, vel non. ff. de quæst. l. 1. §. præterea inimicorum. & §. quæstionem.

Quæ autem dicantur inimicitiæ capitales, declarat Panor. super dicta glo. in verbo, inimicos. dicens post glo. in l. licet. ff. de arbit. quòd inimicitiæ capitales seu graues sunt, cum quis minatur alicui mortem, uel eum odit, uel ei mortem desiderat, uel quia accusauit eum criminaliter; & idē quando est quæstio de omnibus bonis, uel maiori parte. arg. c. frequens. de testi. spol. lib. 6. & subiungit quòd capitales inimicitiæ indistincte repellunt aliquem a testimonio, si uero non sint capitales, tunc recurrendū est ad iudicis arbitrium, ut dicit gl. superius alleg. & facit. l. 1. ff. de quęst. nam in hoc iudicio multum versatur arbitrium, an inimicitiæ sint graues vel leues; nam debet attendi qualitas inimicitiæ, secundum Bar. in l. maritus. de quęst. de quo vide Dinum in l. filiæ. ff. sol. matr.

4 Nota tamen quòd testis qui inuitus testimonium perhibet, non potest repelli tanquā inimicus in illa causa uel in alia, secus si ipse sponte venit ad feren-

ad ferendum testimonium, quia tunc præsumitur inimicus. argum. in l. quæ omnia. ff. de procu. facit cap. cum in tua. de spon. hæc Panor. in cap. cum P. Manconella. de accusa. in fine.

5 Quæritur an sit adhibenda fides dictis illius testis, qui dicit se inimicũ eius contra quem interrogatur. Respondet Panor. quia aut testis dixit se inimicum antequam iuraret seu produceretur in testem, & sic præsumitur hoc dixisse in fraudem, & nihilominus debet recipi; si uero non constat eum dixisse in fraudem, non uidetur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis; sed si hoc non est, uel de hoc dubitatur, non debet iudex propter solum dictum testis desistere, sed debet interrogare de qualitate inimicitiæ, quia non omnis inimicitia repellit indistincte, ut dictum est supra in §. proxime superiori.

Si dicat se inimicum capitalem, nõ debet recipi, ut in authen. de testi. §. si uero dicatur. & notatur in c. ex parte Adę. & c. cum causam. de testi. si uero inimicitiæ non sunt capitales, debet recipi, & quanta fides sit adhibenda relinquitur arbitrio iudicantis.

Si autem testis dixit se inimicum postquam iurauit, sed antequam deponeret, tunc non est ei adhibenda fides; si uero postquam iurauit & deposuit dixit se inimicum incõtinenti in fine depositionis, in generalibus interrogationibus creditur ei; si ex interuallo dixit se inimicũ, non ei creditur, sed statur priori dicto. hæc omnia colliguntur ex Panor. in c. Inquisitionis. de accus. §. tertio.

6 Nam iurisconsultus ff. de testi. l. 3. dicit iudici; *Tu magis scire potes, quãta fides sit testibus adhibenda.* quasi dicat, non potest dari certa doctrina. hæc Panor. in cap. quanto. de præsumpt.

7 Testium examinationi in crimine hæresis & ipsum crimen concernẽtibus, debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarũ præsentia per publicam personam, aut per duos idoneos uiros eorundẽ testium depositionis fideliter conscribantur, ut in cap. ut officium. de hæret. §. uerum. lib. 6. ubi dicit Gemi. quod clerici sæculares dicuntur quandoque religiosi. 4. dist. denique. quandoque laici. 44. dist. nõ liceat. de cõsti. ecclesia. sed in illo textu c. ut officium. auctor non intellexit stricte de illis qui religionis habitum susceperunt, pro quibus pręsumitur. de noui oper. nun. c. 2. uers. super eo. ubi de hoc Ioan. And.

8 Testis examinetur an credat quæ deponit, id est, an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. sustinendum quando singulariter interrogatur, sed in generalibus interrogationibus non debet fieri ista interrogatio, an credat. hoc est de mente Panor. & colligitur ab ipso in c. Inquisitionis. §. quæsiuisti. in principio.

9 Debet insuper testis examinari de personis, puta, si cognoscit personã contra quam deponit, & etiam de alijs circunstantijs. ad hoc textus in

in cap.cum causam. de testi. aliter non possumus ad ueritatē peruenire. 23.q.8. occidit.in fi. an etiā lucri causa, vel ex inimicitia testificetur seu deponat,& de alijs de quibus traditur ff.eo.l.3.& 4.q.4.§.si testes. Facit ad hoc glo.3.dict.c.cum causam.& quod dicit Panor.ibidem.

10 Necesse est etiam quod testis interrogetur de causis scientiæ, puta de visu uel auditu,fama,uel credulitate,ut dicit textus dicti ca.cum causam & si testis causam scientiæ non reddiderit,non ualebit dictum eius,ut dicit glo.4.dicti cap.cum causam.& 4.q.3.solam.si autem non fuit interrogatus,ualebit dictum eius,ut in c.sicut.de re iudi. Ad hoc facit singularis glo.4.in dicto cap.cum causam.

11 Quæ sit autem causa sufficiens scientię in teste, dic secundum Innoc. in dicto cap.cum causam. & clarius secundum Bart. in tractatu de teste, quod testis ad hoc ut concludat, debet reddere causam sciētiæ per illum sensum corporis,quo actus super quo deponit, percipitur; unde si de re perceptibili uisu,dicat,uidi:si de auditu, dicat, audiui: si deponit ꝙ res erat amara,uel dulcis,dicat gustaui:super odorifera uel fetida,dicat,odoraui:si super re aspera uel leui,dicat,quia tetigi:& pro hoc est bonus textus in cap.testes.3.quæst.9.& in l.testiū.ff.eo.tit.& ubi res est perceptibilis duplici sensu,dēt deponere per utrumq; sensum,ut in cap.ex litteris.de consuet.& quando depositio habet annexam causam sciendi,frustra interrogabitur de causa scientiæ:vt quia dixit,uidi quod Titius percussit Semproniū.colliguntur ista ex Panor.in dicto cap.cum causam super dicta gl.de causis.ibi:Sed ad declarationē omniū. Facit ad hoc quod dicit Iurisconsultus.ff.de testi.l.3.Tu magis scire potes,&c. uide eundem Panor.super dicto c.cum causam.& quod ibi dicit diffuse.

12 Testis dicens unum extra iudicium,non ualet dicere contrarium in iudicio,vnde statur priori dicto,nisi præsumatur hoc dixisse in fraudem,ut si testis vilis fortunæ dixit in præsentia parti potētis aliquid quod ueniebat in fauorem illius,si postea in iudicio præstito iuramento dicat cōtrarium,non debet stari priori dicto,quia præsumitur illud dixisse prius ut placeret parti,sed in iudicio metu iuramenti dixit ueritatem,secus ubi talis præsumptio non subesset:quod tene bene mēti perpetuo. hęc Panor. in dicto c.Inquisitionis.§.tertio.uers.ultimo signanter.uide ad hoc quod dicit idem Panor.in c.cum in tua.de testi.in fine.

13 Dictum testis habetur pro confessione, quatenus aliquid deponit contra se. Ad hoc de cōfes.cum super,de elect.per Inqui tionem.hæc Gemi. in c.accusatus.de hæret.§.licet.lib.6.

14 Licet minor xx.annis non sit sufficiens ad testificandum in criminalibus,ut l.testimoniū.ff.de testi.poterit tamen examinari ex mero iudicis officio pro indicio,& faciet indicium ad torturam,ut in l.fin.C.ad Sillan. & uide Bart.in hac materia,per illum textū in l.dę minore.in prin.ff.de quæstio.

quæstio.hęc Angel.in lib.malefi.clausula,Comparuerunt inquisiti,& negauerunt totum,col.3.ibi:quæro qui testes, & in additione sequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus potest esse testis,l.ex eo.ff.de testi. & de hoc est gl.singularis in uerbo,nec testis, 33.q.5. mulierem.de hoc in gl.in cap.quoniam,&c.tam litteris,de testi.hæc Angel.ubi supra col.4. in prin.ibi:quid in muliere,an sit testis, & hoc quando agitur in modum Inquisitionis, ut in d.glos.in d.cap.quoniam,seu in denunciatione, ut in glos.in uerbo,siue laicos,dicti cap.tam litteris,& hoc præcipue in casibus in quibus admittuntur infames & criminosi, ut in dicta glo.in uerbo,nec testem,dicti cap.mulierem.

16 Testes possunt induci per iudicem ex mero officio contra reum ut cōdemnetur,etiam postquam est conclusum in causa, etiam in accusationibus.uide late Bart.in quęstione,quę incipit:iudex maleficiorum super accusatione,&c.hæc Angel.ubi supra,col.5.ibi:quæro an post.& in additione sequenti dicitur,quòd in qualibus causa criminali iudex potest recipere testes,etiam post didicita testificata.

17 Infames,excommunicati, & complices,admittūtur ad testificandum in crimine hæresis,ut in c.in fidei fauorem. de hæret.lib.6. immo omnes testes indifferenter,quamquam criminosi, admittuntur in crimine hæresis secundum Panormit.in cap.licet Heli.de simo.in col.2.ibi: Nota quòd in crimine læsæ maiestatis.& uide quod not.glo.in c.1. de confessis.& 15. quæst.3.nemini.& quod ibi notat Archid.Facit ad hoc glo.in uerbo,nulli de se confess.c.ueniens,el primo,de testib.& glo.2.in fi. c.fi.de testi.cogen.facit etiam gl. fin.in c. quoniam aliqua,de testi. Confirmat Archid. in c. accusatus,§.licet,super uerbo, exceptum. nam tanta est labes criminis hæresis,ut serui aduersus dominos suos,& quilibet criminosus aduersus quemlibet admittuntur,& est textus 2. quæst. 7. cap. præsumunt.§. opponitur huic.

18 In crimine hæresis admittuntur testes quantumcunque criminosi, & excommunicati,non habita differentia, an agatur contra sæcularem, an contra regularem,& an sint alia adminicula, hæc Panor.super gl. in uerbo,indifferenter.dicti cap.licet Heli.de simo.& in c.per tuas, el 1.eo.tit. super gl.in uerbo,de simoniaca prauitate. An autē meretrix admittatur, uide quod notat Panor.in c.tanta.de simo.in 2.notabili.

19 Tres testes uel duo deponunt contra hæreticum,unus super uno, alius super alio articulo,uel unus dicit eum dixisse quædam uerba hæreticalia, alius dixit eum dixisse alia uerba hæreticalia: uidentur isti esse singulares. ut de elect.c.in Genesi.& c.bonæ.cum similibus.

Dic quòd si generaliter inquiritur de hæresi contra eum, tunc damnabitur ad dictum istorum, quia omnes isti probant eum habere unam nequitiam sceleris,scilicet hæresis, & concordant ad unum effectum seu fi-

6 Sed quæritur, qua pœna puniendus est is, qui dicitur quadam iuris fictione relapsus, qui uidelicet primo abiurauit hæresim ut uehementer suspectus, & postea in hæresim est lapsus? textus d.c. accusatus, de hoc nihil ponit expresse, ex quo tamen dicit, quòd is qui abiurauit ut leuiter suspectus, & postea labitur in hæresim, quamuis sit grauius puniendus, non tamen debet pœna relapsorum in hæresim puniri, per hoc innuit, quod is qui abiurauit vt uehementer suspectus, & postea labitur in hæresim, debeat puniri pœna relapsorũ in hæresim: nã quod de uno negatur, de alio conceditur, de præsump. nonne. in glo. ibi, in verbo, tacendo, in fine 25. dist. qualis, 15. q. 3. de crimine, & c. ex eo. ff. de iud. cum prætor. & 33. q. 2. latorem, ff. de pact. dotalibus, ob. res. §. 2. & ex hoc habetur quòd qui dicitur quasi quadam iuris fictione relapsus, & qui prius abiurauit vt vehementer suspectus, possit puniri pœna relapsorum in hæresim.

Quæ autem sit ista pœna. glo. in uerbo, pęna, dicti c. accusatus, remittit ad notata in c. ad abolendam. §. illos quoque. de hæret. & cap. super eo. eod. tit. lib. 6. ubi tales sine ulla penitus audientia relinquendi sunt iudici sæculari, & de hoc supra in uerbo, Executio contra damnatos de hęresi. §. 4. & 5.

7 Sed nota bene & aduerte secundum Panor. in c. inter. de purg. cano. super gl. fin. uer. & ex hoc dicto, quòd si aliquis aliàs incidisset in hæresim, & nunc ex deficientia in purgatione haberetur pro conuicto & pro relapso, deberet tradi curiæ sęculari, ut in d.c. accusatus, quod est bene notandum, de hoc etiam supra in uerbo, purgatio canonica, §. 9. in fi.

ANNOTATIONES.

1 Relapsus dicitur, qui in una specie hæresis, &c.] *De relapsis omnes, qui de pœnis hæreticorum scripserunt, edisserunt. Directorium Inquisitorum, par. 2. q. 58. Zanchinus tract. de hæret. c. 16. Repertorium Inquisit. uerbo, relapsus. Alfonsus Castrus lib. 2. c. 2. de iusta hæret. punit. Simancas de Cathol. instit. tit. 57. incipien. Relapsus, & alij quos omitto consulto.*

Qualiter agendum sit cum relapsis antequam tradantur curiæ sæculari docent nonnulli ex prætitatis, sed in primis Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum, par. 3. in nono, & undecimo modo processum fidei terminandi.

Relapsi uero siue pœniteant, siue non, tradendi sunt curiæ sæculari, num autẽ parcendum sit eis si sponte se ipsos deferant, dixi apud Eymericum in Directorio Inquisi. par. 3. nu. 58. de sponte uenientibus.

SACER-

SACERDOS CELEBRANS.

1 Sacerdos celebrans si non consecrat corpus, & sanguinem Christi sed fingit se consecrare, quia habet conscientiam, sciens se esse in pecato mortali, & ideo sumit hostiā non consecratam propter hoc non sapit hæresim manifestam, secundum Oldradum in consilio suo 208. quem allegat Gemi. in cap. accusatus. de hæreti. lib. 6. in fine. Facit ad hoc optime cap. de homine. de celeb. Miss. & quod ibi notat Panor. uide ad hoc beatum Thomam in quolibeto quinto, articulo 12.

Posset tamen talis sacerdos examinari ab Inquisitore quomodo sentiat de sacramento altaris seu Eucharistię, præsertim quando est assuetus sic facere, atq. in glo. in uerbo, moribus. cap. excommunicamus itaque, de hæreticis. Facit 41. dist. quisquis.

ANNOTATIONES.

Sacerdos celebrans si non cōsecrat corpus & sanguinem Christi, &c.] *De hoc articulo agit Oldradus consil. 210. incipien. Regularis habet traditio, quod auctor hic dicit esse 208. & sanctus Thomas in hoc §. citatus. Felinus, Ioannes Anania, & alii, in c. ad abolendam. de hæret. Calderinus consil. 4. tit. de hæret. quos refert Ludouicus Carrerius tract. de hære. nu. 39. vers. item contrahitur hæresis per perceptionem. Geminianus præterea & alii plerisque in locis.*

Num autem sacerdos hoc crimen committens habendus sit uelut hæreticus, aut ut suspectus de hæresi, & in qualem suspicionem incurrat, non potest breuiter declarari; multa enim capita distinguere oportet, & intetio, siue propositum delinquentis diligenter explorandum est, ut inde criminis qualitate aucta, uel diminuta, pœna granior, aut mitior imponatur.

De sacerdote quodam qui scienter sacrificauit corpus Christi, scilicet hostiam iam consecratam, in eo pœnitentiali, quod nuper edidit Antonius Augustinus Archiepiscopus Tarraconensis, & Romanum nocauit cap. vlt. his uerbis scriptum est: De quodam sacerdote quæstio proposita est, qui cum populo deberet cantare Missam, & fuisset oblitus portare hostiam, pro uerecundia populi scienter sacrificauit corpus Christi, hostiam scilicet iam consecratam, cum non haberet aliam. Consilium Cardinalium plurium Episcoporum in hoc consensit, quod si occultum fuit, moneretur, deterreretur que, ut omni tempore uitæ suæ in pœnitentia esset; & si posset sine scandalo, abstineret a conficiendo corpore Domini: si autem publicū, toto tempore cessaret a Missæ celebratione. pars tamen eorū dicebat, nisi se fecerit monachum, uel canonicum, & tunc meritis exigētibus permis-

su Abba-

su Abbatis,& consilio Apostolici,uel Episcopi,in necessitate posset accedere.*hactenus ibi.*

SACRAMENTIS ABVTI.

1 SAcramētis abuti sapit hæresim,& Inquisitor potest punire tales abutentes,quando vtuntur sacramento altaris ad faciendum incantationes,seu diuinationes,uel sortilegia,aut rebaptizādo aliquem , ut dicitur in glos.in uerbo,saperent.§.sane.cap.accusatus,eod.tit.lib.6.& habetur per Panor.in glo.fin.cap.primo,de sortilegijs.

2 Idem etiam esset quando fierent ista cum chrismate aut aliquo aliorū sacramentorum,quia faciendo mentionē de corpore & sanguine Christi & de baptismo,consequens est quod etiam intelligatur de alijs sacramentis,quia de similibus simile est iudiciū.c.inter ceteras.de rescript.in fine, cum glo.& ideo bene facit,quia in fine dictę glo.in uerbo,saperent.post quam fecit mentionem de corpore & sanguine Christi. & de baptismo, subiungit,uel his similia.quod est bene notandum.

ANNOTATIONES.

1 Sacramentis abuti sapit hæresim,&c.] *Quibus regulis in genere intelligatur quæ sortilegia & incantationes sapiant hæresim manifeste,abunde dixi apud Eymericum in Directorio Inquisitorum,parte 2.super quæst.42.Idem Doctores tractant in cap.accusatus.§.sane. de hæret.lib.6.uide Augustinum Triumphū Anconitanum in summa de potestate Ecclesiastica, quæst.*48. *art.*3. *ex quo intelliges cur sortilegia hæc hæresim sapiant.adde Oldradum consil.*210.*incipien. Regularis habet traditio.& Geminianum consi.*54.*incipien. Quidam sacerdos. & Spineum tract.de lamiis contra ponzinibium apologia* 4.*vbi merito mibi videtur confutare quoddam Oldradi dictū in præfato consi.*210.

Quod uero addit hic auctor dum explicat glossam in dicto cap. Accusatus. §.sane.uerbo,saperent.de hæret. lib. 6.id quidem verissimum esse censeo, quod enim in hac materia de uno sacramento dicitur in alio sacramento ob eandem rationem locum sibi uendicabit.uide infra in uerbo,sortilegia.

SECTA STRIGIARVM.

1 SEcta Striarum seu Strigiarum qualiter pertinet ad Inquisitores procedere cōtra eas,eo quia sunt hęreticę,quia apostatę,& qualiter possint ire corporaliter ad earum ludum,& quomodo possunt deprehendi illi,qui sunt de illa secta,ponam in fine totius huius operis,ubi diffuse de

his om-

his omnibus tractabo,& etiam ponam aliqua ad declarationem capituli Episcopi.27.q.5.

ANNOTATIONES.

1 Secta Striatum siue Strigiarũ qualiter pertineat ad Inquisitores,&c.] *Super ipso auctoris tractatusde Strigibus, quem in fine huius Lucernæ ponit autor, si occasio se obtulerit, agetur fortassit plenius; de eis interim uide Syluestrum & Spineum in libris de strigibus, Albertinum tract.de agnoscen. assert. quæst.23. Alfonsum Castrum lib.1. cap.16.de iusta hæret.punitione, & Iacobum Simancam de cathol.instit.tit.37.de lamiis.*

SENTENTIA.

1 SEntentia in crimine hæresis,secundum Archid. non est ferenda, quia iam per canones est promulgata,& lata ipso iure.cap.excommunica mus.eod.tit.& sic potius denũciatur uel declaratur,quam promulgetur. 24. q.1. c.1. Et ita debet ferri sententia declaratoria super dicto crimine si etiam super illo pronunciaretur, nõ intiaretur sentẽtia,ut patet ex no tatis in c.ut Inquisitionis.ubi dicitur, quod sententia requiritur per quã negotium terminetur.22.dist.§.2.uers.cum ergo ad fidem.ff.de re iudi. l.4.§.condemnatum.&c.fin.eo.tit.lib.6. ibi: ad sententiam. hæc omnia colliguntur ex Gemi. in dicto cap.ut commissi. cap. ut Inquisitionis. & cap.finali eod.tit.lib.6.

2 Sententia debet ferri in die & nõ in nocte,aliter pars potest excipere, & appellare:si tamen pars præsens non excipit nec appellat, sentẽtia sic lata,tenet,ut dicit Panor.in cap.consuluit.de offi.deleg.super glo. in uer bo,tenebras.Felinus ibidem dicit, quod sententia lata in nocte nõ ualet nec est opus appellare.& adducit ad hoc textum & glo. magnam in fine in §.2.Instit.de uerb.oblig.

Fallit tamen utdicit idem Felinus vbi iudex multitudine agendorum fuit occupatus, quia tunc ferre potest, melius tamen faceret si differret in diem sequentem.prout in textu dicti cap.consuluit.dicitur.

3 Similiter dicendũ est de interlocutoria,& de omnibus actibus expediendis iudice sedẽte pro tribunali, quia de nocte expediri non possunt textus est in §.sedebunt.in authen.de iudi.idẽ in petitione apostolorũ, & ita intellige gl.in cap. ab eo.in verbo,loco,de appel.lib.6.in fine.

4 Si per aliquod signum separatur dies a nocte;puta in aliqua pulsatione campanę,illi standum est,aliàs autem cessante hoc signo,quicquid fit ad lucem diei,siue ante ortum solis, siue post occasum, dicitur de die, dummodo persona possit discerni, ut dicit Felinus in dicto c.consuluit.

Confirmat dominus Card. Zabar. in c. si perfodiens de homic.

2 Sententia lata per Inquisitorem, debet statim sine dilatione per iudicem saecularem executioni mandari. uide de hoc diffuse supra, uerbo, executio. §. 1. 2. & 3.

6 Sententia corporis afflictiua non potest iure communi retractari post lapsum decem dierum, licet appareat probationes innocētiæ, sed ex gratia speciali fit restitutio a principe per textum notabilē in l. Diui. ff. de pœnis. ubi de hoc est textus singularis. uide ad hoc Panor. in c. de his. de accus. in prin. & etiam in cap. consanguinei. in fine. de re iudi. Facit l. 1. §. fi. ff. de constit. & Corsetus in dictione, sententia corporis afflictiua.

7 Forma sententiæ, secundum Gemin. pro redeūtibus ad fidem, quibus pœnitentia iniungitur. Vbi nota secundum eundem, quod iudex non debet pronunciare hæreticos, quia non sunt, 24. q. 1. hæc est fides. uide de hoc & quæst. ultima. dixit Apostolus. & cap. qui in ecclesia. nec pronunciabit eos hereticos fuisse, quia modus iste non est datus a iure, sed dicet sic: *Quia te inuenimus per tuam confessionem, uel per probationes legitimas, hæreticum vel hæreticos adorasse, nunc autem saniori usus consilio uis prout asseris, ab unitatem Ecclesiæ de corde puro & fide non ficta redire, idcirco te, in primis abiurata omni hæretica prauitate, iuxta formam Ecclesiæ, ab excommunicationis vinculis quibus tenebaris astrictus absoluimus, si tamen ad eam ex corde redieris, & iniuncta tibi mandata seruaueris: & quia in Deum, & sanctam Ecclesiam temere modis prædictis deliquisti, ad peragendam pœnitentiam condignam in perpetuum carcerem te detrudi uolumus, & precipimus ibi perpetuo remanere.*

Nec miretur aliquis de eo quod in hac forma dictum est sub conditione, si, nam causa delendæ quæstionis expedit sic dici & poni, ut si quod imponitur non saruauerit, eum non absolutum fore appareat. Archid. habuit quasdam informationes officij Inquisitionis, de quibus gl. in hoc titulo plures posuit, sed quicquid dicat, Inquisitores nostri temporis bene pronunciant illum fuisse hæreticum, nec apparet quid obstet secundum Ioan. And. hæc omnia colliguntur ex Geminia. in dicto cap. ut commissi. §. necnon.

8 Forma sententiæ priuatoriæ, secundum Gemin. qui dicit, quod Inquisitores & Episcopi in eorum sententijs utuntur uerbis prout iacent, scilicet, priuamus, & priuatos denunciamus. & ista practica est tutior, pro qua facit optime textus de re iudi. ad Apostolicæ. ver. nos itaque. lib. 6. ubi utitur geminatis uerbis priuatiuis, istis scilicet, denunciamus & priuamus. hæc Gemi. post Ioan. And. in dicto cap. ut commissi. §. priuandi.

9 Sententia debet proferri iudice sedente, aliàs est nulla. cap. fi. de re iudi. lib. 6. & licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, ut in dicto c. fin. de re iudi. fallit tamen in Inquisitore hereticæ prauitatis, ut dicit Gemi. in

mi. in ſupradicto cap. fin. de re iud. col. 1. ibi: quære an Epiſcopus poſſit legere, & hoc quia Inquiſitores hæreticæ prauitatis poſſunt recitare ſententias per alios ſicut Epiſcopi, de hoc habes ſupra in verbo, Inquiſitor. §. 28.

10 Ad ſententiam audiendam neceſſe eſt vt citetur is, contra quem eſt ferenda ſententia, vt aperte dicit textus in Clem. ſæpe. de verbo. ſignifi. Ad hoc facit gl. in verbo, reſpondeat. c. cum contumacia, de hæreti. lib. 6. neque valet citatio, ſi dicatur, ad audiendam voluntatem ſeu intentionē iudicis, ſed oportet quòd ſpecificetur ad audiendam ſententiam, vt dicit gl. in verbo, ad id, dictæ Clem. ſæpe.

11 Aduertas tamen ne feras ſententiam condemnatoriam contra reum, qui eſt in carceribus, ſed facias eum citari & duci ante tribunal tuum, & non feras ſententiam in abſentem, licet detentus ſit in carceribus, quia in iſto caſu diceretur abſens; & ita obſeruat totus mundus, hæc ex libro maleficiorum Ang. de Aretio, clauſula, Qui iudex committit præconi, in fine primæ additionis, de hoc ſupra in verbo, citatus, §. 10. & 11.

ANNOTATIONES.

1 Sententia in crimine hæreſis, &c.] *In ſententia ferenda contra reos hæreſis qui ordo debeat obſeruari, abunde explicuimus apud Eymericum in Directorio Inquiſit. parte 3. ſuper quarto modo proceſſum fidei terminandi. adde Simancam de Cathol. inſtit. tit. 60. de ſententijs.*

2 Sententia debet ferri in die, & non in nocte, &c.] *Tametſi uera ſummo iure eſſent, quæ hoc loco Auctor commemorat iuxta opinionem Panormitani, & Felini, de pronuncianda ſententia de die, & non de nocte, nihilominus tamen ſi quandoque in ſacro tribunali contingeret ob multitudinem reorum & prolixitatem proceſſuum, vt ſententiæ condemnatoriæ aliquorum non poſſent de die pronunciari, quod tunc facile poſſet euenire, cum plures ſimul rei ad actionem fidei publicam producuntur, tametſi inquam talium ſententiæ de die pronunciari non poſſent, non propterea redderentur nullæ, aut inualidæ.*

Melius tamen eſſet, & ſecurius ob multa pericula, quæ ob tenebras interuenire poſſent, omnia de die abſoluere, ut rectiſſime etiam admonet Madriliana inſtructio anni 1561. c. 77. in hæc uerba: Et ſtudeant Inquiſitores ut actio fidei tali tempore peragatur, quod executio eorum, qui tradendi ſunt curiæ ſæculari fiat de die ob euitanda inconuenientia, *hæc ibi.*

5 Sententia lata per Inquiſitorem debet ſtatim, &c. per iudicem ſæcularem executioni mandari.] *Iudex ſæcularis per quos dies poſſit differre executionem ſententiæ contra ſibi traditum uel relictū ab Inquiſitore, abſque eo quod incidat in aliquam pœnam uel cenſuram, abunde explicui apud Eymericum in*

Directorio Inquisit. par. 3. super q. 36. ubi pix quinque vel sex dies differre legitimè supplicium posse ostendi.

7 Forma sententię, &c.] *Hunc articulum discussimus etiam in Directorio parte 3. super 8. modo processum fidei terminandi, ubi diximus, eos qui ab haresi reuertuntur, pronunciandos esse in sententia hæreticos fuisse, atque hoc iure & consuetudine vtimur.*

9 Et licet debeat legi & proferri per ipsum iudicem, &c. fallit tamen in Inquisitore.] *Verum hoc est & certum, & consuetudine sacri Tribunalis receptum, vide Ioannem Roiam singul. 94. incipien. Inquisitores.*

SORTILEGIA.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, & pertinet ad Inquisitores hæreticæ prauitatis talia punire, quando in eis consuluntur dęmones, & expectantur eorum responsa, & fiunt eis preces & sacrificia; nam committitur hic idololatria.

Idem vbi fiunt cum hostia consecrata, seu rebaptizando aliquem, uel similia, secus autem vbi illa vel similia non accidunt, licet inuocarētur dęmones, ut prouocent, puta animum mulieris ad impudicitiam; nam istud licet sit grauissimum peccatum in se, non tamen sapit hære: m, quia proprium dęmonis est tentare creaturam, ut habetur in Euangelio. Et accedens tentator, &c. & patet 26. q. 2. c. visis. hæc Panormit. in cap. primo, de sortileg. super gl. fin. Facit ad prędicta glo. in uerbo, saperent, cap. accusatus, eod. tit. lib. 6. & quod dicit B. Thomas in secunda secundę, quęstione nonagesimasecunda, art. secundo, habes de hoc supra in uerbo, dęmones inuocare, §. 1. & 2.

2 Sortilegorum pœna est, quia vltra pęnas positas in textu cap. in tabulis, eod. tit. potest Episcopus eos dehonestare, ut puta, mitriando, ut fit in aliquibus locis, uel ponendo ad scalam cum uituperio, & eijciendo eos extra Diœcesim, vide bonum textum 26. q. 9. Episcopi, & quod notatur 32. q. 1. c. de Benedicto. hęc Panor. in d. c. in tabulis, de sortileg.

Si tamen prędicta sortilegia saperent hęresim manifestam, ut dictum est in §. immediate pręcedente, tunc posset etiam Inquisitor punire talia sortilegia facientes unà cum Episcopo, quo casu nec Episcopus posset prędictam pœnam imponere sine Inquisitore, iuxta formam Clem. 1. de hęret. uersi. duro.

ANNOTATIONES.

1 Sortilegia sapiunt hæresim manifestam, &c.] *Vide quæ annotauimus paulo antea, super ver. sacramentis abuti, ne inutiliter sæpe eadem repetamus.*

Sorti-

2 Sortilegorum pœna est,&c.] *De pœna sortilegorum & diuinatorum dixi apud Eymericum in Directorio Inquisitorum, super quæst.42. adde Simancam de Cathol.instit.tit.21.de diuinatione & reuelatione.*
Sortilegium autem & diuinatio in quo differant, docet Federicus de Senis cons. siue quæst. 284. incipien. Domine Reuerende, cuius dicta alibi copiosè expendimus.

STATVTVM.

1 Statutum Ciuitatis, Castri, uel Villę, uel alterius loci, per quod directe, vel indirecte impediatur negotium Inquisitionis hereticę prauitatis, ne in eo libere valeat procedi, uel contingat ipsum officiũ Inquisitionis quomodolibet retardari, ipso facto est nullum; & Rectores seu consules ciuitatis uel loci, tenentur dictum statutum exhibere Dioecesano seu Inquisitori sine mora, & si tale inuentum fuerit reuocandum omnino uel moderandum, ut dicitur in c. statutum ciuitatis, de heret.lib.6.ubi dicit Gemi.quòd Inquisitores possunt compellere omnes qui habent potestatem reuocandi uel temperandi statuta, ad reuocandum uel temperandũ ipsa.arg,in Clem.ex graui.de vsu.vers.eandem etiam.vide ad hoc glo.1. & 2.& penul.dicti c.statutum.

ANNOTATIONES.

1 Statutum Ciuitatis, Castri, uel Villę, &c.] *Hoc pertinet ad ea capita, quæ fauore fidei sunt constituta, vt liberius & facilius hæretica prauitas extirpetur. Repertorium Inquisit. uerbo, statutum, & Camillus Campegius apud Zanchinum cap.31.*

SVMMARIE.

1 Summarie, idest, summatim, uel breuiter:& si causa principalis est summaria, & omnes eius articuli sunt summarii. Bart.super Extrauagant, Ad reprimendum, in uerbo, summarie.

ANNOTATIONES.

1 Summarie, idest, summatim, &c.] *In superioribus dictum est, quod in causis fidei proceditur summarie, simpliciter, & de plano, & sine figura iudicij. hoc ergo quòd hic docet Auctor ad eam rem spectat. uide Ioannem Roiam sing.145. incip. ordo indiciarius, & Repertorium Inquisit. uerbo, ordo indiciarius.*

SVSPI-

SVSPICIO.

1 SVspicionem de hæresi inducunt ista, videlicet, celebrare conuenticula occulta, seu à cõmuni cõuersatione fidelium vita & moribus dissidere, vt habetur in cap. excommunicamus itaque. de hæret. §.quòd si quis & in glos.ibidem in verbo,moribus.Idem dicit Feli. in dicto cap. ex communicamus. vbi dicit contra tales discedentes a communi conuersatione fidelium circa cultũ diuinum, puta si circa Missam vel alia sacramenta Ecclesiæ est diu negligens, posset inquiri de hæresi absque infamia. de hoc supra in verbo, probatio. §.4.

2 Suspicio sola sufficit ad hoc quòd procedatur ad inquisitionem contra hæreticos, dicto cap. excommunicamus. hæc Gemi.in cap. inquisitores. eod. tit. lib. 6.

Et nota quòd ex leui argumento vel indicio inducitur ad suspicionem vt dicit Panor. in cap. tertio loco. de proba. circa finem. nam ex modica & leui præsumptione potest procedi contra aliquem in crimine hæresis, secundum Gemi. in cap. accusatus. eod. tit. lib. 6. de hoc supra, verbo. præsumptio.§. octauo.

3 Suspicionum alia leuis & modica, alia vehemens, & alia violenta. Colligitur hoc in dicto cap.accusatus. & in glos.in verbo, vehementem cap. cum contumacia.eod.tit. lib.6.vbi habetur quomodo ista intelligantur. Facit ad hoc cap.litteras.de presumpt.& glos.ibi.in verbo, vehementem vide ad hoc dominum Archiepiscopum Florent. in tertia parte,Summæ suæ,tit.nono. cap.12. circa medium, ibi:& nota quòd triplex est suspicio de hoc supra in. verbo,præsumptio.§. secundo.

4 Suspicio probabilis inducit presumptionem, ff.quòd met.cau.l.ult.2. q.5.presbyter.violenta,condemnationem,32.q.1.dixit dominus. hec habentur in gl.1.c.oues.6.q.1.

4 Suspectus est de hæresi, & potest procedi cõntra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium, imo per annum, secundum Hostien. & alios,arg.in c.rursus.& c.quinque. 11.q.3.& c.omnis,de pœnit.& remis.præsumitur enim male sentire de sacramentis Ecclesiæ,& de potestate Ecclesiæ,ex quo non curat de eius excõmunicatione textus est de hoc in c.fi.de pœnis & Panor.ibidem in tertio notabili. Confirmat Feli. in c. excommunicamus itaque,eod.tit.col.1.ibi: Sed querit Petrus de Ancharano,nisi talis probaret iustam causam contumaciæ sue. Confirmat etiã dominus Card.Zabar.in Clem.3.eod.tit.in fine.

6 Si autem quis fuerit excommunicatus pro contumacia commissa in causa heresis,tunc post lapsum anni habetur pro heretico,& potest puniri ut hereticus, ut in c.cum contumacia, eod.tit. lib. 6. si autem fuit excommu-

communicatus pro contumacia in alia causa, tunc si steterit per annum uel plus in excommunicatione, non habetur pro conuicto de hæresi, ut notatur in dicto cap. cum contumacia. sed tantum insurgit suspicio contra eum de hæresi, ut est textus notabilis in dicto cap. fi. de pœnis. & poterit sibi indici purgatio, in qua si defecerit, habetur pro conuicto, ut in cap. inter. in fine. de purga. cano. & in dicto cap. excommunicamus. §. 1. & Panor. in dicto cap. fin. de pœnis. supra glo. in uerbo, hęreticæ, prauitatis. Confirmat Feli. ubi supra.

ANNOTATIONES.

1 Suspicionem de hæresi inducunt ista, &c.] *De hac materia dictum est supra in uerbo, præsumptio. sed uide Alciatum tract. de præsumpt. Repertorium Inquisitor. uerbo, suspectus. & Simancam de Cathol. institu. tit. 50. de præsumptionibus & suspicionibus.*

5 Suspectus est de hęresi, & potest procedi contra eum, qui persistit in excommunicatione per biennium, &c.] *De excommunicatis per annum & amplius, & de ordine procedendi contra eos, copiose agit Eymericus in Directorio Inquisit. parte 1. quæst. 47. ubi nos ea addidimus, quæ huic proposito uidebantur necessaria.*

Refert autem intelligere, an aliquis sit excommunicatus ob causam fidei, an vero aliquam aliam rem: huiusmodi enim excommunicati ob diuersas causas, diuerso iure censentur.

TACITVRNITAS.

1 Taciturnitatis pro confessione habetur, quando quis interrogatus noluit respōdere. ff. de interro. actio. l. de ætate. §. nihil interest. & arg. 65. dist. cap. si forte. & 60. dist. si seruus. hæc in glo. in uerbo, confessiones c. quoniam contra, de proba. Confirmat Panor. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Taciturnitas pro confessione habetur, &c.] *De tacente, an & quando habeatur pro consentiente, copiose scribunt doctores in c. is qui tacet. de regul. iur. lib. 6. & abunde Felinus & alii in cap. nonne. de præsump. res est late patens, quæ breui oratione concludi nō potest. & eius usus in sacro tribunali occurrit raro. si tamen occurreret ex prædictis posset difficultas superari.*

Quod si contingeret aliquē malitiose, dolose, & fraudulenter nolle Inquisitori legitime interroganti respondere, per torturam iuxta qualitatem indiciorum is posset, & deberet ad respondendum compelli.

TE-

TESTES.

1 TEstes, secundum Archid. si se subtrahant à testimonio perhibendo, sunt cogendi per censuram ecclesiasticam, ut habetur de testi.cogē. cap.1.& sequentibus,& iuramentum vel uotum de celando non valeret. de offi.ordi.quia plerique.lib.6.de reg.iuris. in malis. eo.lib. neque per exceptionem excusarentur aliqui a testimonio ferendo, etiam coram ordinario.ad hoc cap.excommunicamus itaque,§.addicimus. in fi.de hæreticis.A fortiori coram delegato Papæ.arg.cap.sane quia. de off. deleg. hæc Gemi.in cap.ut officium.de hæret.lib.6.§. uerum. Confirmat Pan. in cap.dilectorum.de testi.cogen.ubi de hoc diffuse.

2 In examinatione testium iudex debet esse sollicitus, & iterum inquirere, si confuse depositum erat,& maxime super causa scientiæ iterum interrogentur, quod fieri potest secundum Ioannem And. & etiam debet inquirere de inimicitia testium, cum illi contra quem inquiritur non tradantur nomina,nec ipse diuinare tenetur.hæc Gemi.ubi supra, super dicto §.verum. Facit ad hoc de testi.cap.clamor.

3 Quia dictum est quòd iudex debet inquirere de inimicitia testiū, ideo nunc videndum est propter quas inimicitias repellendus sit quis a testimonio,vnde glo.in verb.capitales,c.per tuas.de simo.dicit,ꝙ tantum ꝑpter inimicitias capitales & non propter alias remouetur quis a testimonio.glo.autem in verbo,inimicos.cap.cum oporteat.de accus.dicit,quòd propter quales inimicitias quis repellendus sit a testimonio, relinquitur arbitrio iudicis.arg.in auth.de testib.§. si uero dicatur. collatione septima. Confirmat hoc Felin.in cap.repellantur.de accus. ibi: Nota vltimo. & iudex extimabit an sit credendum testi,vel non.ff.de quæst.l.1.§.præterea inimicorum.& §.quæstionem.

Quæ autem dicantur inimicitiæ capitales, declarat Panor. super dicta glo.in verbo,inimicos.dicens post glo.in l.licet.ff.de arbit. quòd inimicitiæ capitales seu graues sunt, cum quis minatur alicui mortem, uel eum odit,uel ei mortem desiderat,uel quia accusauit eum criminaliter; & idē quando est quæstio de omnibus bonis,uel maiori parte.arg. c.frequens. de resti.spol.lib.6.& subiungit quòd capitales inimicitiæ indistincte repellunt aliquem a testimonio,si uero non sint capitales,tunc recurrendū est ad iudicis arbitrium,ut dicit gl. superius alleg.& facit.l.1.ff. de quęst. nam in hoc iudicio multum versatur arbitrium, an inimicitiæ sint graues vel leues;nam debet attendi qualitas inimicitiæ, secundum Bar. in l.maritus.de quęst.de quo vide Dinum in l.filiæ.ff.sol.matr.

4 Nota tamen quòd testis qui inuitus testimonium perhibet,non potest repelli tanquā inimicus in illa causa uel in alia, secus si ipse sponte venit

adferen-

ad ferendum testimonium, quia tunc præsumitur inimicus. argum. in l. quæ omnia. ff. de procu. facit cap. cum in tua. de spon. hæc Panor. in cap. cum P. Manconella. de accusa. in fine.

5 Quæritur an sit adhibenda fides dictis illius testis, qui dicit se inimicũ eius contra quem interrogatur. Respondet Panor. quia aut testis dixit se inimicum antequam iuraret seu produceretur in testem, & sic præsumitur hoc dixisse in fraudem, & nihilominus debet recipi; si uero non constat eum dixisse in fraudem, non uidetur recipiendus, præcipue quando inimicitia erat capitalis; sed si hoc non est, uel de hoc dubitatur, non debet iudex propter solum dictum testis desistere, sed debet interrogare de qualitate inimicitiæ, quia non omnis inimicitia repellit indistincte, ut dictum est supra in §. proxime superiori.

Si dicat se inimicum capitalem, nõ debet recipi, ut in authen. de testi. §. si uero dicatur. & notatur in c. ex parte Adę. & c. cum causam. de testi. si uero inimicitiæ non sunt capitales, debet recipi, & quanta fides sit adhibenda relinquitur arbitrio iudicantis.

Si autem testis dixit se inimicum postquam iurauit, sed antequam deponeret, tunc non est ei adhibenda fides; si uero postquam iurauit & deposuit dixit se inimicum incõtinenti in fine depositionis, in generalibus interrogationibus creditur ei; si ex interuallo dixit se inimicũ, non ei creditur, sed statur priori dicto. hæc omnia colliguntur ex Panor. in c. Inquisitionis. de accus. §. tertio.

6 Nam iurisconsultus ff. de testi. l. 3. dicit iudici; *Tu magis scire potes, quã tu fides sit testibus adhibenda.* quasi dicat, non potest dari certa doctrina. hæc Panor. in cap. quanto. de præsumpt.

7 Testium examinationi in crimine hæresis & ipsum crimen concernẽtibus, debent esse præsentes duæ religiosæ & discretæ personæ, in quarũ præsentia per publicam personam, aut per duos idoneos uiros eorundẽ testium depositionis fideliter conscribantur, ut in cap. ut officium. de hæret. §. uerum. lib. 6. ubi dicit Gemi. quod clerici sæculares dicuntur quandoque religiosi. 4. dist. denique. quandoque laici. 44. dist. nõ liceat. de cõsti. ecclesia. sed in illo textu c. ut officium. auctor non intellexit stricte de illis qui religionis habitum susceperunt, pro quibus pręsumitur. de noui oper. nun. c. 2. uers. super eo. ubi de hoc Ioan. And.

8 Testis examinetur an credat quæ deponit, idest, an deponat de credulitate. & hoc dicit Ioan. Andr. sustinendum quando singulariter interrogatur, sed in generalibus interrogationibus non debet fieri ista interrogatio, an credat. hoc est de mente Panor. & colligitur ab ipso in c. Inquisitionis. §. quæsiuisti. in principio.

9 Debet insuper testis examinari de personis, puta, si cognoscit personã contra quam deponit, & etiam de alijs circunstantijs. ad hoc textus in

quæstio.hęc Angel.in lib.malefi.clausula,Comparuerunt inquisiti,& negauerunt totum,col. 3.ibi:quæro qui testes, & in additione sequenti.

15 Mulier in maleficijs & criminalibus potest esse testis,l.ex eo.ff.de testi. & de hoc est gl.singularis in uerbo, nec testis, 33.q.5. mulierem.de hoc in gl.in cap.quoniam,&c.tam litteris,de testi.hæc Angel.ubi supra col.4. in prin.ibi:quid in muliere,an sit testis, & hoc quando agitur in modum Inquisitionis, ut in d.glos.in d.cap.quoniam,seu in denunciatione, ut in glos.in uerbo,siue laicos,dicti cap.tam litteris,& hoc præcipue in casibus in quibus admittuntur infames & criminosi, ut in dicta glo.in uerbo,nec testem,dicti cap.mulierem.

16 Testes possunt induci per iudicem ex mero officio contra reum ut cōdemnetur,etiam postquam est conclusum in causa, etiam in accusationibus.uide late Bart.in quęstione,quę incipit:iudex maleficiorum super accusatione,&c.hæc Angel.ubi supra,col.5.ibi:quæro an post.& in additione sequenti dicitur,quòd in qualibus causa criminali iudex potest recipere testes,etiam post dicta testificata.

17 Infames,excommunicati, & complices,admittūtur ad testificandum in crimine hæresis,ut in c.in fidei fauorem. de hæret.lib.6. immo omnes testes indifferenter,quamquam criminosi, admittuntur in crimine hæresis secundum Panormit.in cap.licet Heli.de simo.in col.2.ibi: Nota quòd in crimine læsæ maiestatis.& uide quod not.glo.in c.1. de confessis.& 15. quæst.3.nemini.& quod ibi notat Archid.Facit ad hoc glo.in uerbo, nulli de se confess.c.ueniens,el primo,de testib.& glo.2.in fi. c.fi.de testi.cogen.facit etiam gl. fin.in c. quoniam aliqua,de testi. Confirmat Archid. in c. accusatus,§.licet,super uerbo, exceptum. nam tanta est labes criminis hæresis,ut serui aduersus dominos suos,& quilibet criminosus aduersus quemlibet admittuntur,& est textus 2. quæst. 7. cap. præsumunt.§. opponitur huic.

18 In crimine hæresis admittuntur testes quantumcunque criminosi, & excommunicati,non habita differentia, an agatur contra secularem, an contra regularem,& an sint alia adminicula, hæc Panor.super gl. in uerbo,indifferenter.dicti cap.licet Heli.de simo.& in c.per tuas, el 1.eo.tit. super gl.in uerbo,de simoniaca prauitate. An autē meretrix admittatur, uide quod notat Panor.in c.tanta.de simo.in 2.notabili.

19 Tres testes uel duo deponunt contra hæreticum,unus super uno, alius super alio articulo,uel unus dicit eum dixisse quædam uerba hæreticalia, alius dixit eum dixisse alia uerba hæreticalia: uidentur isti esse singulares. ut de elect.c.in Genesi.& c.bonæ.cum similibus.

Dic quòd si generaliter inquiritur de hæresi contra eum, tunc damnabitur ad dictum istorum, quia omnes isti probant eum habere unam nequitiam sceleris,scilicet hæresis, & concordant ad unum effectum seu fi-

nē,& hoc sufficit,ut C.de hæreticis,l.Arriani.& C.de pœnis,l. qui fuiam.

Vbi uero non inquireretur generaliter de hæresi contra eum,sed specialiter super certo articulo,siue super certa specie, tunc omnes isti possent dici singulares,& nō crederetur eis, per dicta iura.ad quod extra eodem,c.penult.hæc omnia ex Directorio Inquisitorum, quod attribuitur Ioanni Calderino c.13.

ANNOTATIONES.

1 Testes secundum Archidiaconum,&c.] *In tanta harum annotationum breuitate non licet quæ ad hunc locum de testibus attinent copiosius enarrare,fontes ergo vnde cognitio hæc peti potest indicare sit satis,videndi ergo sunt Eymericus in Directorio Inquisitorum,par.3.quæst.61. & multis sequentibus, ubi plene disserit de testibus in negotio Inquisitionis. Simancas de Cathol.instit.tit.64.de testibus.Repertorium Inquisitorum uerbo,testes.Zanchinus tract.de hæret. cap. 12.13.& seq.Ioannes Roias in singularibus fidei,singul.187.incipien. testis, & multis sequentibus. Idem Ioannes Roias tract. de hæret.parte 2.assert.4.5.& alii,quos longum esset recensere,sed ex relatis,quę ad hunc locum spectant, facile intelligentur.*

19 Tres testes uel duo deponunt contra hæreticum,&c.] *Hanc difficultatem latissime pertractaui apud Eymericum in Directorio Inquisit.parte 3.super quæst.72.quo loco sententiam, quam hic profitetur Auctor de probanda hæresi in genere per testes singulares,merito explodendam esse ostendi. nam nec facile intelliges quid sit probare aliquem in genere esse hæreticum, nec in tribunali sanctæ Inquisitionis vsu receptum est,ac nec recipi quidem facile potest istud probationis genus, cum hæretici probentur qui singulares errores & hæreses,aut proprias,aut aliorum profiteantur,uel sequantur.*

TORTVRA.

Torturæ non potest exponere quenquam Episcopus sine Inquisitore neque Inquisitor sine Episcopo,uel eius uicario: & hoc si sui adinuicem copiam habere ualeant infra spatium octo dierum postquam se requisierint,ut in Clem. 1. de hæreticis.uers.duro. ubi nota secundum D. Card.Zabar.ibidem,quòd hoc tempus octo dierum incipit currere a tempore factæ requisitionis,sed bene probatur in littera ibi:postquam se requisierint.Facit de except.pia.lib.6.& glos.in uerbo, Computatio.& de deci. Clem.1. & quod ibi notatur cum glos. Concordat Paulus. Facit etiā de appel.super eo.el 2.in gl.finali.

2 Nota tamen secundum eundem dominum Card. Zabar. ubi supra, φ si Inquisitor non potest habere copiam Episcopi, ut quia est in remotis, uel

vel econuerſo, Epiſcopus non poteſt habere copiam inquiſitoris, ꝙ alter ſolus procedere poterit, pro hoc ibi littera poſtquam ſe requiſierint, a cõtrario, quod nota. Cõfirmat Ioan. de Imola ĩ dicta Clem. 1. Ad hoc facit gloſſa optima in verbo, commode. cap. fi. de ſepul. lib. 6. quæ dicit, ꝙ ratione incommoditatis id permittitur, quod aliàs non permitteretur. Ad hoc etiam gloſ. in verbo, deportari, cap. is qui. eiſdem tit. & lib.

Quomodo autem intelligatur in remotis, vide gloſ. ſingularem in verbo, remotis. cap. cum nullus. de tempo. ordi. lib. 6. in fine. quæ dicit quem eſſe in remotis, quando eſt vltra vnam dietam, vt cap. ſtatutum. de reſcriptis. eo. lib. Vel ſatis credit arbitrarium iudicis quis locus dicatur ĩ remotis: & ſi non poteſt habere copiam Epiſcopi vel eius vicarij, non debet requiri Capitulum vbi ſedes vacaret, vt cap. vno. ne ſede vacan. lib. 6. niſi ĩ certis caſibus de quibus ille non eſt. Confirmat Ioan. de Imola ibidem, in dicta Clem. 1. Et ſi Epiſcopus multum diſtat, niſi eſt ibi officialis a quo poſſit haberi talis licẽtia, videtur de mẽte. ſ. litteræ, quòd facta requiſitione apud locum habitationis, tunc poterit per ſe, vt in gloſ. in verbo, Diœceſanis. Clem. vnica. de foro compet. ibi: ſed quid ſi. Facit optime ad hoc gloſ. in verbo, in remotis. cap. fi. de teſta. lib. 6.

3 Si autem Epiſcopus ſeu eius vicarius requiſitus infra octo dies noluerit intereſſe, vel neglexerit, tunc Inquiſitor ſolus procedet ad torturam, & ad ea de quibus in dicta Clem. 1. vt dicit idem Dominus Card. Zabar. vbi ſupra; & hoc ſatis probatur ex littera ibi. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. nam tunc conſolidatur tota poteſtas in Inquiſitorem, vt dicit Panor. in cap. cum cauſa. de offic. deleg.

4 Quid ſi Epiſcopus vel eius Vicarius venerit infra dictos octo dies; ſed diſcordant ipſe & Inquiſitor in torquendo, quia vnus dicit torquendum, alter non: dicendum ſecundum Dominum Card. Zabar. vbi ſupra, quòd ſi diſcordãt ratione proceſſuum, quia ſunt varij, quia Epiſcopus procedẽdo contra vnam perſonam fecit vnũ proceſſum varium ab eo quem fecit Inquiſitor contra eandem perſonam, tunc ſtandum eſt notatis, in cap. in præſentia, de teſtibus: Si autem diſcordant propter iuris imperitiam, tunc conſulant peritiores. argu. de vit. & hone. cle. cap. quoniam. de reſcriptis. cap. ſtatutum. §. aſſeſſorem. lib. 6. Idem dicit Ioan. de Imola vbi ſupra. Facit optime ad hoc quod notatur in glo. 5. in c. per hoc, de hæret. eod. lib.

5 Sed pone, Epiſcopus vel eius Vicarius non vult conſentire torturæ, niſi videat proceſſum ſeu indicia ſuper quibus inferẽda eſt tortura, nunquid Inquiſitor tenebitur ei communicare proceſſum & ipſa indicia, vt & ipſe Epiſcopus ſeu eius vicarius poſſit ſuper ipſis deliberare, an ſit veniẽdũ ad torturam vel non? dic quòd quando inquiſitor ſolus procedit, non tenetur cõmunicare proceſſum Epiſcopo ſeu eius vicario, vt patet per dictum cap. per hoc. ubi dicitur, proceſſerint, in plurali. ſecus a contrario ergo ſi

alter tantum & solus procedit, vt patet in Extrauaganti Benedicti Vndecimi quæ incipit: Ex eo. extra eod. tit. Confirmat Gemi. in dicto cap. per hoc. §. verum.

Quia tñ hodie alter sine altero procedere non potest ad torturam neque ad sententiam contra eos, vt in Clem. 1. eod. tit. ver. duro. ideo cẽsentur procedere communiter seu cõiunctim saltem in prædictis tortura, & sententia contra eos. dignum est ergo & ęquum, vt Inquisitor communicet & ostendat processum & indicia, si Episcopus vel eius vicarius voluerit ea videre, vt super eis possit deliberare an debeat consentire torturæ, & si discordabunt Episcopus & Inquisitor, dic vt in §. immediate pręced.

9 Et nota secundum eundem dominum Card. Zabar. vbi supra, quòd ad hoc quòd Inquisitor requirat Episcopum vel eius vicarium, sufficit vna requisitio, vt in gl. in verbo, requisierint, dictæ Clem. 1. Ad hoc facit optime Gemi. in c. si contra. de offi. deleg. lib. 6. Confirmat Ioan. de Imola in dict i Clem. 1. & Panor. in cap. cum causa. de offic. deleg. super glos. 1. & sufficit quòd ista requisitio fiat per nuncium vel per epistolam. Facit 18. dist. si Episcopus. Confirmat Card. Zabar. ubi supra, & hoc ideo quia illud dicitur sufficere, quo posito nil aliud requiritur ad substantiã actus, vt notatur in c. statutum, de rescript. lib. 6. nam, ut dicit Panor. in cap. dilectus, de capel. mon. circa principium. missi ad vocandum aliquem ad aliquem actum, possunt testificari super vocatione ab eis facta.

7 Dicit insuper dominus Card. Zab. vbi supra, quòd in tali requisitione non est necesse exprimi terminum, secundum eandem gl. in dicto uerbo requisierint. Idem Paulus, & pro hoc quod notat Specul. de dilat. §. 1. uer. quid si dicatur, & 2. q. 7. c. anteriorum, in glos. Confirmat idem Ioannes de Imola vbi supra.

8 An delegatus Episcopi, vel capituli sede vacante, super crimine hęresis possit subdelegare & cõmittere uices suas alteri ab Inquisitore: dicẽdũ ꝙ non. Facit l. a iudice. C. de iudi. & quod habetur in c. cum causam. de appel. Sed bene potest consentire quòd Inquisitor procedat, ut optime dicit gl. in verbo, Consensum, dictæ Clem. 1. de hæreticis. quam glo. bene vide, & diligenter considera, quia facit multum ad hoc propositum.

9 Episcopus tamen & Inquisitor possunt sibi inuicem committere uices suas, uel suum per litteras significare consilium & consensum, ut in dicta Clem. 1. §. uerum si Episcopus. Aduertendum autem quòd ista commissio seu iste consensus fiat ante uel infra octo dies post requisitionem, quia elapsis ipsis nõ est necesse, sed poterit ille qui requisiuit sine altero procedere, vt patet ex textu secundum glo. idem dicit Io. de Imola ubi supra.

10 Si autem Inquisitor sine Episcopo vel eius vicario aut delegato suo, vel capituli sede vacante, in crimine hęresis procederet ad torturam uel ad sententiã contra illos contra quos procedit, uel econuerso, Episcopus uel

eius

eius delegatus, uel capituli sede uacante, sine Inquisitore uel eius cõsensu procederet ad prædicta, totum irritum esset & nullum ipso iure, ut dicit textus illius Clem. 1. ubi nota secundum eundẽ dominum Card. Zabar. ubi supra. §. duro. quod interlocutoria lata per alterũ sine altero ipsorũ super carcere duro, scilicet ad pęnam & non ad custodiam, uel super tortura, ipso iure non tenet, ut dicit glo. in uerbo, ipso iure. dictæ Cle. 1. & ab ea poterit appellari hoc casu, quod dic in ipsa glo. quam nota. & idẽ Paulus. hæc Dom. Card. Zabar. ubi supra.

11 Tortura debet esse moderata, & debet iudex animaduerte ad indicia & ad qualitatem personæ, an sit fortis in resistendo, an ne: & debet ita torquere, ut tortum seruet incolumem innocentiæ vel supplicio, ut sic si deliquit possit pati supplicium debitum, si uero est innocens, non patiatur corporis defectum, ut l. quemadmodum. ff. de quęstio. hæc Pauor. in cap. cum in contemplatione. de reg. iur. & Ioan. And. ibidem.

12 Immo Iudex non sit facilis ad torturã: nam, ut Gandinus dixit in tractatu Maleficiorum, in rubrica de quęstionibus & tormentis, in princ. iudex qui de aliquo quæstionem habere intendit, ante omnia habere debet iuris & humanitatis rationem, & hanc considerationem, videlicet, ut non facile & repente ad quæstionẽ prosiliat, si aliqua alia uia leuiori potest obiecti criminis ueritas inueniri, quantumcunque adsint indicia uel verisimilia argumẽta. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica pręcedente. col. 34. ibi: Secundo quæro. & in addit. sequenti. Cõfirmat do. Paris de Puteo in tractatu de syndicatu, in c. incipiente; officialis posuit ad cordam.

13 Debet etiam iudex arbitrari vnde magis sperat habere ueritatem per torturam, & ab illo sumere initium: ut puta, a magis suspecto, uel a magis debili, & a filio prius quam a patre, etiam in conspectu ipsius patris, & a fœminis quæ sunt debiliores. l. filiã. C. de inoffi. testamen. & cap. forus. de uerb. signifi. secundum Dynum in tractatu de quæstionibus, in ver. quo ordine. & moderamen torturæ est arbitrarium, l. quæstionis. ff. eodem. secundum Dynum in dicto tractatu.

Et dicit Bart. in tractatu de quæstionibus, quod si tortus dicat in tormentis, si starem per decem annos nihil dicam, nõ debet propterea dimitti, sed cum temperie procedetur secundum qualitatem eius; & si non confitebitur, detinebitur in carcere. hęc Dominus Paris de Puteo, de Neapoli, in tractatu de syndicatu, in cap. incipien. An stetur dicto torti.

14 In his autem quę fiunt in secreto & in occultis criminibus, iudex debet esse facilior ad tormenta, secundum Bal. in l. 3. C. de Episc. audien. & ꝙ ipse notat in l. fi. C. de prob. & in l. si qui adulteri. C. de adul. quia in his q̃ in secreto fieri consueuerunt, proceditur ex coniecturis & pręsumptionibus, ut dicitur in l. fi. C. de per. tuto. ubi gl. notabilis, & Bal. in l. q-

cunque.

cunque.C.de ser.fugi.& in rubrica C.de probat. hæc dominus Paris ubi supra in dicto capitulo incipiente: An stetur dicto torti.colum. 11. versi. & in occultis.

15 Tortura si debet dari,oportet quod duo concurrant,primò quod ueritas aliter haberi non possit, nam infertur causa inuestigandi ueritatem, ut l.diuus Pius.ff.de quæst.& 5.q.5.cap.illi.ubi bonus textus cum glos.

Secundo oportet, quod procedant aliqua indicia, seu præsumptiones,uel semiplenæ probationes:nam sine indicijs non est inferenda tortura,ut dicta regula.cum in contemplatione.& in glo.2.ca.quæstionem. 12.q.2.& in l.ex libro.ff.de quæstio. hæc Panor. in dicta regula. cum in contemplatione.in princip.ibi;secundo quæritur.& ideo sis cautus,quod facias apparere in actis qualiter non potens aliter habere veritatem, declarasti fore deueniendum ad torturam.

16 Quæ aũt indicia sufficiant ad inferendã torturã,non põt dari certa doctrina,sed relinquitur arbitrio iudicis,& boni iudicis, qui secũdum qualitatem personæ,& delicti,ac suspicionũ indicabit indicium esse sufficiens & idoneum ad torturam uel non.Ita dicit Bart.in l.fi.ff. de quæst. idem in l.2.C.quo.appellat.non recip.arg.ff.de testi.l.3.in principio.Quia in non determinatis a iure statur arbitrio iudicis.ff.de pœnis l. hodie. & l. sancio.de offi.deleg.cap.de causis.in fi.& Panor.ibi. & dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu.cap. incipiente; officialis posuit ad cordam. uers.Quæ sunt indicia.Confirmat Panor.in dicta regula.cum in contemplatione.Facit.ff.ad Turpilli.l.1.§.calumniatoribus.

Et quia tormenta loco testiũ subrogantur, põt dici de eis illud,qđ dr̃ iudici de testibus;Tu magis scire potes quãta fides sit adhibenda.ff.de testi.l.3.§.fi.tu magis.hæc dominus Paris,ubi supra in c.incipiente;Mãdauit rex Potestati.col.6.uersi.de indicijs ad torturam non potest dari.

Vtrum autem vnum iudiciũ sufficiat,uel plura requirantur, dic quod hoc residet in pectore iudicis,& bonus iudex debet sollicite instare ad indicia indaganda, & de his omnibus habes supra in uerbo, indicium. §. septimo.

15 De indicijs ad torturam habes supra plura declarata in uerbo,indiciũ §.octauo,nono,decimo,& undecimo.

18 Præterea secundum Panor.in dicta regula.cum in contemplatione.ibi secundo quæritur. unus testis est sufficiens indicium ad torturam secundum omnes,de quo est glos.in l.3.C.ad l.Iul.maiest. quod procedit nisi alia ratio suadeat in contrarium.

19 Fama si est uehemens contra aliquẽ de aliquo crimine,sufficit ad torturam,& famositas operatur quod quis torqueatur. de hoc habes supra in uerbo fama.§.sexto.uide etiam de hoc infra,eodem uerbo.§.22.

20 Fuga cum alio indicio,scilicet publica uoce & fama,contra fugientem

facit

facit quod fugiens possit torqueri. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 14. ibi: Et ideo Guido.

21 Confessio facta extra iudicium producit indicium ualidum ad supponendum confessum torturæ, ut notat gl. & Doctores in l. capite quinto. ff. de adulter. Confirmat Panorm. in cap. de hoc. de simo. super glo. 1. & cap. at si clerici. de iudi. super glo. 1. Confirmat Angel. clausula, Comparuerunt dicti Inquisiti, & negauerunt. post prin.

22 Si cum fama est unum aliud indicium, tunc poterit reus poni ad torturam. Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 11. ibi & an fama sit sufficiens indicium. & in additione sequenti.

23 Suspecti sunt torquendi, ut dicit glos. in uerbo, quæstionibus. c. 1. de deposito, facit ad hoc l. 1. ff. de quæst.

Quanta autem suspicio, seu præsumptio requiratur ad torturam inferendam, iudex ex suo bono & æquo iudicio arbitrabitur, de quo habes supra in uerbo, præsumptio. §. 3. vnde dominus Card. Zabar. in Clem. 1. de hæret. §. verum quia. quæsito 2. dicit, quod suspectus de hæresi contra quem probatũ est per unum testẽ, potest torqueri, per ea quæ not. dicta l. 3. C. ad l. Iul. maiest. cum æquiparetur crimen hæresis crimini læsæ maiestatis. cap. vergentis. de hæreticis. & quod notatur 15. quæst. 6. in summa. uide de hoc supra in uerbo, practica. ibi: Si autem semiplene probata est hæresis.

24 Si Seius confessus est se promisisse Titio centum, ut eum de morte patris sui non accusaret, ex tali confessione posset poni ad torturam. Bar. in tractatu de quæstio. & Bal. in tit. de pace iur. firmã. §. iniuria. dixit, quod si talis laborat infamia, possit torqueri, quia vehemens infamia etiam sine alio indicio sufficit ad torturã. de purga. cano. c. si quis. ubi Inno. arg. ff. de proba. l. cũ probatio. & ff. de ædil. edic. l. quæro §. fi. hæc dominus Paris in tractatu de syndicatu, in c. incipien. An stetur dicto torti. col. 11.

25 Est etiam indicium ad torturam quãdo reus delatus examinatur a iudice & loquitur trepide, pauendo & uariando, secundum Bar. in l. de minore. §. tormẽta. ff. de quæstion. & in tractatu de quæstionibus, dixit, quod ubi alia indicia non præcedunt extrinseca, ex eo quod facit reus coram iudice, puta, loquendo trepide, pauendo, & trepidando, istud erit indiciũ sufficiens ad torturam, & iudex debet hoc scribi facere in actis, quia hoc dicebat, trepidando & balbutiendo, & similia, & quod ista dicebat uariãdo, & scribantur uariationes & diuersitates responsionum suarum. hæc Dominus Paris ubi supra, in c. incipiente; uiso de indiciis indubitatis, restat uidere, &c. Cõfirmat Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente. col. 41. in principio. uide ad hoc Bertachinum in suo Repertorio, dictione, tortura. 23. & Inno. in c. quoniam. de proba.

26 Quidam fuit minatus alteri de percutiendo eum, demum fuit per-

cussus,& nescitur a quo,præsumendum est quod fuerit ille qui minas intulit,quia ex præterito præsumitur circa pręsens.ca.scribā. de pręsump. non tamen ista præsumptio sufficit ad condemnationem,quia in criminalibus debent esse probationes luce clariores. l. sciant cuncti. de probat. canonizata 2.quæst.8.dicit tamen Spec.in tit.de pręsumpt.§...arg.c.fi. quod talis præsumptio sufficiet ut supponatur torturę,quod nota,& uide Specu.ibi latius,& quod nota.in c.auditis.de in integ.resti.& in ca.auditis.de præscript.hæc Panor.in dicto cap. scribam. Idem dicit Angel. in lib.malefi.clausula prædicta.col.6.in fine.& hoc præcipue quando minator fuerit hoc malæ conditionis, & assuetus minas executioni mandare.

27 Ideo iudex discretus in his caute prospiciat iuxta loca,tēpora,& personas.ff.de actio.& oblig.l.filium.in fine.12.dist.c.quisquis.26.dist.per totum 14.q.2.c.supra prudentiam.hæc dominus Paris ubi supra in dicto c.incipiente:viso de iudiciis,&c.

28 Nam in criminalibus oculus iudicis præstat arbitrium ad torturam, ideo iudex debet esse ualde prudens in talibus Bal.in l.3.C.de Episc.audien.& debet iudex esse subtilis inuestigator pro inuestiganda ueritate, & maleficio inueniendo,in terrogādo etiā de remotis circunstātiis,& fingendo se uelle facere quod tamen non vult, ut uideat quem actum facit reus qui examinatur,& qualiter se gerat.arg.c.afferrę.de pręsumpt.hęc dominus Paris ubi supra,in ca. incipiente:& aduertendum est,quod iudex pro inuestiganda.

29 Nota quod inculpatio socii est sufficiens indicium ad torturam, in casibus in quibus pōt quis de socijs interrogari.hæc Angel.clausula, fāma publica præcedente.col.41.ibi;decimo quero.Confirmat dominus Paris in dicto tractatu,in capitulo incipiēte;An stetur dicto torti,uersiculo,an dictū socii. possunt autem interrogari socij criminis in crimine hæresis, ut in c.in fidei fauorē.eo.tit.lib.6.Facit ad hoc glo.fi.c.quomodo aliqua de testi.possunt etiam interrogari in crimine lęsę maiestatis,ut in ca.1.de confes.iuncta glo.2.ibidem.ergo & in crimine hæresis, cum æquiparentur,ut c.uergentis.de hære.& de hoc uide supra in uerbo,hæresis crimē. & quod in crimine hæresis possunt interrogari socij & cōplices,habes supra,in uerbo,testes.§.16.Facit ad prædicta quod not.Panor.in c.1.de cōfess.ubi de hac materia uide latius.& quod dicit idem Panor.in cap.quoniam.de testi.in fine.ibi;Nota & tene menti.

30 In tribus casibus potest quis etiam sine iudiciis torqueri,ut notatur in glo.2.c.quæstionem.12.q.2.

31 Clericus potest torqueri,ut not.Panor.in cap.1.de deposito.in prin.& Angel.in lib.malefi.clausula,Che hai tradito la patria.in prin. unde putat Panor.ubi supra,quod quemadmodū contra laicum sufficit unus bonus testis ad torturam,ut est glo.notabilis in l.3.C.ad leg.Iul.maiest.ita

& contra clericum. Confirmat idem Panor. in c. cum in contemplatione. de reg. iuris.

32 Insuper nota, quòd magistratus, Doctor, miles, & similes, qui in alijs criminibus sunt exceptuati, possunt torqueri in crimine læsæ maiestatis, vt l. de minore. in prin. & l. ex libero, §. 1. de quæstio. & de re mil. l. proditores, & possunt etiam torqueri in crimine hæresis, ut no. glos. in l. 3. C. ad l. Iul. maiest. hæc Angel. in lib. malefic. clausula, fama publica præcedēte, col. 37, in fi. & clausula, Che hai tradito la patria, in princ.

33 Non debet torqueri minor quatuordecim annis, licet veritas ab eo ferula vel corrigia haberi nō possit, vt in l. 1. §. impuberes, ff. ad Syllan. & in dicta l. ex libero. §. 1. Ad idem est Panormit. in dicto cap. cum in contemplatione.

34 Senes decrepitæ ætatis non debent torqueri, ut in l. 3. ff. ad Syllan. & Panor. in d. c. cum in contemplatione. circa finem. Fallit tamen in crimine læsæ maiestatis. l. nullus, C. ad l. Iul. maiest. & quia crimen hæresis æquiparatur, immo maius est crimine læsæ maiestatis, ut habetur supra in verbo, hæresis, ideo similiter fallit in crimine hæresis. Confirmat Ludouicus Bologninus in additionibus, in tracta. Guido de Suza. de tormen. in 2. colum. vbi allegant idem tenere Angel. Aret. in tracta. malefic. clausula, fama publica præcedente, versi. sexto quæro. Quæ autē sit decrepita ętas, declaratur in gl. in verbo, perfectus, c. sacrosanctæ, in prooemio lib. 6. in princ. ipsius gl. vbi dicitur, quòd quinta ætas durat vsque ad 70. annos & sexta abinde, & dicitur senium aliarum ætatum terminus.

35 Mulier prægnans non debet torqueri, ut in l. prægnantis, ff. de pęnis, & Panor. in d. c. cum in contemplatione, in fine, unde si habeas aliquam mulierem, quam velis subijcere torturæ, & dicat se prægnantē, nec tamē appareant signa impprægnationis, facias eam diligenter inspici ab aliquibus matronis expertis in huiusmodi, & quæ sint bonæ conditionis, & famę, quibus merito sit credendum, ut in cap. cum P. & cap. constitutus. de purga. cano. qua inspecta, facias quòd matronę coram te in præsentia testium & notarii cum iuramento referant quid sentiant, & facias ipsam relationē scribi per notarium in actis; & si viderint in ea signa impregnationis, uel dubitent, quòd sit prægnans, non facias eam torqueri: si autem dixerint eam non esse pregnantem, & quòd nulla signa impregnationis perpenderint in ea, neque dubitant, quòd sit pregnans, tunc interloquēdo pronuncies ipsam esse torquendam, in qua pronunciatione poteris talem modum tenere: *Cum talis mulier sit vehementer de hæresi suspecta, & contra eam adsint indicia sufficientia ad torturam, & licet dixerit se prægnantem, tamen, attento, quòd ex commissione nostra fuit per talem & talem matronas expertas, & cæt. diligenter inspecta, & dictæ matronæ cum suo iuramento retulerint nobis ipsam non esse prægnantem, & quòd nulla signa*

quòd sit pregnans videruns in ea; & etiam attento quòd veritas aliter haberi non potest, ideo interloquendo pronunciamus & declaramus eam esse subijciendam quæstionibus & tormentis, &c. & ita poteris eam secure facere torqueri.

39 Tortura semel habita an possit reiterari pro eodem facto, dicendum secundum Panor. in d.c. cum in contemplatione, ibi: septimo quæritur, ꝙ aut oriuntur noua indicia, puta reperitur esse in mendacio, vel alia indicia aliunde superuenerunt, & tunc potest repeti, aut nulla indicia de nouo superuenerunt, & tunc non debet repeti, vt l. repeti, & l. vnius, ff. de quæstio. Intellige prædicta secundum Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente, col. 35. quando quis fuit tortus sufficienter secundũ indicia: sed si fuit tortus insufficienter, bene potest tortura reiterari.

37 Dicuntur autem noua indicia, quæ differunt a præcedentibus specie, vel substantia, puta prima indicia erant de mala fama, postea superuenerunt alia, videlicet, quòd aliquis vidit eum percussisse, &c.

Si autem aliquis iterum dicat de mala fama, non est nouum iudicium sed est confirmatio primi indicii, & non potest propter hoc repeti. hæc Angel. vbi supra, clausula, fama publica præcedẽte. col. 36. ibi: quęro quę dicantur noua indicia.

38 Sed nota quòd erit arbitrium hoc quòd dicitur de repetitione torturæ, & hoc communiter obseruatur, quia quando indiciatus videtur, ꝙ non sit sufficienter tortus pro prima vice, habita consideratione robustitatis torti, & tolerantiæ tormentorum, vel eius debilitatis, ac indiciorum vehementia, & delicti immanitate, ac etiam loci torturæ, si tractæ fuerunt datæ a loco multum alto vel basso, vel si fuit parum altiatus, quia tunc repetitur tortura, quasi prima nõ fuerit integra, vel si iudex dixerit, nõ plus pro hodie: quando enim videtur quòd tortus parum curat de corda, & nihil confitetur, pro prima vice debet incipi a leui tortura, deinde desistere, & debet iudex protestari quòd intendit supersedere in tortura, ex certis iustis causis, & repetere ipsam si & quoties opus fuerit ad eruendam veritatem, & tunc facere ipsum quiescere per octo vel decem dies, deinde repetatur tortura, hæc dominus Paris vbi supra, in cap. incipiente, de repetitione torturę scias.

39 Et nota vlterius, quòd iudex bis vel ter torsit reum, & non fuit confessus aliquid, debet habere indicia pro purgatis, aliàs videretur habere illum pro conuicto ex solis indicijs, si ipsum non liberaret quousque confiteretur, & ideo dixit Bart. quòd iudices hoc agentes malefaciunt. in l. fin. ff. de quæstio. cum debeant moderate procedere in tortura, vt ff. eo. tit. l. de minore. §. tormenta. & propterea immoderate procederẽt si vltra tres vices diuersis temporibus quæstionem repeterẽt, cum sit pręiudicialis, secundum Paulum de Castro in consil. 187. hæc dominus Paris vbi supra, in cap.

in cap.incipien. sequitur quæstio quotidiana, col.4. vers. Modo videndũ est de purgatione indiciorum.

40 Sed aduerte vnam bonam cautelam, quòd facias in actis apparere torturam cum moderamine habitam fuisse, secundum quòd indicia de tali infamato demonstrabant. hæc Angel. in lib. malefi. clausula, fama publica præcedente, col.44. ibi: Sed aduerte. & in col.45.

41 Et sit bene cautus iudex ad hoc, ne dicatur eum habuisse confessionẽ in tortura per suggestionem, quia non debet interrogare reum in specie, an fecit sic vel sic, sed est interrogandus in genere, vt puta, quòd fecit, uel quale delictum commisit, vel quis fecit tale maleficium, ne uideatur reus vt instructus respondere.

Si autem negat & perseuerat in negatione, debet in carceribus reponi, & iterum torqueri, si noua indicia superuenerunt, vel si vacillat & reperitur in mendacio, uel si non est sufficienter tortus, vt dictum est supra, eo. verbo, §.36. hæc Angel. vbi supra, eadem clausula, & eadem. col.44. in fi. ibi: Tertio sit bene cautus.

42 Et nota unam aliam bonam, pulchram, & salubrem cautelam, quòd quando præcedẽtibus indicijs torqueas aliquem, & uno sero dicit unum, & alio sero dicit aliud variando, tunc non parcas calamo, immo omnia quę dicit, & istas varietates facies scribi in actis, & tunc secure sæpe, etiam aliis indiciis non superuenientibus, potes in eum torturam repetere. ita dicit Bart. in d. §. tormenta, in prin. ff. de quæst. l. de minore. hæc Angel. vbi supra, clausula, fama publica. col.41. in prin.

43 Si quis confitetur in tormentis, vel metu tormentorum, vel ligatus ad torturam, vel ante locum ductus, & spoliatus, debet ratificare ad banchum, aliàs non valet illa sua confessio, quia videtur eam fecisse metu tormentorum, vt l.1. de quæstio. & 15. quæst. 6. in cap.1. & 31. quæst. 2. Lotharius. & debet tortus quiescere per unam diem naturalẽ post torturam antequam ratificet, vel erit in arbitrio iudicis facere eum ratificare eo tempore quo verisimiliter cessauerit metus tormentorum. hæc Angel. eadem clausula, fama publica pręcedente. col.2. ibi: postquam aliquis est. Facit Panor. in d.c. cum in contemplatione.

44 Nota tamen quòd licet iudex existens extra locum torturæ dicat reo, aut confitearis, aut ducam te ad tormenta, inferendo ei terrorem de hoc quantum poterit, & reus his auditis fuit confessus, in isto casu non dicitur confessio facta metu tormentorum, quia leuis est territio ista, hæc Angel. eadem clausula, fama publica, col.44. ibi: Quarto limita.

45 Scias quòd secundum Bal. in l.2. C. quo appel. non recip. leuis tortura non est tortura; & etiam nota quòd corda subtilis, dum tamen sit fortis, est magis apta ad torturam quàm grossa. hæc Dominus Paris ubi supra, in c. incipiente: de repetitione torturæ scias.

Insuper

46 Insuper scias quòd ratificatio dictorum in tormentis perseuerata & iurata excludit omnem dubitationẽ & exceptionem, Bar. i l. inter omnes §. recte. ff. de fur. quæ ratificatio tanquam spontanea confessio tollit facultatem ĩ termino defensorio opponendi de ineptitudine processus, secundum Inno. & alios, in cap. qualiter & quando, de accusa. & secundũ Bar. in l. si confessus. ff. de custo. reo. & Bald. in l. quoties. ff. de iudi. & in l. 1. C. de confes. & erit arbitrio iudicis quomodo & quando verisimiliter cesset metus tormentorum. Bart. in l. 1. §. diuus. ff. de quæstio. & in l. fi. ff. de custo. reo. & Bal. in l. 1. C. de confes. Salicetus ĩ l. fin. C. de quæstio. Satis est enim quòd post tormenta reducatur ad locũ publici iudicij, & ibi confiteatur. l. 2. ff. de custo. reo. dum tamen non incontinenti post tormenta reducatur, per notata in cap. officij. de elect. & not. in l. metum. in prin. C. quod metus cau. cum sola suspicio non sit attendenda, quia aliàs nunquã valeret ratificatio, per l. item apud. §. quæstionẽ. C. de iniur. aliqui enim tormenta contemnũt, & alii impatientes potius mentiuntur, l. 1. §. quoties. ff. de quæstio. quod bene debet inspici secundum Angel. in l. uacantia. C. de bonis uacan. & ideò relinquitur iudicis arbitrio & iudicio quando uerisimiliter cesset metus tormentorum, ut modo dictum est: & si quis cum iuramento fuerit confessus delictum, si deinde negat, debet repeti tortura, per nota. in l. non tantum. C. de appel. quia confessio operatur ꝙ sententia executioni mandetur. Facit decisio Rotæ noua. 171. quæ incipit: Item quòd licet confessio. & Bal. in l. prima. C. de confe. hæc dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu, capitulo incipiente: Ratificatio dictorum in tormentis.

47 Sed bene aduerte, quia confessio facta in tormentis non præcedentibus indiciis, etiam si postea reus eam ratificauit, non est sufficiens ad condemnandum aliquem ad mortem, secus tamen si sponte & absque tortura confessus fuisset, quia tunc ẽt non præcedentibus indiciis, uel etiam nõ data indiciorum copia, ex tali spontanea confessione potest damnari, ut est textus & ibi not. in cap. 1. de accus. lib. 6. Ità not. Petrus de Ancharano in Clem. 1. de homici. hæc Angel. in libro malefi. clausula. fama publica præcedente. col. 10. in principio.

48 Sed pone, aliquis est confessus ĩ tormentis, & post torturã negat, quid faciet iudex? quòd reus cogatur perseuerare in illa confessione facta in tortura, & ita uidetur esse de mente Doctorum, maxime Bal. ĩ l. 2. ff. de custo. reo. & ideo nisi reuocans probet contrarium, cogitur perseuerare in tali confessione per repetitionem tormẽtorum, & ideo potest iudex talẽ negantem, quod primo confessus fuerat, iterum torquere. hæc Angel. in dicto libro, clausula, comparuerunt dicti inquisiti & negauerunt totum. colum. 1. ibi: Adde quod Bal. & etiã ibi superius, col. præcedenti, in principio. ibi: Aduertendum est. & ibi uide bonam practicam quid sit faciendum

dum circa confitentem & postea negantem, & quando sit subijciendus torturæ. Facit etiam ad hoc quod dicit idem Angel. in dicto lib. clausula, fama publica præcedēte. col. 44. in fi. ibi; Tertio sit bene cautus iudex. Prædicta omnia bene nota & tene menti, quia faciunt multum ad propositum in officio Inquisitionis.

49 Vbi notandum est ulterius, quod casu quo tortus dixerit unum, & secundo tortus dixerit cōtrarium, torquēdus est tertio, ut uideatur in quo dicto magis perseuerat. Facit ad hoc quod dicit Inno. in cap. penult. de testi. hæc Dominus Paris in dicto tractatu de syndicatu, in cap. incipiente testis in testimonio uariās uel uacillans. & in cap. incipiente; uiso de repetitione torti semper negantis. col. prima. in fine. & allegat gl. in l. fi. C. de quæstio. in uersi. Alii. uide ad hoc supra eodem uerbo. §. 42.

50 Et ideo ad ista nota bene id quod dicit Bal. in l. bonæ fidei. C. de iureiur. vbi dicit, quod si reus fuerit confessus in tormentis, quod sine nouis indiciis poterit repeti in tormentis, quia illa confessio facit semiplenā probationem, & in ea cogitur perseuerare; qui etiam dixit, quod ille qui primo fuit confessus, & postea vult reuocare confessionem, debet probare contra confessionem si non probat, compellitur perseuerare in prima per repetitionem tormentorum. Allegat Inno. in cap. per Inquisitionē. de electio hæc Dominus Paris ybi supra, in cap. incipiente; de repetitione torturæ scias. in prin. & in dicto cap. incipiente; uiso de repetitione torti. in prin. & de hoc uide supra eodem uerbo. §. 43.

51 Vlterius nota, quod licet Bart. dicat in l. fin. ff. de quæstio. quod ex eo quod dari debet copia parti antequā subiiciatur torturæ, non sufficeret testes, qui in generali Inquisitione fuerunt examinati contra reum, quia non fuerunt examinati ipso citato & existente cōtradictore, quia hoc nō obstat in crimine hæresis, quia in eo formatur Inquisitio contra certum genus personarum, & tunc in effectu uidetur formata cōtra quemlibet, & ideo non est opus ut de nouo recipiantur illæ probationes receptæ in generali Inquisitione. ut habetur supra uerbo, Inquisitio. §. fi. & præterea in crimine hæresis pcedit iudex seu Inquisitor ex mero officio suo; quia non procedit ad accusationem alicuius accusantis, sed ex depositionibus sumptis ex officio suo, & ideo non est necesse quod tradat reo copiam indiciorum & articulorum, ut dicitur in uerbo immediate sequenti; dictū autem Bart. superius allegatum procedit ubi iudex nō procedit ex mero officio suo, & quando Inquisitio generalis non formantur contra certum genus personarum, & quādo pars citari debet ad uidēdum iurare testes, quod in crimine hæresis non contingit, quia ibi propter periculum imminens subticentur nomina testium seu deponentium, ut in cap. fi. de hæreticis. lib. 6. §. iubemus.

ANNO-

ANNOTATIONES.

1 Torturæ non poteſt exponere quenquam,&c.] *De tormentis in cauſa fidei copioſe diſſerit Eymericus in Directorio Inquiſit.parte 3.in 3.modo termi nandi proceſſum fidei,& eadem parte 3. quæſt. 61. quibus locis addimus quæcunque ad hoc inſtitutum videbantur neceſſaria. adde præterea Simancam de Catho.inſtit.tit.95. de tormentis. & criminaliſtas ubique.nulli enim hanc tractationem omiſerunt. auctor hoc loco abunde ſatis commemorat præcipua quædam capita huc ſpectantia:certum non omnia neceſſaria hinc percipientur, eſt enim hæc tractatio late patens.*

38 Si trattæ fuerint datæ a loco multũ alto.] *Tratta dictio vulgaris eſt, per quam ſignificantur conquaſſationes illæ,quibus is qui torquetur,ſurſum deorſum miſſus concutitur.*

39 Et nota ulterius,quod ſi iudex bis uel ter torſit reum,&c.[*Videtur ſentire auctor ter poſſe repeti torturam, quæ res non eſt adeo certa, ut facile poſſit aut debeat uſurpari.de quo articulo præter illa quæ ſcripſi in Direct.Inquiſi. par.3. ſuper 3. modo proceſſum fidei terminandi, uide Iulium Clarum in pract. cri.quæſt.64.uerſ.ultimo uidendum eſt.& Antonium Gomezium tomo 3. uariar.reſolut.cap.13.de tortura reorum,nu.26.*

TRADERE COPIAM INDICIORVM.

1 TRadere copiam indiciorum & articulorum an teneatur Inquiſitor reo contra quem procedit ſuper crimine hæreſis,dicẽdum eſt quod quando proceditur ex mero iudicis officio,uel per modum notorij,& ex publica fama,tollitur neceſſitas traditionis copiæ indiciorum & articulorum,ut dicit.Ang.in l.ſi uacantia.in repetitione.in uerſi. de quinto articulo.& Butrius in c.qualiter.de accu.hæc dom.Paris ubi ſupra,in c.incipiente:Mandauit rex Poteſtati.Verſiculo. Quando proceditur ex mero. in columna ſeptima.

ANNOTATIONES.

1 Tradere copiam indiciorum & articulorum,&c.] *Exploratum eſt,exemplum ſeu copiam indiciorum dandam,eſſe reo,& concedendam dilationem ad ea diluenda,& ſuam innocentiam probandam, hoc enim & naturalia & humana iura fieri poſtulant,& iuriſconſulti uno ore fatentur,& tradunt paſſim criminaliſtæ.ſed præ aliis uideto Iulium Clarum in pract.crimina.quæſtio.49.& Antonium Gomezium tomo 3.variar.reſolu.cap.13.num.21.*

Cæterum

Ceterum in hoc crimine indiciorum copia traditur illæ circunstantiæ tacendæ sunt et supprimendę, ex quibus reus posset in notitiam testium siue accusatorum deuenire, ut copiose explicaui in Directorio Inquisit. parte 3. super quæst. 75. quales autem sint illæ circunstantiæ ibidem dixi.

VERBA HÆRETICALIA PROFERENS.

1 Verba hęreticalia proferens iocose & per lubricum linguę poterit puniri non tanquam hęreticus, sed extraordinarie arbitrio inquisitoris, & imponetur ei aliqualis pœna, quia talis locus non est permittẽdus. hęc dominus Card. Zabar. in Cle. unica. de usuris. §. sane. quęsito 4. & in Clem. fidei catholicę. de summa trini. & fide catho. uersi. Nos igitur, in fine. Facit ad hoc cap. unicum. de schismaticis. lib. 6. in fine. & quod dicit Geminia. ibidem.

2 Sed aduertendum, quod impositio talis pęnitentiæ attendenda est secundum qualitatem personę, loci, astantium, & scãdali, quę omnia sunt attendenda in puniendis delictis. ut in cap. sicut dignũ. de homi. in prin. ff. de pœnis. l. aut facta. optime facit ad hoc Panor. in dicto c. sicut dignũ.

3 Dicentes uerba hęreticalia, & tenentes contra determinationem Ecclesię, debent puniri ut hęretici, ex quo isti sunt per Ecclesiam damnati, de summa trinit. Cle. 1. §. penul. & hoc nisi sint parati corrigi ueritate patefacta, tunc enim non sunt puniendi ut hęretici. 18. dist. nec licuit. 21. dist. nunc autem. 23. q. 1. hęc est. & quęst. ult. dixit. ubi de hoc expressum. sed possunt subiici pęnitentiæ, c. accusatus. §. si uero. §. porro, de hære. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. in Clem. fi. de heret. uersi. cum autem. Concordat Io. de Imola in dicta Cle. super glo. in uerbo, propagẽtur. in prin.

4 Sed usque ad quod tempus isti possunt se corrigere, dicit Zenzelinus quod antequam sint coram Inquisitore, immo etiam postea si sponte uolunt corrigi, secus si negent & se conuinci patiantur, quia tũc pertinaces censentur dictis iuribus: & licet tales habeantur pro hęreticis, non tamẽ pro relapsis. c. super eo. eo. tit. & dicto cap. accusatus. lib. 6. hæc dominus Card. Zabar. ubi supra. Concordat Ioan. de Imola ubi supra. & bene uide quod dicit idem Ioan. ibidem.

ANNOTATIONES.

1 Verba hæreticalia proferens iocose, & per lubricum linguæ poterit puniri, &c.] *Proferentes verba hæreticalia iocose, per lubricum linguæ, siue incogitanter, an & quomodo sunt puniendi, tradunt Zabarella loco citato hic ab auctore, Nicolaus Arelatanus tract. de hæret. notabili 28. Gondissaluus tract. de hæret. quæstio prima, nume. 7. Palacius Rubeus in allegatione de hæresi. §.*

resi.§.4. Simancas de Cathol.instit.tit.17.& Ioannes Roias in singularibus,fidei,singul.103.incipien.Iocose dictum.& nos diximus copiose in Directorio Inquisit.parte 3.in tit.de forma examinationis testium.nu.72.§.quod dictus talis.

In pœna autem imponenda illa consideranda sunt,quæ ibi admonuimus, nam personarum qualitas expendenda est,& uerbi hæreticalis per iocum prolati genus est uidendum,& modus quoque proferendi est diligenter ponderandus.

VICARIVS.

1 Vicarius generalis Episcopi, uel Capituli sede uacante, secundum Lau.non habet potestatem procedendi super crimine hæresis,quia requiritur speciale mandatum,& in hoc erit tunc delegatus, licet in alijs sit ordinarius, & ideo si in hoc crimine appellaretur a uicario habente speciale mandatum,appellabitur ad delegantem Episcopum,uel capitulum sede uacante,secundum Lau.facit quod notatur in cap.2.de offic.uicarii,lib.6.per Ioan.de sancto Geor.& Lau.hęc Ioannes de Imola,in Clement.1.de hæreticis.prope finem. Ad hoc nota textum dicta Clemen. prima.de hæreticis.§.duro.& bene pondera textum illum,quia dicit Inquisitor sine Episcopo diœcesano,uel eius officiali,uel episcopali sede uacante.capituli, super hoc delegato, non autem dicit sine Episcopo, seu eius vicario.uide ad hoc dominũ Cardinalem Zabarel.super dicto §. duro.quæsito duodecimo.Facit optime ad hoc glo.in uerbo,diœcesanis.in Clemen.unica.de foro competẽti.ibi:sed an officialis.& glossa in uerbo, consensum dictæ Clem.1.de hære.

2 Sed pone, Episcopus dedit Vicarium generalem, & in mandato expressit aliquid de istis, quæ requirunt speciale mandatum, secuta clausula generali, uidelicet,& omnia alia,quæ nos possumus, etiam si mandatum exigant speciale: quæritur, an talis Vicarius possit procedere in crimine hæresis, & alia facere in dicto crimine, quæ potest Episcopus? dicendum,quod sic,ut habetur in glo.fina.dicto capit. 2. de officio vicarii.lib.6.

3 Sed numquid delegatus Episcõpi, uel capituli, sede vacante, super crimine hæresis possit subdelegare & committere uices suas alteri ab Inquisitore? dicendum, quod non, sed bene potest committere, & consentire, quòd Inquisitor procedat per se. uide ad hoc supra, in uerbo, tortura.§.octauo.ubi habes plures allegationes ad propositũ eius quod hic dicitur.

ANNO-

ANNOTATIONES.

Vicarius generalis Episcopi, &cæt.] *De Vicariis Episcoporum ut quæ causa, satis multa traduntur per Doctores in Clem. prima, de hæreticis, & de Vicariis, seu Commissariis Inquisitorum, multa quoque scripsimus cum Eymerico in Directorio Inquisitorum, parte tertia, numeto 36. titu. de institutione Vicarii, seu Commissarii, & in eadem tertia parte, quæstione decimatertia, & aliquos sequentibus.*

TRACTATVS EIVSDEM

R. P. F. BERNARDI COMENSIS.

DE STRIGIIS.

SVMMARIVM.

1 STRIGES unde dictæ.
1 Quo tempore congregentur.
1 Quid diabolo promittant, cum fiunt de illa secta.
1 Quàm horrenda facinora committant.
2 Striges corporaliter deferuntur.
2 Diabolus incubum & succubum se exhibet strigibus.
3 Multa probant striges corporaliter deferri.
3 Exempla de strigibus refert auctor a se cognita, quibus idem probatur.
3 Potestas cuiusdam oppidi ab strigibus baculo percussus, moritur.
4 Argumenta dicentium striges non deferri corporaliter.
4 Cap. Episcopi. 26. q. 5. qualiter intelligendum.
4 Secta strigiarum an esset exorta tempore dicti c. Episcopi.
5 Intellectus dicti c. Episcopi. 26. q. 5.
6 Multa eorum, quæ de strigibus narrantur, possunt illis in somniis contingere.
7 Vna creatura in aliam uere non transmutatur.
8 Multa apparere possunt strigibus arte Dæmonum, quæ uera non sunt.
9 Striges ut apostatæ recte puniuntur etiam si corporaliter non deferrentur, ex quo habent rata, quæ sibi contigerunt in somniis.
10 Idem probatur inducendo textum in c. Episcopi, 26. q. 5.
11 Ex c. Episcopi, non probatur strigias non deferri corporaliter.
12 Ad Inquisitores hæreticæ prauitatis spectat striges punire.
13 Quomodo cognoscantur qui sunt de secta strigiarum.

13 Per

1 SECTA quędam abominabilis virorum videlicet, & pręcipue mulierum, a pluribus annis citra, in partibus Italię, satore omnium malorum diabolo procurante, damnabiliter insurrexit, quas alii mascas appellant, nos autem in Lombardia strigias nuncupamus, a stix, stigis, vocabulo infernum seu paludem infernalem significante, quia tales personę diabolicę sunt & infernales, vel à stigetos Gręcè, quod est tristitia Latine, eo quia plurimos faciant tristes maleficiis suis.

Hę personæ congregantur in certis locis per oppida & villas certis temporibus, pręcipue in nocte diem Veneris pręcedente apparente eis dęmone in forma humana visibili: & quando in principio de illa secta esse uolunt seu incipiunt, primo ante omnia corā ipso diabolo ad iussum eius abnegant sanctam fidem, & sanctum baptisma, ac etiam dominum Deum, & Beatā Virginē Mariā, & postea conculcant crucem aliquam ibi ab una illarū strigiarum factam in terra: quibus omnibus peractis, faciūt fidelitatem in manibus ipsius diaboli, acceptantes eum in dominum suum, & promittunt ei in omnibus se uelle semper obedire: & in signum horum omnium tangunt ei manum cum ipsarum manu sinistra post earum tergum uersa offerentes eidem diabolo aliquid in signū subiectionis; & ita abinde citra semper reputant ipsum diabolum esse uerum earum dominū, & Deum suum; deinde quotiescunque uadunt ad

illam

illam congregationem quam ludum bonæ societatis appellant, semper faciunt reuerentiam ipsi diabolo in forma humana apparenti, & ipsum capite inclinato profunde adorant vt verum deum suum: quę omnia clarissime patent per earum confessiones in processibus contra eas per inquisitores formatis.

2 Ad quam congregationem seu ludum præfatæ pestiferæ personæ vadunt corporaliter & vigilantes, ac in propriis earum sensibus: & quando uadunt ad loca propinqua, vadunt pedestres, mutuo se inuicem inuitantes. si autem habent congregari in aliquo loco distanti, tunc deferuntur a diabolo, & quomodocunque uadant ad dictū ludum siue pedibus suis, seu deferantur a diabolo, verum est, quòd realiter & ueraciter & non phantastice, neque illusorie abnegant fidem Catholicam, adorant diabolum, conculcant crucem, & plura nefandissima opprobria committunt cōtra sacratissimum corpus Christi, ac talia plura spurcissima perpetrant cum ipso diabolo eis in specie humana apparente, & se uiris succubum, mulieribus autem incubum exhibente; Ac vt omnimodam delectationē venercam eis impēdat, ad omnem prorsus earū appetitum se per omnia coaptante.

Quæ quidem pestiferæ personę firmiter affirmant se prædicta omnia & singula corporaliter & realiter, ac ueraciter perpetrare, narrantes quo modo aut occulte recedunt de domibus habitationis earum, aut fingunt se exire domos operis alicuius gratia faciendi, & ita uadunt ad dictā congregationem seu ludum absque eo, quod sui de domo id sciant uel perpēdant, quę omnia & singula clarissime patent per earum spontaneas confessiones factas & scriptas in processibus contra eas per omnes Inquisitores nostros per totam Italiam formatis.

3 Sunt autem plura & magna argumenta firmam fidem facientia, quòd istę strigię corporaliter & realiter, & non phantastice, nec in somniis uadant ad ipsum suum ludum seu congregationem, & quòd realiter & non illusorie prędicta omnia committant.

Vnum est quòd omnes huius pestiferę sectę, siue mares siue fœminę, quasi uno ore, & una lingua fatentur se eundem modum per omnia & uniformiter obseruare ubique locorum in abnegando fidem ac baptisma, & Dominum Deum, ac Beatam Virginem Mariam, ac in conculcando crucem & adorando ipsum diabolū, & faciendo fidelitatem eidem, tangendo ei manum cum manu earum sinistra post tergum uersa, & in omnibus aliis & singulis quę in tali ludo seu congregatione fieri contingūt, ita quòd omnes in idem conueniūt & semper conuenerunt a principio illius sectę usque in pręsens tempus, ut ex earum omnium confessionibus ubique locorum per totam Italiam in manibus Inquisitorum nostrorum factis, & scriptis in processibus contra eas formatis, liquide constat quod

quod esse non posset, & non ita omnibus se conformarent, si phantastice & in somniis eis ista contingerent, præcipue cum phãtasmata & somnia secundum uarietatem causarum, & qualitatem personarum, pro loco & tempore uarientur.

Aliud argumentum est, quia tales personæ pluries pluribus in locis eundo uel redeũdo de dicto suo ludo, per personas catholicas sunt realiter & ueraciter uisæ, cognitæ, & deprehensæ: nam ut de his quorum ego certiorem habeo notitiam loquar, cum ego superioribus annis in ualle Telina, in terra scilicet de Ponte, diœcesis nostræ Comensis, contra harũ strigiarum pestiferum genus inquirendo procederem, delatus est mihi a fide dignis, quod cum quadam uice paulisper ante lucem quidam fuisset a duabus personis catholicis uisus & cognitus in prædicto strigiarum ludo, iuxta quasdam uineas prope dictam terram de Ponte, uersus Abduam relicto dicto ludo, ueniens illis duabus personis domum, rogabat eos ne eum apud me accusarent, neque quòd in tali ludo uidissent eum propalarent, ut in processibus quos ibidem tunc feci legitime constat, quod quidem non phantastice neque in somniis, sed realiter & corporaliter fuisse euidenter apparet.

Quandam insuper puellam octo uel decem annorum Antoniam nomine pater & mater eius ad me cõduxerunt in dictam terram de Ponte, quæ in præsentia eorum & pluriũ aliorum retulit mihi qualiter quadã nocte uocata a quadã amita sua nomine Magdalena surrexit delecto, & portata fuit cum ipsa amita sua ad certum locum a dicta terra de Ponte satis distãtem, ubi uidit & cognouit plures personas in uno prato chorei zantes cum prędicta amita sua, cum qua postea iterum reportata fuit ad dictam terram de Ponte in domum habitationis suæ: quæ omnia seriose confessa fuit mihi postea prædicta Magdalena existens in manibus officii mei, & interrogata a me, an personam aliquam ad ipsum ludum conduxisset, prout ex processu contra eam formato legitime constat.

Plures etiam aliæ personæ, & in dicta terra de Ponte, & in terra Barbeni dictę uallis, ac etiam in terra Clauenæ prædictæ nostræ diœcesis cognitæ & deprehensę fuerunt a diuersis personis in pręfato ludo cum diabolo existentes, prout hi qui uiderunt mihi iuridice retulerunt, & ipsęmet uisę, & deprehensę confessę sunt in processibus contra eas formatis, ut in eis apparet. Quæ omnia si quis bene consideret, nequaquam uideri neque deprehendi ita clare potuissent ab aliis, si in somniis aut phantastice ipsis strigiis contigissent.

Aliud argumentum est, quod interdum contingit quasdam personas deferri per diabolum ad aliquem locum distantem, ubi talis ludus seu cõgregatio strigiarum fiebat, & dum essent in uia eundo vel redeũdo, Deo uolente dimissę sunt, & inuętę extra patriam suam & extra terras suas,

quod

quod esse minime potuisset, si prædicta eis phantastice contigissent, aut se deferri somniassent.

Aliud admirandum ualde & nullo modo postergandum argumentũ adduco, quod in Mendrisio oppido Comēsi contigit iam fere annis quinquaginta elapsis, quod quidem uulgatissimum est Comi, & in prædicto oppido Mendrisii, & adhuc supersunt plures in ipso oppido huius rei memores. Nam cũ ibi quidã Inquisitor nomine magister Bartholomęus de Homate, dominus Laurentius de Concoretio Potestas, & Ioannes de Fossato notarius cõtra has Strigias procederēt, vna die ipse Potestas, quã dã curiositate ductus, uolens experiri an uere & corporaliter illæ strigiæ irent ad ludum, facta conuentione cum quadam strigia, ut eum ad uidendum talem ludum conduceret, accessit quodã die Iouis in sero cum notario suo & quodam alio extra oppidum ad quendam locum, sicut ei illa strigia prædixerat, & dum ibi iam prope essent, omnes hi tres uiderunt plures personas congregatas coram quodam, qui erat diabolus in forma humana, ad modum cuiusdam magni domini sedente, & ecce subito omnes illæ personæ ibi congregatæ, iussu diaboli adeo illum officialem & eius socios, Deo ob eorum curiositatē permittente, baculis percusserunt, quod ex talibus percussionibus & ille officialis, & notarius, & ille alius infra 15. dies mortui sunt. Quis ergo dicere velit hoc in phantasia aut in somnijs contigisse?

Aliud magnum argumentum est, quod istę tales strigię sępe, postquã crimen suum confessæ sunt coram Inquisitoribus, reuertuntur ad gremiũ sanctæ matris Ecclesię, abiurata huiuscemodi hæresi & apostasia sua, iuxta notata in cap. ad abolendam. de hæreti. in prin. in cap. ut officium. §. Si quis vero. eo. tit. lib. 6. & plures earum non reuertũtur amplius ad uomitum, & in bona fide catholica perseuerant, nec amplius ad talem ludum uadunt, quæ tamen longo tempore in illa perfidia immoratæ fuerant, quod nequaquam esse posset, si tantummodo phãtastice & in somnijs eis ista contingerent: nam manifestissimum est quod somnia & tales phantasiæ non sunt in potestate hominis ut ei accidant aut cessent quãdo uoluerit.

Præterea plurimæ personę huius perfidæ sectę, transactis iam plurimis temporibus, per Inquisitores hereticę prauitatis fuerunt traditæ brachio seculari, exigentibus id demeritis suis, & cõbustæ; quod minime factum fuisset, neque summi Pontifices hoc tolerassent, si talia tantummodo phãtastice & in somnijs cõtingerēt, & tales psonę realiter & ueraciter hęreticę nõ essēt, & in hæresi realiter & manifeste deprehēsæ; nã Ecclesia nõ punit crimina nisi sint manifesta & uere dephēsa. 32. dis. c. erubescãt. 32. quæst. 5. Christiana. 2. quæst. 5. cõsuluisti. & 9. quęst. 1. nõ omnia. per hęc ergo omnia quę dicta sunt, & per plura alia quę adduci possent, liquido

quido cõstat quod tales strigiæ ad præfatum ludum non in somniis neq; phãtastice, ut qdã affirmãt, sed realiter & corporaliter, & uigilãdo uadãt.

4 Sed ecce contra hæc quæ iam dicta sunt quidam insurgunt, & prędictam ueritatem destruere satagentes dogmatizando affirmant, quod huiusmodi strigiæ nullo modo vadant ad illum ludum corporaliter & realiter, sed q̃ phãtastice ac illusorie, ac in somniis eis omnia prædicta cõtingant, & in huius opinionis suæ fomentum adducunt tex. c. Episcopi. 26. q. 5. q̃ quidem cap. omnibus contra nos Inquisitores occasione harũ strigiarum purgare cupientibus communis est materia dimicandi, cuius quidem canonis uerba, si quis omni passione semota diligenter & medullitus ponderare uoluerit, uidebit ac luce clara cognoscet, quod illud cap. non militat contra prędicta; neque obstat quin contra huiusmodi strigias tanquam uere hęreticas procedere ualeamus: nam si quis bene considerat & bene aduertat, istud cap. Episcopi, non loquitur de ista secta strigiarum, quæ nondum insurrexerat tempore quo celebratum fuit illud Ancyrẽse concilium, ex quo sumpta sunt illius cap. uerba, sed neque tempore quo compilatum fuit decretum per dominum Gratianum, quia decretum fuit compilatum anno Domini 1150. vt habetur in glo. 2. q. 6. c. post appellationem. §. forma vero appellationis, prædicta autem strigiarũ secta pullulare cępit tãtummodo a cẽtum quinquaginta annos, citra, ut apparet ex processibus Inquisitorum antiquis, qui sunt in archiuis inquisitionis nostrę Comensis. Hæc ergo secta strigiarum non est illa quę profiteatur & credat secum Diana Dea Paganorũ, uel cum Herodiade equitare super quasdam bestias, prout loquitur illud cap. Episcopi.

5 Si quis autem pertinaciter adhuc affirmare velit hanc sectam strigiarum esse illam de qua loquitur illud c. Episcopi, dico, quod adhuc Canõ ille contra nos non obstat, neq; militat contra prædicta, quia si quis bene cõsiderat sensũ canonis illius uidebit clare, q̃ nõ negat quin sit possibile tales p̃sonas pedestres, & corporaliter ire ad p̃dictũ suũ ludũ; sed neq; negat, q̃n sit possibile easdẽ deferri uere, realiter, & corporaliter a diabolo de loco ad locum: nã dęmones, p̃mittẽte Deo, p̃nt uirtute sua naturali mouere, & portare materiam corporalẽ de loco ad locũ, ut innuit Aug. in 18. lib. de ciuitate Dei, cap. 19. vnde legitur in legẽda beati Petri Apostoli de Simone mago in area a dęmoniis portato, & in legenda beati Iacobi Apostoli de Hermogene ad ipsum Iacobum portato, & de multis aliis legitur de loco ad locũ realiter & corporaliter a diabolo delatis.

Si ergo possibile est tales personas ire uel deferri corporaliter & realiter a diabolo, & possibili posito in esse, nullum sequitur inconueniens, secundum regulam logicalem, nullum ergo erit inconueniens si dicatur tales strigias pedestres corporaliter ire, uel deferri realiter & corporaliter ab ipso diabolo, & ita clare patet, quod prædictum capitulum, Episcopi,

T contra

contra prædicta non obstat prout aduersarij nostri probare conantur.

6 Nos autem non negamus quin interdum huiusmodi strigijs siue somniando siue phãtasiando, procurãte diabolo, appareat, quod ad prędictũ ludum accedant, & præcipue postquam iam ad ipsum ludum corporaliter & realiter accesserunt, & uere & realiter ac corporaliter fidẽ abnegarunt, & crucem conculcarunt, ac dæmonem in suũm Deum acceperũt, & pro suo deo adorauerunt, possibile est quod aliquando sensibus ipsarum strigiarum multo grauius, ac vehementius quam somno virtute dæmonis obseratis, dæmonialia somnia causando, uel phantasiã immutãdo, faciat quod ipsæ strigiæ corpore quidem dormientes, seu etiam nil sentiẽtes, & velut mortuæ alijs appareãt, & ipsis strigiis in spiritu seu in phãtasia uideatur, quod prædicto ludo intersint, & alia faciant, quæ aliàs uigilantes corporaliter & ueraciter facere consueuerunt, & aliqui dæmones earum formas assumentes uideantur ab aliis in ipso ludo corporaliter adesse, ut id alteri per phãtasticam apparitionem exhibeatur vigilanti, quod alter uidit in somnis, ut dicit Augustinus in primo li. 18. de ciuitate Dei c. 18. per quem modum id dicimus contigisse, quod in legenda beati Germani narratur, de illis mulieribus dæmonibus earum formas assumẽtibus, quæ cernebantur in hospitio cœnare, & tamen quæsitę in domibus propriis, uere sunt inuentæ.

7 Nullo autem modo dicimus, neque aliquã do opinati sumus id quod mendaciter & falso aduersarii nostri nobis imponunt, uidelicet quod aliqua creatura, aut in melius, aut in deterius possit immutari, aut in aliam speciem uel similitudinem realiter & uere transformari, nisi ab ipso creatore, qui omnia fecit, & per quem omnia sunt facta: & propterea nullo modo dicimus, neque aliquo pacto aliquid numinis, aut diuinitatis extra vnum Deum arbitramur.

Sed neque ea quæ in solo spiritu fiunt arbitramur etiam in corpore accidere, sed dicimus & prædicamus, quod quemadmodũ legitur de sociis Vlyssis, quos illa famosissima maga Circe in bestias arte sua uertit, ut dicit August. in lib. 18. de ciuitate Dei. ca. 17. & habetur 26. q. 5. cap. nec mirum. & de sociis Diomedis in aues versis, & de quibusdam aliis, qui uersi in iumenta uidebãtur onera portare, & de aliis similibus, quæ omnia illusorie & phantastice, ac quadam præstigiosa apparitione arte dęmonũ fiebant, ut Aug. declarat egregie in cap. 18. prędicti libri 18. de ciuitate Dei Ita etiam non negamus quin interdum arte dæmonis illudentis fieri possit, quod aliqua strigia per aliquam phãtasticam apparitionem uideatur transmutata in gattam uel in aliam bestiam, seu speciem, quæ tamen nõ erit veraciter transmutata, sed hoc fiet quadam apparitione præstigiosa: & qui aliter credit, infidelis est & Pagano deterior, ut dicit dictum ca. Episcopi.

Immo

8 Immo dicimus & confitemur plura alia ipsis strigijs illusorie & phantastice arte dæmonum posse contingere & apparere, quæ tamen minime sunt vera, vt puta, quòd vitulos comedãt, qui postea dæmonum virtute resurgant: nam si vere illi vituli fuerunt cocti & comesti, nullo modo fieri potest, vt dæmon aliquis, immo omnes dæmones simul cum tota eorum potestate eos valeant suscitare: quia resuscitare mortuum est potentię infinitę, quę soli Deo conuenit, & diabolo nullo modo potest conuenire. quare si illa comestio fuit vera & realis, necesse est dicere, quòd resuscitatio sequens fuerit phãtastica & illusoria, aut quòd & comestio fuerit apparẽs & phantastica & etiã resuscitatio fuerit illusoria: & ita cum diabolus semel ipsas strigias sibi per infidelitatẽ subiugauerit, deludens eis in somnijs seu cũ phãtasticis apparitionibus, modo læta, modo tristia, modo cognitas, modo incognitas personas interdum ostendit, vt textus illius cap. Episcopi. loquitur de secta illarum mulierum, quæ cum Diana, vel cum Herodiade se equitare, eiusque iussionibus obedire credebant.

9 Postremo, vt aduersariorum ora ex toto concludam posito, sed non concesso, quòd, vt aduersarii ipsi affirmant, istę strigiæ nullo modo vadant corporaliter ad ludum, & quòd numquam realiter ac veraciter vigilantes abnegauerint fidem, & conculcauerint crucem, & alia fecerint, quæ in tali ludo facere dicantur, sed quòd in somniis tantummodo seu phantastice & illusorie eis semper ista contingant, tamen ex quo postea quando sunt in vigilia & in propriis sensibus constitutæ credunt & firmiter tenent se prædicta fecisse, & habent ea rata & firma, ac ea confirmant, & contentæ sunt quòd sibi talia acciderint, ac eis omnibus consentiant cum quadam animi complacentia, credentes firmiter se fidẽ catholicam abnegasse, & dęmonem pro suo vero deo habere, tenentes firmiter se non peccare, sed potius se benefacere talia perpetrando, & alia similia multa faciendo, vt ex earum confessionibus coram Inquisitoribus factis euidenter apparet, liquido & clarius luce meridiana constat, quòd sunt veræ & propriæ apostatæ, idololatræ, & hęreticæ: nam sicut ille qui somniando se committere fornicationem cadit in pollutionem nocturnam, si postea in vigilia constitutus est memor talis somnii, & consentit & placet sibi de illa fornicatione somniata propter delectationem habitam in ea, licet talis nõ peccet ratione somnii in se, quia nullum ibi potest esse peccatum, eo quia ibi non fuit iudicium rationis, peccat tamen mortaliter ratione complacentię cum delectatione sequenti in vigilia cum deliberato consesu, vt dicit B. Thomas in quarto Sent. dist. 9. art. 4. & etiam habetur 6. dist. §. 1. in glos. circa fi. ibi, Si ergo in nocturna pollutione. & cap. testamentum. ead. dist. & Augustinus in 18. lib. de ciuitate Dei. cap. 12. in fine. dicit, quòd delectari etiam falso crimine, crimen verum est: ita dicendum est de illis strigiis, quòd sint vere & propriæ apostatæ, idololatræ, &

tre, & heretice; nō quidem ea ratione quia prędicta contingāt eis in somnis vel phātastice, seu illusorie, sed propter complacentiam quam habēt de prædictis cum deliberato consensu postea quando sunt extra prædicta somnia & extra prędictas phātasticas illusiones in vigilia & in ꝓpriis sensibus constitute, & credunt ea esse vera, & ea habent rata, tenentes firmiter in mentibus suis se fidem & dominum Deum abnegasse, & credūt demonem esse suum verum Deum, & cum vt Deum suum adorant, vt dictum est supra: & ideo textus dicti cap. Episcopi, dicit tales personas sceleratas retro post Satanam conuersas, & quòd demonum illusionibus, & phātasmatibus seductæ, credunt se & profitētur cum Diana nocturnis horis Dea Paganorum, vel cum Herodiade, vel cum innumera multitudine mulierum equitare super quasdam bestias, & multarum terrarum spatia intempestę noctis silentio pertransire, eiusque iussionibus obedire velut dominę: & quia credunt & profitentur prędicta esse vera, quę in somnis, seu phātasticis illusionibus eis contigerunt, ideo textus iterū appellat eas perfidas & infideles, dum sequitur: *Sed vtinam hæ solæ in perfidia sua perijssent, & non multos secū ad infidelitatis interitum pertraxissent.* Quare sunt veraciter & proprie heretice, & ideo sequitur in textu, ꝙ qui hęc vera esse credunt, credendo a recta fide deuiant, errore Paganorum inuoluuntur cum aliquid diuinitatis aut numinis extra vnum Deum arbitrantur: quia quando solus spiritus ista patitur, infidelis est, qui hęc nō in animo sed in corpore euenire opinatur, vt textus subdit ibidē: & ideo in fine illius canonis bene subditur: prædicandum esse & annuntiandū populis hęc omnino falsa esse, & eū qui talia credit fidem perdere, quod & nos Inquisitores dicimus, & constanter prędicare & annunciare populis non cessamus.

10 Ecce ergo quam bene ex verbis huius cap. Episcopi concluditur & clare probatur id quòd superius dixi, videlicet, quòd dato, quòd in somniis seu phātasticis illusionibus arte demonū procuratis videatur ipsis strigiis quadam præstigiosa apparitione se ad ludum dictū accessisse, dominum Deum & fidem catholicam abnegasse, dæmonē vt Deū adorasse, & alia superius enumerata perpetrasse, ex quo tamen trāsactis illis somniis & phātasticis illusionibus retinēt ea in mente, ac firmiter credunt ea esse vera, & constanter in tali credulitate perseuerant, sequitur quòd sint veraciter & proprię apostatę, quia vere secundum suam opinionem recesserūt a catholica fide, & etiam sequitur quod veraciter sint idololatrę, firmiter tenentes se adorare dæmonem ut Deum, & creaturam pro creatore se colere, ac de facto adorant & colunt: & credētes aliquid diuinitatis seu numinis extra unum Deum esse, inuoluantur errore Paganorum idola adorantium: ac etiam sequitur quòd deuiant a fide, & fidē perdunt, & ideo ueraciter sunt hęreticę, credēdo quòd ea quæ fiunt in somnus & phātasticis il-

eis illusionibus arte dæmonum procuratis, sint uera, & quòd quæ in solo spiritu fiunt, etiam in corpore accidant, & insuper credendo se posse dæmonum virtute transmutari in gattas uel alias species: Quæ omnia cum sint contra determinationem Ecclesiæ, proculdubio sunt hęretica, & ideo textus hic appellat tales personas infideles & Paganis deteriores, infidelitas autem in homine baptizato est hæresis, & ita clarissime patet quomodo dictum c. Episcopi, nullo modo contra prædicta militat, neque cõtra nos obstat.

11 Epilogando itaque omnia prædicta, dico quòd illud cap. episcopi, non militat contra ea quæ dicta sunt, neque obstat quin prædictæ Strigiæ vadant corporaliter ad illum ludum, & quin realiter, & veraciter fidem abnegent & diabolum adorent, & ex consequenti nõ obstat quin ueraciter sint hæreticæ, tum quia illud c. non loquitur de ista secta Strigiarũ de quibus nos loquimur, & hoc est quia tempore quo celebratũ fuit illud Concilium Ancyrense, ex quo sunt sumpta verba illius cap. sed neque tẽpore quo fuit compilatum decretum, nondum insurexerat ista Strigiarũ secta; tum quia si quis bene consideret sensum illius c. non negabit quin sit possibile tales Strigias ire corporaliter & pedibus suis in proprijs sensibus & vigilantes ad ipsum ludum, sed neque negabit quin sit possibile easdem interdum ire, corporaliter, & realiter de loco ad locum a diabolo deferri, tum quia etiam nos non negamus quin interdum possibile sit, quòd ipsis strigiis appareat in somniis aut in phãtasticis illusionibus, procurãte dęmone causatis, quod vadant ad ipsum ludum, ipsæ uero ueluti dormientes, seu velut nil sentientes, ueraciter inueniantur in domibus suis; imo etiam dicimus plura alia posse Strigiis arte dęmonum illusorie & phãtastice apparere: nullo modo autem dicimus, neque aliquando opinati sumus, aliquam creaturam uirtute dæmonum in aliam speciem vere & realiter posse transformari: sed neque dicimus uerum esse, quòd ea quæ fiunt in solo spiritu, accidant realiter in corpore: Tum postremo, quia dato, sed non concesso, quòd nullo modo uadant corporaliter ad ludum, sed quòd tantũmodo in somniis & phantasticis illusionibus uirtute dæmonum uideatur eis ꝙ uadant ad ludum, & Deum ac fidem abnegent, & dæmonem ut Deum adorent, & alia sic illusorie ipsis strigiis accidant, quæ in dicto ludo facere dicuntur; tamen ex quo postea quando sunt in uigilia & in propriis sensibus constitutę credunt & firmiter tenẽt se ea fecisse, & habent ea rata, ac eis omnibus cõsentiunt cum animi cõplacentia, credentes firmiter se fidem catholicam abnegasse, ac dæmonẽ pro Deo adorasse, & eum tãquam Deum suum habere, & se nullo modo peccare, sed potius se bene facere talia perpetrãdo, & in hac credulitate firmiter perseuerãt, adhuc clare constat ꝙ sint ueraciter apostatæ, idololatræ, & hæreticæ, & ideo textus nominat eas sceleratas, pfidas, & infideles: &

les:& dicit quòd credentes talia phantastica & illusoria esse vera, deuiant a recta fide, & fidem perdunt, ac inuoluuntur errore Paganorum, & sunt ipsis Paganis deteriores: infidelitas autem in homine baptizato est hæresis. Et ita per hæc omnia clarissime patet quomodo dictum c. Episcopi toties allegatum, nullo modo militat contra nos Inquisitores. Neque obstat quin istæ strigæ veraciter dicantur apostatæ, idololatræ, & hæreticę, quomodocumque dicatur, siue quòd vadant corporaliter & realiter ad ludum, siue quòd tantummodo in somnijs & phantasticis illusionibus arte dęmonum causatis eis talia contingant.

12 Cũ ergo prædictæ strigiæ veraciter sint hęreticæ & idololatrę ac apostatę quomodocumq; dicatur, seu quòd realiter vadant ad ludum, seu quòd tantummodo in somniis aut phantasticis illusionibus, vt dictum est, sequitur quòd ad Inquisitores hæreticę prauitatis pertinet contra eas procedere, & eas sicut alios hęreticos punire, quod quidem patet.

Et primo inquantum dicuntur hæreticę, patet per cap. ut officium. de hęreticis. lib. 6. in princ.

Patet hoc etiam inquantũ dicuntur idololatræ, offerentes sacrificia dęmonibus, & eis nefarias preces emittentes, ut in gl. uerbo, saperent. c. accusatus, eisdem tit. & lib. §. sane. ac etiam ipsos dæmones adorantes: nã si hæreticus punitur adorans hæreticum, ut d. c. accusatus. §. ille quoque. quanto magis dęmonem adorans? Est enim contra illud domini mandatum, Dominum Deum tuum adorabis. Matth. 4. cap.

Postremo hoc patet, inquantum dicuntur apostatę: quia apostata a fide punitur ut hęreticus, quia uere hæreticus est, de quo habes supra in verbo, Apostata. §. 1. 2. & 3.

31 Manifestantur autem seu deteguntur illi qui sunt de hac secta Strigiarum, & ad notitiam eorum peruenitur duobus modis, videlicet per confessiones sociarum, & per coniecturas & præsumptiones.

Primo ergo per confessiones & inculpationes sociarum: cum enim mutuo se cognoscant in dicto ludo, ex consequenti possunt etiam mutuo se detegere & manifestare, & hoc præcipue quãdo plures separatim, & una seorsum ab altera, imo nesciente quid alia dixerit conueniunt de eadem persona & de tempore quo eam uiderint, & in quibus locis, & maxime quando tales inculpantes aliquam de earum societate, dicunt idem & affirmant coram facie illius quam inculparunt, & ita una post aliam separatim, & altera nesciente, idem affirmat in facie eius.

Et quòd talis inculpatio seu manifestatio facta per socias faciat fidem contra illam quæ inculpatur, patet per ea quę notantur in c. in fidei fauorem, de hęreticis, lib. 6. Facit ad hoc gl. fi. in c. quoniam aliqua, de testi. vide de hoc supra in uerbo, testes. §. 17. & in uerbo. tortura. §. 29.

Aduertas tamen & sis bene cautus tu Inquisitor, ne interrogando de

compli-

cōplicibus & sociabus unquam interroges an aliquando viderint talem, uel talem, specificando aliquam uel nominando, neque permittas ab aliquo specificari uel nominari, sed interroges in cōmuni & generali quas socias habet, uel quas uiderit in tali ludo, & quid eas ibidem facere uiderit, & ei dicas quod nullo modo aliquam nominet, nisi pro certo eam in ludo uiderit & cognouerit, & nisi pro certo uiderit uel sciuerit eam abnegasse fidem, & alia fecisse quæ ibi fieri consueuerunt.

Aduertas insuper, & sis bene cautus, ne de facili facias aliquam detineri propter inculpationes talium strigiarum tantum, quia posset cōtingere quod dæmon assumeret personā alicuius, & se sub forma illius præsentarēt in ipso ludo, ut illam personam infamet, & tamen illa persona erit innocēs, & de tali crimine nullo modo culpabilis: quare cautius securiusque procedes, si ex solis inculpationibus seu manifestationibus sociarum non facies aliquam personam detineri, sed ultra illas inculpationes factas per socias, habeas aliqua alia indicia, seu coniecturas, uel præsumptiones, seu suspiciones contra eandem quam uolueris detinere.

14 Detegūtur etiā, & ad notitiā eorum qui sunt de hac secta venitur alio modo, uidelicet per coniecturas & præsumptiones; quia in his quæ in secreto fieri consueuerunt, pceditur ex cōiecturis & presumptionibus, vt dicitur in l.fin.C.de procur.tuto.ubi glo.not.& Bal.in l.quicūque.C.de ser.fugi.& in rubrica, C.de proba.nam indicium sumptum ex experientiis & coniecturis quæ communiter accidere solent, est ualidum; unde ut dicit Panor.in cap.Osius.de elec.in fine.argumētum a communiter accidentibus tenet, & quando tali coniecturæ frequenter contingit adesse veritatem, tunc est graue indicium, & æquiparatur præsumptioni iuris, ut notatur per Cynum in l.metū.de dolo.siue agatur de probādo uero hominis actu, siue de probando animo.ff.de sica.l.1.§.sed si claua,&c.significasti.de homic.nam præsumptio non est aliud.quam quędam suspicio, quæ causatur in animo iudicis, uel cuiuscunque ex uariis coniecturis, vel argumentis seu indiciis, ut dicit Panor.in cap.quanto.de præsum.col.3. in fine.Ad omnia ista uide supra in uerbo, indicium. §. 5. & §. fin. & in uerbo præsumptio.§.5.

Cum ergo abnegatio fidei, adoratio diaboli, conculcatio crucis, & alia quæ faciunt tales strigiæ in ipso ludo, & alibi cū ipso diabolo, omnia fiāt in secreto & seorsum a fidelibus Christianis, ideo necesse est, quod cōtra eas procedamus ex coniecturis & præsumptionibus.

Et illæ coniecturæ seu præsumptiones sunt aut fascinationes puerorū uel maleficia causantia infirmitates, aut alia nocumenta circa hominnes utriusque sexus, & etiam circa terræ fruges, uinearum vuas, arborum fructus, ac etiam circa iumenta & alia diuersorum generū animalia, uel etiam medicationes & curationes talium infirmitatum, & nocumentorum

rum, que omnia fiunt virtute diaboli, aut ipso cooperante, vt per singula patebit.

Nam fascinatio puerorum, vt ab ipsa incipiã, vt dicit B.Thomas in prima parte, quæstione centesima decimaseptima, articulo tertio in responsione ad secundum argumentum, & super epistolas Pauli ad Galatas, tertio capitulo, lectione prima, est infectio procedens ab oculis infectis propter malitiam animæ, cooperante dæmone, & Deo permittente: & hoc prçcipue accidit in vetulabus, in quibus ex malignitate quadam, contracta ex familiaritate vel pacto dæmonũ, fit immutatio noxia & venenosa per venas ad oculos earum, & ab oculis ad rem inspectam per spatium determinatum, & ita aspectus earum venenosus & noxius inficit pueros habentes corpus tenerum & de facili receptiuum talium impressionum, & sic infirmantur & cibum vomunt, vt dicit Beatus Thomas, vbi supra.

Per quem modũ dicimus, quòd mulier actualiter menstruata, si aspiciat in speculum purum & mundum, subito inficit & deturpat ipsum, & Basiliscus videns hominem interficit ipsum, vnde glos. super illud Pauli ad Galatas tertio: O insensati Galatæ, quis uos fascinauit? dicit, quidã habent oculos vrentes, qui solo aspectu inficiunt alios, maxime pueros.

Quod autem per has strigias realiter & vere inferantur nocumenta diuersis personis, & primo impediendo actus coniugales seu matrimoniales, patet per hoc, quia realiter inueniũtur effectus reales impedientes illos actus, ut patet per totum titulũ de maleficiatis, & per Panor. & alios Doctores ibi scribẽtes, & per cap. si per sortiarias. 33. quęst. 1. & qualiter fiãt maleficia circa actus istos matrimoniales, declarat Petrus de Palude in quarto Sent. dist. 34. dicẽs, quod quia dęmon ex eo quòd est spiritus, habet potestatem super creaturam corporalẽ ad motum localem prohibendum uel faciendum, ideo potest corpora impedire ne sibi appropinquent directe uel indirecte interponẽdo se q̃nque in corpore assumpto.

Alio modo, quia potest refrigerare hominem ab actu illo, adhibendo occulte virtutes rerum, quas optime nouit ad hoc ualidas.

Tertio modo turbando ęstimatiuam & imaginationem, qua reddit mulierem exosam, quia potest in ipsa imaginationem imprimere.

Alio modo, quia potest reprimere rigorẽ membri, sicut etiam motum localem reprimere potest.

Quinto potest impedire illos actus matrimoniales, prohibendo missionem spirituum ad membra in quibus est uirtus motiua, quasi intercludẽdo uias seminis, ne ad uasa generationis descẽdat, vel ne ab eis recedat.

Insuper istę strigię nocumenta inferunt uiris ac mulieribus & iumentis ac bestijs cum maleficiis suis, causando diuersas infirmitates, cooperãte diabolo inquantum istæ strigię accipiunt ab ipso diabolo aliqua nociua, & ea prębent uiris ac mulieribus uel iumẽtis aut in cibo aut in potu, uel tan-

uel tangendo, aut ipsemet diabolus occulte applicat aliqua maleficia uel nociua in lectis uel uestibus, sicut sæpenumero inueniuntur in lectis uel uestibus aliqua quæ arte humana minime aut uix fieri uel componi possent, ex quibus sic applicatis aut in lectis aut in uestibus, aut tactu, aut in cibo & potu, sequantur dolores capitis, torsiones uiscerum, exsiccationes membrorum, stomachi destructiones, & aliæ plures infirmitates, ex quibus sæpe plures moriuntur.

Idem etiam de iumētis & aliis animalibus, quæ ex talibus nocitiis seu maleficiis sic in cibo aut potu uel tactu eis applicatis sæpe infirmātur & moriuntur, aut lacte priuantur: & hoc est quia, ut tangit Beatus Thomas in secundo libro Sent. distinctione septima, tales infirmitates quæ generari possunt uirtute alicuius agentis naturalis, possunt etiam causari a dæmoniis applicātibus talia agētia naturalia ad causandas illas infirmitates: possunt autē discerni istæ infirmitates causatæ per Strigias, cooperāte diabolo, per maleficia, ab illis quæ causatæ sunt naturaliter iudicio medicorū. Nam sicut dicitur 26. quæst. 1. cap. illud, ad hoc genus superstitionis pertinēt omnes ligaturæ, & omnia remedia, quæ medicorum disciplina condemnat, in quibuscunque rebus suspendendis atque ligandis.

Ita dicimus, quod ubi medici periti ex aliquibus coniecturis uel circūstantiis iudicant illam infirmitatem non ex defectu naturæ, neque ex aliqua causa naturali intrinseca, sed ab extrinseco accidisse, & ab extrinseco ubi non fit ex uenenosa infectione, quia sic sanguis uel stomachus malis humoribus esset repletus, tunc ex sufficienti diuisione iudicant effectum esse maleficialem.

Cognoscitur etiam quando medici periti & bene practici uident infirmitatem esse incurabilem, ita ut nullis medicaminibus uel remediis naturalibus æger possit releuari, imo potius cernunt ipsum in dies aggrauari.

Inferunt etiam plura nocumenta cum suis maleficiis procurando grādines & alias aeris tempestates ad destruendum terræ fruges, uinearum uuas, & aliorum arborū fructus: & hæc omnia faciunt ac procurant cooperante ipso diabolo. Nam ut dicit Beatus Thomas super Iob primo c. necesse est confiteri quod Deo permittēte dæmones possint perturbationem aeris inducere, uētos concitare, & facere ut ignis de cœlo cadat. Quare igitur cum grandines & similes aeris intemperies procedant ex motu aliquorum naturalium, puta uaporū eleuatorum a terra, sequitur quod etiam diabolus sua uirtute, nisi impediatur a Deo, possit tales uapores mouere, & illas grandines seu uentos ac pluuias causare.

Sunt insuper aliqui uiri, & aliquæ mulieres, quę ignorātes artem medicinę, talia supradicta maleficia destruunt, & infirmitates causatas a talibus maleficiis curant, & infirmos sanant, quę quidem omnia cooperante dæmone faciunt, quod sic patet. Tum quia talia curant prius dæmones

V inuo-

inuocando & consulendo, ac ab eis responsa expectando, unde communiter taliter medicantes nolunt subito remedium dare, sed aliquo tempore expectato, ut interim consilium diaboli requirant, postea adhibent remedia: tum etiam quia destruunt talia maleficia in vna persona, sed illud maleficium alteri inferre coguntur: uel quia saltem illud tale maleficium non possunt remouere nisi aliud maleficium vel aliquid illicitum aut superstitiosum perpetrando.

Cum ergo istæ Strigiæ faciunt talia maleficia & nocumenta, uel ea curent non nisi diabolo, ut prætactum est, cooperante, & ipse dæmon cooperetur eis in talibus propter abnegationem fidei catholicæ, & etiam quia ipsi diabolo seipsas ex toto dedicarunt; ut communiter ipsæ Strigię confitentur, cuius signum est, quia antequã abnegent fidem, & diabolũ adorent, nunquã possunt talia perpetrare, sequitur ergo de necessitate, quod talia maleficia, seu eorum curationes factæ modis supradictis euidẽter probent aliquam personam Strigiam.

Quare quotiescunq; aliqua persona, aut rixando, aut etiam non rixando, facit aliquas minas contra aliam personam, dicens, quia tu mihi fecisti sic uel sic, ego faciam taliter quod senties si benefecisti uel non: vel faciam quod eris male contenta de me, uel quod nunquam de tali re lætitiam habebis, & alias similes minas, & postea sequitur effectus: signũ est, quod talis effectus sit causatus opera diaboli, præcipue quando non potest sciri quomodo aliter talis effectus sit secutus, & ideo tales minæ cum effectu sequente faciunt magnam præsumptionem & urgentem coniecturam, quod talis minans sit Strigia, & diabolo per abnegationem fidei dedicata, & erit indicium sufficiens ad torturam: sicut de eo qui minatus est alteri de percutiendo eum, & demum fuit percussus & nescitur a quo, præsumendum est quod fuerit ille qui minas intulit, de quo habes diffuse in uerbo, tortura, §.26.

Ecce ergo quomodo per has coniecturas deteguntur illi qui sunt de hac secta, & hoc maxime, quia talibus coniecturis contingit frequenter imo quasi semper veritatem adesse, prout cõtinua & quotidiana experiẽtia docet, ideo faciunt magnum & graue indicium, ut habes supra, in uerbo, indicium. §. quinto.

Deteguntur etiam per aliqua signa, puta si faciunt ficas quando eleuatur corpus Christi, vel auertunt faciem a cruce, & similia, quę faciunt communiter illi qui sunt de hac secta: & sic finitur iste tractatus ad laudem Dei.

FRAN-

FRANCISCI PEGÑAE ANNOTATIONES IN TRACTATVM DE STRIGIIS.

BERNARDI COMENSIS.

De strigibus seu lamiis multa multi disseruerunt. Iacobus Sprengerius in Malleo maleficarum. Syluester de Pierio de strigimagarum & Dæmonum mirandis, scripsit tres libros, Bartholomæus Spineus quæstionem scripsit de strigibus multis capitibus comprehensam, item quadruplicē apologiam de lamiis contra Ponzinibium, Ambrosius de Vignate tract. de hæret. q. 12. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 16. de iusta hæreticorum punitione. Paul. Grilland. tract. de fortileg. q. 7. Arnald. Albertinus tract. de agnoscen. assert. q. 24. & 25. Iacobus Simancas de Cathol. instit. tit. 37. de lamiis, & plerique alii, quos longum esset recensere.

Institutum huius Auctoris, vt apparet ex serie disputationis, fuit docere, lamias siue striges ad nocturnos ludos siue choreas corporaliter deferri, quæ sententia communis est omnium scribentium, eaque verissima, multis quidem rationibus, & euidentibus signis, atque experimentis comprobata.

Sed Franciscus Ponzinibius nescio quo spiritu ductus, hanc communem sententiam solus (quod ego sciam) in dubium reuocans tractatu de lamiis, conatus est defendere eas non ferri corporaliter.

Cæterum huic Ponzinibio vsque adeo egregie respondit Bartholomæus Spineus Ordinis Prædicatorii Theologus non vulgaris, vt ora ei obstruxisse videatur, ac docuisse ignorasse Ponzinibium quæ scripserit.

Verissimam ergo Bernardus in hoc tractatu sententiam amplexus, docet lamias corporaliter deferri, quamquam aliquando dormientes multa earum mē tibus phantasmata rerum occurrant, quas illæ potius vigilantes quàm dormiētes propter vehementissimam impressionem cernere opinentur.

Hæ impuræ fœminæ multis nominibus a multis appellantur: Quippe pharmacides, & pharmaceutriæ dicuntur a Græcis: idque à nomine pharmacias, quo vocabulo ars earum exprimitur: à Latinis autem promiscue & confuse

vocantur Lamiæ, Striges, Magæ, Veneficæ, Incantatrices, & Maleficæ, vulgo item in Italia Strighæ dicuntur, & Srigoni: Hispani interdum Bruxios, aut Bruxias, interdum vero Xorguinos, vel Xorguinas nominant: quarum appellationum ratio breuiter reddi non potest. Auctor in hoc tractatu Strigias nominat vulgatam fere Italiæ appellationem secutus.

Idem autem in principio huius tractatus minus vere loquitur, dum de origine dictionis, strigiæ, differens, ait, dictas fuisse strigas uel a Stiga inferni palude, vel a uoce Græca, stigetos, quæ mæstitiam significat, eo quòd multos mæstos & tristes efficiant. Id enim verum est quod Alfonsus & Simancas tradiderunt, videlicet eas striges esse appellatas ad similitudinem strigis nocturnæ & & importunæ auis: inde si quidem dicuntur striges mulieres istæ, quia noctu præcipue versantur in maleficils & infantium sanguinem sugunt: in quam sen tentiam appositè recitantur carmina quædam Ouidiana a præcitatis relata, quæ gratia breuitatis consulto omittuntur a nobis.

Numero 4. siue §. 4. Auctor multa commemorat ad intelligentiam cap. Episcopi, 26. quæst. 5. quòd ex Concilio Ancyrensi desumptum esse opinatur, secutus Gratiani inscriptionem, sed vere in Gratiani Decreto nuper Romæ edito annotatum est, id cap. neque in Concilio Ancyrano Græco, neque Latino inueniri, nihilominus tamen non est eius auctoritas contemnenda. Et quod ad eius intelligentiam attinet, late tradunt Alfonsus Castrus, Syluester, & Spineus, præcitatis locis.

In Summa eius decreti uera intelligentia talis mihi esse uidetur: ibi enim non agitur de lamiis, sed de quibusdam hæreticis, qui credebant, quòd Diana fuit in Deam conuersa, & quòd creatura mutari, aut transformari potest ex vna substantia in aliam, vel de una specie, in aliam speciem, ab alio, quàm a vero Deo: & quòd bestiis vehebantur, vt Herodiadi seruirent. Quæ omnia falsa sunt, erronea, & hæretica, & a lamiarum secta longe diuersa, neque illi patres quorum est decretum illud, negant lamias posse corporaliter a dæmonibus trãsferri per longa regionum spatia: neque illum hæreticum, aut stultum esse decernunt, qui credit ea fieri posse, quæ sæpe a dæmonibus cum lamiis perpetrantur, recte ergo Bernardus hic ait in dicto c. Episcopi, non haberi sermonem de secta strigiarum, siue lamiarum.

Cum uero idem hic Auctor in hoc tractatu, numero siue §. 12. asserit ad Inquisitores hæreticæ prauitatis pertinere de lamiarum secta cognoscere, contra eas procedere, & sicut alios hæreticos punire, id quidem verissimum est, & multis Romanorum Pontificum sanctionibus constitutum, uidelicet Innocentii VIII. cuius initium est; Summis desiderantes affectibus, *quam refert Iacobus Sprengerius in principio Mallei Maleficarum, & Bartholomæus Spineus in libro de strigibus, cap. 3. Item Adriani Sexti, quæ incipit:* Dudum ut nobis, *quam refert idem Spineus præcitato loco. Item Alexandri sexti, cuius principium est;* Cum acceperimus, *quæ refertur inter litteras Apo-*

tas Apostolicas pro officio Sanctæ Inquisitionis, in fine Directorii Inquisitor. & hæc est commuuis nostrorum sententia, quam optime confirmant rationes hoc loco ab auctore allatæ.

Quòd si queras an soli Inquisitores in causis lamiarum procedere possint secus ac fiat in causis hereticorum, vt in cap. per hoc. de heret. lib. 6. extrauag. ex eo. de hæret. Clement. 1. de hæret. respondebo, tutius quidem esse ac decentius vt inquisitores perinde in causis lamiarum ac in causis hæreticorum procedant, & processus conficiant requisitis diœcesanis secundum iuris dispositionem in locis proxime citatis; nihilominus tamen si soli velint procedere, id quidem facere possunt, & quod soli procedentes fecerint ac decreuerint, siue condemnando, siue absoluendo, id validum erit, sicut constat ex præcitata constitutione Alexandri Sexti, cuius verba hic inserere placuit, habent autem ita.

ALEXANDER PAPA.

Dilecto filio Angelo de Verona Ordinis Prædicatorum sacræ Theologiæ professori, in prouincia Lombardiæ hęreticę prauitatis Inquisitori, & successoribus suis. Dilecte filii salutem, & Apostolicam benedictionem.

Cum acceperimus in prouincia Lombardię diuersas utriusq; sexus personas, diuersis incātationibus, & diabolicis superstitionibus operā dare, suisque ueneficiis & uanis obseruationibus multa nefanda scelera procurare: homines, & iumenta, ac campos destruere, & diuersos errores inducere, magnaque inde scandala exoriri: Decreuimus pro pastorallis officij nobis ex alto commissi ministerio, scelera huiusmodi compescere, ac scandalis & erroribus pręmissis, quantum cum Deó possumus, occurrere: Eapropter tam tibi, quàm etiam successoribus tuis per Lombardiam constitutis, de quibus in his & aliis plenam in domino fiduciam obtinemus, committimus & mandamus, vt etiam soli, honesto tamen comitatu per uos eligendo associati, contra easdem utriusq; sexus personas diligenter inquiratis: easque iustitia mediante, puniatis & cōpescatis. Et ut melius commissionem huiusmodi exequi possitis, contra illas uobis plenam & omnimodam harum serie concedimus facultatem. Constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, necnon indultis & concessionibus ordinariis forsan pro tempore factis, cæterisque cōtrariis quibuscunque noc obstantibus. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub annulo Piscatoris, die, &c.

Vltimo loco illud explicandum occurrit, quod hic Auctor videtur omisisse in hac disputatione, an videlicet lamiæ ab Inquisitoribus Apostolicis seu aliis iudicibus Ecclesiasticis, relinqui possint curiæ sæculari, si confessæ fuerint

rint infanticidia, homicidia, aut alia grauissima crimina, aduersus qua per leges ciuiles mortis pœna statuta est.

Et Iacobus Sprengerius in Malleo Maleficarum parte 1. *quæst.* 14. *circa finem, ait, satis probabile videri, ut quantumcunque pœniteant, non debeant sicut alij hæretici carceribus perpetuis mancipari, sed vltimo supplicio puniri.*

Arnaldus tamen Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæst. 5. nume. 66. quem sequitur Simancas de Cath. institu. tit. 37. de lamijs, num. 17. uere sentit non posse Inquisitores de iure, huiusmodi delinquentes curiæ sæculari tradere vltimo supplicio afficiendas, sed eas corde puro redire volentes recipiendas esse ad Ecclesiæ gremium: nihil enim habet commune causa hæresis cum infanticidiis, aut aliis criminibus a lamiis perpetratis, quorum quidem criminum cognitio ad Inquisitores minimè pertinet, quare inique mihi agere viderentur iudices fidei, si maleficis huiusmodi pœnitere volentibus beneficium misericordiæ & absolutionis denegarent.

Sed ab hac sententia sequentem casum excipimus: nam si maleficæ a iudicibus sæcularibus primum captæ Inquisitoribus fuerint consignatæ propter incidentem hæresim, cuius iudices sæculares cognitionem non habent. cap. vt inquisitionis. §. probibemus. de hæret. lib. 6. vt cum verbi gratia, aliqua malefica capta fuit a sæculari magistratu pro infanticidio, aut alio delicto sæculari, & dum eam interrogaret, constitit sibi de hæresi, vel de alio delicto hæresim sapiente, tunc peracto iudicio hæresis eidem iudici sæculari restituenda malefica est, vt is, aliorum criminum cœptum iudicium legibus ciuilibus peragat: tunc enim non dicitur proprie curiæ sæculari relinqui, sed potius priori iudici restitui, qui ratione criminis sæcularis super malefica illa legitimam habet iurisdictionem, atque hæc sententia uerissima est, & in praxi penitus obseruanda, sicut & obseruatur iuxta constitutionem sanctissimi domini nostri Pii V. Pontificis maximi, cuius verba ita habent: Necnon carceratos quoscunque pro quibusuis delictis, & debitis etiam atrocibus apud dictum Inquisitionis officium quomodolibet delatos, uel denunciatos, suspensa aliorum criminum inferiorum cognitione, ad eosdem Cardinales, & Inquisitionis carceres, ibidemque ad criminis hæresis totaliter cognitionem, & expeditionem retinendos, & postea ad eosdem officiales pro aliorum criminum expeditione remittendos, sine mora transmittant. *Hactenus ibi. Habetur autem hæc Constitutio inter litteras Apostolicas pro officio Sanctissimæ Inquisitionis in fine Directorii Inquisitorum.*

Scitu dignum est, an iudex fidei ad cuius aures seu tribunal legitime peruenit maleficam aliquam, quæ in carceribus iudicis sæcularis continetur, hæreticam esse, aut de hæresi suspectam, possit compellere magistratum sæcularem, vt eam sibi consignet pro causa hæresis iudicandam; Et certissimum ac verissimum est, id posse facere: nam ratione criminis Ecclesiastici

eam

eam ream uel reum, iudices fidei petere possunt, & debent omnino saeculares magistratus eis obedire, nec ullo pacto de hoc crimine cũ mere sit Ecclesiasticum, directe uel indirecte cognoscere possunt, aut iudicare. cap. ut Inquisitionis. §. prohibemus. de heret. lib. 6.

Immo amplius possunt magistratus saeculares quicunque compelli per fidei iudices ad exhibendum eis processus, & quaslibet scripturas, posint intelligere an in eis quicquam contineatur aduersus maleficam, aut maleficos cuiuscunque sexus, quod fidei causam tangat, & iudicium Inquisitorum iuuare posit. argumen. textus in c. ut cõmisi. de hare. lib. 6. ibi; Necnon faciendi à quibuslibet assignari uobis libros seu quaternos, & alia scripta. *&c. conferunt tradita per Ioannem Roiam in singularibus fidei, singul. 4. incipien.* Edere instrumẽta.

Possunt autẽ isti magistratus saeculares compelli ad supradicta exhibenda & consignanda per censuram ecclesiasticam, excommunicationem videlicet, suspensionem, aut interdictum, haec enim nomine censurae ecclesiasticę continentur, cap. quęrenti. extra, de uerb. signif.

Sed numquid poterit vice uersa magistratus sęcularis compellere iudicem fidei, ut sibi exhibeat aliquas reas, reosve, qui saecularia delicta commiserunt, ut eos posit iuxta legum ciuilium sanctiones punire? Equidem non potest, quia nulla ei in iudicem ecclesiasticum competit iurisdictio. cum uero iudex ecclesiasticus in suo tribunali delinquentes punierit, tunc iudex sęcularis pro criminibus ad suum forum pertinentibus eosdem punire poterit. ad quod faciunt tradita per Antonium Gomezium tomo 3. uariar. resol. cap. 1. nu. 40.

Atque hęc quae breuiter tradidimus sunt in hac causa lamiarum ad praxim iudicantium magis necessaria, quae propterea addere huic Bernardi tractatui uisum fuit opportunum.

Franciscus Pegña.

FRANCISCVS PEGÑA LECTORI.

Visum est non inutile in fine Lucernæ Inquisitorum Bernardi Comensis, adiungere hos duos tractatus domini Ioannis Gersoni, primum de protestatione circa materiam fidei: alterum vero de signis, quibus hæreticalis pertinacia cognosci possit. Habentur quidem duo isti tractatus in primo tomo operum Ioannis Gersoni, sed cum raro illa in manibus hominum versentur, paratiores hic erunt. Sunt autem & fidei iudicibus, & consultoribus sancti officij vtiles, nec iniucundi.

De materia vero primi tractatus, de protestatione videlicet, multi ex his, qui de pœnis hæreticorum disserunt, scripserunt, quorum aliquot hic nominabimus, vt vel hæc ex illis, vel illi ex hic positis, in multis articulis lumen declarationis accipiant.

De protestatione igitur in materia fidei copiose & luculenter disseruit Nicolaus Eymericus in Directorio Inquisitorum, parte 1. quæstio. 12. Arnaldus Albertinus tract. de agnoscen. assert. quæstio. 12. idem in eodem tract. quæst. 29. num. 13. Iacobus Simancas de Cathol. institutio. tit. 55. de De protestatione, qui disseruerint.

protestatione. Ioannes Roias tract. de hæreti. parte 1. nume. 61. & seq. & alij ab illo ibidem relati. & Albericus tract. de statutis. parte 4. quæst. 32. incipien. Item quærit. & multi præterea uarijs locis, quas ex præcitatis non difficulter poteris intelligere.

Pro materia vero secundi tractatus, quos oporteat consulere, in principio eius breuiter indicabo. Vale.

INCI-

INCIPIT TRACTATVS MAGISTRI IOANNIS GERSON.

DE PROTESTATIONE CIRCA materiam fidei contra hęreses diuersas.

PROLOGVS.

PRoteſtatio, ſeu reuocatio generalis, aut conditionalis, quia quæritur nonnumquam aſſumi tanquam velamen iniquitatis, & ad excuſandas excuſationes in peccatis, præſertim ab hæreticis: propoſuimus declarare ſub aliquibus conſiderationibus, quid proteſtatio generalis, quid conditionalis reuocatio iuuant, vel important: maxime dum in hoc ſacro Conſtantien. Concilio ſentimus, quòd hæreſes vt cancer ſerpũt, & ſub huiuſmodi proteſtationibus deliteſcere quærunt; iunctis protelationibus, quæ ſub terminis iuris poſitiui, velut in cauſis profanis ſedulo procurantur: vt non protinus in lucem prodeat veritatis Catholicæ ſpecies, atque decus. 2. ad Ti mot. 2.

FINIS PROOEMII.

1 *PROTESTATIO quid sit.*
2 *Credere, & fidem exterius profiteri sub præcepto cadunt.*
3 *Quando quis obligetur fidem profiteri.*

CONSIDERATIO I.

1 PRoteſtatio circa materiam fidei, de qua ſola nunc intendimus, eſt quædã profeſſio, ſeu confeſſio facta exterius, ad oſtendendum quid de fide proteſtans ſentiat interius: iuxta illud Apoſtoli ad Roma. 10. Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem cõfeſſio fit ad ſalutem. Et ſic ad ſalutem, ut dixerit Chriſtus Luc. 9. Qui me erubuerit & ſermones meos, & filius hominis hunc erubeſcet coram Angelis Dei. Quo contra Matthæo teſte dicebat Matth. 10. Qui me confeſsus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.

2 Ex quibus elicitur quòd ſicut credere cadit ſub præcepto, ſic cadit fidem exterius profiteri; ſemper quidem, ſed non ad ſemper, cum ſit affirmatiuum præceptum.

3 Obligat antem ſemper, & ad ſemper, dum ex omiſſione confeſſionis libera diſpendium fidei vel ſalutis detrimentum probabiliter immineret, ut coram tyrannis, coram hæreticis, coram iudicibus, coram populis fides eſt diuerſimode palam confitenda, defendenda, teſtificanda, & ex officio prædicanda. Notetur Auguſtinus ſuper illud Apoſtoli, Oportet hæreſes eſſe. 1. ad Corinth. 2. Et recitatur 24. q. vlt. cap. fin. Faciunt pro hoc dicta ſcripturæ Io. 10. 2. Pet. 3. Malach. 2. Ezech. 3. & 33. & alibi ſine numero.

1 *QVI proteſtatur, non infertur errare.*
2 *Mos Catholicorum Doctorum in proteſtando.*
3 *Refert ſcire circa quæ quis proteſtetur.*
4 *Dubie profitens certam fidem, infidelis eſt.*
5 *Proteſtatio ſeu ſubmiſsio reuerentialis.*

CON-

CONSIDERATIO II.

1 PRoteſtatio generalis vel ſpecialis de ipſa fide,non infert quòd proteſtans errauerit:ſimiliter nec reuocatio conditionalis.Hoc eſt itaq; perſpicuum,quoniam homo quantumcunque fidelis dicere poteſt:Proteſtor quòd nihil intendo dicere,nec puto dixiſse contra fidem:& ſi oppoſitum contingeret uel contigiſset,illud ex nunc reuoco vel retracto.

2 Sic inueniuntur Doctores Catholici quandoque dixiſſe, imo & quotidianus mos apud exercitātes ſe in actibus Theologiæ ſcholaſticis ſic ſe habet, in quibus frequenter nullus eſt, aut fuit de errore notatus,qui ſic proteſtatur,aut reuocat.

3 Nihilominus aduertendum eſt, quòd refert proteſtari uel conditionaliter reuocare circa ea quæ clariſſimè & explicite ſunt de fide,ſicut ꝙ Deus eſt omnipotens, ꝙ proximus eſt diligendus:Aliter vero circa ea,quæ diſputabilitatem, uel difficultatem habent aliquam.In primo ſiquidem caſu fas eſt dicere cum Apoſtolo ad Gal.2. Si quis uobis aliud euangelizauerit etiam Angelus de cœlo, anathema ſit. Quocirca veniūt irridendi quandoque, imo & corripiendi nonnulli, qui concluſiones Theologicas poſituri, dicunt:Proteſtor ꝙ nihil uolo,uel intendo aſserere,ſed tm̄ diſputatiue loqui; Deinde ponunt talem aliquam concluſionē:Deus eſt omnipotens:Deus eſt trinus & unus, quaſi uidelicet concluſiones tales non in certiſſima credulitate,ſed probabilitate tradi poſſint.

4 Deniq; ſic eſt iudicandum de omnibus, ad quæ profitens fidem ſuam obligatur explicite credere uel ex officio, uel ex eruditione,uel ex diuina reuelatione, vel ex aliquo tali modo: Alioquin ſicut dubius in fide, infidelis eſt,ſic & dubiè profitens certam fidem. Cap. dubius. de hæret.

5 Neque tamen negandum eſt quin proteſtatio ſeu ſubmiſſio reuerentialis fieri poſſit: ſicut egit Apoſtolus conferendo Euangelium ſuum,de quo per reuelationem certus erat, cum Petro & alijs Apoſtolis, quibus tamen oppoſitum ſi fieri potuiſset dicentibus nequaquam crediſiſset. Ad Galat.

1 *PROTESTATIO generalis, & conditionalis, cum errore esse possunt.*
1 *Hæreticorum solitæ protestationes.*
2 *Credens in generali & errans in particulari pertinaciter, vel iudicetur.*

CONSIDERATIO III.

1 PRoteſtatio generalis de fide, ſtat cum errore particulari, circa eam: & ſimiliter conditionalis reuocatio. Vidimus hoc & videmus in ipſis hæreticis, qui errãt videlicet pertinaciter contra fidem, circa ea quę tenentur explicita fide tenere, exterius profiteri; quorum nihilominus vox iſta eſt: proteſtor quòd eſſe volo bonus Catholicus, & ſi ſcirem aliquid eſſe contra fidem, illud ſtatim uellem reuocare. ſic Arrius, ſic Sabellius, ſic hæretici noſtri temporis plerumque dixerunt; quos tamen dannatio iudicialis interemit vel perdidit.

2 Datur ad conſiderationem hanc ratio talis: quia ſtat quòd aliquis credat aliquid in generali: vt quòd fides Catholica uera eſt, & pro hac mori vellet, qui nihilominus in ſpeciali credit de aliqua veritate Catholica quòd non ſit de fide, errans pertinaciter circa illam. Simile dicit Ariſtoteles quòd contingit aliquid ſcire in generali, & illud vel neſcire, uel de illo dubitare in particulari. Exemplum eſt de iſta: Omnis mula eſt ſterilis, hoc animal non eſt ſterile: demonſtrata mula, quam aliquis putat eſſe prægnantem ob turgidum ventrem: & neſcit, uel non aduertit eam eſse mulam, & ita ſicut in hoc caſu iſte neſcienter errat, ſic & alij de quibus loquimur dicuntur neſcienter hæretici, prout infra docebimus.

1 *PROTESTATIO generalis aut conditionalis non tuetur errantem pertinaciter.*
2 *Errans ſollicite debet quærere veritatem.*
3 *Sacra ſcriptura certa eſt regula fidei.*
4 *Faciens contra ſuam proteſtationem, non iuſtificatur.*
5 *Proteſtatio generalis ſtare poteſt cum infidelitate.*
6 *Redeuntes ad Eccleſiam dant libellos ſuæ fidei.*

Confeſ-

7 *Confessio sacramentalis, an sufficiat sub conditione.*
8 *Intellectus cuiusdam auctoritatis B. Gregorii.*
9 *Nescienter hæreticus deponat conscientiam.*

CONSIDERATIO IIII.

1 PRotestatio generalis de fide non sufficit ad purgationem errantis pertinaciter: sic nec conditionalis protestatio. Sequitur hoc ex præcedenti.

2 Cuius etiam ratio talis est: quia debent errans particulariter & explicite circa ea quę sunt fidei, quærere cauta sollicitudine veritatem fidei, & obedire quæsitæ, ac sufficienter edoctæ, tam credendo interius, quam exterius profitendæ. alioquin ostendit se non paratum corrigi.

3 Ostendit quoq; se nō credere sacræ scripturæ catholicę, dū non credit eis, quæ sufficienter contineri monstrantur in eadē scriptura formaliter, vel in consequentia euidenti, seu certa: quoniam si non corrigitur per hanc regulam scripturæ, nihil reliquum est per quod ad uiam ueritatis reducatur, secluso miraculo.

4 Deniq; talis protestans seu conditionaliter reuocans, dum facit vel dicit oppositum suę protestationis ac reuocationis, patet ipsum non inde iustificari, sed magis infici: cum sit ipse sibimet contrarius.

5 Rursus talis alios per huiusmodi protestationes & reuocationes ab errore non reuocat: neque scandalum datum tollit, neque captiuat intellectum sub Deo in obsequium fidei. Stat enim talis protestatio cum infidelitate: cum scandalo: cum tumore & arrogantia.

6 Propterea statutum inuenitur in sacris canonibus †, quod errantes dum correcti recipiebantur, dabant libellum suę confessionis absolute de fide, & abiurationis de errore. † ca. sa luberrimum. 1 q. 7.

7 Recte quidem sicut & in foro pęnitentiali non sufficit sub conditione facta confessio, dum aliquis scit vel scire debet absolute quod peccauit, secus ubi non habetur certitudo, sed scrupulus aliquis timidus, & uacillans nesciens si hoc fecit, uel

cit, uel malo modo fecit. quemadmodum circa cogitationes carnis, quas incontinens sensit, trepidat vel ignorat si consentit. quo casu sufficit conditionalis confessio & salua veritate
8 doctrinæ Gregorij: Bonorum mentium est, inquit, agnoscere culpam, ubi culpa non est. hoc est pœnitentiam quasi pro culpa recipere, quasi reus esset.
9 Sed opponitur contra considerationem de nescienter hæretico, qui mentiretur contra conscientiam si reuocaret. Responsio plana est: quia tenetur conscientiam deponere, ex quo supponitur quod pertinax est. secus ubi quis errat non imputabiliter: Quia pro tunc non tenetur conscientiam dimittere, sed bene postmodum dum mouetur legitime. Facit pro consideratione Calixtus sicut habetur extra de pœniten. & remis. c. 1. Manifesta peccata non sunt occulta correctione purganda, nec sub conditione.

1 *PROTESTATIO generalis, & conditionalis reuocatio quando tueantur errantem.*
2 *Exemplum huius considerationis.*
3 *Ignorantia probabilis excusat errantem.*
4 *Aduerbium ueraciter, cur positum in hac consideratione.*

CONSIDERATIO V.

1 PRotestatio generalis, & conditionalis reuocatio ueraciter factæ sufficiunt ad excusationem, aut purgationẽ, dũ protestans & conditionaliter reuocans errant circa ea, quæ non tenentur explicite credere, uel absolute confiteri.
2 Declaratur hoc in illis qui promptum habent animum statim obediendi ueritati cognitę: ut si theologus aliquis, uel nõ theologus erraret circa unam propositionem in Biblia positam: Exempli gratia, quod Samuel unxit in regem ipsum Saul: uel quod Dauid fuit Pastor ouium; non ideo diceretur statim hæreticus, quia forte numquam uidit uel audiuit textũ illius scripturę: sed postquam ostenditur in textu sic haberi, continuo credit & assentitur, & ita protestatio & conditionalis reuo-

lis reuocatio saluant eũ, ne pertinax esse, uel fuisse condemnetur.

3 Pręsertim dum de ignorantia sua potest afferre sufficiens documentum, alioquin forte iudicaretur apud homines pertinax fuisse: apud Deum vero maneret innoxius.

4 Propterea positum est in consideratione hoc aduerbium, veraciter, per quod excluduntur, qui non ex animo, sed ficte & inaniter protestantur diffidentes in semetipsis corde, voce, & opere.

1 *PROTESTATIO generalis dicentis, sufficit mihi fides Ecclesiæ, &c. non semper tuetur protestantem.*

2 *Quale symbolum Christianis non sufficiat.*

2 *Symbolum Apostolorum explicite credendum est.*

3 *Communiter publicata apud Christianos ignorare non licet.*

4 *Quibusdam incumbit multiplici ratione fidem habere explicitam de pluribus rebus.*

5 *Prælatorum partes quales.*

6 *Doctores Theologi non facile præsumuntur quædam ignorare.*

7 *Quidam etiam ex laicis multa de lege diuina scire debent, & quare.*

8 *Nemo quæ sunt officii sui præsumitur ignorare.*

9 *Ex donis gratuitis quandoq; consurgit obligatio ad credendum explicite.*

10 *Errant qui putant se in fide implicita tutos esse, cum explicitam habere debeant.*

11 *Maiores magis explicite credere debent.*

CONSIDERATIO VI.

1 PRotestatio generalis de fide, qua dicũt aliqui, sufficit mihi fides Ecclesię, sufficit quod saluer in fide parentum, sufficit mihi dicere: Credo in Deum: nõ saluat semper huiusmodi protestantes, etiã si nõ errant. Deducitur hoc: quia nõ sufficit sola fides generalis & implicita, sed explicita requiritur: apud istos quidem minus, apud alios amplius. vnde symbolum generale apud omnes capaces rationis est illud, quod posuit Apostolus ad Heb. 11. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se, remunerator sit.

2 Porro apud Christianos, quibus facta est apertior reuelatio de credendis, non sufficit hoc symbolum, sed debent explicite credere symbolum Apostolorum & illud addiscere protinus vt ueniunt ad annos discretionis; sicut ab initio dum baptizabantur adulti, fiebant prius catechumeni profitentes explicite fidem suam, quemadmodum pro paruulis patrini nunc respondent.

3 Deinde sunt multa de fide per vniuersos pene Christianos promulgata in prædicationibus, in picturis, in mutuis relationibus seu collationibus, in obseruationibus authenticis celebritatum Sanctorum, & ita de reliquis. Hæc autem talia quæ publicè fiunt, non est licitum (sicut dicit canon) ignorare. Non enim excusarentur laici si non crederent infernum esse: si non bonos Angelos, si non malos, si non Sanctos & Sanctas, si non præterea decem præcepta legis iuxta planum & textualem eorum intellectum, ut quod non est idololatrandum, quod non periurandum, non occidendum, quod non furandum, quod non mœchandum, & ita de reliquis primis impressionibus, legibus, ac inscriptionibus naturę, quas nemo capax rationis, maxime postquam sibi traditę sunt per doctrinam, permittitur ignorare.

Amplius uero sunt alii, quos ultra simplices & commune vulgus hominum necesse est habere fidem explicitam de plurimis, multiplici & specialiter quadruplici ratione: Primo propter officium pastorale super alios, ut pascant eos in fide & doctrina, & ab hæreticorum argutijs sapienter defendant. Constat enim quod aliqui sunt in ecclesia ad hoc obligati ex officio: alioquin non esset sufficienter instituta.

5 Isti autem sunt Prælati iuxta quod profitentur utrumque se testamentum scire, quod & Apostolus sæuius explicuit dum Timotheum & Titum charissimos discipulos instrueret, & alios Actuum 20. dicens: Attendite uobis, & vniuerso gregi, in quo posuit vos Spiritus sanctus Episcopos, regere Ecclesiam Dei, &c.

6 Deinde secũdo sunt Doctores, in sacris litteris professores, quos ignorantia nõ potest excusare, quin sciant explicitè plurimas

rimas veritates contentas in Biblia, & alias ex eis deductas: Alioquin Doctoris nomen & gradum damnabiliter & inexcusabiliter vsurparent.

7 Proinde sunt alij de statu etiam laicali, quos oportet multa scire de legibus diuinis præceptorum moralium, de articulatim & explicite propter susceptum ab eis officium: ut quia rectores populorum, quia iudices eorum, quia consiliarij, uel assessores sunt eorundem rectorum & iudicum in causis variis criminalibus atque ciuilibus, quod animaduertens Salomon petiuit a Domino cor docile & intelligens ad faciẽdum iustitiam, & ad faciendum iudicium. Lib. 3. Reg. 3.

8 Est itaque regula, quòd nullus ea quæ sunt officij sui permittitur ignorare. quæ regula respicit, nedum Prælatos maiores, aut Principes superiores, sed minores & inferiores in vtroque statu clericali, ut sunt Curati & Confessores in foro pœnitentiæ: & in statu laicali, vt Præpositi, vel Balliui.

9 Postremo consurgit quarto generalis obligatio ad credulitatem aliquorum explicitam, non ex solo gradu hierarchico, sed ex alijs donis gratuitis, ut sunt viuacitas ingenij naturalis, ut iudicium solers, vt uis Gnomica vel Epyeikes, ut particularis eruditio, ut uehemens applicatio ad scripturas sacras Canonicas vel ciuiles: hic enim ueritatem habet illud Gregorij: Tantum ab vnoquoque dominus exigit, quantum dedit.

10 Quò fit vt perspicua sit consideratio, quæ dicta est aduersus reprobam nonnullorum desidiam vel taciturnitatem; quæ dum fides confitenda uenit explicite se in implicita latere tutos putant. aut quæ talentum multiplicis doni naturalis, vel gratuiti, quòd multiplicandum susceperant a domino spiritualibus incrementis desodiunt in terram, superuacuæ, uel noxiæ curiositatis temporalis sibi blandientes, quòd in fide non errant, quippe de ea nihil sciunt, curant, uel interrogant.

11 Notetur pro consideratione sanctus Thomas 2. 2. quæst. 2. artic. 6. Explicatio inquit, fidei ad inferiores homines oportet quòd veniat per maiores. quod probat auctoritate Dionysij, concludens, quòd oportet eos pleniorem habere noti-

tiam de credendis, & magis explicite credere.

1 *PROTESTATIO generalis, seu conditionalis reuocatio quos non tueatur vt in hac consideratione.*

1 *Ignorantia crassa, affectata, vel supina non excusat.*

2 *Haeretici non habent zelum secundum scientiam.*

CONSIDERATIO VII.

1 PRotestatio generalis, seu conditionalis reuocatio, quę dicitur ab aliquibus pertinaciter errantibus: Si hæc veritas mihi nota esset, scit Deus, quòd libenter eam corde crederem ad iustitiam, & ore confiterer ad salutem: non excusat tales apud Deum, vel homines. Fundatur hoc super illud Io 16. Euangelij: Ecce venit hora, & nunc est, vt omnis qui vos interficit, arbitretur se obsequium pręstare Deo. Sic Apostolus Act. 3. prius errans in Christianorum persecutione, iudicabat de seipso. Sic ad Iudæos loquens dicit: Et nunc scio fratres, quòd hæc per ignorantiam fecistis, quos tamen non excusabat de 1. Cor. c. 14. nece Christi; dum alibi dicit: Ignorãs ignorabitur. Erat quippe iuris ignorantia affectata, crassa, vel supina.

2 Sic hæretici dum se morti tradunt pro defendendis erroribus suis, arbitrantur se catholicos, & mereri: habent quippe zelum prout dat aliquibus testimonium Paulus, sed non secundum scientiam: quare non secundum scientiam? Nimirũ quia scientiæ Dei (quæ est scriptura sacra) suam sophisticam scientiam sic præponunt, quòd eidem nolunt esse subiecti: quamuis aliter sint sibimet conscij, non tamen in hoc iustificati: quia mentitur iniquitas sibi.

1 *PROTESTATIO aliquem quandoque excusat in foro exteriori, non tamen interiori.*

2 *Qualia iudicia Dei, & qualia hominum.*

3 *Qualiter probet quis quòd non fuit pertinax.*

3 *Ignorantiam allegans eam probare debet.*

CON-

CONSIDERATIO VIII.

1 PRoteſtatio generalis, ſeu conditionalis reuocatio quandoque ſu[illegible]unt excuſare proteſtantem apud forum exterius, quem non excuſat in interiori foro Deus, & econtra.

2 Conſurgit hæc varietas, quoniam aliter iudicat Deus, aliter homo; Deus inſpicit corda, & ſcit quid intus agatur conformiter ad proteſtationem ſeu reuocationem, aut difformiter ad eam: humanum vero iudicum id ſpectat, quòd foris eſt, & unde certificari poteſt per ſigna, teſtes, uoces, & opera. Quò fit vt vere credens interius & explicite quandoque non poſſit hoc oſtendere contra teſtes & ſigna: aliquando autem fit è contra, vt qui veraciter eſt hæreticus in corde, ille humano teſtimonio per allegationem ignorantiæ, vel aliter Catholicus cenſeatur & abſoluatur.

3 Qualiter autem debeat aliquis probare quòd non fuit pertinax per allegationem ignorantiæ uel ſimplicitatis, hoc magis iuribus poſitiuis cautum eſt, quibus inter cætera dicitur, quòd allegans ignorantiam probare debet illam. Tradunt ſimiliter quibus argumentis, teſtibus, & indicijs poſſunt & debent iudices eccleſiaſtici pertinaciam conuincere pręſentem vel præteritam in errante.

1 *ABSOLVTA & particularis reuocatio requiritur ad tuendum particulariter errantem.*
1 *Idem ſi ita non faciat, pertinax cenſetur.*
2 *Nulla communis reuocatio excuſat particulariter errantem.*
3 *Specialiter errans, & non reuocans ſpecialiter, non quærit cauta ſollicitudine veritatem.*

CONSIDERATIO VIIII.

1 PRoteſtatio ſpecialis de fide ſicut & abſoluta reuocatio de errore, requiruntur ad iuſtificationem illius, qui particularem errorem abſolute tenuit in verbis & in factis: quòd ſi legitime monitus facere renuit, ipſe pertinax cenſendus eſt.

Oſten-

2 Ostenditur prima pars tali ratione: Nulla protestatio, seu reuocatio, quæ communis est omnibus catholicis, sufficit ad iustificationem errantis in fide particulariter & explicite, dum hoc scit aut scire debet: quoniam non est idem iudicium de catholico & errante, sicut nec innocente atque peccatore respectu confessionis sacramentalis: Constat autem protestationem generalem, cum reuocatione conditionali ab omnibus catholicis, sine mendacio, sine diffamatione fieri posse: Requiritur igitur pro errantibus specialior reuocatio.

3 Altera pars manifesta est, quia talis non ostendit se quærere cauta sollicitudine ueritatem; sed forte quadam dissimulatione palliata, velamine reuocationis huiusmodi conditionalis, quæ ad veritatem non est nisi quædam protestatio fidei generalis & non proprie reuocatio, quia conditionalis nihil ponit. Facit pro hoc quod dictum est superius consideratione 4. circa finem.

1 *PROTESTATIO particularis de fide non tuetur eum qui fuit hæreticus, licet nunc tueatur.*
2 *Qui legitime admonitus non deserit errorem, pertinax est.*
3 *Qui fuit hæreticus declarari potest fuisse talis, quamuis emendetur.*
4 *Ecclesiæ misericordia.*
5 *Qualis excusatio non prosit ei qui fuit hæreticus.*
6 *Qualiter nouæ declarationes fieri contingant de aliqua hæresi.*
7 *Declaratio alicuius propositionis facta per inferiores, qualiter obliget.*
8 *Semel diffinitum iterum diffiniri non debet.*
8 *Sæpe contingit, aliquid esse credendum explicite. quod sufficiebat prius implicite credere.*

CONSIDERATIO X.

1 PRotestatio catholica de fide, cum reuocatione particulari & absoluta de errore, licet iustificet errantem, quòd modo non sit habendus pertinax aut hæreticus, non absoluit tamen quando talis extiterit.

2 Præsupposita notorietate primæ partis in vtroq; foro Dei & hominis, quia talis corrigitur & obedit veritati, neque tenet

net plus errorem, quem deſerit per abſolutā reuocationem; deducitur altera pars: conſtat itaque hoc ſolo priuari Deum facere, ſcilicet præteritum non fuiſſe, ut notat Hieronymus & Salomon. Quiſquis igitur fuerit de præterito ſic adhærens errori ſuo, cuius oppoſitum tenebatur explicita fide tenere aliquo modorū prætacto, quod perſiſtebat in illo errore monitus etiam legitime uel edoctus, ſeu fraternaliter, ſeu Doctoraliter, ſeu iudicialiter, per ſcripturam ſacram, per rationem euidentem, aut aliter: talis vere fuit pertinax in errore, & ex conſequenti nedum hæreticans, ſed hæreticus.

3 Propterea quantumlibet emendetur, nunc poteſt declarari fuiſſe talis, atque hæreticorum pœnis ſubijci, ſub perpetua carcerali cuſtodia, uel aliter, ſublatis ſibi quibuslibet dignitatis, officij, uel honoris inſignibus.

4 Solet tamen apud Eccleſiam miſericordia ſuperexaltare iudicium, præſertim humilitate reuocantis errorem ſponte, palam, & abſolute proſpecta.

5 Quod ſi dixerit proteſtans huiuſmodi: Ecce paratus fui ſemper audire Eccleſiam: audire determinationem ſedis Apoſtolicę, uel ſacri Concilij qualiter accuſor nunc de pertinacia circa doctrinam aliquam priuſquam fuerit hoc modo declarata, diffinita, & iudicata? quid enim mihi de inferioribus iudicibus, quid de Doctoribus: & errorem diffinitoribus, quibus obedire nequaquam aſtringor, ut qui ſubiectus eis non ſum: ſed prælatus, ut ipſi: doctor, ut ipſi? Sic blanditur pertinax arrogantia ſibi, ſic ſe fallit, & alludit, tamquam videlicet nihil explicite credendum ſit, niſi Papa prius, niſi Cardinalis illud ſub præciſa uerborum forma ſententialiter damnauerint.

6 Eſt itaque longe aliter iuxta deductionē illorum, qui probant nullam inueniri poſſe nouam hęreſim: quia quęcunque detur illa prius erat ſcripturæ ſacrę cōtraria, ab ipſaque dānata: ſicut modo dicente Auguſtino, ſi quid noxium eſt, hoc ſcilicet in ſcriptura ſacra damnatur. fatemur nihilominus poſſe fieri declarationem nouam; tam doctrinaliter, quam iudicialiter de aliqua hæreſi, quod ſcripturę ſacrę repugnans eſt.

quę

quæ declaratio etsi fieri habeat principaliori ac superiori au-ctoritate generaliter obligante per sedem Apostolicam & sacrum Concilium: fit nihilominus quotidie legitima declaratio talis per Doctores & expositores sacrę scripturę, ac per Prælatos inferiores: quos oportet explicite multa scire ad instructionem populi sui.

7 Hæc autem declaratio, & si non obliget, ut præcise talis est alienos, obligat tamen ut conuincitur esse facta conformiter ad sacram scripturam, quæ est antecedens, quo concesso, si consequentia negari rationabiliter nequit, cōcedenda est consequenter explicita conclusio, quæ declaratur & infertur. quoniam ex ueris non sequitur nisi uerum. Itaque si quis diceret, quod Christus non habuit neruos: aut quòd omnis puer non baptizatus, potest licenter occidi: aut quòd pro bono cōmuni licitum est falsum dicere. Talis perseuerans post declarationem sufficientem sibi factam, non excusaretur a pertinacia, quantumcunque clamaret, peto iudicium Ecclesiæ, uel sacri Concilij, huic me submitto, hanc audio.

8 Potest equidem tali dici, quod actum est ne agas: quod iam diffinitum est, diffiniendum non expectes: diffinitum inquam etsi non in eadem uerborum forma, tamen in effectu & in sententia: Vnde fit, ut aliquis vno tempore teneatur aliquid explicite credere ad quod prius fides implicita satis erat, secundum Thomam, 2.2.quæst.2. vbi loquitur de credēdis implicite uel explicite.

1 *ERRANS in fide nescienter non tenetur necessario protestari.*
2 *Nec incurrit pœnas hæreticorum.*
3 *Sanctus Augustinus multa retractauit.*
4 *Differentia multiplex inter nescienter & scienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos.*
4 *Ea differentia consistit in crimine, in modo, in pœna.*
5 *Quadruplex modus errandi in fide, & primus declaratur.*
6 *Secundus modus errandi in fide.*
7 *Errantes in his quæ non tenentur explicite credere, bifariam possunt se habere. & hic continentur tertius & quartus modus errandi in fide.*
8 *Modus errandi diuersus.*
9 *Qualiter detegatur pertinacia.*

Diuersi-

CONSIDERATIO XI.

1 PRotestatio specialis de fide, uel absoluta reuocatio specialis de errore, non debet fieri necessario dum quis errat nescienter in fide.

2 Constat itaque quod nullus mentiri tenetur. hic autem nescienter errans, si se diceret errare, mentiretur stante tali conscientia. Talis præterea pœnas hæreticorum, uel infamiam etiam posteaquam deprehenditur errasse, & absolute reuocat, non incurrit.

3 Patuit hoc in Augustino, qui multa prius nescienter errata postmodum absolute correxit sub nomine retractationis, uel aliquo tali modo loquendi, qui reuocationem denotabat, vtẽdo talibus uerbis: temere dictum est; minus considerate dictũ est; hoc improbo; hoc non approbo; hoc mihi non placet. Notetur ad hoc idem Augustinus ad Vincentium 34. q. ult. cap. finali. & Gelasius ibidem, q. 2. c. negatur.

4 Elicitur consequenter ex istis differentia multiplex inter scienter & nescienter errantes, & inter scienter & nescienter hæreticos: & hoc quo ad tria quæ sunt, crimen, modus, & pœna, iuxta quod notetur dictum Augustini 24. quęst. 3. cap. dixit Apostolus. vbi ait: Qui sententiam suam quamuis falsam aut peruersam, nulla pertinaci animositate defendunt, presertim quam non audacia suæ præsumptionis cęperunt, sed a seductis atque in errorẽ lapsis parentibus acceperunt, quærunt autem cauta sollicitudine ueritatem, corrigi parati cum inuenerint; nequaquam sunt inter hæreticos reputandi.

5 Vnde colligitur, quod quadruplex est modus errandi circa fidem; Vno modo credendo, quod fides catholica sit falsa, aut scriptura sacra: & sic errans dicitur scienter hęreticus, quia non est paratus corrigi, cum neget regulam, per quam habet dirigi seu reuocari.

6 Poteſt alio modo quis errare credendo generaliter, quod fides catholica ſit uera, ſed æſtimat aliquam eſſe fidem catholicam, quę in veritate non eſt catholica: ſicut Arriani recipientes ſcripturam ſacram, ſed ad ſenſum peruerſum: qui ſectam ſuam ſolam putabant eſſe catholicam, hi ſunt ne ſcienter hæretici. Errant autem præcedentes in utroque modo contra fidem, quam explicite credere tenentur.

7 Sunt alii çirca fidem errantes in his quæ non tenentur pro tunc explicite credere, & hoc dupliciter: Vno modo pertinaciter quia non parati ſunt corrigi, ſed propter ſuperbiam ſuam, aut aliter proprium defendunt errorem. Altero modo dum parati ſunt corrigi protinus agnita ueritate; quia non pertinaci animoſitate defendunt errorem, ſed ex ſola ſimplicitate, uel ignorantia ſunt in errore. Cæterum inter hos quatuor modos primi magis peccant, quam ſecundi: & ſecundi quam tertij.

8 Modus errandi ſimiliter diuerſus eſt: quoniam in duobus primis error inuenitur, quem tenentur explicite diſcredere & diffiteri: tertij vero pertinaciter errant in illo, cuius oppoſitum pro tunc non tenentur explicita fide tenere, ſed implicita. ſed quia renuunt corrigi, dicuntur hæretici.

9 Qualiter vero deprehendatur aut cognoſcatur talis pertinacia, declaratur ſummatim in alijs duodecim conſiderationibus, quæ ad hanc vnam reducuntur hic ab Auguſtino poſitam, quod tales non quærunt cauta ſollicitudine ueritatem: ſed eius declarationi reſiſtunt omiſſiue uel commiſſiue uarijs modis per ſe uel alios, verbis aut factis iudicialiter, aut extraiudicialiter, terroribus, aut muneribus, minis, aut blanditiis, propter deprauationem affectus: cauſa alicuius commodi temporalis aſſequendi, uel incommodi deuitandi, circa diuitias, delitas, & honores.

10 Habemus in his tripliciter errantibus diuerſitatem in crimine & in modo. pœna ſimiliter diuerſa eſt quo ad aliqua. Nihilominus tertij punientur ſicut duo primi, ſi iudicialiter euocati ſe corrigere, ſi errorem abſolute reuocare, ſi ueritatem oppoſitam profiteri noluerint: quia relinquuntur curiæ

ſæcula-

sæculari: aut si se correxerit, pœnitentiæ salutari. At vero quarti, quia non iungunt errori suo pertinaciam nunc vel antea, quamuis sint corripiendi per reprobationem erroris, ipsi tamen nequaquam sunt pœnis hæreticorum plectendi, nec infamia notandi: sicut apud Scholasticos Theologos in præclara vniuersitate Parisien. frequenter obseruatur, quos protestatio generalis & conditionalis reuocatio iuuit ad hoc ne de pertinacia notarentur, iuncta humilitate, qua protinus reuocant errorem nedum conditionaliter, sed absolute: quæ reuocatio sufficit magistris ad purgationem, nec ab actibus studij legitimis exercendis vel consequendis reuocantes ob inde repelluntur.

1 *PROTESTATIO generalis non liberat interdum protestantem a suspicione hæresis.*

2 *Leuis hæresis suspicio vnde nascatur, & quis dicatur leuiter suspectus.*

3 *Vehemens suspicio hæresis vnde proueniat, & quis sit dicendus vehementer suspectus.*

4 *Suspicio violenta unde nascatur, & quis dicatur uiolentur suspectus.*

4 *Possibile est uiolenter suspectum, in corde fidem catholicam retinere.*

5 *Violenter suspectus qualiter se possit excusare.*

6 *In suspicionibus assumendis multæ circonstantiæ sunt considerandæ, & quæ illæ sint.*

CONSIDERATIO XII.

1 PRotestatio generalis, aut conditionalis reuocatio non obstat quin sic protestās aut reuocans dici possit suspectus de hæresi quandoq; leuiter, quandoque vehementer, aliquando violenter.

Patebit hæc consideratio per præcedentes, si docuerimus quis est dicendus de hæresi, vel leuiter, vel vehementer, uel violenter suspectus. Et hoc aliàs latiori sermone declarauimus nunc summatim repetatur.

2 Itaque suspicio leuis prouenit ex signis exterioribus operū vel verborum, ex quibus cognitis accipitur coniectura, qua concludi potest non quidem frequenter sed raro seu contin-

genter vt in paucioribus, quòd talia agens vel dicens est hære ticus. Itaque consequentia leuis est & topica, sicut argueremus: Petrus non uenit ad ecclesiam in solemnitate natiuitatis beatæ Mariæ Virginis:ergo non bene sentit de ea, vel sic: Petrus assumit nomen Dei frequenter in vanum, deierans & negans eum:ergo non bene credit de eo.

3 Porro vehemens suspicio prouenit ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis accipitur argumentum concludens frequenter, & vt in pluribus, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: vt si quis neget explicite, palam, & publice ea quæ debet ex officio scire plus quam alij, quamuis possit in rei veritate negatio talis ex ignorantia prouenire, vel animi leuitate, non ex hæretica prauitate.

4 Dicimus demum, suspicionem esse violentam, quæ sumitur ex signis exterioribus operum vel verborum, ex quibus cognitis, concludi solet efficaciter, & vt semper, quòd talia agens vel dicens est hæreticus: quemadmodum si quis prædicet publice quòd Christus non fuit verus Deus, quòd Deus non est diligendus super omnia; quòd licitum est passim homines occidere sicut bestias, quòd iuramenta non sunt tenenda: aut si patenter adoret sepulchrum Machometi vel si deferat habitum Iudæis appropriatum, non quidem ioco faciens hoc, sed serio. Constat nempe quòd possibile est talia facientem vel agentem tenere veraciter interius fidem catholicam: Sicut de Salomone idololatrante, & de Marcellino idolis sacrificante dicunt multi, quòd neuter eorum fuit hæreticus in mente. Nihilominus ecclesia de exterioribus iudicans, non de occultis, arguet in talibus violentam præsumptionem, & secundum eam feret iudicium, exemplo Salomonis de meretricibus 3. Regum 3.

5 Et hoc nisi talis violenter suspectus se legitimè purgauerit, allegando vel ignorantiam, vel timorem, uel fictionem, aut aliquid huiusmodi, paratum corrigi se demonstrans.

6 Quocirca patet valere plurimum circa suspiciones huiusmodi assumendas pro argumentis, considerare consuetudines patriarum, locorum, temporum, personarum modos, & indicia. Euenit quippe quòd verbum vnum dabit suspicionem hæresis in vno loco, vel in una persona, quod in alio loco uel

perso-

persona nihil reputabitur. Exemplum de negantibus & despicientibus Deum quotidianis verbis in certis partibus, quod in alijs partibus multis horridum iudicaretur, & hæresi proximum.

Has interim considerationes duodecim posuisse velut in transcursu suffecerit 29. mensis Octobris anni 1415. in Ciuitate Constantien. vbi sacrum agebatur generale Concilium, præstante eo, qui est Deus benedictus in sæcula. Amen.

FINIS.

IN TRACTATVM SEQVENTEM de signis, quibus solet aliquis de pertinacia notari, vel conuinci.

BREVIS ANNOTATIO.

DE pertinacia, & hæreticis pertinacibus, seu impœnitentibus copiosè agit Eymericus in Directorio Inquisi. par. 2. q. 40. Repertorium Inquisit. verbo, pertinax. Alfonsus Castrus lib. 1. c. 9. de iusta hæreticorum punitione. Iulius Clarus §. hæresis. versi. & nota. Albertinus tract. de agnosc. asser. q. 3. Simancas de Catho. institu. tit. 48. de pertinacibus, Bernardus Comensis in Lucerna Inquisit. verbo, pertinax, & alij quos retuli apud Eymericum in Direct. Inquisit. parte 2. super quæst. 40.

Iam quot & quibus modis (quod est huius tractatus proprium) aliquis de heresi accusatus, de pertinacia conuinci possit, copiosè docet Arnaldus Albertinus in præcitato tract. de agnoscen. asser. q. 30. eum omnino videto.

Sequun-

SEquuntur duodecim considerationes secundum totidem signa, quibus solet aliquis de pertinacia notari, uel conuinci circa materiam hæreticæ prauitatis: pręmittendo qualis sit pertinaciæ diffinitio vel ratio.

1 *PERTINACIA quid sit, & in quò consistat.*
2 *Pertinax quis dicatur.*
3 *Multiplex pertinaciæ signum.*

CONSIDERATIO I.

1 PErtinaciæ propria ratio, quæ errantem in fide, seu hæreticantem efficit hæreticum, consistit in deprauatione voluntatis per superbiam, aut aliud officium, dum non vult errans cauta sollicitudine quærere veritatem: aut dum perspectę monstratæque renuit assentiri, vel errorem dimittere.

2 Dicitur enim pertinax secundum Isidorum, quasi imprudenter tenax, qui persistit in illo scilicet qđ deberet dimittere.

3 Cæterum pertinacię signum exterius multiplex inuenitur: Secundo, cum quis sustinet excommunicationem vltro, nec potest se sufficienter excusare. Et hoc sumitur ex iuris præsumptione.

Tertio alterum, citatus pro leui super fidei etiam suspicione iudicialiter renuit comparere, uel respondere, & amplius si sit præsumptio vehemens, aut violenta: & hoc similiter oritur ex iuris fictione.

Quarto, alterum est pertinaciæ signum, dum quis asserit & defendit errorem, cuius oppositam veritatem tenetur explicita fide tenere. Tenetur inquam vel ex publica obseruatione, uel ex communi doctrina Ecclesiæ, uel ex officio seu statu suo, vel ex informatione sufficienti, vel ex naturali iudicio rationis,

tionis, quemadmodum quilibet capax rationis tenetur explicite credere nedum articulos fidei si sit Christianus, sed etiã principia legis naturalis, quæ sunt de primis impressionibus, & inscriptionibus indelebilibus, ut sunt præcepta Decalogi, recepta secundum planum & usitatum intellectum apud omnes utentes ratione non deprauata in quacumque lege.

Quinto, alterum pertinaciæ signum, dum quis ueritatem fidei nedum non quærit cauta sollicitudine, sed declarationem eius impedit, ne ueniat ad lucem, maxime si concilium fidei speciale uel generale propter hoc in se uel in suis impedit directe uel indirecte molestat atque persequatur.

Sexto, alterum pertinaciç signum, dum quis ueritatem Ecclesiæ docentes seu determinantes odire se monstrat, & persequi uerbis, atq; factis, etiam si dicat, seu protestetur se uelle tenere quod Ecclesia tenet, uel determinabit, & quod paratus est stare iuri, quia si facta contradicant, hoc est, æquitas simulata, quæ duplex est iniquitas, solent etiam quantumlibet hęretici taliter protestari se catholicos esse, quod eos ab hęresi non excusat, &c.

Septimo, alterum pertinaciç signum, dum quis negat ueritatem, quam prius docuit, uel confessus est, nec est probabile quod sit etiam oblitus, quoniam secundum iura primo dicto credi debet.

Octauo, alterum pertinaciç signum, dum quis petit declarationem ueritatis à peritis doctoribus seu iudicibus, quç dũ facta est, nihilominus repudiat, nulla penitus assignata rõne.

Nono, alterum pertinaciç signum, dum quis potens commouet seditiones, suscitat bella in populis & regnis, ideo quia facta est alicuius ueritatis catholicç declaratio, uel erroris reprobatio, &c.

Decimo, alterum pertinaciç signum, dum quis iurat se malle mori quam contra honorem suum quicquam permittere fieri, vel errorem aliquem reuocare: ponit enim obicem primæ atque ueritati.

Vndecimo, alterum pertinaciæ signum, dum quis fouet errantem & defendit iudicialiter uel extraiudicialiter, sciens nihilominus

hilominus aut ſcire debeas hunc errare.

Duodecimo, alterum pertinaciæ ſignum, dum quis non reſiſtit erroribus dum poteſt & debet: debet inquam vel ex officio, ſicut iudex, uel ex fraternali charitate, ſicut vniuerſi: quoniam agentes & conſentientes, ſecundum Apoſtolum, pari pœna puniuntur. conſentiunt autem qui alios dum poſſunt, (ut dicit canon †) ab errore non reuocant. Denique iſta latius declarat Ockam 4. parte. 1. dialogorum, ſecundum quæ ſigna poterit applicatio particulariter fieri, &c. Expliciunt duodecim conſiderationes ſecundum totidem ſigna quibus ſolet aliquis de pertinacia notari uel conuinci circa materiam hæreticę prauitatis, prǽmittendo qualis ſit pertinaciæ diffinitio uel ratio.

Ad Ro. 1.

† Ca. 2. de hære. c. ex tor. 3 ſ. diſtin.

REPER-

REPERTORIVM
HVIVS OPERIS.

experii,

Commit-

Consu-

Defen-

Inqui-

nihil

sunt

Præsu-

vel

Tales

sed

Tortu-

quod

iurare

F I N I S.

Series chartarum.

†ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ,abc.

Omnes sunt Quaterniones c Sexternio.

VENETIIS,

Apud Marcum Antonium Zalterium.

M D XCVI.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

VENETIIS,

[illegible]

M. D. XC.